

**Misdaden
tegen
de vrouw
Tribunaal
Brussel
1976**

**Diana E.H.Russell
Nicole Van de Ven**

FEMINISTIESE UITGEVERIJ DE BONTE WAS

DEELNEMENDE LANDEN

Australië, Oostenrijk, België, Brazilië, Canada, Chili, Denemarken, Egypte, Engeland, de Filippijnen, Frankrijk, de Duitse Bondsrepubliek, Griekenland, Guinea, India, Iran, Ierland, Israël, Italië, Japan, Jemen, Zuid-Korea, Luxemburg, Mexico, Mozambique, Nederland, de Nederlandse Antillen, Noorwegen, Portugal, Puerto Rico, Schotland, Spanje, Syrië, Taiwan, de Verenigde Staten, Vietnam, IJsland, Zuid-Afrika, Zweden en Zwitserland.

De Nederlandse uitgave van dit boek is gemaakt door:

Anneke van Baalen
Eva Besnyö (foto's)
Mary Boeree
Jaantje Bodt
Corrie van Dijk
Marijke Ekelschot
Loes Emck
Marijke van Gans
Marieke Griffijn
Rita Hendriks
Paulien Hoebee
Cordula van Hoorn
Joke Huisman
Coks Jansen
Dorelies Kraakman
Anneke Kuijer-Nijlunsing
Unita Ligteringen
Akke van der Meer
Nanny Nieraeth
Annet Planten (omslag)
Yvonne Scherf
Tonny Schuitema
May von Sligter
Liesbeth van der Sluis
Heidi Sorgdrager
Gerda Spaarder
Jane de Swaan
Gerda Telgenhof
Anneke Vehmeyer
Greet Vooren
Titia Vossen
Bieneke Waale

Copyright © 1977, by Diana E.H.Russell and Nicole Van de Ven
Published by arrangement with Les Femmes Publishing, 231 Adrana Road,
Millbrae, California, USA
Copyright © Nederlandse vertaling, Feministische uitgeverij De Bonte Was,
Amsterdam 1977

Inhoud

HET TRIBUNAAL

- Het tribunaal ...5
- Het boek ...6

GETUIGENISSEN

- Verantwoording ...7
- Hoofdstuk 1
- Gedwongen moederschap ...8
- Hoofdstuk 2
- Gedwongen niet-moederschap ...20
- Hoofdstuk 3
- Vervolging van ontmaagde vrouwen en van ongehuwde moeders ...23
- Hoofdstuk 4
- Mediese misdaden ...25
- Hoofdstuk 5
- Gedwongen heteroseksualiteit ...29
- Hoofdstuk 6
- Misdaden binnen de patriarchale familie ...40
- Hoofdstuk 7
- Ekonomische misdaden ...46
- Hoofdstuk 8
- Dubbele onderdrukking door het gezin en de economie ...53
- Hoofdstuk 9
- Dubbele onderdrukking van vrouwen in de Derde Wereld ...58
- Hoofdstuk 10
- Dubbele onderdrukking van migrantenvrouwen ...66
- Hoofdstuk 11
- Dubbele onderdrukking van vrouwen uit godsdienstige minderheden ...70
- Hoofdstuk 12
- Geweld tegen vrouwen ...71
 - Verkrachting ..71
 - Mishandeling van vrouwen ..82
 - Gedwongen opsluiting in psychiatrische inrichtingen en in het huwelijk ..90
 - Bedreiging met geweld ..92
 - Femicide ..93
 - Kastratie van vrouwen: clitoridectomie, excisie, infibulatie ..97
 - Gewelddadige onderdrukking van vrouwen die weigeren zich aan te passen ..99
 - Het martelen van vrouwen voor politieke doeleinden ..100
 - Onmenselijke behandeling van vrouwelijke gevangenen ..102
 - Geweld tegen vrouwen in het algemeen ..111
- Hoofdstuk 13
- Het tot seksueel object maken van vrouwen ...114

OPLOSSINGEN, RESOLUTIES, VOORSTELLEN TOT VERANDERING

- Hoofdstuk 14
- Voorstellen over bepaalde misdaden ...120
- Hoofdstuk 15
- Algemene strategievoorstellen ...125

Hoofdstuk 16

Solidariteitsvoorstellen betreffende vrouwen in bepaalde gebieden ...130

Hoofdstuk 17

Solidariteitsvoorstellen ten behoeve van bepaalde mensen ...132

Hoofdstuk 18

Voorgestelde akties ...133

Hoofdstuk 19

Konkrete aktievoorstellen ,,135

VOORGESCHIEDENIS, VERLOOP EN UITWERKING VAN HET TRIBUNAAL

Hoofdstuk 20

Hoe het begon ...138

Hoofdstuk 21

Ons krappe budget ...143

Hoofdstuk 22

Het konflikt over de media-mannen ...144

Hoofdstuk 23

Verdere kontroverses binnen het tribunaal ...145

Hoofdstuk 24

Antwoord op de kritiek ...148

Hoofdstuk 25

Analyse van de kritiek ...150

Hoofdstuk 26

Gevolgen van het tribunaal ...152

Hoofdstuk 27

De reakties in de wereldpers ...157

HET TRIBUNAAL

Ruim tweeduizend vrouwen uit veertig landen namen deel aan het eerste Internationale Tribunaal over Misdaden tegen de Vrouw, dat plaatsvond in het Palais des Congrès in Brussel, van 4 tot 8 maart 1976 en eindigde op de Internationale Dag van de Vrouw. Het Tribunaal was georganiseerd door een groepje feministen. Zij vreesden dat het door de Verenigde Naties uitgeroepen Jaar van de Vrouw, 1975, de aandacht zou afleiden van de werkelijke onderdrukking van de vrouw omdat het gemakkelijk zou kunnen leiden tot pogingen om alleen kleine verbeteringen in de positie van de vrouw aan te brengen, bij wijze van zoethoudertje. De organisatrices wilden tegenover het Jaar iets positiefs stellen: een manifestatie waar vrouwen de wereld hun woede over hun onderdrukking in het gezicht zouden slingeren, in plaats van deze, zoals gebruikelijk bij onderdrukten, voor zich houden. Zij formuleerden de volgende doelstelling:

'Het is belangrijk te laten zien dat de onderdrukking van vrouwen overal hetzelfde is, dat alleen de mate van onderdrukking verschilt, en dat elk geval van onderdrukking niet een op zichzelf staand geval is, maar typerend voor wat er in dat land gebeurt. Het doel is om vrouwen overal te bereiken, om solidariteit tussen vrouwen te versterken en om middelen te vinden om misdaden tegen vrouwen te bestrijden!'

Het uitgangspunt van het Tribunaal was: alle van de man afkomstige vormen van vrouwenonderdrukking worden beschouwd als misdaden tegen de vrouw. Dit is een totaal andere opvatting over misdaden dan de opvatting die in de mannenmaatschappij gebruikelijk is.

Tijdens de vijf dagen die het Tribunaal duurde legden vrouwen in de grote zaal van het Palais des Congrès getuigenis af van misdaden die hen persoonlijk waren aangedaan. Dat er ook een aantal getuigenissen is afgelegd van minder persoonlijke aard, was aanvankelijk niet de bedoeling.

De aard van de getuigenissen veroorzaakte zeer veel emoties. Veel vrouwen konden de getuigenissen niet tot het eind toe aanhoren en vluchtten voortijdig de zaal uit.

Alleen alom bij het Tribunaal aanwezig te zijn was voor veel vrouwen een ingrijpende ervaring.

Bijvoorbeeld voor die zwarte vrouw uit Zuid-Afrika, die voor het eerst met blanke vrouwen aan één tafel zat te praten en te eten, of voor vrouwen die politiek gevangenen in hun land waren geweest en een peilloze angst hadden om gefotografeerd en in hun land als deelneemster herkend te worden. Of voor feministen uit fascistische landen die elkaar tevoren alleen in het geheim ontmoet hadden, b.v. in een kerk, en nu ineens frank en vrij met zo veel vrouwen konden spreken en plannen maken. Of voor de vrouwen uit landen waar vrouwelijke homoseksualiteit strafbaar is, en die zelfs op het Tribunaal niet naar de Werkgroep Lesbiese Vrouwen durfden komen maar een briefje stuurden.

Alle emoties die het Tribunaal opriep hebben zich ook steeds weer ontladen, dikwijls in de vorm van pure agressie, met name tegen de organisatrices. Er waren hevige conflicten over de vraag hoe de bijeenkomsten geleid moesten worden en over de vraag of er perskonferenties voor mannelijke journalisten georganiseerd moesten worden. Ook een lesbische demonstratie was aanleiding tot heel wat toestanden.

Ondanks de vele conflicten werd het onderlinge begrip steeds groter en is er hard gewerkt. Behalve de getuigenissen in de grote zaal waren er workshops (werkgroepen) over bepaalde onderwerpen in verschillende ruimtes van het gebouw (dat hiervoor overigens geheel ongeschikt was omdat je nergens de stoelen in een kring kon zetten).

En waar veel vrouwen met plezier aan terug denken is het feest met een echte vrouwenband in het Brusselse vrouwenhuis, dat voor deze gelegenheid veel te klein was.

Dit alles is tot stand gebracht door een zeer kleine groep vrouwen. Wij hebben de grootste bewondering voor hun moed en hun doorzettingsvermogen. Het Tribunaal was een van de belangrijkste acties die de feministiese beweging tot nu toe heeft voortgebracht. Het is een unieke gebeurtenis in onze eigen geschiedenis, de geschiedenis van de vrouw.

HET BOEK

Toen het Tribunaal was afgelopen, konden de organisatrices eindelijk ontspannen, behalve Nicole van de Ven en Diana Russell die van de geluidsbanden een voortreffelijk geredigeerde documentaire maakten. Wat een inzet en wat een moed, in het bijzonder om alle emoties en verschrikkelijke wreedheden nog eens en nog eens te moeten horen!

Het Bonte Was-kollektief brengt nu de Nederlandse bewerking van hun boek.

We willen hier verantwoording afleggen van hoe het boek is samengesteld. Alle getuigenissen zijn letterlijk vertaald. Nicole en Diana hebben 90% van de getuigenissen in hun boek opgenomen; dat er wat ontbreekt is te wijten aan onverstaanbaarheid van de op geluidsband opgenomen getuigenissen. De getuigenissen zijn opgenomen in de volgorde waarin ze zijn afgelegd.

Nicole en Diana hadden een werkverdeling: Nicole heeft de getuigenissen van de geluidsbanden verwerkt en bewerkt, Diana heeft in een aantal hoofdstukken geschreven over de ontstaansgeschiedenis van het Tribunaal, de gebeurtenissen tijdens het Tribunaal, vooral de controverses, waarbij pijnlijk nauwkeurig de verschillende standpunten aandacht krijgen; voorts een evaluatie van het Tribunaal, Nicole heeft een beschrijving per land gegeven van hoe de pers het Tribunaal heeft verslagen. Al deze artikelen volgen na de getuigenissen. Wij hebben deze artikelen plaatselijk bekort, overwegend door samenvatting. (De ik-figuur in deze artikelen is dus Diana Russell).

Ook van de aanhangsels hebben we er verschillende weggelaten, o.a. het kontrakt tussen de Amerikaanse schrijfsters en het Tribunaal-Komit e, waaruit blijkt dat de opbrengst van het boek gaat naar het internationaal Feministies Netwerk. De Bonte Was, die zoals bekend werkt met gratis vrouwkracht, heeft het vertaalrecht voor Nederland voor een symbolies bedrag gekocht.

Het boek is vertaald door ongeveer twintig vertaalsters, die zich meldden op een oproep die we in enkele vrouwenkranten geplaatst hadden, en die we hierbij hartelijk bedanken.

We hopen dat alle vrouwen die niet op het Tribunaal geweest zijn zich toch door het lezen van dit boek bij de gebeurtenissen betrokken voelen en zich opgenomen voelen in het door het Tribunaal versterkte internationale zusterschap.

We hopen ook dat vrouwen wanneer zij lezen over wat onze zusters is aangedaan - dat is wat ons allemaal kan worden aangedaan - de echte feministiese woede zullen voelen opkomen over het onrecht, ons vrouwen aangedaan. En dat dat zal leiden tot initiatieven om iets tegen de misdaden tegen de vrouw te doen.

De Bonte Was

Getuigenissen

Verantwoording

De getuigenissen en verklaringen werden halverwege de ochtend van maandag 8 maart, de internationale dag van de vrouw, beëindigd. Voor het grootste gedeelte hebben we echter de volgorde aangehouden waarin de misdrijven aan het Tribunaal werden gepresenteerd.

Het lijkt ons juist om hier uit te leggen hoe het materiaal van het Tribunaal verzameld en bewerkt werd voor het boek. Alles wat tijdens de algemene bijeenkomsten van het Tribunaal voor de microfoon werd gezegd, werd op de band opgenomen. Om het uittikken te vergemakkelijken werd dit, na het Tribunaal, op kleinere bandjes overgenomen.

Vanwege dit overnemen zijn er af en toe korte stukken van verklaringen weggefallen. Al het materiaal werd uitgetikt en daarna in het Engels vertaald. Toen het vertaald was waren er enorme verschillen in de samenhang en de duidelijkheid van de onbewerkte verslagen. Vaak, als de kwaliteit slecht was, konden we niet zeggen of dit lag aan de vrouw, die had gesproken of aan de interpretatie van de vertaalster. We moeten niet vergeten dat veel vrouwen getuigden in een taal die niet hun moedertaal was en dat de vertaalsters vaak ook niet in hun moedertaal vertaalden. Er was ook een enorm verschil in de vertaalkapaciteiten en zelfs in de nauwkeurigheid bij het tikken of de leesbaarheid van het handschrift waarmee we moesten werken. Om deze en andere redenen is ongeveer 10% van de getuigenissen voor het Tribunaal hier niet opgenomen en van andere getuigenissen is alleen opgenomen wat duidelijk was.

Maar we hebben niet alleen vanwege de duidelijkheid stukken weggelaten uit het boek. Af en toe was een getuigenis oppervlakkig, irrelevant of tegenstrijdig en we zagen dan geen reden deze op te nemen ten nadele van andere meer terzake doende getuigenissen. Ook moesten we, om ons te houden aan de grens die de uitgever aan de lengte had gesteld en om de prijs van het boek te houden binnen de grenzen van het budget van vrouwen, moeilijke keuzes doen over wat we in het boek op zouden nemen. We wilden onszelf niet beperken tot wat er tijdens de algemene bijeenkomsten van het Tribunaal te horen was geweest. We wilden ook alle getuigenissen en verklaringen die voor het Tribunaal geschreven waren, maar die om de een of andere reden niet voorgelezen waren, voor eventuele opname bekijken. In een paar gevallen hebben we citaten opgenomen uit brieven die naar het kantoor in Brussel waren gestuurd door vrouwen uit landen, waar we anders heel weinig materiaal over gehad zouden hebben.

Weglating van herhalingen of van uitspraken die niet direkt met de getuigenis te maken hadden, verplaatsing van alinea's en dergelijke is gebeurd om, waar mogelijk, zonder een belangrijk punt te verliezen, te verduidelijken en in te korten. En verder hebben we voorstellen die tijdens de getuigenissen werden gedaan apart geplaatst in Deel Twee, samen met ander materiaal van die strekking dat op maandagmiddag, tijdens de slotbijeenkomst van het Tribunaal naar voren werd gebracht.

Diana Russell en Nicole Van de Ven

1

Gedwongen moederschap

Het recht van gehuwde en ongehuwde vrouwen om geen kinderen te willen hebben wordt in veel landen nog niet erkend. Bijgevolg worden er miljoenen ongewenste kinderen geboren en sterven er elk jaar duizenden en duizenden vrouwen aan een ondeskundig uitgevoerde abortus. De landen die door getuigenissen hierover worden vertegenwoordigd, zijn: Ierland, Portugal, België, Holland, Noorwegen, Oostenrijk en Engeland. Daarop volgen spontane getuigenissen uit Engeland, België, Frankrijk, Israël, Zwitserland en Canada.

Getuige I: Ierland

Terwijl men in Europa uitziet naar legalisatie van de abortus, zien wij in Ierland, zoals altijd achter, uit naar legalisatie van de anticonceptie. Ierse vrouwen wordt het recht hierop ontzegd. In Ierland wordt het gezien als 'kunstmatige gezinsplanning'. Het is een strafbare overtreding anticonceptiva te verkopen, er reclame voor te maken of om literatuur te verkopen die daar over gaat of er enigszins mee in verband staat. De enige methoden voor gezinsplanning, die wettelijk zijn toegestaan, zijn die die door de Katholieke Kerk worden voorgestaan: onthouding en periodieke onthouding. Ondanks dit feit gebruikten in februari 1974 38.000 Ierse vrouwen de pil, omdat de pil, volgens de typiese Ierse logika, voor 'het regelen van de menstruatie' kan worden voorgeschreven. Ierland zou in het 'Guinness Book of Records' opgenomen moeten worden voor het hoogste aantal vrouwen in de wereld dat aan onregelmatige menstruatie lijdt.

Een overzicht dat in 1974 is gepubliceerd, laat zien dat 68% van de vrouwen in de vruchtbare leeftijd wenst dat de verkoop van anticonceptiva in Ierland wordt gelegaliseerd. In 1968 stemde Ierland in Teheran voor de Konventie voor de Rechten van de mens van de Verenigde Naties, die bepaalde dat echtparen het recht hebben vrij over het aantal en de spreiding van hun kinderen te beslissen, en recht hebben op juiste informatie en onderricht op dit punt. Dienovereenkomstig heeft de Ierse Hoge Raad vorig jaar beslist dat vrouwen kunstmatige methoden voor geboorteregelingen mochten toepassen. Er werd toen wettelijk toegestaan anticonceptiva in het land in te voeren, maar niet om er reclame voor te maken en niet om ze te verkopen. In Ierland kun je dus anticonceptiva krijgen als je op de hoogte bent en als je er achter kunt komen waar je ze kunt krijgen, maar je kunt er niet achter komen waar je ze kunt krijgen als je niet eerst weet wat anticonceptiva zijn! En je kunt ze niet kopen omdat het strafbaar is dingen te verkopen die niet in het openbaar genoemd mogen worden en die niet in het openbaar te krijgen zijn. Daarom is de enige manier om geïmporteerde anticonceptiva te bemachtigen naar particuliere klinieken voor gezinsplanning te gaan, waarvan er maar een paar zijn en wel in de drie grote steden. Vrouwen op het platteland wordt dus zelfs deze mogelijkheid tot anticonceptie onthouden.

Pogingen om een wetsontwerp over gezinsplanning bij het Ierse Parlement in te dienen - een wetsontwerp dat alleen aan gehuwde paren vrije anticonceptie zou hebben toegestaan - werden vorig jaar door de Kerk en de Staat ongedaan gemaakt. De Ierse Eerste Minister stemde tegen het wetsontwerp dat door zijn eigen minister van justitie was ingediend en de katholieke aartsbisschop van Ierland verklaarde dat kunstmatige geboortebeperving slecht is, niet alleen voor katholieken maar ook voor protestanten en atheïsten.

Ierland heeft het hoogste geboorten cijfer van Europa en de slechtste woonomstandigheden. Het zijn de huisvrouwen die het meeste lijden onder het verbod van anticonceptie en veel Ierse vrouwen worden gedwongen abortus als anticonceptiemethode toe te passen, hoewel abortus natuurlijk ook onwettig is. Wegens het verbod op anticonceptiva en de blaam die in Ierland de zogenaamde ongehuwde moeder treft, worden duizenden alleenstaande Ierse vrouwen gedwongen ieder jaar voor een abortus naar Engeland te gaan. Statistieken laten zien dat sinds 1968 8.000

ongehuwde Ierse vrouwen in Engeland een abortus hebben ondergaan. In 1973 is een op de honderd alleenstaande Ierse vrouwen voor een abortus naar Engeland geweest.

Getuige 2: Portugal

Hoewel er ongeveer 180.000 abortussen per jaar plaatsvinden, is abortus in Portugal onwettig en strafbaar met 2 tot 8 jaar gevangenisstraf. De wet dateert uit 1886 en is nog steeds van kracht. De wet straft of de vrouw die geaborteerd is of degene die haar heeft geaborteerd, alsook degenen die als medeplichtigen worden beschouwd. De omstandigheden waaronder deze abortussen plaatsvinden, verklaren waarom er ieder jaar 2000 vrouwen sterven als gevolg van de abortuspraktijken. Uit wanhoop en omdat ze op een gegeven moment niet nog meer kinderen willen of kunnen hebben, worden vrouwen gedreven tot de meest uiteenlopende en primitieve oplossingen. Wanneer armoede en onwetendheid groot zijn, kunnen vrouwen slechts hun toevlucht nemen tot koolstengels, peterseliestelen en breinaalden. Als de materiële middelen en de situatie het toelaten, betalen de vrouwen amateurs of in het beste geval vroedvrouwen, die voor 1.500-4.000 escudos (f 100,- - f 260,-) een abortus doen. Dit bedrag is voor de meeste Portugese arbeiders gelijk aan een maandsalaris. Aan de abortuswet wordt voornamelijk krachtig de hand gehouden tegenover de klassen die economies het zwakst en cultureel het minst ontwikkeld zijn. Deze situatie is sinds de revolutie van april 1974 niet veranderd.

We weten dat er vrouwen zijn die in hun leven meer dan 30 abortussen hebben gehad. Om zuinig te zijn besparen vrouwen op antibiotica, pijnstillers en hygiënische maatregelen. Klandestiene abortuspraktijken worden in stand gehouden door de schijnheiligheid van de maatschappij en door degenen die eraan verdienen. De klandestiene manier waarop er in Portugal abortussen worden gedaan, betekent een verdere vernedering en een onnodig gevaar voor vrouwen. De gevolgen zijn bekend: bloedingen, bloedvergiftiging, perforatie van de baarmoeder, steriliteit en dikwijls de dood. Kortgeleden heeft een dokter uit Oporto verklaard: 'In het grootste ziekenhuis van Oporto worden jaarlijks meer dan 1000 abortussen verricht die tragies zouden zijn afgelopen als deze vrouwen geen beroep op onze diensten hadden gedaan'. En dat dan nog maar in één ziekenhuis!

Sinds 1964 zijn er 223 vrouwen veroordeeld, 134 omdat ze een abortus hadden laten doen en 69 omdat ze abortussen hadden uitgevoerd. Bij de veroordeelden was slechts één arts, voor het merendeel waren het vroedvrouwen, naaisters en dienstmeisjes. De meeste van hen waren werkeloos. Van degenen die werden geaborteerd hadden de meeste geen beroep; verder bestond de groep hoofdzakelijk uit huishoudelijk personeel en landarbeidsters.

Een journaliste heeft een geval beschreven dat zich in de centrale vrouwengevangenis heeft voorgedaan. Doordat ze aangegeven was, werd een vrouw een paar jaar nadat ze een abortus gehad had, gearresteerd. Op dat moment was ze getrouwd en moeder van twee kinderen. Desondanks heeft ze twee jaar gevangenisstraf ondergaan. Verscheidene jaren nadat ze was vrijgelaten, werd ze weer zwanger. Uit angst om weer een abortus te moeten laten doen en dus weer een arrestatie te kunnen verwachten, pleegde de vrouw zelfmoord.

Drie journalisten waaronder ikzelf, besloten een film te maken met de titel: *Abortus is geen Misdadaad*. In deze film kwam een uiteenzetting over de afzuigmethode voor, zoals die wordt toegepast door een groep die op verzoek gratis abortus aan huis komt doen. De episode was een onderdeel van een politieke buurtactie. Het programma werd 4 februari 1976 uitgezonden. Het veroorzaakte een golf van protest van de kant van de rechtse organisaties, die 'Schande' riepen en van de Katholieke Kerk. Het Medisch Genootschap beschouwde deze methode en de toepassing ervan als beunhazerij. Ze beschuldigden de televisieproducenten ervan dat ze anti-wetenschappelijke bedriegers en doodgewone misdadigers waren. Politieke partijen als de Christen Demokraten en de Sociaal Democratiese Centruumpartij verklaarden dat het programma tot misdaad aanzette en dat derhalve de mensen die er verantwoordelijk voor waren, gestraft moesten worden. De Democratische Volkspartij nam ook stelling tegen het door de vingers zien van illegale abortussen en tegen het legaliseren van de praktijk. Bij monde van de Raad van Bisschoppen protesteerde de Kerk tegen het programma evenals de Katholieke Raad van leken, die aanvoerde dat het programma misdaad bevorderend werkte. Televisiecritici en pers waren tegen het programma. Alleen

één linkse criticus durfde het programma te prijzen. Hij beschouwde het als zeer moedig en verklaarde zich solidair met onze strijd. De linkse partijen hielden zich over deze zaak in zwijgen, de Socialistische Partij inbegrepen, hoewel dat zelfs de enige linkse partij is die de legalisatie van de abortus in haar programma heeft opgenomen.

Alleen het weekblad *Mulher* en een groep die zich met abortus bezighoudt, namen het voor ons op.

Omdat de film zo'n storm van kritiek had losgemaakt organiseerde de omroep een televisiedebat tussen twee artsen, een socioloog, een priester en de Officier van Justitie van de Republiek. Allemaal waren ze het erover eens, dat de wet op abortus moest verdwijnen, maar aangezien hij nu eenmaal bestond, zeiden ze, moest er ook aan gehoorzaamd worden. De Officier van Justitie gelaste een onderzoek ter voorbereiding van een proces tegen de journalisten die voor het programma verantwoordelijk waren, het tv-team dat de film gemaakt had en de omroep zelf, omdat men de film vertoond had. We weten nog niet hoe de zaak zal aflopen. Gezien de reacties van rechts en het zwijgen van links zijn we bang dat een rechtszaak zal worden aangegrepen om de kwestie van de legalisatie of het vrij geven van de abortus uit te stellen.

Ondanks de revolutionaire beweging is er nog lang geen sprake van een culturele revolutie in Portugal. De situatie van de vrouw blijkt dezelfde als voor 25 april 1974. Wat er is gebeurd met betrekking tot de abortuskwestie is maar één voorbeeld. We rekenen op de solidariteit van de vrouwen in de hele wereld om de Portugese vrouwenbeweging vooruit te helpen. Als journalisten hebben we jullie solidariteit nodig om te kunnen doorgaan met het aan de kaak stellen van oordelen over vrouwen en misdaden die vrouwen worden aangedaan.

Getuige 3: België

In België is abortus geheel verboden volgens een bepaling in het wetboek van strafrecht van 1967, die nog steeds van kracht is. Degene die de wet overtreedt heeft kans op zware straffen. Een gevangenisstraf van 2 tot 5 jaar wordt geëist tegen de vrouw die zich vrijwillig laat aborteren. Degene die de abortus uitvoert riskeert dezelfde straf. Iedereen die een vrouw helpt om een abortus te krijgen - door haar bijvoorbeeld een adres te geven of geld voor de abortus, of door met haar mee te gaan naar de plaats waar ze een abortus kan krijgen - is op gelijke wijze strafbaar. Sommigen riskeren zelfs zwaardere straffen. Specialisten als dokters, vroedvrouwen en apothekers die een vrouw op haar verzoek aborteren, riskeren straffen van 10 tot 15 jaar. Op enkele idealisten na vragen doktoren die bereid zijn het risico te lopen waanzinnige prijzen. Een medies verantwoorde abortus kost, op enkele uitzonderingen na, tussen de 30.000 en 50.000 Belgische Franken (f 2.000.- - f 3.500.-). Dat is dus de wet. Maar wat gebeurt er in de praktijk?

Het is erg moeilijk om het aantal abortussen te schatten. Gissingen lopen van 20.000 tot 400.000 per jaar. Het meest genoemde getal is 40.000. Als je bedenkt dat bij een abortus vaak meerdere mensen betrokken zijn, de vrouw, haar partner, de aborteur, vrienden en de familie, dan zien we dat een aanzienlijk deel van de bevolking ieder jaar met dit probleem geconfronteerd wordt, hoewel er slechts weinigen vervolgd worden. De meeste abortussen komen bij toeval onder de aandacht van Justitie, b.v. door een onverklaarbaar sterfgeval of door anonieme brieven die uit wraak geschreven worden. Er worden echter veel abortussen niet vervolgd omdat ze in het buitenland plaatsvinden, in landen als Engeland, Zwitserland en Polen; daarentegen kan een zwangerschapsonderbreking, uitgevoerd in Holland, waar abortus illegaal is, toch in België vervolgd worden. Degenen echter die geld of connecties hebben kunnen ongestraft een abortus krijgen in het buitenland en ook gemakkelijker de wet ontduiken.

Tussen 1961 en 1969 werd jaarlijks gemiddeld 150 maal een vervolging ingesteld wegens abortus. In 125 gevallen volgde een veroordeling waarvan driekwart voorwaardelijk of met een proeftijd.

Om het abortuskonflikt in en tussen de politieke partijen te verzachten heeft de regering in 1974 een ethische commissie ingesteld. Haar taak is o.a. om advies te geven over eventuele wijzigingen

in de abortuswetgeving. Het werk van deze commissie zou in oktober '75 klaar zijn. Er is tot nu toe nog niets van vernomen.

De commissieleden zwijgen al meer dan een jaar. Maar voor vrouwen valt nauwelijks heil te verwachten van een commissie die voornamelijk bestaat uit mannelijke juristen en doktoren.

Getuige 4: Nederland

Wij hebben in Nederland een wet uit 1886 waarin staat dat de vrouwen de dokter die haar behandelt bij een abortus schuldig zijn aan een misdrijf. Het heeft veel krachtsinspanning en veel demonstraties gekost om het voor vrouwen mogelijk te maken om, ondanks de bestaande wet, een abortus te krijgen in een kliniek. Sinds 1970 hebben de aksies van Dolle Mina veel aandacht getrokken. Hun eerste aksie was in maart 1970: een groep Dolle Minas wandelde een vergadering van gynaekologen binnen. Eenmaal binnen trokken zij vervolgens hun blouses omhoog om de slagzin 'Baas in eigen Buik' te laten zien die op hun buiken geschreven stond. Deze aksie bracht een enorme belangstelling voor het probleem op gang. In november 1970 verscheen het boek *'Dolle Mina klaagt aan...'* In dit boek vertelden vrouwen over hun eigen jammerlijke ervaringen met abortus: het boek werd naar alle huisartsen en gynaekologen gestuurd. Er werden beschuldigingen geuit tegen hen die vrouwen weigerden te aborteren, tegen hen die de verbetering tegenwerkten, tegen mannen en vrouwen die tegen voorbehoedsmiddelen waren, dokters die weigerden aan minderjarigen voorbehoedsmiddelen te geven en ouders die geen seksuele voorlichting gaven aan hun kinderen.

In november 1971 deden vrouwelijke aksiegroepen in een televisieuitzending een beroep op alle huisartsen en gynaekologen om het recht van de vrouw op abortus te erkennen. In februari 1972 werd een massale demonstratie gehouden in Utrecht. Het resultaat van al deze aksies was dat er nu 13 abortusklinieken in Nederland zijn waar vrouwen op medies verantwoorde wijze een abortus kunnen krijgen, ondanks de anti-abortuswetgeving.

Zelfs met de wet tegen abortus zou het hele abortusprobleem opgelost geweest zijn als politici zich er helemaal niet mee bemoeid hadden; nu liggen er helaas drie wetsontwerpen over abortus te wachten op behandeling, waarbij geen van die drie een meerderheid van stemmen in de Kamer zal krijgen.

Vrouwen moeten nu blijven strijden om te voorkomen dat de abortuswetgeving een politiek machtsspel wordt over hun hoofden heen waar ze niets over te zeggen hebben. Van die drie voorstellen is alleen dat van de PvdA aanvaardbaar. Dit voorstel zegt dat abortus mag plaatsvinden na overleg met een arts. De andere twee voorstellen zijn totaal onaanvaardbaar aangezien zij zowel de vrouw als de arts in hun vrijheid beperken.

Toepassing ervan zou er ook toe leiden dat vrouwen uit andere landen niet of nauwelijks geholpen zouden kunnen worden. Vele Nederlandse vrouwenorganisaties zijn nu verenigd in het comité 'Wij Vrouwen Eisen' om gezamenlijk door te vechten. Wij eisen: abortus uit het Wetboek van Strafrecht, abortus in het ziekenfondspakket, de vrouw beslist. (Het PvdA-VVD-ontwerp is in de Tweede Kamer aangenomen, maar in de Eerste Kamer door een meerderheid van confessionelen en liberalen verworpen).

Getuige 5: Noorwegen

Na meer dan 60 jaar strijd hebben Noorse vrouwen nog niet het recht verkregen voor zichzelf te beslissen of ze een kind wel of niet willen krijgen. Bij de laatste parlementsverkiezingen hebben de Sociaal Democratiese Partij, die nu aan de regering is en de linkse Socialisten legalisering van abortus op hun programma gezet. De niet-socialistische partijen voerden een campagne om de bestaande wet te handhaven en deze zelfs nog strenger te maken. Het wetsontwerp dat vrouwen het recht zou geven te kiezen, werd verworpen en de wet die erdoor kwam, was een kompromis, dat geen enkele verbetering zal brengen in de situatie van vrouwen die hun zwangerschap willen beëindigen.

Toen in 1975 het wetsontwerp, dat vrouwen de vrijheid om te kiezen zou geven, bij het parlement werd ingediend, veroorzaakte het heftige reacties in conservatieve en religieuze kringen. Er werd een hetze gevoerd tegen vrouwen die abortus wensten en de mensen die er voor vochten om de nieuwe wet erdoor te krijgen werden verdacht gemaakt. Vrouwen die om abortus vroegen werden als misdadigsters voorgesteld en sommige mensen trokken zelfs een parallel tussen hun actie en het uitroeien van zieken en gehandicapten onder Hitler. In de kringen waar abortus op verzoek wordt veroordeeld, is men gelijktijdig sterk gekant tegen anticonceptie en tegen het beschikbaar stellen van enige informatie over dit onderwerp.

Bij de parlementsverkiezingen van 1977 hebben de niet-socialistische partijen een kans op de meerderheid. Machtige pressiegroepen zullen hun best doen een strengere wetgeving in te voeren; ieder jaar zien in Noorwegen 1400 vrouwen hun verzoek om abortus afgewezen. Toch krijgt 30-40% van hen geen kind. Degenen die genoeg geld hebben laten een legale abortus in het buitenland doen; de armere vrouwen ondergaan een illegale in Noorwegen.

Onze nieuwe abortuswet is totaal geen verbetering ten opzichte van de vorige wet. De vrouw moet verschijnen voor een team van artsen, dat het voor het zeggen heeft. Het nieuwe element in de wet is, dat de vrouw het recht heeft zich direkt tot het team te wenden, terwijl ze vroeger door een huisarts verwezen moest worden. De nieuwe wet staat ook abortus op sociale gronden toe, maar dat is niets nieuws, aangezien onder de oude wet sociale omstandigheden in bepaalde gevallen ook in de overwegingen werden betrokken. Waar het om gaat is dat de vrouw nog steeds de beslissing aan een kommissie van artsen moet overlaten en dus als bij de vorige wet het risico loopt dat haar verzoek zeer verschillend wordt behandeld, afhankelijk van degene met wie ze te maken heeft.

In Noorwegen zijn de ernstigste bezwaren tegen de nieuwe wet de volgende. Ten eerste betekent de wet een volledige ontkenning van de verantwoordelijkheid van de vrouw. Haar wordt het recht ontnomen te beslissen of ze een kind wel of niet wil hebben. Ten tweede zijn er verschillende interpretaties mogelijk van wat aanvaardbare gronden voor een abortus zijn en daarmee verschillende toepassingen. De morele of religieuze instelling van de artsen zal dikwijls bepalen of de vrouw wel of niet een abortus mag ondergaan. Ten derde is de wet geografies diskriminerend: de kans dat een verzoek wordt ingewilligd is in of om de hoofdstad veel groter dan in de rest van het land. Ten vierde diskrimineert hij op economiese en sociale gronden. Onderzoek heeft aangetoond dat het voornamelijk vrouwen uit economies en maatschappelijk achtergestelde groepen zijn die een abortus vragen.

Het zal waarschijnlijk lang duren voordat in Noorwegen de beslissing tot abortus door de vrouw zelf genomen kan worden.

Getuige 6: Oostenrijk

Nadat in Oostenrijk abortus eeuwenlang ten strengste verboden is geweest, werd op 1 januari 1975 een nieuwe abortuswetgeving van kracht. Abortus is niet strafbaar als deze in de eerste drie maanden van de zwangerschap wordt gedaan, mits de vrouw van te voren een arts heeft geraadpleegd. De dokter kan echter, evenals ieder lid van de mediese stand, zonder opgave van redenen weigeren een abortus te verrichten.

Deze wet, waar de katholieke kerk zich hevig tegen verzet heeft, lijkt misschien progressief en hanteerbaar. Jammer genoeg is de werkelijkheid heel anders. Ik zal beginnen jullie iets over de situatie in de ziekenhuizen te vertellen.

In slechts een zeer klein percentage ziekenhuizen worden überhaupt abortussen gedaan (in 13 van de 85 in heel Oostenrijk, waarvan 5 in Wenen). In het westen van Oostenrijk (Vorarlberg, Tirol, Salzburg) is geen enkel ziekenhuis waar officieel abortussen worden gedaan. Dat is ten dele te wijten aan het feit dat zoveel hoofden van de gynaekologische afdelingen van meet af aan verboden hebben dat er in hun ziekenhuis abortussen zouden worden uitgevoerd, aangezien ze het niet, met hun 'geweten' in, overeenstemming konden brengen.

Zelfs als sommige artsen individueel bereid zouden zijn het te doen, kunnen zij dat niet tegen de wil van hun chef doen. Veel ziekenhuizen worden door de Kerk gefinancierd in welk geval het ver-

bod regelrecht daar vandaan komt. Kleinere districtsziekenhuizen, die middels door de conservatieve partij geregeerde plaatselijke autoriteiten worden gefinancierd, verbieden abortus via het bestuurscollege in hun plaats. Maar zelfs waar geen directe invloed is in de vorm van een verbod kunnen moeilijkheden rijzen. De regering die de wet heeft ingesteld, maakt zich niet druk over de uitvoering ervan. Zelfs in de provinciale ziekenhuizen zijn geen nieuwe plaatsen voor artsen en verpleegsters gekreëerd. Niet één extra bed is erbij gekomen, hoewel het bekend was dat er in Oostenrijk ieder jaar 100.000 tot 150.000 vrouwen gedwongen zijn zich te laten aborteren. Waar wel abortussen worden uitgevoerd, gaat dit dan ook ten koste van de ziekenhuisstaf, die voortdurend moet overwerken. Het personeel is daarom niet bijzonder vriendelijk tegen de betrokken patiënten. De kwaliteit van de mediese zorg heeft hieronder ook te lijden. Maar een klein aantal ziekenhuizen beschikt over afzuigapparatuur, wat betekent dat de voornaamste abortusmethode in Oostenrijk kurettagage is, dikwijls zonder verdoving 'omdat de vrouw anders na twee maanden weer terug is'. Het na de kurettagage noodzakelijke verblijf van een of twee dagen in het ziekenhuis is gewoonlijk door een tekort aan bedden niet mogelijk. In de meeste ziekenhuizen wordt de vrouw meteen bij de receptie verteld dat er niet voor de tweede maal een abortus wordt gedaan - ze hoeven niet nog eens te komen. De wachttijd is tussen drie en zes weken, zodat vrouwen die niet onmiddellijk beseffen dat ze zwanger zijn, bijna geen kans hebben op tijd een abortus te laten doen. De kosten zijn van 700 Oostenrijkse shillings (f 100,-) voor de poliklinische afzuigmethode tot 2.500 Oostenrijkse shillings (f 360,-) voor kurettagage met verdoving en opname. Het ziekenfonds betaalt niets voor de operatie. Vrouwen die een abortus willen laten doen in een ziekenhuis dat met in hun eigen provincie ligt, worden geregeld geweigerd. Dit geldt vooral voor de hoofdstad, Wenen.

Het is duidelijk dat de meeste vrouwen onder de zojuist beschreven omstandigheden geen andere keus hebben dan hun abortus door particuliere artsen te laten doen, omdat ze anders misschien het risico lopen de driemaandengrens te overschrijden en voor de wet strafbaar zijn. In veel gevallen zijn artsen, wier 'geweten' hun verbiedt in het ziekenhuis abortussen te doen, hoogst bereidwillig dezelfde operaties op hun particuliere spreekuur uit te voeren. Het gebeurt ook dikwijls dat artsen vrouwen het ziekenhuis uitsturen omdat ze verder dan drie maanden zijn, maar hen heimelijk laten weten dat ze wel bereid zijn het particulier te doen. Een dergelijke operatie kost tenminste 8000 Oostenrijkse shillings (f 1175,-). De Artsenkamer, een invloedrijke beroepsorganisatie, heeft openlijk verklaard tegen abortus te zijn.

Vrouwen worden meer en meer in de bedelaarsrol geduwd en krijgen het gevoel dat een abortus een daad van genade van de kant van de dokter is. Dat doet natuurlijk de prijzen stijgen. De consultatiebureaus zijn officiële bureaus met een staf van maatschappelijk werkers en psychologen. Hier wordt de vrouw de abortus uit het hoofd gepraat en krijgt ze informatie over regeringssteun en sociale diensten die erg worden aangeprezen. De kinderbijslag is echter geenszins voldoende om een kind zonder zorgen groot te brengen, afgezien van andere redenen om een kind niet te willen hebben. De stap van het consultatiebureau naar een ziekenhuis hangt af van de welwillendheid van de adviserende persoon. Vrouwen die zich gemakkelijk kunnen uitdrukken, hebben een grotere kans van slagen.

Vrouwen uit sociaal zwakke groepen, van wie de staat helemaal geen kinderen wil, krijgen trouwens ook makkelijker toestemming tot abortus. Buiten de grote steden zijn de consultatie-bureaus, vooral in het westen, hoofdzakelijk in handen van de katholieke Kerk, hoewel ze door de overheid worden gefinancierd. Zulke bureaus geven geen toestemming tot abortus.

Het Oostenrijkse geboortecijfer is jarenlang voortdurend gedaald en in 1973 kwam het voor het eerst in tientallen jaren onder het sterftecijfer. Noch voor de staat noch voor de economie is een daling van het geboortecijfer gewenst, daar er behoefte is aan belastingbetalers en arbeiders. Daarom geeft de regering openlijk toe te verwachten dat de wet en vooral de adviserende instanties een groei van het geboortecijfer zullen bewerkstelligen. De federale Kanselier heeft ook verklaard dat geen enkele vrouw wettelijk het recht op abortus heeft.

Andere leden van het parlement hebben de verplichting dat een vrouw die abortus wil een arts moet raadplegen, verklaard door te zeggen dat vrouwen in een dergelijke situatie niet in staat zijn voor zichzelf te beslissen.

Getuige 7: Oostenrijk

Ik wilde het graag hebben over de invloed van de Kerk op onze abortuswet.

Ruim een jaar hebben we nu in Oostenrijk de zogenaamde Fristenlösung wat betekent dat in de eerste drie maanden abortus is toegestaan. Deze 'Fristenlösung' werkt echter niet zo goed omdat er veel te weinig ziekenhuisbedden beschikbaar zijn en omdat erg veel artsen weigeren te aborteren. De Kerk heeft geprobeerd ons zelfs deze geringe verlichting af te nemen. Er is geprobeerd een ongelooflijk verwarde, van vrouwenhaat getuigende en wettelijk gezien absurde wet in het parlement te brengen wat jammer genoeg gelukt is.

In deze wet wordt geëist dat iedere vrouw die zich laat aborteren, vervolgd zal worden tenzij ze in een niet te vermijden noodsituatie verkeert. Of haar situatie zo moeilijk was of niet moet iedere keer dat een abortus is gepleegd door een rechter worden vastgesteld. Als de rechter beslist dat het geen noodgeval was, zal de vrouw gestraft worden, zal de dokter gestraft worden en zullen de verpleegsters gestraft worden. Als er wordt vastgesteld dat het wel een noodsituatie was, dan wordt de man gestraft als de oorzaak daarvan. Dat betekent dat in iedere zaak of de vrouw, die een abortus ondergaat, of de vader van het geaborteerde embryo wordt veroordeeld. Deze wet is op het ogenblik niet van kracht. Over een maand wordt hij in het parlement behandeld.

Getuige 8: Engeland

Ik tril als een espeblad. Maar ik wil veel liever zoals nu tot jullie spreken dan voor een abortus naar een Engelse dokter gaan! Omdat, terwijl algemeen wordt aangenomen dat we een liberale wetgeving hebben, in feite de Engelse abortuswet verderfelijker is. Ze is voor vrouwen erg onderdrukkend. Vrouwen moeten bedelen om een abortus. Abortus is alleen legaal als er twee artsen bereid zijn hem te verrichten. Dit geeft de artsen een prachtige gelegenheid om god te spelen, wat dan ook voortdurend gebeurt. Vrouwen worden door artsen op een bestraffende, parternalistiese en moralistische manier behandeld. Sommige vrouwen gingen voor een abortus naar de dokter en werden weer weggestuurd omdat ze immoreel waren en straf verdienden. Andere vrouwen kregen te horen: 'Doe niet zo gek, een kind meer maakt geen enkel verschil'.

De vrouwen die er in ons land het meest van te lijden hebben komen natuurlijk uit de arbeidersklasse, omdat vrouwen uit de middenklasse zich tegen betaling partikulier kunnen laten aborteren. Nu zal ik jullie vertellen over mijn eigen ervaringen met abortus en mijn problemen met de verschillende methoden voor geboortebeperving. Ik ben in 1960 getrouwd vlak nadat ik m'n onderwijsbevoegdheid had gekregen. In die tijd werd me in verband met spataderen en trombose in de familie afgeraden de pil te gebruiken. Ik kon geen spiraaltje gebruiken omdat de spiraaltjes die er toen waren, niet geschikt waren voor vrouwen die nog geen baby hadden gehad. Ik probeerde een pessarium, maar ik had er een hekel aan, zodat m'n echtgenoot kondooms gebruikte wat ik soms met pessaria combineerde. Ik nam ook risico's vooral tijdens de 'veilige' dagen. Doordat ik in een Rooms Katholiek klooster was opgevoed, had ik, toen ik zwanger werd, nog nooit van abortus gehoord. Ik kreeg dus het kind. Het inkomen van mijn man was volstrekt onvoldoende. Hij was toen assistent en we konden geen huis vinden toen we van Bristol naar Liverpool terug gingen. Ik woonde dus met mijn baby in een hotelkamer terwijl mijn man op z'n werk woonde. Uiteindelijk werden we gedwongen een te dure flat te huren. Ik vond een oppas en een parttime baan als lerares, maar in het tweede trimester werd ik weer zwanger. Later ontdekte ik dat ik geen 'veilige dagen' had aangezien ik een menstratiecyclus van 21 dagen had en ik voordat die was afgelopen alweer ovuleerde. Ik had met een vriendin over abortus gepraat. We wisten niet dat abortus toen legaal was. Zij had het ergens illegaal laten doen en dat wilde ik niet en we konden het ook niet betalen. Ik besloot mijn zwangerschap niet af te breken, zodat m'n eerste kind gezelschap zou hebben. Ons gezin zou dan compleet zijn en mijn man vond het best zich te laten steriliseren. De tweede zwangerschap was moeilijk. Ik had pijnlijke aderen en ik voelde me geïsoleerd en wrokkelig. Ik had het idee dat mensen recht hebben op een goed sexleven, maar het zag er naar uit dat het onze was geruïneerd. Ik ging weer parttime les geven en ik was vaak helemaal uitgeput omdat ik

ook nog voor twee kinderen moest zorgen. In het ziekenhuis waar ik van het tweede kind was bevallen, hadden ze me sterk afgeraden een spiraaltje te gebruiken, maar ze boden geen andere oplossing. Ik werd dus weer zwanger. Een feministiese dokter vertelde me hoe ik het ziekenfonds moest aanpakken. Ze zei dat ik, omdat ik getrouwd was en maar twee kinderen had en omdat mijn man een beroep met goede vooruitzichten had, een goede show moest weggeven als ik mijn geval uiteenzette. Eerst kreeg ik een of andere ko-assistent die me lichamelijk onderzocht en wiens onverschillige en superieure houding voor mij de weg effende voor een goede show. Ik was in tranen toen ik bij de psychiater werd gebracht, die na een gesprek van drie minuten een shockbehandeling aanraadde. Ik werd hysteries bij dit voorstel, niet alleen voor mezelf, maar omdat ik besefte dat misschien veel vrouwen werkelijk een schadelijke psychiatrische behandeling hebben ondergaan terwijl ze alleen maar een abortus wilden. Ik werd naar een medies-sociaal werkster gebracht, die mijn man al bij zich had en die medelijden scheen te hebben met deze jongeman die het zo slecht getroffen had en die ongeveer hetzelfde beroep als zij had. Ze vond kennelijk dat ik tekortschoot en ze stelde nergens op slaande vragen in de trant van 'Verras je je man wel eens met een kleinigheidje? '.

Tenslotte belandde ik bij een gynaekoloog die door studenten werd omringd. Ze hadden klaarblijkelijk mijn geval besproken. De gynaekoloog zei dat ze besloten hadden mij een abortus toe te staan maar dat ik gesteriliseerd zou worden. Ik zei dat mijn man bereid was een vasectomie te laten doen. De gynaekoloog zei dat mijn man daar nog te jong voor was. Dit meten met twee maten maakte me woedend. Ik voelde me als een gebruikte en nutteloze oude tang. Door de vrouwenbeweging was ik ervan op de hoogte dat een sterilisatie tegelijk met een abortus meer risico's meebrengt en dat dit voor sommige vrouwen zelfs dodelijk is geweest. Daarom maakte ik een einde aan het gesprek met de gynaecoloog en beloofde dat ik me zou laten steriliseren zodra ik hersteld was van de abortus.

De ervaringen van verschillende andere vrouwen op de zaal van het ziekenhuis waar ik geaborteerd werd met de mediese staf waren net zo afgrijselijk als die van mij. Van mijn abortus heb ik nooit spijt gehad. Ik heb wel spijt gehad van mijn huwelijk en van het kinderen krijgen.

Getuige 9: Engeland

Ik heb een brief van een zuster in Londen. Zij kan het Tribunaal niet zelf bijwonen. Ik zal hem voorlezen.

Kort geleden moest ik in het Victoria Ziekenhuis in Nottinghamshire worden opgenomen. Ik had een miskraam. Terwijl ik daar lag was ik ooggetuige van het lijden van een meisje van zestien jaar dat een abortus onderging. Ik was verontwaardigd en geschokt. Zij had in een vroeg stadium van haar zwangerschap een abortus gevraagd. De gynaecoloog van dit ziekenhuis had echter beweerd dat hij haar pas wilde helpen als zij 18 weken zwanger was. Zij vertelde mij dat hij had gezegd: 'Domme meisjes zoals jij die van sex een spelletje maken zullen daar ook voor moeten boeten'. De abortus werd op gang gebracht door een catheter, die onder volledige narcose in de baarmoeder werd gebracht. Haar weeën duurden 25 uur. (Ik werd uit het ziekenhuis ontslagen voordat de nageboorte was gekomen). De eerste 18 uur kreeg zij geen pijnstillende middelen. Op verzoek van andere patiënten die zich haar lot aantrokken kreeg ze toen een injectie. Als argument om haar pijnstillende middelen te onthouden werd gebruikt dat pijnstillers de samentrekkingen van de baarmoeder zouden verminderen en daardoor het gehele proces vertragen. Ik heb nooit gehoord dat dit bij een gewone bevalling werd verkondigd. Artsen die ik er later naar vroeg zeiden dat er geen mediese gronden zijn voor dit argument. Zij waren van mening dat de weeën bij een zwangerschap van 18 weken even sterk en pijnlijk zijn als die bij een vol-dragen zwangerschap. Ik ben ervan overtuigd dat dit meisje hevige pijn leed. De nacht ervoor had ik zelf een spontane abortus gehad, en uit haar reacties kon ik de soort en de mate van de pijn die ze had opmaken.

Ik vind het een afschuwelijke misdaad tegen vrouwen als er op een dergelijke primitieve manier wordt geaborteerd; eerst dwingt men een vrouw haar abortus uit te stellen tot een lang, pijnlijk en gevaarlijk proces noodzakelijk is geworden en dan weigert men bovendien nog pijnstillers. Graag

zou ik de aandacht van de conferentie op deze praktijk willen vestigen. Als er doktoren zijn die sexuele relaties van jonge mensen menen te moeten afkeuren, moeten zij wel bedenken dat er twee voor nodig zijn om een baby te maken en dat zij het in hun macht hebben slechts een van de twee lichamelijk te straffen. Harde slaag zou een veel mildere vorm van lijfstraf zijn dan wat dit jonge meisje te verduren kreeg. Door ons protest moeten wij trachten te bereiken dat haar lijden niet tevergeefs was.

Getuige 10: België

Ik wil een getuigenis afleggen over iets dat ik meegemaakt heb met een Belgiese dokter. Ik was verkracht en ik was bang dat ik zwanger was. Omdat ik de dag daarna niet kon lopen vroeg ik mijn moeder een dokter te bellen om me de morning-after pil voor te schrijven, want ik wist dat dit binnen 36 uur moest gebeuren. Mijn moeder belde een dokter die ze goed kende, hij kwam en onderzocht me en vertelde me dat mijn maagdevlies niet gescheurd was en dat er dus niets gebeurd kon zijn. Ik wist zeker dat mijn maagdevlies allang weg was, want ik had de afgelopen twee jaar regelmatig geslachtsvereer gehad, dus de dokter stelde eenvoudig een verkeerde diagnose, of misschien wilde hij me niet van streek brengen. Toen schreef hij me iets voor, ik dacht dat het morning af ter pil was, hoewel ik erg verbaasd was toen hij me zei dat ik het pas na vier dagen in mocht nemen. Omdat ik me niet goed voelde en niet naar buiten kon deed ik wat hij zei en wachtte die vier dagen. Maar er gebeurde niets. Ik vond het allemaal erg vreemd en ging bij een paar vriendinnen te rade. Daar ontdekte ik dat hij me niet de morning af ter pil had voorgeschreven, maar een of ander medicijntje om wat eerder ongesteld te worden voor het geval ik niet zwanger was.

Niet alleen is abortus verboden in België, maar je kunt zelfs de morning after pil niet krijgen als je verkracht bent en bang bent dat je zwanger bent.

Getuige 11: België

Ik kom ook uit België en ik ben gekomen om een getuigenis af te leggen over iets dat mij persoonlijk is overkomen. Het is tien jaar geleden gebeurd. Ik studeerde en ik had weinig geld. Ik ging zonder voorbehoedsmiddelen met mensen naar bed. Ik werd zwanger van een man met wie ik twee jaar had samengewoond. Deze man weigerde me geld te geven. Andere vrienden weigerden ook, ze zeiden dat ik voorzichtiger had moeten wezen. Niettemin vond ik een dokter die niet al te veel geld vroeg voor een abortus. De eerste keer dat hij me opereerde gebeurde er niets. Ik ging er een week later weer heen, als een dief in de nacht, nadat ik tegen mijn ouders had gezegd: 'Ik ga uit, ik ga dansen'. Het was ongeveer tien of elf uur 's avonds. De dokter weigerde me verdoving te geven. Hij voerde een curettage uit, die erg, erg pijnlijk was.

Ik heb mijn verhaal verteld als een persoonlijk pleidooi voor herziening van de wet in België. We moeten proberen gratis abortus te krijgen op verzoek. We moeten ook streven naar betere voorbehoedsmiddelen en naar een mentaliteitsverandering. Toen ik begon met mijn getuigenis vond ik het erg moeilijk over mijn abortus te praten, zelfs na tien jaar. Het duurde ongeveer acht jaar voor ik er overheen was. Ik denk dat een erg belangrijk deel van de pijn het feit is dat je alleen bent met je problemen, dat je er met niemand over kunt praten omdat het onderwerp taboe is, en omdat je bang bent voor de consequenties, in wettelijk en ander opzicht.

Getuige 12: Italië

(Deze getuigenis is uit een brief. Deze vrouwen hadden op het Tribunaal hun videotape willen afspelen, maar er was ons gezegd dat daarvoor in het Palais geen faciliteiten waren).

De strijd van de Italiaanse vrouwen voor abortus is in het voorjaar van 1975 losgebrand. Op 6 december van dat jaar had de grote, internationale demonstratie plaats voor vrije abortus op verzoek

van de vrouw. In de straten van Rome liepen 25.000 vrouwen mee. Zij waren vastbesloten het geweld van het systeem niet langer te dulden.

In Italië worden meer illegale abortussen uitgevoerd dan in de meeste andere landen - ongeveer drie miljoen per jaar. Ook is er de grootste financiële exploitatie van het lichaam van de vrouw: een illegale abortus door een arts in een partikuliere kliniek kost ongeveer 1,5 miljoen Lire (f 5.500,-). De vrouwen die woordvoersters waren van de beweging voor vrije abortus op verzoek, werden aangeklaagd en gevangengezet. Als reactie op deze onderdrukkende maatregelen werden er grote demonstraties georganiseerd. Het belangrijkste resultaat van deze strijd was een grotere bewustwording van het merendeel van de vrouwen. Vrouwen van het Kommunisties Feministiese Kollektief in Rome beschouwen evenals vrouwen van andere Italiaanse feministiese groeperingen, de strijd voor vrije abortus als een kans om de vrouwen wakker te schudden. Zij maken van deze gelegenheid ook gebruik om duidelijk te maken dat zij weigeren nog langer hun leven en hun lichaam te laten exploiteren. Wij willen een verbinding smeden tussen de feministiese praktijk van de strijdbare vrouwen en de gewone alledaagse situatie van miljoenen Italiaanse vrouwen. Met het oog daarop kwam een video project tot stand. Het heet 'Rome, Abortus - Vrouwen spreken'. Het was onze opzet dat vrouwen uit verschillende lagen van de Italiaanse bevolking de mogelijkheid kregen hun stem te laten horen door middel van de video recorder.

R. is een jonge vrouw uit Rome, die part time werkt. Tijdens de opname groeide er tussen ons en haar een sterke, persoonlijke band. Dit gevoel verhevigde de kennelijke behoefte die ze had om voor het eerst van haar leven te praten over de nachtmerrie en de 'schande' van haar abortus, en over de gevolgen. Als R. ons vertelt van haar abortus, als zij ons deelgenoot maakt van de angsten en spanningen waar zij nog steeds last van heeft, als zij ons onthult dat zij sexueel voortdurend onbevredigd blijft en hoe afhankelijk haar positie is, dan staat zij model voor iedere vrouw, die niet over haar eigen lichaam kan beschikken, die zich aan de regels moet houden van een systeem dat haar tot een reproductieve functie of tot een voorwerp van genot reduceert. Haar verhaal is niet alleen een aanklacht tegen de gruwel van de abortus, maar laat ook de onmogelijkheid zien met ons lichaam, onze sexualiteit te leven.

We namen in onze film de woorden op van gewone volkswomen voor wie abortus een steeds terugkerende ervaring is in de vruchtbare periode van hun leven en daardoor een bijna vanzelfsprekende gebeurtenis. Wij lieten vrouwen uit de lagere middenklasse aan het woord die, zodra zij de kans krijgen de privileges van de heersende klasse overnemen, de burgerlijke normen accepteren en zich volgens de vooroordelen van die klasse uiten, zelfs als die duidelijk tegen vrouwen zijn.

Er wordt overal in Italië gezocht naar alternatieve oplossingen voor het probleem van de illegale abortus. Vrouwen van de zelf-hulp groepen vragen zich af of de mediese wetenschap, die altijd in dienst heeft gestaan van de heersende klasse en tegen vrouwen was, wel neutraal en objectief is. Een abortus die door vrouwen wordt uitgevoerd vermindert de macht van de heren medici over het lichaam van de vrouw. De Karman methode (deze wordt op het ogenblik in de Verenigde Staten door self-help-groepen afgewezen, red.) van aborteren wordt nu in Italië vrij algemeen toegepast. Zij is nog wel onwettig maar de populariteit van Karman en zijn methode bij de vrouwenorganisaties groeit.

Het is te danken aan de enorme belangstelling voor dit probleem dat er nu als gevolg van een kompromis tussen de Christen Demokraten en de Italiaanse Kommunistiese Partij een wetsontwerp klaar ligt voor het parlement. Volgens dit wetsontwerp is het de vrouw evenwel nog steeds niet toegestaan over haar eigen lichaam te beschikken. Deze macht berust bij de autoriteiten. We zullen nog een lange strijd tegen reformisme en bevoogding moeten voeren. Abortus en vrouwenbevrijding zijn niet hetzelfde, maar onze strijd voor vrije abortus kan alle vrouwen verenigen en bewustmaken.

Getuige 13: Frankrijk

Ik zou graag de aandacht vestigen op de zaak van de zes vrouwen van de MLAC. (Mouvement pour la Libéralisation de l' Avortement et des Contraceptifs - Beweging voor Vrije Abortus en

Antikonceptie) uit Aix-en-Provence. Zij zijn wegens abortus in staat van beschuldiging gesteld. Vorig jaar hebben de vrouwen groepen en de MLAC harde acties gevoerd en de regering gedwongen met een voorstel te komen voor een vrijere abortuswet. Maar abortus is voor minderjarigen en immigranten zonder papieren nog steeds onwettig. Daarbij kwam dat de ziekenhuizen niet in staat werden gesteld door een extra financiële bijdrage, om ook daadwerkelijk te aborteren. Er werd dus maar erg weinig geaborteerd in ziekenhuizen. In verband daarmee hebben vrouwen uit Aix-en-Provence in november vorig jaar een abortus gedaan bij een minderjarig meisje. Na afloop was het meisje erg bang voor de reactie van haar familie en zij wilde in een ziekenhuis worden opgenomen. Dit ziekenhuis stelde de ouders op de hoogte, die op hun beurt een klacht indienden. Op het ogenblik wordt aan zes vrouwen van de MLAC illegale abortus ten laste gelegd. Zij kunnen alle zes tot twee jaar gevangenisstraf worden veroordeeld.

MLAC heeft alle vrouwengroeperingen opgeroepen een gezamenlijke campagne te beginnen ter verdediging van deze vrouwen. Gisteren hebben we een demonstratie gehouden in Parijs, waarbij 15.000 vrouwen aanwezig waren. We stellen ook petitie op en schrijven een dossier noir, zwartboek, over de abortusmethoden die worden gebruikt, vooral in ziekenhuizen. Er bestaan ook nog steeds partikuliere klinieken, die voor een abortus Frs. 2000 (f 1.000,-) berekenen.

De strijd voor abortus en voorbehoedsmiddelen is nog niet voorbij. We moeten nog bereiken dat een abortus betaald wordt door het ziekenfonds en de ziektekostenverzekering. Bovendien mag abortus natuurlijk niet strafbaar zijn voor minderjarigen en immigranten zonder papieren. We moeten ervoor zorgen dat er in de provincie, in de fabrieken en op de scholen goede voorlichting komt over antikonceptie en dat deze ook door de media verspreid wordt.

Getuige 14: Israël

In Israël is abortus strafbaar behalve als het leven van de vrouw in gevaar komt. Deze wet werd echter nooit in de praktijk gebracht. Iedere vrouw kan een abortus krijgen als zij wil. Deze wordt verricht door een arts in zijn partikuliere kliniek of in een ziekenhuis. Maar in verband met de inflatie zijn de kosten voor een abortus zo sterk gestegen dat nu alleen de erg rijke vrouwen deze nog kunnen betalen. Er wordt binnenkort een wetsvoorstel aan de Knesset, het Israëlische parlement voorgelegd tot legalisering van de abortus. Vlak voordat ik vertrok naar het Tribunaal las ik in de krant een reactie hierop van de Israëlische artsen. Ik zal jullie een paar korte citaten uit dit artikel laten horen:

'In een verklaring gepubliceerd op 26 februari liet de Israëlische Vereniging van Verloskundigen en Gynaecologen weten dat haar leden zullen weigeren te aborteren als de nieuwe wet wordt aangenomen. 'Wij vinden dat de liberalisering niet zo ver mag gaan. Deze wet staat in feite toe dat iedere vrouw een abortus krijgt als zij er een wil hebben. Wij zijn van mening dat er vele beperkende regels moeten zijn. Er is maar een klein verschil tussen abortus en kindermoord. Wij menen dat een vrouw niet het recht heeft haar zwangerschap af te breken zonder toestemming van haar echtgenoot. Een zwangerschap behoort aan twee mensen'.

De artsen waren in elk geval en ongeacht het aantal weken dat de zwangerschap gevorderd was, bereid te aborteren als er maar geld mee te verdienen viel en nu beweren zij over een abortus bij jonge vrouwen: 'Als een meisje van 17 jaar haar zwangerschap laat afbreken, is er een kans dat zij verder onvruchtbaar zal zijn. Een zeer groot percentage van onze gevallen van steriliteit is het gevolg van een abortus.'

Vroeger braken de artsen zich hier niet het hoofd over. Pas nu abortus bij de wet geregeld wordt en daardoor niet duur zal zijn, komen zij met deze argumenten.

Getuige 15: Zwitserland

Al eerder heeft een zuster uit België gemeld dat het mogelijk is in Zwitserland een legale abortus te krijgen. Maar ik zou er de nadruk op willen leggen dat het absoluut niet klopt dat Zwitserland een land is waar vrouwen die een abortus wensen zonder meer heen kunnen gaan. Wij hebben een federale strafwet, die per kanton (provincie) verschillend wordt geïnterpreteerd. Het is betrek-

kelijk gemakkelijk je te laten aborteren in twee of drie grote steden, maar dat geldt alleen als je goed op de hoogte bent en over een hoop geld beschikt. Sommigen van ons hebben in Genève drie jaar met een abortus kliniek samengewerkt, maar zij waren niet in staat iets te veranderen aan de manier waarop de artsen de vrouwen uitbuiten. Als wij meegingen met een vrouw die een abortus wilde, was de prijs voor haar wat lager, maar de vrouwen ná haar moesten dan weer dubbel betalen zodat de artsen hun verlies weer inliepen.

Zwitserland is in dit opzicht zeker geen paradijs. Zelfs als de abortuswetgeving door het Zwitserse parlement wordt gewijzigd, zal dit toch pas tegen 1980 gebeuren. Dus laat Zwitserland maar buiten beschouwing.

Getuige 16: Canada

In Canada begon een jaar of tien geleden dr. Morgenthaler een aktie tegen het onrecht van de Canadese abortuswetgeving, Nadat een zogenaamde geliberaliseerde wet was aangenomen, besloot hij de proef op de som te nemen en een abortus kliniek te openen in Montreal, Quebec, waar de Kerk de vrouwen het meest de baas is. Zijn kliniek was veilig en hygiënisch. Hij maakte gebruik van de vacuüm afzuigmethode, die hij als eerste in Canada introduceerde. De kosten voor de vrouwen waren naargelang hun inkomen - de abortus was gratis als zij niets konden betalen. Er werd echter ingegrepen. Als iemand het waagt een wet die vrouwen onderdrukt te trotseren, moet hem een halt worden toegeroepen. Morgenthaler werd in staat van beschuldiging gesteld wegens twaalf gevallen van abortus. Het eerste geval waarvoor hij in de gevangenis terecht kwam, betrof een abortus van een vrouw, afkomstig uit het Caraïbische gebied, die zelf om die reden het land werd uitgezet. Hij werd in de gevangenis gezet, ondanks het feit dat hij door twee Franstalige juries in Quebec werd vrijgesproken. Het openbaar ministerie ging tegen deze dubbele vrijspraak in beroep en werd door een hoger hof dat hem schuldig achtte in het gelijk gesteld, hoewel mensen in Quebec, de vrouwen in Quebec en in het hele land van mening waren dat hij moest worden vrijgelaten. In de gevangenis werd hij naakt in een onverlichte isolatiecel gezet en hij kreeg twee maal een hartaanval. Toen hij twaalf maanden had gezeten werd hij eindelijk in vrijheid gesteld. Hem zijn echter nog elf andere zaken ten laste gelegd waarvoor hem elf jaar gevangenisstraf te wachten kunnen staan. Zijn enige misdaad was dat hij volledig het recht van de vrouw steunde op een veilige abortus.

We willen dit Internationale Tribunaal vragen om een solidariteitsverklaring voor deze arts en voor de vrouwenbeweging in Canada. Wij zijn allen van mening dat de manier waarop Morgenthaler is behandeld ook een misdaad is tegen de Canadese vrouwen en dat het een enorme stap vooruit zou zijn als wij vrijspraak voor hem konden krijgen. Ik heb adressen om telegrammen naar toe te sturen en ik wil graag weten of jullie het ermee eens zijn - steek dan je hand op - dat we een telegram sturen aan de Canadese regering waarin we eisen dat de tenlasteleggingen worden ingetrokken. (Men ging akkoord met dit telegram).

Alle vrouwen, of zij dit nu onder ogen zien of niet, lijden onder het feit dat een patriarchale samenleving ons het recht ontzegt zelf te kiezen voor of tegen het moederschap. Hoeveel vrouwen hierdoor jaarlijks sterven is niet bekend, maar hun aantal is waarschijnlijk even groot als het aantal slachtoffers van de grote patriarchale geo-politieke oorlogen. Als vrouwen sterven in deze oorlog van mannen tegen vrouwen blijft dat echter verborgen en wordt het niet als zodanig herkend.

2

Gedwongen niet-moederschap

Terwijl vele vrouwen worden gedwongen tegen hun wil kinderen te baren, wordt dit andere vrouwen, die wel kinderen zouden willen hebben, niet toegestaan. De getuigenis uit Porto Rico toont aan dat vooral vrouwen uit de gekoloniseerde Derde Wereld landen hieronder lijden. Het geldt bovendien voor de vele ongehuwde vrouwen, me door hun ouders, hun minnaars en soms door de staat onder druk gezet worden of zelfs gedwongen worden zich te laten aborteren of hun kinderen af te staan. De getuigenissen beperken zich tot Porto Rico en Japan, maar ook lesbische vrouwen en vrouwen in de gevangenis zijn vaak het slachtoffer van deze misdaad. Als zij niet feitelijk slachtoffer worden, is hun positie toch zo kwetsbaar dat zij een groot risico lopen. Geregeld verliezen vrouwen, die openlijk lesbies zijn hun recht de kinderen toegewezen te krijgen als hun echtgenoot ze opeist. Vrouwen die in de gevangenis een kind ter wereld brengen worden dikwijls gedwongen het voor adoptie af te staan.

GEDWONGEN STERILISATIE

Getuige 1: Porto Rico

Porto Rico heeft het hoogste sterilisatie-percentages ter wereld. In 1968 toonde de demograaf Vas-cos Calzada in een onderzoek aan dat 35% van de Portoricaanse vrouwen in de vruchtbare leef-tijd is gesteriliseerd. In India is dit 5% en in Pakistan 3% - alle twee landen die ook een sterilisatie-programma van staatswege hebben. In Porto Rico zijn 19 klinieken, die op maximum-capaciteit werken en ieder zo'n 1000 sterilisaties per maand uitvoeren.

Tweederde van de gesteriliseerde vrouwen is tussen de 20 en de 29 jaar en 92% is nog geen 35. Dit alles is het gevolg van een intensieve politieke propaganda, die de mensen voorhoudt dat de economische crisis en de werkeloosheid te wijten zijn aan de bevolkingstoename.

Het sterilisatie programma wordt door de regering van de Verenigde Staten gefinancierd via het Departement van Gezondheid Opvoeding en Welzijn, dat de koloniale regering van Porto Rico voor elke sterilisatie 90% van de kosten terugbetaalt.

Als een kolonie van de Verenigde Staten wordt Porto Rico gebruikt als laboratorium voor de poli-tiek van genocide, die de V.S. ten opzichte van de Derde Wereld voert. Het merendeel van de ge-steriliseerde vrouwen in de V.S. bestaat uit negerinnen, halfbloeden en Portoricaansen. In andere Zuidamerikaanse landen, bijvoorbeeld in Colombia werden 40.000 vrouwen gesteriliseerd tussen 1955 en 1965, in Brazilië een miljoen tussen 1961 en 1971 en in Bolivia werden Indiaanse vrou-wen zonder hun toestemming gesteriliseerd.

De Verenigde Staten hebben ook hun steun aan campagnes tot geboorteregeling drasties vermin-derd, maar daarentegen de fondsen voor sterilisatie uitgebreid. Volgens dr. Antonio Silva, direk-teur van het sterilisatieprogramma in Porto Rico komt dit omdat sterilisatie veel goedkoper is dan het gebruik van een andere methode van anticonceptie ter controle van de bevolkingsgroei.

Maar sterilisatie is een ingreep die lichamelijk en geestelijk gevolgen heeft, waarvan de meeste vrouwen op het moment van de ingreep niet op de hoogte zijn. Een hoop vrouwen lieten zich steri-liseren onder invloed van de hysterische propaganda over de zogenaamde bevolkingsexplosie, maar na enige tijd meldde 19,5% van de gesteriliseerde vrouwen dat hun gezondheid achteruitge-gaan was en 10% dat hun relatie er ongunstig door was beïnvloed.

De vrouwen zijn in het algemeen niet voldoende voorgelicht over andere antikonceptie-middelen. En abortus blijft intussen strafbaar, waaruit wel blijkt dat het niet de bedoeling is dat de vrouwen van Porto Rico baas in eigen buik zijn. Het is wel voorgekomen dat vrouwen zich lieten steriliseren zonder dat zij wisten dat zij zwanger waren. Een vrouw wordt vaak kort na de geboorte van een

kind gesteriliseerd. Zij is dan nog gemakkelijker over te halen en moet snel beslissen. Er is een vragenlijst: Verzoek en Toestemming tot Sterilisatie. De wet eist dat deze lijst gebruikt wordt, maar dat komt zelden voor. Soms is dit formulier alleen in het Engels beschikbaar, een taal die de meeste vrouwen niet kunnen lezen. Volgens de wet moeten er ook drie dagen bedenktijd in acht genomen worden tussen de toestemming en de operatie, maar ook hier komt weinig van terecht. Een hoop vrouwen gaan tot sterilisatie over in de veronderstelling dat het mogelijk is de ingreep weer ongedaan te maken. Van de bevallingen heeft 78% plaats in een ziekenhuis en dan behoort een advies om zich te laten steriliseren tot de gewone nazorg. Vrouwen zouden graag andere voorbehoedsmiddelen gebruiken als die maar beschikbaar waren. Daar komt nog bij dat een sterilisatie gratis is, terwijl antikonceptie en abortus geld kosten. Voor een abortus moet \$ 250 (f 625,-) betaald worden, terwijl 60% van de bevolking leeft onder de armoede-grens van de Verenigde Staten.

Op zich veroordelen we sterilisatie niet. Wel veroordelen we het als sterilisatie onder valse voorwendsels en onder dwang wordt uitgevoerd. In Porto Rico eigent een regering, waarvan de beslissingen hoofdzakelijk door mannen genomen worden, zich het recht toe om over ons lichaam te beschikken door vast te stellen wanneer wij ons niet meer voort mogen planten. Terwijl ons vermogen om kinderen te krijgen altijd de aanleiding is geweest tot mythes over onze minderwaardigheid in andere opzichten, is het verhelderend om te zien dat, wanneer dat vermogen economisch kontra-productief wordt het al zijn mystiek verliest en een 'functie' wordt die gemist kan worden.

We moeten nog vermelden dat de Katholieke Kerk, die veel invloed heeft in Porto Rico, zich niet verzet tegen sterilisatie.

Samenvattend: wij wijzen sterilisatie af als een genocidale, racistiese en seksistiese praktijk, waarbij Portoricaanse vrouwen worden gebruikt om imperialistische plannen tegen de Derde Wereld uit te voeren.

ALLEENSTAANDE MOEDERS HEBBEN GEEN RECHTEN

Getuige 1: Japan

Japan is een land waar veel waarde wordt gehecht aan het huwelijk. Als een vrouw iets doet buiten het kader van het huwelijk, wordt dit als schandelijk beschouwd. In 1971 werd door de rechter het verzoek van een alleenstaande moeder, die haar eigen kind wilde opvoeden, verworpen. Deze zaak is bekend geworden als de zaak Keiko.

In 1968 was Keiko een 25-jarige kleuterleidster. Zij werd door de vader van een van de kleuters van haar klas verkracht. Hij dwong haar daarna de verhouding voort te zetten. Toen zij merkte dat zij zwanger was besloot zij na veel wikken en wegen om het kind te krijgen. Tijdens haar werkuren zou haar moeder de zorg voor het kind op zich nemen. Maar de vader van het kind, die al een vrouwen een kind had, was het er niet mee eens. Hij en zijn familie trachtten haar te overreden zich te laten aborteren. Maar haar beslissing stond vast en zij weigerde hem te gehoorzamen. Zij maakten toen in het geheim een plan om de baby door iemand te laten adopteren. Keiko, die nergens vanaf wist, kreeg het kind en een week na de bevalling ging Keiko naar het huis van de man om hem te vragen of hij het voor de wet wilde erkennen. Tijdens dit bezoek werd de baby door de familie van de man weggehaald en ergens ondergebracht. Keiko, die besloten had het kind zelf op te voeden, eiste het terug, maar men wilde haar niet zeggen waar het was. Uiteindelijk ontdekte zij zelf het kind bij een echtpaar en vroeg het terug. De man en de vrouw zeiden dat met toestemming van Keiko het kind door hen geadopteerd was. Keiko had natuurlijk geen toestemming gegeven. Zij maakte een rechtszaak aanhangig omdat zij ervan uitging dat er eerlijk rechtgesproken zou worden. Maar zij verloor haar zaak anderhalf jaar later, in 1971. De redenen voor de uitspraak waren dat Keiko niet getrouwd was, dat zij een verhouding had gehad met de vader van een leerling en dat zij, ondanks het 'feit' dat het kind als bastaard niet gelukkig zou worden, het kind had gekregen zonder een vastomlijnd plan gemaakt te hebben. Men betwijfelde of zij wel de ware moederliefde had.

Kortom de rechtbank oordeelde dat als een vrouw ongetrouwd is en werkt, ze ongeschikt is voor het moederschap zodat het kind beter geadopteerd kan worden.

Toen vrouwen van de vrouwenbevrijdingsbeweging deze uitspraak in de krant lazen waren zij zo verontwaardigd dat zij groepen oprichtten om Keiko te steunen. Met behulp van een van deze groepen ontvoerde Keiko in 1975 haar kind, dat inmiddels 5 jaar oud was. Dat was de enige manier voor haar om het terug te krijgen. Uiteindelijk is zij er na vele moeilijkheden in geslaagd haar recht op haar kind waar te maken. De rechter droeg haar echter op als schadeloosstelling geld te betalen aan de echtgenote van de man die haar zwanger had gemaakt, terwijl de man zelf geheel en al buiten schot bleef!

In een patriarchale samenleving wordt een vrouw dikwijls bepaald door haar moederrol en een vrouw die geen kinderen krijgt wordt niet beschouwd als een echte vrouw. Als een vrouw echter weigert bij een man te horen, blijkt haar zogenaamde natuurlijke vermogen om kinderen groot te brengen plotseling niet meer te bestaan. Wanneer vrouwen op een dergelijke manier in het gareel gehouden moeten worden om er zeker van te zijn dat elke vruchtbare schoot het bezit is van één bepaalde man, dient het traditionele patriarchale gezin alleen het belang van mannen.

3

Vervolging van ontmaagde vrouwen en van ongehuwde moeders

Mannen bezitten geen baarmoeders, maar zij willen wel kinderen hebben die met zekerheid van hen zijn. Daarom hebben zij getracht de zaken zo te regelen dat de mensen met de baarmoeders hen geheel en al toebehoren. Maar mannen zijn ook uit op seksuele veroveringen, en vrouwen worden gebruikt om ook dit verlangen te vervullen. Hierdoor zijn twee klassen van vrouwen ontstaan: vrouwen met een schoot die mannen graag willen bezitten vanwege het exclusieve recht die te bevruchten, en de andere groep vrouwen die onwaardig wordt geacht voor deze bevoorrechte rol. Deze tweedeling neemt verschillende vormen aan, maar in maatschappijen die anticonceptie en abortus nog strafbaar stellen is hij gebaseerd op het onderscheid tussen vrouwen die maagd zijn en vrouwen die geen maagd zijn. Hoewel hier alleen een getuigenis uit Portugal en Brazilië volgt, hebben vrouwen in vele landen te lijden onder deze maagd-hoer variant van de patriarchale onderdrukking. De getuigenis van de vrouw uit Yemen, die wordt opgenomen bij die van de andere vrouwen uit de Derde Wereld, is ook een duidelijk bewijs van deze misdaad.

Getuige I: Portugal

In Portugal wordt geen onderscheid gemaakt tussen prostituées en ongehuwde vrouwen die geen maagd zijn, zelfs als zij door verkrachting hun maagdelijkheid hebben verloren. Het Portugese burgerlijk recht eist dat een vrouw maagd is als zij trouwt, en als zij dat niet is kan ze verstoten worden. De wet en de publieke opinie zullen haar dan een hoer noemen, zelfs als zij werd verkracht door een man die wilde vaststellen of zij haar 'eer' nog had. Dit houdt wel in dat de positie van alleenstaande moeder in Portugal hemelschreiend is. Als een ongehuwde moeder de vader ertoe bewegen kan zijn handtekening te plaatsen op een document dat zijn vaderschap bevestigt, heeft zijzelf geen enkel meer op haar haar kind. Als zij dit nalaat, wordt zij als een hoer beschouwd. M. die hier naast mij zit, spreekt alleen Portugees. Daarom zal ik het woord voor haar voeren. Toen M. bijna haar verpleegstersopleiding voltooid had, werd zij verkracht door een arts, Luis Azeredo. Hij liet haar naar zijn kantoor komen in het ziekenhuis waar zij nachtdienst had. Daar praatte hij met haar en beweerde tenslotte dat hij niet geloofde dat zij nog maagd was. Hij verkrachtte haar en konstateerde dat zij wel maagdelijk was geweest toen zij bloed verloor. Hij oefende druk op haar uit om de verhouding voort te zetten door te zeggen dat hij haar van de verpleegstersschool kon laten verwijderen, dat zij nu zij geen maagd meer was toch in ieder geval verloren was en dat hij andere mensen hiervan op de hoogte zou stellen als zij niet doorging met de seksuele relatie met hem. Zij raakte ervan overtuigd dat zij een 'slechte vrouw' was geworden. Toen zij zwanger werd vond deze bekende arts, die zelf getrouwd was, dat zij zich maar moest laten aborteren. M. wilde niet maar hij hield aan tot zij toegaf. De abortus was voor haar een zeer pijnlijke ervaring, er ging kennelijk iets mis met de narcose. M. wilde daarna de verhouding met dokter Azeredo niet voortzetten. Hij wreekte zich op haar met een lasterkampagne: collega's kregen te horen dat zij makkelijk te versieren was, enzovoorts. Hij ontdeed zich van haar door haar te verhinderen om haar opleiding in het ziekenhuis af te maken. De vrouw die haar studie betaalde trok haar toelage in en omdat ze geen geld meer had werd M. uit het pension gezet waar ze woonde. Ze kreeg een baantje als kindermisje. Op een feestje werd haar buiten haar medeweten in een glas bier een bedwelmend middel toegediend (dit gebeurt geregeld in Portugal), waarna zij gemeenschap had met iemand die zij zich nauwelijks kan herinneren. Opnieuw werd ze zwanger. M. werd door dezelfde vrouw geaborteerd als de eerste keer. Die vertelde haar dat een derde abortus voor haar dodelijk zou kunnen zijn.

Korte tijd daarna was M. zo depressief dat ze zelfmoord probeerde te plegen. Zij werd in het ziekenhuis opgenomen. Toen zij hersteld was kon zij nergens heen. Zij nam haar toevlucht tot een tehuis dat was opgericht om 'prostituées te redden'. Zij was 21 jaar. In dit tehuis moeten de vrouwen en meisjes buitensporig hard werken, koken, schoonmaken en borduren. Zij worden nauwelijks betaald hoewel hun borduurwerk met een grote winst wordt verkocht. Het eten is slecht en zij worden behandeld als 'slechte meisjes'. Toen ik het tehuis bezocht werd me meegedeeld dat de helft van de meisjes niet normaal is, dat de meeste uit incest zijn geboren en dat degenen die het tehuis leiden het 'redden' hebben opgegeven omdat er geen enkel resultaat is.

Geen wonder! Bij mijn bezoek was de sfeer even slecht of nog slechter dan in een gevangenis.

M. ontmoette later een jongeman die zij aardig vond. Zij nam aan dat zij zouden trouwen. Ze werd opnieuw zwanger. Hij vertrok naar Angola en kwam getrouwd terug. M. kon zich niet voor een derde keer laten aborteren. Zij moest het kind wel ter wereld brengen. Tijdens haar zwangerschap verborg zij zich zoveel mogelijk vanwege de vijandigheid van de mensen en haar eigen gevoel van schaamte. Zij kreeg een dochter. Deze werd verzorgd op de kinderafdeling van het tehuis. M. gaf haar dochter een paar maanden borstvoeding. Daarna mocht zij haar kind alleen nog in het weekend bezoeken, en dat dan uitsluitend omdat zij er zo op had aangedrongen.

Door haar opvoeding is M. er zeker van dat geen enkele man haar nog ooit zal accepteren, ze heeft haar 'eer' verloren. Tot voor kort was zij ervan overtuigd dat de manier waarop zij is behandeld slechts eenvoudigweg een ongeluk is dat zij maar moet aanvaarden.

Getuige 2: Brazilië

Feministen uit Brazilië deden ons het pas gepubliceerde verhaal van S. toekomen. Ze werd geboren in een kleine stad in het noordwesten van Brazilië in een erg arme familie. Om haar vader in staat te stellen haar tien broers en zusters groot te brengen had ze een baantje bij een openbare gemeentelijke school. Om haar kansen op beter werk in de toekomst te vergroten volgde ze ook lessen aan de middelbare school die geleid werd door paters. Drie maanden voor het einde van haar opleiding bleek ze zwanger. De directeur van de school besloot haar van school te sturen. S. werd door een advocaat verdedigd, maar het duurde een jaar voordat het vonnis van het hof uitwees dat zij er recht op had weer tot de school te worden toegelaten.

De directeur, een priester, legde zijn functie neer om geen gehoor te hoeven geven aan de uitspraak van het hof en werd vervangen.

S. trouwde met de vader van haar kind en ging weer terug naar school om haar opleiding af te maken. Na afloop van haar studie werd haar het diploma geweigerd. De rektor vond dat de beslissing van het hof immoreel was geweest en hij sloot de school. Ongeveer honderd leerlingen werden door deze maatregel gedupeerd. De rektor denkt er niet aan de school te heropenen tenzij hij er zeker van is dat S. geen diploma krijgt. Hij verklaarde dat voor de school het 'Kanonieke Recht' gold en volgens dit recht conceptie buiten het huwelijk onaanvaardbaar is.

4

Mediese misdaden

Van mannen uit de hogere milieus verwacht men zelden dat ze stelselmatig gewelddaden plegen tegenover vrouwen. Toch blijkt steeds vaker uit getuigenverklaringen dat mannen die een medies beroep uitoefenen op een werkelijk grove manier van hun seksistische houding ten opzichte van vrouwen blijf geven. De getuigenis uit Italië over de behandeling van vrouwen die in het ziekenhuis bevallen, is bijna niet te geloven. Naar aanleiding van deze ontstellende getuigenis heeft een mannelijke) Italiaanse journalist een onderzoek ingesteld: de beschuldigingen bleken juist. In de laatste hoofdstukken over de resultaten van het tribunaal wordt hier nog gedetailleerder op ingegaan.

Getuige I: Italië

Ik wil u vertellen over een misdaad die in heel Italië wordt begaan; het gaat over de manier waarop vrouwen in Italiaanse ziekenhuizen kinderen krijgen. Alle statistieken in Europa bevestigen de ernst van de situatie. Ik zal een concreet geval beschrijven, dat beslist geen uitzondering is. Het gebeurde in het noorden van Italië in een staatsziekenhuis en hoort bij de normale gang van zaken. Dat is nu juist het punt dat we willen aanvallen - dat de doktoren en het bestuur van ziekenhuizen het normaal vinden dat vrouwen tijdens de bevalling op een wrede manier worden behandeld. De campagne waar ik aan deelnam - niet alleen als moeder van twee kinderen, maar ook als feministe en lid van een groep die huishoudloon nastreeft - begon, toen we ontdekten hoe ergens een baby ter wereld was gebracht met een gewicht aan zijn voeten gebonden terwijl een zuster op de buik van de moeder sprong. Dit alles duurde twee uur. De baby werd geboren met kwetsuren en moest een maand op de pedriatische afdeling behandeld worden. Na de bevalling had de moeder overal pijn en gilte als ze werd aangeraakt. De doktoren bestonden het toen om haar een uitbrander te geven en te zeggen dat ze, als ze een zoon wilde flink moest zijn, zich moest gedragen en niet zeuren.

Dit voorval bracht ons ertoe om terug te vechten. We stelden een pamflet op en stuurden dat naar verscheidene kranten. We lieten het pamflet ook in het ziekenhuis circuleren. We wezen erop dat, als we in plaats van alleen elkaar te vertellen wat we bij de kapper en in de crèche horen - deze dingen nu eens openbaar zouden maken op hoe kleine schaal misschien ook, de uitwerking enorm groot zou zijn.

De politieke partijen vergaderden er over, de kranten stonden er vol van, de mediese bond belegde vergaderingen, en iedereen had er wel iets over te zeggen. Wij vertrouwden echter niet één van deze groeperingen en organiseerden bijeenkomsten voor vrouwen waarin wij hen vroegen zich gezamenlijk in te willen zetten. De vrouwen, geen feministes, maakten zich zo kwaad, dat ze 'n klacht indienden bij de rechtbank. Honderdtien vrouwen uit Ferrara vestigden de aandacht van de rechter op de omstandigheden waaronder zij kinderen hadden gebaard. De weeën duurden gewoonlijk erg lang: 20 tot 30 uur. En wat de babies betreft, een onderzoek heeft aangetoond dat van 92 babies meer dan 50% spasties was geboren door de methoden die men bij de bevalling in het ziekenhuis had aangewend. Er was onvoldoende mediese zorg. Hoewel er een minimum aantal van 40 verpleegsters, assistenten en doktoren was voorgeschreven, waren er vaak maar 20 in het ziekenhuis aanwezig. De doktoren die als vervanger optraden, waren vaak erg jong, pas afgestudeerd, en vaak was er niemand die in staat was een keizersnede te doen. Ook had men niet de vereiste instrumenten om de toestand van de baby te controleren. Men stelde via de stethoscoop vast of er een keizersnede gedaan moest worden, en ook de hartslag werd niet goed gecontroleerd.

De rechtszaak kwam op gang, ondersteund door een hele serie getuigenissen van vrouwen. Zoals bijvoorbeeld het geval van een vrouw die een week voor de bevalling verwacht werd in het zie-

kenhuis werd opgenomen om een miskraam te voorkomen. Op zondagochtend kreeg ze wonderolie om de bevalling te bespoedigen. Om 08.15 uur vond de geboorte plaats zonder enig medies toezicht. Pas om 09.30 werd ze gehecht. De baby werd spasties geboren, omdat men eerst de geboorte had opgewekt en de vrouw daarna aan haar lot had overgelaten. Vier maanden lang had ze geen controle over haar ontlasting en nu zit ze met een spasties kind. En dan is er het geval van E., die op donderdagmiddag 8 februari 1973 naar het ziekenhuis ging. De zaterdag daarop braken de vruchtvliezen. Er was geen dokter te bekennen. Uiteindelijk kwam er één en luisterde met een stethoscoop naar de hartslag van de baby, maar toen was het al te laat voor een keizersnede. De geboorte vond plaats om 05.30 uur in de morgen terwijl iemand op haar buik stond te drukken. Hierbij liep ze bloeduitstortingen op, die nog lang daarna zichtbaar waren. De baby, die spasties werd geboren, werd nog 25 dagen in het ziekenhuis gehouden. De moeder werd niet ingelicht over de toestand van haar baby. Pas na maanden kwam ze erachter dat het kind spasties was en allang onder behandeling had moeten zijn.

Er waren vele andere getuigenissen. We wilden iets weten over alle vormen van mishandeling van vrouwen in ziekenhuizen. Onder deze vormen van mishandeling verstonden wij ook het afzonderen van een vrouw, die voor de bevalling de hele dag aan haar lot wordt overgelaten en per dag gedurende één uur maar één bezoeker mag ontvangen. We hebben een getuigenis van een moeder die in het ziekenhuis wilde blijven om haar 18-jarige dochter te helpen; men dreigde echter de politie te zullen roepen als ze niet wegging. We hebben getuigenissen van een curettage zonder verdoving. Een hiervan kwam van een vrouw van wie het kind, na urenlange weeën, spasties werd geboren. We hebben getuigenissen van belediging, zoals 'hoer', 'teef', 'als je een zoon wilt hebben, zou je het fijn moeten vinden' en dergelijke. We hebben getuigenissen van vrouwen die werden geslagen, omdat ze niet genoeg meewerkten.

Belangrijk was, dat we hebben ondervonden dat we alleen resultaten kunnen boeken als we ons organiseren, en wel via de vrouwenbeweging. Na de eerste fase, waarin iedereen erkende dat de ziekenhuizen inadekwaat waren, haastten alle betrokkenen zich om zich van hun schuldgevoelens te ontdoen. De enigen die niet bereid waren om het erbij te laten zitten, waren de vrouwen, want om hen ging het. Vrouwen moeten zich organiseren om aan te kunnen tonen dat onze zwakke positie in het ziekenhuis deel uitmaakt van de minderwaardige behandeling die wij ons, door onze zwakke positie thuis, op duizend en een manieren moeten laten welgevalen. In huis wordt al onze fysieke, emotionele, intellectuele en seksuele energie aangewend ten dienste van het gezin. Zo wordt ook van ons verwacht dat we in het ziekenhuis rustig en onderdanig zijn. Op deze manier kunnen de autoriteiten bezuinigen op de outillage en de doktoren werk besparen. Wij leveren de werk- en baarkracht.

Het produkt dat wij maken, onze zonen, wordt heel wat belangrijker gevonden dan wij zelf. En zelfs als een paar van hen spasties blijken te zijn, is er weinig reden tot zorg; er blijven er nog genoeg over. Er is sprake van regelrechte misstanden, van een gebrek aan eerbied voor de medemens. We hebben ingezien dat met het offer dat we voortdurend voor anderen moeten brengen niemand gediend is, Het verwoest alleen maar ons leven en dat van onze kinderen. Het huishouden vormt de basis van onze slavernij. De campagne die wij voeren voor een huishoudloon ziet als werkelijke oorzaak de kwetsbaarheid van hen die geen geld hebben en probeert iedere actie te steunen, waar die ook maar plaatsvindt - in de fabrieken, in de ziekenhuizen, thuis, en op straat.

Getuige 2: West-Duitsland

Terwijl wij hier in Brussel onze getuigenissen afleggen, ondergaan vrouwen in Soedan, Kenya, Tanzania, Ethiopië, en in andere delen van de wereld clitoridectomie, het verwijderen van de clitoris. In de Verenigde Staten werd deze wrede behandeling tot 1925 toegepast - zoals jongens minstens tot 1937 werden besneden - om vrouwen het masturberen te beletten.

Castratie, het wegnemen van baarmoeder en eierstokken, is nu in de Westerse landen even gewoon als in de 19e eeuw, toen doktoren vrouwelijke geslachtsorganen als trofeeën plachten uit te wisselen. Het is nu een algemeen voorkomende operatie bij vrouwen gedurende de menopauze en bij vrouwen uit de lagere milieus die een abortus ondergaan. Ziekenhuizen in West-Berlijn en in

West-Duitsland dwingen vrouwen die voor een abortus komen een verklaring te tekenen, dat de doktoren, zo nodig, de baarmoeder mogen verwijderen. Verder kunnen doktoren geld verdienen aan de vele onnodige operaties die zij op vrouwen verrichten.

Enkele uitspraken van doktoren: 'Geen eierstok is goed genoeg om te laten zitten en geen testikel slecht genoeg om eruit te halen'. 'Je wilt een kind, maar je baarmoeder is gekanteld. We zullen moeten opereren'. 'Je bent frigide. Daar kunnen we wel iets aan doen. We hoeven alleen de baarmoeder in te korten'.

Uit de blinde zelfingenomenheid waarmee men vrouwen behandelt die kinderen krijgen, blijkt een grote mate van vijandigheid. Episiotomie, het inknippen van de huid bij de bevalling, is een routinekwestie. Hierna worden vrouwen extra nauw gehecht om het plezier van haar man te verhogen. Soms wordt de opening zo nauw gemaakt dat de huid tijdens de gemeenschap inscheurt en zij opnieuw ingeknipt en gehecht moet worden. Achter deze methoden schuilt niets dan vijandigheid en minachting ten opzichte van vrouwen. Dit blijkt ook duidelijk uit het seksueel misbruiken van vrouwen, vooral door gynaecologen, zoals veelzeggende opmerkingen en blikken, tasten, en zelfs verkrachting bij illegale abortus.

Maar al te velen onder ons klinken de volgende uitlatingen niet onbekend in de oren. Een dokter zei tegen een vrouw die huilde omdat een van haar borsten wegens kanker was afgezet: 'Waarom maken vrouwen zich in godsnaam zo druk om hun hangtieten?' Een andere zei in een ziekenhuis tegen een vrouw, vijf minuten voor ze zou worden geaborteerd: 'Waarom heeft u de pil niet ingenomen? Nu moeten wij de rotzooi opruimen'.

Meer informatie over dit soort misdaden kunt u vinden in een boekje dat we voor dit Tribunaal hebben samengesteld.

Ik zal u nu de getuigenis voorlezen van een vrouw die een ervaring heeft gehad die ons allemaal kan overkomen. Het is iets wat dagelijks gebeurt. 'Het begon allemaal met mijn eerste menstruatie. Ik leed periodiek ondraaglijke pijnen. Bezoeken aan verscheidene gynaecologen brachten geen uitkomst. Ik kreeg schoon genoeg van wat ze zeiden, zoals bijvoorbeeld 'je zult zien, als je eenmaal je eerste kind hebt gekregen, dan komt alle in orde'. Ze zeiden dat veel meisjes zulke pijnen hadden, alsof het de meest gewone zaak in de wereld was! In juni 1974 stond ik op een morgen op en had geen gevoel meer in de rechterkant van mijn lichaam. Ik had pijn in mijn buik. Ik woonde toen nog niet zo lang in Berlijn en kende er geen dokter. Een kennis gaf mij het adres van een gynaecoloog. Zijn diagnose luidde dat mijn baarmoeder naar achteren was gekanteld en tegen de ruggegraat lag. Volgens deze dokter moest ik geopereerd worden en ik moest nog diezelfde dag in zijn privé-kliniek worden opgenomen. Ik maakte hiertegen bezwaar en zei dat dit te snel was, dat ik me voor het blok gezet voelde en vroeg hem tijd om erover na te kunnen denken. Ondertussen had ik wel voor mijn werkgever een arbeidsongeschiktheidsverklaring van hem nodig. Hierop antwoordde hij: 'Of ik opereer u vandaag, of u blijft werken tot u van gedachten bent veranderd'. Omdat ik zo'n vreselijke pijn had en hij weigerde me een verklaring te geven, had ik geen keus. Tegen zes uur 's avonds ging ik naar de kliniek. 's Ochtends om 9.00 uur werd ik geopereerd. Er werden geen voorbereidingen getroffen. Mijn bloeddruk werd niet opgenomen, mijn bloedgroep niet vastgesteld, niets van dat alles, terwijl ik gezegd had dat ik problemen had met mijn bloedsomloop. Drie dagen na de operatie kwam ik voor het eerst bij bewustzijn en had, tot mijn grote verbazing, een dik verband om mijn buik. Terwijl ik wist dat het inkorten van de baarmoederbanden via de vagina gebeurt! Diezelfde dag kwam de dokter even een kijkje nemen en zei: 'De operatie is heel goed gegaan. Alleen kunt u geen kinderen meer krijgen. De eileiders waren opgezwollen als hot dogs en ik moest ze er wel uithalen.' Ik was zo overrompeld dat ik niet wist wat ik moest zeggen, en pas veel later drongen zijn woorden werkelijk tot me door. In ieder geval kon ik er toch niets meer aan doen en ik probeerde de nieuwe situatie te accepteren'. 'Na een maand kreeg ik weer pijn. De dokter probeerde het met bestralen, maar dat hielp helemaal niet. Daarna probeerde hij te insinueren dat ik vroeger ooit een abortus had gehad, zodat de pijn mijn eigen schuld was!'

'Ik was diep verontwaardigd over deze behandeling, en wel om de volgende redenen: (1) Ik was in die tijd nog minderjarig (20 jaar). (2) De dokter opereerde me zonder mijn ouders om toestemming te vragen. (3) Mijn op geld beluste dokter gaf voor dat het een kleine operatie was. In plaats daarvan profiteerde hij van mijn hulpeloze situatie en voerde een grote operatie uit waardoor ik geen

kinderen meer kan krijgen. En hij deed dit zonder de moeite te nemen hierover van te voren met me te praten.'

Getuige 3: Spanje

Ik zou graag willen verklaren dat er in deze wereld, die wij geciviliseerd noemen, een eigenaardige paradox bestaat: een vrouw die uit vrije wil geaborteerd wenst te worden, kan dit niet, terwijl ik aan de andere kant uit eigen ervaring kan getuigen dat men mij zonder mijn toestemming heeft verminkt, zonder dat ik van te voren was ingelicht. Op een van mijn borsten was een klein knobbeltje verschenen. Ik ging naar de dokter en deze vertelde mij dat het niet ernstig was en dat hij het zonder moeite met een plaatselijke verdoving weg kon halen. Op de dag van de operatie ging ik zonder enige voorbereiding te treffen naar de dokter en voelde ook geen enkele angst voor de operatie. Toen ik bij kwam, had ik hevige pijn. Toen ontdekte ik wat ze met me gedaan hadden. Mijn borst was afgezet. Het meest verbijsterende was wel dat, toen ik de dokter om uitleg vroeg, hij alleen maar antwoordde dat het soms toch wel erg onaangenaam was om dokter te zijn.

Getuige 4: België

Ik werd twee jaar geleden geopereerd wegens een fibroïde tumor. Er was mij verteld dat er een hysterektomie zou gebeuren, d.w.z. mijn baarmoeder zou weggenomen worden. De ochtend na de operatie zei de chirurg dat de operatie succesvol was verlopen, maar dat hij mijn eierstokken gelijk ook maar had weggenomen, die gezien mijn leeftijd toch geen nut meer hadden. Hij had mijn blinde darm ook nog weggenomen, hoewel ik daar nooit last van had gehad.

Dit was misbruik van mijn persoon. Hij had het recht niet iets weg te nemen dat gezond was zelfs al waren mijn eierstokken, zoals hij zei, gezien mijn leeftijd niet meer van nut. Twee dagen eerder was ik even oud en hij had me kunnen waarschuwen en mijn toestemming kunnen vragen.

5

Gedwongen heteroseksualiteit

Van tijd tot tijd is het patriarchaat tolerant opgetreden tegen homoseksualiteit bij mannen, maar lesbische vrouwen zijn altijd vervolgd. De mate waarin lesbische vrouwen worden vervolgd geeft de mate aan waarin er druk wordt uitgeoefend op vrouwen om heteroseksueel te zijn. In sommige landen worden steeds meer lesbische vrouwen zich bewust van de bron van hun onderdrukking en treden ze er tegenop, zoals enkele van de volgende getuigenissen illustreren. Maar tot nu toe beseffen maar weinig heteroseksuele vrouwen dat ze niet vrij zijn in de keuze van hun seksualiteit. Hier volgen getuigenissen van de vervolging van lesbische vrouwen uit Noorwegen, Engeland, Duitsland, Nederland, Frankrijk, Zwitserland, Mozambique en Spanje.

Getuige I: Noorwegen

Een lesbische vrouw is een vrouw, die zich aangetrokken voelt tot andere vrouwen. De term 'lesbies' zou gebruikt moeten worden voor alle vrouwen die dit voelen, of we er naar handelen of niet. Dit betekent, dat een groot aantal vrouwen lesbies is - in feite kan men moeilijk zeggen wie niet.

De misdaden die begaan worden tegen lesbische vrouwen zijn misdaden tegen alle vrouwen. Maar de lesbiennes die weigeren zich te laten overheersen door mannen worden gestraft, zoals vrouwen die zich heteroseksueel opstellen, nooit gestraft zullen worden. Mijn getuigenis zal zich bezig houden met deze bijzondere vorm van bestraffing. Er is geen onderzoek gedaan naar de onderdrukking van lesbische vrouwen in Noorwegen. Mijn getuigenis is daarom gebaseerd op gesprekken met andere lesbische vrouwen en op ervaringen van mijzelf en anderen.

Toen ik mij op mijn derde jaar aangetrokken begon te voelen tot vrouwen, vond ik dit volkomen natuurlijk en prachtig. Mijn levensverhaal van mijn derde tot mijn twintigste was er een van groeiend besef dat ik pervers was. Ik was een homoseksuele vrouw. Ik dacht dat ik de enige vrouw ter wereld was die zich aangetrokken voelde tot andere vrouwen. De tijd zou leren hoe heerlijk ik mij vergiste. Tussen mijn twintigste en mijn vierendertigste begon ik mij steeds meer te realiseren, dat er overal lesbische vrouwen zijn. Zo kwam ik weer uit op wat ik intuïtief had geweten toen ik drie was – dat het voor een vrouw volkomen natuurlijk en prachtig is om van andere vrouwen te houden. Ik was wijs geweest op mijn derde. Maar in het proces van het opgroeien tot een zgn. 'echte' vrouw werd deze wijsheid mij ontstolen. Dat was de eerste misdaad die tegen mij als lesbische vrouw begaan werd. Mijn wijsheid kwam terug. Ik begon de illusie te krijgen, dat de maatschappij mijn lesbies-zijn zou aksepteren zodra ik er met mensen over zou praten. De tijd zou opnieuw leren, hoe heerlijk ik mij vergiste.

De tegenwoordige maatschappij aksepteeft geen homoseksualiteit van vrouwen. Het bewijs hiervoor is dat zodra we eerlijk en open zijn over ons lesbies-zijn, de maatschappij bijzonder vindingrijk is om ons te bestraffen. De straf is zwaarder dan toen we het verborgen hielden. Ik denk dat de meeste lesbische vrouwen in Noorwegen en overal elders dit weten en dat daarom de meeste van ons hun lesbies-zijn niet eens in de praktijk brengen.

In de Noorse homoseksuele beweging krijgen we brieven van vrouwen die hun leven in heteroseksuele huwelijken hebben doorgebracht, ook al hebben ze altijd al geweten dat ze met vrouwen om wilden gaan. Waarom breken zij er niet uit? In de meeste gevallen is dit volkomen onmogelijk. Ze zouden moeten verhuizen, maar ze hebben geen geld, geen opleiding - ze zijn hun hele leven huisvrouw geweest. Ze hebben fijne kinderen, ze hebben, zo voeren ze vaak aan, aardige echtgenoten die hen nodig hebben. En ook al worden ze niet door al deze praktische zaken in hun vrijheid belemmerd dan nog kunnen ze het niet opbrengen, datgene in de steek te laten waar hun leven op gebaseerd is. Dus blijven de meeste van deze vrouwen waar ze zijn, in emotionele afzondering, zonder ooit de kans te krijgen hun persoonlijkheid volledig te ontplooien. Zo gaat het met de

overgrote meerderheid van de lesbische vrouwen in Noorwegen. Er is slechts een klein aantal vrouwen zoals ikzelf die tot de lesbische beweging in Oslo behoren, en die zich openlijk lesbies noemen. De meeste Noorse lesbiennes zijn trouwe, hard werkende echtgenotes, verspreid over het hele land, die nooit de kans krijgen te handelen naar het feit dat liefde tussen vrouwen natuurlijk en prachtig is.

Wat gebeurt er dan met de minderheid van de vrouwen die er wel naar handelen, wat gebeurt er als we wel losbreken uit onze afzondering en openlijk zeggen of laten blijken dat we lesbies zijn? Het komt honderden malen voor in de Oslose restaurants dat we lijfelijk of met woorden worden lastiggevallen omdat we lesbies zijn. We lopen de kans dat mannen ons in elkaar slaan, of dreigen dat te doen, 'lesbiese kutten' naar ons roepen, hun glas bier voor ons kapot gooien - allemaal zonder dat er iemand een vinger uitsteekt om ons te beschermen. Meestal worden de lesbische vrouwen gedwongen om weg te gaan, en niet de mannen die aanstoot geven. Twee lesbische vriendinnen van mij gingen naar een hetero-diskotheek, Key House, in Oslo. Toen ze met elkaar dansten, werden ze ruw gescheiden door de eigenaar en twee serveerders en de deur uitgezet. De twee lesbiennes weigerden weg te gaan voordat ze hun entreegeld terugkregen. Toen werden ze in hun gezicht geslagen en op hun rug en getrapt door dezelfde drie mannen. Ze gingen onmiddellijk naar de politie en vertelden het verhaal met bebloede en beschadigde gezichten. Het was ongeveer 11 uur's avonds en de politie zei dat het te laat was om er heen te gaan. Ze hadden de naam van één getuige en die gaven ze aan de politie. Een paar dagen later kregen ze bericht, dat de politie de zaak niet in behandeling had genomen omdat het van 'weinig belang' was. Ze hadden geen contact opgenomen met de getuige. Eén van de vrouwen ging naar een chiropraxist die ontdekte dat een deel van haar ruggegraat verschoven was. Ze was een verwoed handbalspeelster, maar ze heeft haar sport op moeten geven. Anderhalf jaar later heeft ze nog steeds pijn in haar rug, en de behandeling heeft haar tot nog toe 2000 Noorse kronen (950 gulden) gekost.

Een andere lesbische vriendin van mij heeft altijd openlijk gezegd dat ze lesbies is. Toen ze op school zat, werd ze uit de gymles gehaald om naar de schooldokter te gaan. Binnen trok de dokter haar broekje naar beneden en riep uit: 'maar je ziet er helemaal normaal uit!' Toen ze naar de gevangenis moest vanwege hasj werd ze eerst opgesloten in een cel met een andere vrouw. Toen ze in de gaten kregen dat ze lesbies was, werd ze alleen naar een afzonderlijke cel gebracht. De gevangenisdokter zei haar dat ze niet het risico konden nemen dat alle gedetineerden lesbies werden. Hij zei dat veel vrouwen in de gevangenis lesbies werden en dat ze altijd moeilijkheden maakten. Aangezien de 'ziekte' kennelijk besmettelijk was, moesten ze voorzorgsmaatregelen nemen. De dokter maakte haar het leven zo ondraaglijk dat ze uiteindelijk de vrouwen van de lesbische beweging in Oslo, die haar elke dag op kwamen zoeken, moest vragen niet meer bij haar te komen. Mijn vriendin vertelde dat ongeveer de helft van de vrouwen in de gevangenis van Oslo lesbies is.

Een andere lesbische vrouw in Oslo was getrouwd en haar huwelijk liep niet goed, dus begon ze kalmerende middelen te slikken en kwam ze uiteindelijk terecht in een inrichting voor behandeling en revalidatie. Eerst had ze niet in de gaten wat er fout zat, maar ze kwam er gauw genoeg achter omdat ze verliefd werd op een verpleegster. Toen ze bij gezinsgroepstherapie vertelde dat ze dacht dat ze lesbies was, zei de dokter meteen dat ze dat niet was. Dat zag hij aan haar ogen, zei hij. Ze had de ogen van een vrouw, die seksuele gemeenschap met haar man wilde. Dus werd ze onderworpen aan zgn. 'touch therapy'. Ze werd naar een behaaglijk verwarmd vertrek gebracht, naakt, op een bed, en een uur lang moest haar man haar lichaam betasten en proberen haar seksueel op te winden. Het resultaat was dat hij seksueel opgewonden werd. Het was de bedoeling dat het betasten altijd zou uitlopen op seksuele gemeenschap. Naderhand moest de vrouw de psycholoog vertellen wat ze gevoeld had. Ze voelde steeds sterkere afkeer. Ze moest overgeven en soms rende ze de kamer uit om de 'behandeling' te ontlopen. Hoe stelliger ze beweerde dat ze lesbies was, des te gewelddadiger werd het gedwongen heteroseksuele geslachtsverkeer. De behandeling ging ongeveer zes maanden lang door. Ze ontsnapte uit een ziekenhuis, maar ze werd teruggebracht. Weer ontsnapte ze. Sindsdien is ze er niet meer geweest. Achteraf realiseerde ze zich dat ze zes maanden lang blootgesteld was geweest aan gewelddadige verkrachting.

Dit is wat Noorwegen haar lesbische vrouwen te bieden heeft: afzondering, weigering te helpen in geval van nood, geen bescherming in geval van geweld op straat en in restaurants, isolatie in de gevangenis en gewelddadige verkrachting in psychiatrische inrichtingen. We hebben geen cijfers

en geen onderzoek. We hebben alleen onze eigen getuigenis als lesbische vrouwen. Zelfs al zegt de maatschappij dat we niet bestaan, we geloven dat we zelf de waarheid ondervinden.

Getuige 2: Engeland

Ik ben lid van de groep 'Wages Due Lesbians', een groep die zich autonoom organiseert als een groep lesbische vrouwen binnen de beweging voor huisvrouwenloon. Ik wil het er nu over hebben hoe lesbische vrouwen gescheiden worden van andere vrouwen. Veel mensen denken dat wij helemaal geen vrouwen zijn. Er is 'ghettovorming', we worden er uit gepikt als een afzonderlijk soort mensen, die op een afzonderlijke plaats thuis horen en die andere dingen doen. Maar omdat we vrouwen zijn wordt van ons verwacht dat we vrouwenwerk doen en als we weigeren dat werk te doen worden we aangevallen. Toen mij gevraagd werd als lesbische vrouw te spreken op het Tribunaal, vond ik eerst dat ik het niet moest doen omdat de misdaden tegen mij, begaan zijn door andere vrouwen. Enkele vrouwen waarmee ik samenwerkte, wilden bijvoorbeeld niet bij mij zitten of met me praten omdat ze mij ervan verdachten lesbies te zijn. Maar toen realiseerde ik mij, dat dit een misdaad is waaronder alle lesbische vrouwen lijden. En ten tweede besepte ik, dat die begaan wordt door hen, in wier belang het is dat we heteroseksueel zijn en doorgaan met het werk dat van vrouwen verwacht wordt. Om die reden houdt men lesbische vrouwen apart en gescheiden van andere vrouwen, veroordeeld tot een of ander soort ghetto, of het nu een lesbische bar is of een ghetto binnen de vrouwenbevrijdingsbeweging. M.a.w. we worden niet aangevallen als passieve slachtoffers, maar omdat we zelf een aanval doen - we weigeren te fungeren als servicestation voor mannen. In het traditionele gezin wordt er van de vrouw verwacht dat ze iedereen verzorgt om hen in staat te stellen weer een dag te werken. In die rol is ze erg productief voor het systeem. Wij weigeren die rol. Wij weigeren de gebruikelijke overheersing van mannen over vrouwen d.m.v. hun geld. Maar we zeggen ook, dat wij als lesbische vrouwen onze eigen behoeften hebben; we hebben er recht op om van elkaar te houden zonder enige beperking. We breken met het gebod dat we met vrouwen mogen samenwerken, met vrouwen mogen praten, het grootste deel van ons leven met vrouwen mogen doorbrengen, maar dat we niet met vrouwen mogen vrijen.

Lesbies-zijn wordt als een bedreiging tegen heteroseksuele vrouwen gebruikt. Zodra een vrouw uit het gareel breekt, zodra een vrouw 'nee' zegt tegen een man, zodra een vrouw geen zin heeft op straat te glimlachen, wordt ze lesbies genoemd. Mensen gebruiken die bedreiging om ons in het gareel te houden, om ons het werk te laten blijven doen, dat er van vrouwen verwacht wordt. Wij lesbische vrouwen moeten een zware prijs betalen voor onze opstand. Om te beginnen hebben we voor een groot deel te maken met hetzelfde werk en dezelfde omstandigheden als andere vrouwen, maar wij hebben te maken met speciale vormen ervan. De meeste vrouwen zitten krap bij kas, maar lesbische vrouwen hebben gewoonlijk niet de beschikking over het loon van een man. Dit heeft een enorm effect op ons leven. Ik ken bijvoorbeeld een paar vrouwen in Canada, die weer gedwongen zijn in het geheim contact en te hebben en te ontkennen dat ze lesbies zijn omdat de economische crisis betekent, dat ze niet over voldoende geld kunnen beschikken. Ik weet ook dat er in Italië weinig lesbische vrouwen zijn die zich daar openlijk naar kunnen gedragen. Het is geen toeval dat er geen Italiaanse vrouwen in dit forum zitten. In Italië is het voor elke vrouw moeilijk om aan de slag te komen en daarom is het voor lesbische vrouwen moeilijk hun lesbies-zijn te uiten. Ten tweede hebben we erg weinig tijd. Het werk dat we aan de huishouding besteden verschilt in sommige opzichten van dat van andere vrouwen, in zoverre dat we niet de zorg voor een man hebben. Maar als we thuiskomen van een baan buitenshuis, moeten we in de korte tijd die er over is alles nog doen om ons zelf te verzorgen en als we weinig geld hebben, is het nog moeilijker. Ten derde houden de spanningen van ons leven en onze relaties ten gevolge van een omgeving die vijandig staat tegenover lesbische vrouwen in, dat we elkaar konstant moeten opvangen, elkaar konstant weer op moeten lappen. En zo ontdekken we dat we onze seksualiteit nog steeds niet in eigen hand hebben. Erg vaak worden we in de verdediging gedrongen, ook fysiek. Afgelopen week hadden we in Engeland bijvoorbeeld een lesbies kongres met 600 vrouwen. Er werd gedanst en toen het afgelopen was, werden de paar vrouwen die er nog waren, aangevallen en in

elkaar geslagen door een stel mannen. We worden voortdurend blootgesteld aan dit soort aanvallen, wat ons dwingt ons te verdedigen. Maar we willen niet steeds in de verdediging zijn. Ik wil nu de strategie beschrijven die onze groep in Engeland, een groep in Canada en ook een paar vrouwen in de Verenigde Staten bezig zijn te ontwikkelen om het hoofd te bieden aan de vervolging die we ondervinden. Wanneer we ons organiseren voor huisvrouwenloon zijn we in de aanval. En we willen samen in de aanval, om niet geïsoleerd te zijn van andere vrouwen. We hebben de kracht van ons allemaal nodig.

Maar wat betekent de campagne voor huisvrouwenloon specifiek voor lesbische vrouwen? Als we de strijd winnen betekent het om te beginnen dat we onze levensomstandigheden kunnen veranderen met behulp van de tijd en het geld die ons dan ter beschikking staan. Ten tweede, weten we dat enkel al door te zeggen 'huisvrouwenloon', - zelfs al voordat we de strijd winnen, - we het beeld dat de mensen hebben van de vrouwelijke natuur, veranderd hebben. Huisvrouw-zijn wordt, net als heteroseksueel-zijn, beschouwd als iets dat in onze aard ligt. Als we 'huisvrouwenloon' zeggen, zeggen we dat huisvrouw zijn integendeel een baan is en dat we er geld voor willen hebben. Ten derde betekent het dat er miljoenen lesbische vrouwen meer zullen zijn. Er zijn nu miljoenen vrouwen die weten dat ze lesbies zijn, maar daar niet voor uit kunnen komen om economische redenen. Verder zijn er nog miljoenen vrouwen die zichzelf niet als lesbies beschouwen, maar het misschien zouden zijn als de prijs daarvoor niet zo hoog zou zijn in financieel en sociaal opzicht. Wij denken niet dat er een scherpe grens te trekken is tussen lesbische en heteroseksuele vrouwen. In feite is het vaak moeilijk het verschil precies vast te stellen. Wat fantasieën betreft bijvoorbeeld: sommige lesbische vrouwen hebben heteroseksuele fantasieën, en sommige hetero-vrouwen hebben lesbische fantasieën. Het kardinale punt is voor ons de mogelijkheid voor meer vrouwen om zichzelf te zijn. Dit betekent niet dat onze strategie erop gericht is zoveel mogelijk vrouwen te bewegen lesbies te worden. Wij vrouwen moeten de keuze hebben hoe we ons leven willen leiden. Maar we willen wel de mogelijkheid onszelf te uiten en we weten dat we dat niet alleen kunnen. We weten dat als een vrouw in een erg geïsoleerde positie besluit dat ze lesbies is, ze erg vaak in een psychiatrische inrichting belandt. Wij willen lesbies zijn in een vrouwenbeweging, die sterk en solidair genoeg is om voor elkaar te krijgen, dat we de tijd en het geld krijgen om ongestraft zelf te kunnen beslissen wat voor leven we willen. Dit betekent dat we ons op de een of andere manier moeten organiseren met andere vrouwen. Dit betekent niet dat we de speciale belangen van lesbische vrouwen terzijde moeten schuiven of dat we onze strijd als lesbische vrouwen moeten verwaarlozen. Veel van onze behoeften als lesbische vrouwen zijn gelijk aan die van andere vrouwen.

Getuigen 3, 4, 5, 6 en 7: Duitsland

Deze getuigenis werd voorbereid, door vrouwen van het Lesbisches Aktions Zenter in West-Berlijn en de vijf vrouwen die haar geschreven hebben zullen haar voorlezen.

Diskriminatie van lesbische vrouwen vormt de uiterste vorm van seksuele onderdrukking van vrouwen. Hier vertoont de angst van mannen voor seksueel onafhankelijke vrouwen zich het duidelijkst. Door hun manier van leven vormen lesbische vrouwen een bedreiging voor de fundamentele principes van de patriarchale maatschappij, het huwelijk en het gezin. Aangezien vrouwen niet verondersteld worden hun eigen seksualiteit te ontwikkelen, zijn seksuele behoeften buiten mannen om verboden. Omdat de penetratie door een man als seksueel geldig wordt beschouwd, doet elke vrouw die er zich bewust van is dat ze voor haar seksuele bevrediging geen man nodig heeft en geen man wil, een aanval op het monopolie van mannen op seksueel gebied en daardoor op hun overheersing.

Daarom bestempelt men lesbies zijn als een afwijking en diskrimineert en vervolgt men vrouwen die er openlijk voor uit komen dat ze lesbies zijn. In januari '73 haalde een diskriminatie-campagne tegen lesbische vrouwen grote koppen in de westduitse kranten, waardoor de publieke opinie inzake het proces tegen twee lesbische vrouwen in de herfst van 1974 werd gemanipuleerd. Een paar gevallen generaliserend, werd er gesuggereerd dat alle lesbische vrouwen naar kriminaliteit neigen. In een serie artikelen gepubliceerd in de krant Bild onder de titel 'Misdaden van Lesbiese vrouwen'

werd gezegd: 'Wanneer twee vrouwen ontdekken dat zij van elkaar houden, zijn zij vaak in staat gruwelijke dingen te doen' (25-1-1973) En: 'Wanneer vrouwen van vrouwen houden, leidt dit dikwijls tot een catastrofe' (27-1-1973). En opnieuw: 'Wanneer vrouwen van vrouwen houden is het niet ongebruikelijk dat dit tot een ernstig misdrijf leidt'. (2-2-1973) Om deze beweringen te rechtvaardigen werd later een seks-onderzoeker, Prof. Dr. Von Häntich, geciteerd: 'Hun hartstocht kan tot de afschuwelijkste conflicten leiden: in de steek gelaten kinderen, kapotte huwelijken, alle mogelijke soorten ongeluk, doodslag, zelfmoord, moord' (28-8-1974).

Op de vruchtbare bodem van deze 'angst voor heksen' kon de pers alles in gereedheid brengen voor reportages van het proces tegen de lesbische vrouwen Judi Anderson en Marion Inns in de herfst van 1974. De twee vrouwen werden ervan beschuldigd dat ze de moord op de man van Marion Inns beraamd hadden en een Deen, Peterson, daarvoor ingehuurd hadden. Het was de bedoeling dat het een moordzaak zou worden. Het werd een proces over de seksualiteit van vrouwen waarin mannen overbodig zijn. Het werd een heksenproces. De jury, bestaande uit één vrouwelijke en zes mannelijke leden, moest een oordeel vellen over een moord, waarvan ze de achtergrond van sociale druk om heteroseksueel te zijn niet konden begrijpen, een moord die ze daarvoor niet eerlijk konden beoordelen. De rechter besliste dat het een moordzaak was, maar deze beslissing weerhield hem er niet van gedetailleerde beschrijvingen toe te staan over hoe lang, waar en hoe Marion Inns en Judi Anderson met elkaar hadden geslapen en wat ze voelden als ze elkaar aanraakten. Hun liefdesbrieven werden ook publiekelijk voorgelezen. De rechter wees het verwijt dat hij belust was op seks van de hand. Het was voor hem belangrijk te weten dat 'zij tweeën zelfs in de badkamer elkaar om de hals vielen' en dat 'Judi Andersons tenen tintelden wanneer Marion haar aanraakte'. (Bild aug. '74). De rechter wilde dit weten 'teneinde uit de beschrijvingen te horen of er enige geestelijke stoornis was die als verzachtende omstandigheid bij het vellen van het vonnis in aanmerking genomen moest worden'. Omdat hij had besloten het geval als een moordzaak te behandelen kon de rechter voortdurend de seksuele inhoud van het proces ontkennen en vrijwel zonder beperking toeschouwers, journalisten en fotografen bij het proces toelaten.

Onder het mom van tolerantie werd kwaadaardig voyeurisme vrijelijk toegestaan. Tegen hun wil werden de beklaagden gedwongen in het openbaar over hun intieme relaties te praten. Hun advocaten deden niets om hun cliënten te beschermen tegen de beslissing publiek toe te laten. Dit is uniek in de gerechtelijke praktijk in West-Duitsland - er wordt gewoonlijk geen publiek toegelaten bij rechtszaken over seksuele misdrijven en in echtscheidingszaken. Bovendien streefde de verdediging ernaar verminderde toerekeningsvatbaarheid op het moment van de misdaad vast te stellen. Marion Inns en Judi Anderson werden als krankzinnig beschouwd. De lesbische liefde had hen geestelijk in de war gebracht. Beide vrouwen kregen levenslang. Deze zware straf werd door de officier van justitie gerechtvaardigd met de woorden: 'Als we verzachtende omstandigheden in aanmerking zouden nemen, zouden we homoseksuelen de vrije hand laten'. Duidelijker kan de dwang heteroseksueel te zijn niet uitgedrukt worden.

In de kranten werd elk detail van het proces uitgeplozen. Mannelijke journalisten probeerden gretig iets aan de weet te komen over het seksuele gedrag van lesbische vrouwen en een beetje inzicht te krijgen in zulke hevige emoties. De hele verbijsterende episode werd gezien als het resultaat van het puriteinse milieu waaruit beide vrouwen afkomstig waren, hun slechte relaties met hun moeder en het feit dat ze als kinderen verkracht waren. Het effect van de ervaringen in hun kinderjaren en hun puberteit was verschillend. Marion wilde een vrouw zijn, die met een man samenleefde, Judi heeft dit nooit gewild.

De heteroseksuele openbare mening heeft lesbische vrouwen altijd beschouwd als mensen, die aan de rand van de maatschappij staan. Men kan homoseksualiteit bij vrouwen uitsluitend begrijpen in termen van een tweedeling mannelijk/vrouwelijk. D.w.z. heteroseksuelen denken dat er vrouwen zijn die bang zijn voor mannen en zich tevreden stellen met een surrogaat-man en vrouwen die willen wedijveren met mannen en surrogaat-mannen worden. Zelfs nog tijdens het proces in Itzehoe verscheen er in Quick Magazine een serie in vele afleveringen over de ervaringen van Marion Inns, die ze aan de krant had verkocht voor 20.000 mark (20.000 gulden). De serie waarin alle details van de relatie tussen Marion Inns en Judi Anderson beschreven werden, weerspiegelde de indeling in categorieën die de maatschappij lesbische vrouwen opdringt. Judi Anderson werd beschreven als de lesbienne die de moord bevolen had en Marion Inns als de biseksuele vrouw

die zich ertoe liet overhalen om mee te werken. -Het grondthema was dat Marion Inns afgeschilderd werd als een verleide vrouw. Marion, een evenwichtige, 'volkomen normale' vrouw, begon tengevolge van het falen van haar man op seksueel gebied, te gehoorzamen 'aan de humeurige, jaloezse, volbloed-lesbienne'. Men ging er van uit dat Judi Anderson haar oorspronkelijke heteroseksuele vriendin overheerste door middel van seks en tederheid. Marion kookt, draagt een jurk, en gedraagt zich 'besluiteloos': als een vrouw. Judi drinkt bier, draagt een broek, overhemd en das en heeft maar één doel: 'haar vriendin te overheersen'. Quick verklaart dit als volgt: 'De natuur moet Judi voorzien hebben van een hoge dosis mannelijke hormonen. Het is bewezen, dat vrouwen met een hoge hormoonspiegel een buitengewoon hevige seksualiteit vertonen en dat deze vrouwen ook in andere opzichten op zeer actieve mannen lijken. Zij willen de dominante rol spelen.' Achter deze beschrijving van Judi Anderson schuilt een ongenueanceerd stereotiep van de man, en ook de wijdverbreide mythe dat lesbische vrouwen zich uitermate hartstochtelijk gedragen. In haar memoires is Marion Inns een vrouw die gevangen zit in het conflict tussen gehoorzaamheid en de wens normaal te zijn en beschuldigt zij haar man ervan haar tengevolge van zijn emotionele frigiditeit en impotentie in de armen van een lesbische vrouw en dus tot misdaad gedreven te hebben. Dit verhaal eist impliciet tenminste een aanzienlijk mildere straf, zo niet vrijspraak voor Marion Inns, omdat degene die werkelijk schuldig is - degene die seksueel abnormaal is - de lesbische Judi Anderson is. In Bild van 21 febr. 1976 verscheen de volgende aankondiging: 'Marion Inns, de lesbische moordnares, gaat trouwen met een kellner. Zij leerden elkaar kennen toen hij Inns meubilair kocht op een veiling. In zijn slaapkamer staat nu het hemelsblauwe tweepersoonsbed waarin de lesbische moordnares van haar man hem bedroog en met haar vrouwelijke minnaar sliep. Deze 45-jarige man is er van overtuigd, dat Marion Inns door zijn liefde weer een normale vrouw geworden is. De heteroseksuele maatschappij heeft de vrouw weer terug die er uit weg verleid was. Nu staat niets een herziening van het vonnis meer in de weg. De pers en de rechterlijke macht hebben gezegevierd: ze zijn er in geslaagd de lesbische verhouding te verwoesten. De twee vrouwen haten elkaar nu. De manier waarop hun verhaal verteld is maakt duidelijk dat er alleen maar mannelijke en vrouwelijke seksualiteit is. Judi Anderson, die geen relaties met mannen wilde, omdat die haar altijd aan verkrachting deden denken, is de werkelijke vijand, een belachelijke namaakman waar Marion eindelijk vanaf is.

In tegenstelling tot het sensationele proces in Itzehohe volgen hier een paar alledaagse en schijnbaar banale ervaringen van lesbische vrouwen. Veel meer nog dan in dit proces, waarin overduidelijk sprake is van diskriminatie, is het de alledaagse diskriminatie die ons sloopt en haar tol van ons allemaal eis. Binnen de vier muren van de lesbische organisatie kunnen we ons terugtrekken van mannen. Maar op school, op het werk, op straat en overal elders waar één van ons alleen is, zijn we bang en onze angst dwingt ons ons aan te passen. Hier volgt het eerste verslag van de meer alledaagse diskriminatie die we ondervinden.

In het voorjaar van 1975 gingen M. en ik naar een vrouwelijke dokter, die tijdens mijn huwelijk mijn huisdokter geweest was. Ik kende haar als een vriendelijke en gewetensvolle vrouw, die zoveel om haar patiënten gaf, dat ze er een goede relatie mee had en met wie ik al verscheidene keren over persoonlijke moeilijkheden gesproken had. We zaten een paar uur lang in de wachtkamer, we hielden elkaars hand vast en het moet voor de andere patiënten duidelijk zijn geweest dat we lesbies waren. Eindelijk werd M. geroepen, maar ze werd maar kort door de dokter onderzocht. De diagnose was een verwaarloosd geval van longontsteking, maar de dokter weigerde M. verder alle behandeling, op grond van het feit dat ze in een andere wijk woonde. Ook wilde ze geen andere dokter aanbevelen. Toen was ik aan de beurt. Ik had een snoepje in mijn mond, en ze beet me toe: 'Maak eerst je mond leeg. Ik kan er niet tegen als patiënten zitten te kauwen', en riep een andere patiënt. Toen die niet antwoordde, zei ik dat ik mijn mond leeg had. Ze beet me weer toe: 'Jij kan wachten', dus gingen we weg. De volgende dag stuurde ze me ongevraagd en zonder commentaar een verklaring voor mijn werkgever.

Ik zal nu nog een verslag geven van alledaagse diskriminatie. Van 1974 tot 1975 volgde ik beroepsopleiding. De leraar die geschiedenis en biologie gaf gedroeg zich bijzonder arrogant en autoritair, zodat ik altijd woedend werd en agressief op hem reageerde. Een kwartaal lang gedroegen we ons tegenover elkaar met verholen agressie of schreeuwden openlijk tegen elkaar. Hij was waarschijnlijk nog nooit in aanraking gekomen met een vrouw die hem zo openlijk verwierp. Ik mocht mijn mond niet opendoen om bijdragen te leveren aan de les en hij omschreef me als bij-

zonder agressief en pathologies. De klas stond aan mijn kant als hij er niet bij was, maar tijdens de les hielden ze zich stil en waren bang voor elke woordenwisseling tussen ons. Bovendien omschreef hij mij als een agitator en dreigde met vreselijke consequenties als de klas mij zou steunen. De meerderheid van de klas wist toen al dat ik lesbies was. Dit werd het gesprek van de leerderskamer. Voor deze leraar in het bijzonder, paste het precies in het beeld dat hij van me had als pathologies en bijzonder agressief. Toen de volgende gelegenheid zich voordeed gebruikte hij dit als wapen om mij openlijk te diskrimineren. De biologielees was hier uitstekend geschikt voor. In het kader van lessen over erfelijkheid sprak hij over seksuele abnormaliteiten. Hij kwam tenslotte op het onderwerp homoseksualiteit en toen barstte de bom. Hij sprak niet over homoseksualiteit in het algemeen, zoals gebruikelijk voor wetenschapsmensen. In plaats daarvan sprak hij uitsluitend over lesbische vrouwen, die, zoals hij zei, om erfelijke redenen bijzonder agressief zijn. Het was me onmiddellijk duidelijk dat hij op mij doelde. Aan de gezichten van de andere leerlingen kon ik zien dat zij ook in de gaten hadden waar het om ging. Er hing een doodse stilte. Ik beefde en had een brok in mijn keel en dacht: 'Niet huilen, geef hem die overwinning niet ook nog'. De rest van de klas wist niet hoe ze het op moesten nemen. Mijn poging om tegen hem op te treden op grond van de onderwijswet mislukte, omdat de klas me niet steunde. Ik belde de lerares Duits en vroeg haar of zij wilde proberen te zorgen dat hij me niet langer zo behandelde. Ik vertelde haar dat ik in een homoseksuele organisatie zat, dat ik me bewust was van mijn situatie en trots dat ik lesbies was. Ze zei, dat ze het niet ter sprake zou brengen op de leraarsvergadering, maar in feite deed ze dat wel. De tegenaanval kwam vlugger dan ik verwacht had. Deze keer sprak hij meteen over lesbische vrouwen. Hij keek naar mij en zei: 'Als je je aangevallen voelt als lesbienne, komt dat alleen door je achtervolgingskompleks en dat wijst op je psychopathologische structuur. Deze keer nam ik de handschoen op en gaf ik lucht aan mijn woede. Op het examen gaf hij me, zoals verwacht, lage cijfers.

Om de dagelijkse slag met leraren, werkgevers, collega's, ouders, instellingen en de hele heteroseksuele omgeving te overleven, moeten lesbische vrouwen zich organiseren. Om onze liefde voor vrouwen positief te zien en ernaar te leven, hebben we contact nodig en discussies, vaste banen en woningen samen met andere lesbische vrouwen. Het feit dat we ons organiseren heeft politieke aspecten, en dat is het punt waarop lesbies zijn een concreet gevaar voor de patriarchale maatschappij wordt. Het is een gevaar omdat we hierdoor duidelijk stelling nemen tegen twee onmisbare-grondslagen voor het functioneren van het patriarchale systeem - heteroseksualiteit en isolement van vrouwen. Opdat niet meer vrouwen het zich organiseren zien als een mogelijkheid om hun situatie te verbeteren, moeten we verslagen worden - om te beginnen met woorden. De pers speelt de georganiseerde en de niet-georganiseerde lesbische vrouwen tegen elkaar uit, maar dit betekent niet dat de laatstgenoemden opeens geaksepteerd worden. Zodra lesbische vrouwen zich georganiseerd en strijdbaar betonen, verandert het mechanisme van de diskriminatie.

Een journalist van het tijdschrift *Neue Revue* (nr. 25, 1974) schreef dat hij de zin van het zich organiseren niet inzag omdat homoseksuele vrouwen 'nooit op misdadige wijze vervolgd zijn in Duitsland en omdat het publiek nauwelijks aanstoot neemt zolang ze zich rustig houden. Pas sinds ze hun mond opendoen zijn ze een lachertje geworden - en vaak zelfs een schandaal'. Maar alleen staan lesbische vrouwen machteloos in een heteroseksuele omgeving. We hebben de keus: ons terugtrekken in afzondering en berusting, of ons aansluiten bij een lesbische organisatie waardoor het mogelijk wordt vooroordelen aan te pakken en diskriminatie te bestrijden. De lesbische vrouw die gedurende belangrijke jaren van haar ontwikkeling veel tijd heeft besteed aan het probleem noch een 'vrouwelijke' vrouw, noch een man te zijn, kent identiteitsproblemen' die niet zo gemakkelijk duidelijk te maken zijn. Als vrouwen zijn lesbiennes onderhevig aan diskriminatie van alle vrouwen in de patriarchale maatschappij. Afschaffing van de diskriminatie van heteroseksuele vrouwen betekent echter nog niet de afschaffing van de specifieke diskriminatie van lesbische vrouwen.

Getuige 8: Nederland

Er vindt nog wel degelijk vervolging plaats van homoseksuele vrouwen in Nederland. Niet op grond van de wet. Volgens de wet zijn diskriminerende praktijken verboden. Ik heb zojuist

geluisterd naar de getuigenverklaringen van de Duitse en Noorse vrouwen en ik geloof zeker dat de Nederlandse vrouwen het volledig met hen eens kunnen zijn. Ik wil een voorbeeld noemen van een Nederlandse vrouw die na dertien jaar huwelijk het huwelijksleven vaarwel zei en aan de onderdrukking van haar man ontsnapte... omdat ze van een vrouw hield.

Toen ze haar man verliet heeft ze ook haar kinderen moeten achterlaten. Ze ziet ze slechts af en toe. Haar ex-man zorgde ervoor dat het contact dat ze met hen en met haar vroegere vrienden had werd verbroken. Hij wil niet dat hun kinderen enig contact met haar hebben, omdat ze zich in homoseksuele relaties begeeft.

Deze vrouw is haar kinderen, haar baan en haar maatschappelijke positie kwijtgeraakt. Ze zoekt nu naar een andere baan, maar is verscheidene malen afgewezen omdat ze een gescheiden vrouw is. Stel je voor dat ze zou zeggen wie ze werkelijk is: een lesbienne die van vrouwen houdt. Ze begint net te ontdekken wie ze is. Nu is ze gedwongen om de identiteit te verbergen die ze langzaam had opgebouwd. Omdat het niet geaksepteerd wordt dat ze eerlijk is als ze solliciteert, wordt ze opnieuw gedwongen om een leven te leiden wat ze niet gekozen heeft.

Er zijn vele vrouwen met dezelfde ervaringen. In Nederland worden vrouwen niet opgesloten in kampen, maar dat wil niet zeggen dat Nederland een paradijs voor homoseksuelen is. In Nederland worden lesbische vrouwen gediskrimineerd wanneer ze solliciteren, wanneer ze een woning zoeken en wanneer ze hun kinderen toegewezen willen krijgen in geval van echtscheiding. Je wordt ontslagen als je meedoet aan een tv-programma over homoseksuele vrouwen; dit overkwam een vrouw een maand geleden. Homoseksuele vrouwen worden ook genegeerd in de beweging van mannelijke homoseksuelen en genegeerd door vrouwen in de vrouwenbeweging. Het is vaak moeilijk om diskriminatie te ontdekken omdat vele vrouwen nog steeds niet durven toegeven aan zichzelf dat ze homoseksueel zijn. We zijn hier met een aantal vrouwen, er is ondersteuning, maar er zijn nog duizenden in Nederland die hier niet zijn maar het graag zouden willen.

Getuige 9: Frankrijk

Politiedoktoren vinden ons geestesziek, pervers en gedegeneerd. De gehersenspoelde politie vindt ons afwijkend, neurotisch, seksueel pervers en geestelijk onvolwaardig.

Psychologen vinden ons narcistisch, of geobsedeerd door onze clitoris. Biologen vinden ons een misstap van de natuur, met een gen teveel of zoiets. De vader van de psycho-analyse vindt, dat we onze heteroseksuele natuur verdrongen hebben. De vader van 10 kinderen vindt óns abnormaal. De normale man vindt ons ziekelijk. Gewone mensen vinden ons vieze meiden. De analytische beschouwt ons als mensen zonder penis, die er toch wel graag een zouden willen hebben. Moralisten vinden ons verdorven, liederlijk, erotisch gezien gek. Super-mannen denken dat we niet goed aangepakt zijn. De paus vindt ons een dodelijke zonde. Franse wetgevers vinden ons een maatschappelijk kwaad. Onze ouders vinden ons een schande voor de familie. De kommunistische partij vindt ons kleinzielige, burgerlijke verdorvenen. De linksen vinden ons burgerlijke, a-politieke individualisten. De seksuele meerderheid van links vindt ons een seksuele minderheid. En er zijn vrouwen, die behoren tot hiërarchies georganiseerde extreem linkse organisaties, die ons beschuldigen van homoseksueel terrorisme, wanneer we over onze relaties proberen te spreken. Voor miljoenen vrouwen zijn we een lesbische sekse - schandelijke, falliese vrouwen, die zich overgeven aan seksuele perversie en mannelijkheid. We zijn, om kort te gaan, geen vrouwen, maar monsters. Zo worden we onderdrukt. Het gebeurt voortdurend. Het gebeurt subtiel, en doorgaans met resultaat. Ze zetten ons niet in de gevangenis, maar:

- Onze familie probeert ons voortdurend uit te huwen.
- Wanneer ze op ons werk weten dat we lesbies zijn, houden ze ons in de gaten. Ze proberen ons erin te laten lopen. Ze maken vuile toespelingen, en we hoeven in ons werk maar de geringste fout te maken, of ze hebben een reden om ons te ontslaan.
- In de bioscoop maken ze belachelijke stereotypen van ons, en vernederen ons, om de toeschouwers te vermaken.
- Mannen willen ons verkrachten om te bewijzen dat we niet goed aangepakt zijn, en ze willen ons kinderen geven om ons rustig te houden.

- Links probeert ons in naam van de klassestrijd te berispen.

We hebben allemaal deze ervaringen te verduren gekregen. Nooit zijn we in staat geweest om met iemand over onszelf te praten, uit vrees verworpen, of zelfs achtervolgd te worden; we moesten onze aard verloothen, we moesten leven met de last van de eenzaamheid, met de haat van gewone mensen, of met de hypocriete, neerbuigende minzaamheid van tolerante mensen, die onze problemen 'begrijpen'. Homoseksualiteit is niet ons probleem. Het is de heteroseksuele maatschappij, die het als een probleem ziet.

Onderdrukking blijkt ook uit de verzekering dat men homoseksualiteit niet kent, dat het niet bestaat, dat het niet zo ernstig genomen moet worden of dat het de grootste ramp is, die ons kan overkomen, een schandelijke ziekte, totale verdorvenheid, onbegrijpelijk en afschuwelijk. Onze onderdrukking dient, om hun heteroseksualiteit en hun normaal-zijn te rechtvaardigen, om hun macht over vrouwen te verstevigen, om te zorgen, dat wij onze manier van leven verbergen, ons te verdelen om over ons te heersen, om ons van elkaar te isoleren, om ons schuldgevoel te bezorgen, ons in de vergetelheid te doen belanden.

Waarom zijn wij het zwarte schaap van hun zieke mannenmaatschappij? Omdat we weigeren ons te onderwerpen aan de wetten van fallokratie, heteroseksuele mannen. Omdat wij vinden, dat vrouwen niet tot in de eeuwigheid voor mannen bestemd zijn, en dat de verplichte heteroseksuele relatie niet het enige is, wat de natuur te bieden heeft. We hebben er geen behoefte aan, om door hen beschermd te worden.

Het gezin is het instituut, dat in naam van de liefde van man en kinderen de onderwerping van de vrouw rechtvaardigt, met vrijwillig huishoudelijk werk voor De Baas als allereerste verplichting.

We stellen ons teweer tegen de sociale normen, volgens welke vrouwen zich moeten wijden aan mannen, kinderen, huishoudelijke artikelen en moeders pappot.

We zoeken onze vervulling niet in gemeenschappelijke zelfbevrediging, niet in een ons terugtrekken in de moeder-en-kind relatie, en ook niet in een karikatuur van de man/vrouw relatie. Maar ons plezier is van ons, vrouwen, alléén, dat wil zeggen, dat het niet in overeenstemming is met, of gemeten, geëtiketteerd of geregeld is door mannen: het is ons plezier.

Maar ONDERDRUKKING IS NIET FATAAL.

In onze feministiese strijd hebben we de trots op ons vrouw zijn herontdekt, onze liefde voor vrouwen, en we proberen als vrouwen onafhankelijk te worden. Het is nodig dat alle vrouwen zich verenigen, en niet bang zijn om vrouwen lief te hebben. Dat is onze kracht, en dat is de reden waarom mannen bang zijn. En het is niet alleen maar een kwestie van seksualiteit. Voor mij is het niet homoseksueel om van vrouwen te houden, het is lesbies. En dat is niet hetzelfde. Homoseksualiteit verwijst naar seksualiteit, dat wil zeggen: naar de homo-bi-hetero-verschillen. Het is het etiket dat ze op ons plakken, om vrouwen te verdelen naar hun seksuele voorkeuren - en lesbies zijn betekent voor mij: gericht zijn op het vrouwelijke, in alle aspecten: cultureel, psychies, emotioneel, seksueel, creatief.

Volgens mij kan een vrouwelijke cultuur, een cultuur die vrouwen aangaat, en die zich bezighoudt met vrouwen, alleen maar lesbies zijn. Het betekent ook dat we onze krachten moeten voegen bij die van onze zusters, die door de eeuwen heen tegen de mannenmacht hebben gestreden: Sappho, de Amazones, de Heksen, Christine de Pisan, Louise Labbé, Olympe de Gauge, Mary Wollstonecraft, Flora Tristan, Emmeline Pankhurst, Louise Michel, Louise Otto Peters, Madeleine Pelletier, Hélène Brion, Nelly Rousset, Helen Lange, Virginia Woolf, Renée Vivrin, Valerie Solanas, en nog veel meer. We moeten nu het pad ontdekken van onze eigen creativiteit, een manier vinden om onze eigen cultuur op te bouwen, om uit onze stilte te ontwaken. We hebben geen voorbeelden, geen normen, we moeten alles zelf scheppen. Het is een moeilijke taak, maar per slot van rekening leven we en bestaan we voor onszelf.

Getuige 10: Zwitserland

Ik ben 18 jaar, en ik kom uit Zwitserland. Het is erg moeilijk voor me om hier te staan, en voor zo'n groot gehoor te spreken, maar ik wil in mijn spontane getuigenis laten zien, hoe het horen bij een niet-heteroseksuele groep mensen iemands leven kan beroeren en ruïneren van kindsbeen af,

omdat voor jonge mensen in onze maatschappij maar één model, nl. het heteroseksuele, als aanvaardbaar wordt beschouwd.

Heteroseksuelen hebben het recht en de gelegenheid om zichzelf en hun identiteit te ontwikkelen, maar degenen die zich anders voelen hebben dat niet. Ik ben nog steeds bang om gestraft of gediskrimineerd te worden wegens mijn seksuele geaardheid. Jonge heteroseksuelen hoeven daar niet bang voor te zijn. Op hun zestiende worden ze in seksueel opzicht meerderjarig, ze hoeven niet te leven met het stigma van onwettig handelen tot ze twintig zijn, zoals lesbische meisjes en homoseksuele jongens. Eerder had ik altijd een jongen willen zijn, en ik dacht, dat dat was, omdat ze meer rechten en meer vrijheid hadden dan meisjes. Maar ik voelde steeds duidelijker dat ik niet alleen de meisjesrol verwierp, maar dat ik me anders voelde dan er van me verwacht werd. Pas toen ik zestien was, begreep ik, dat ik lesbies was. Dat was als een bevrijding. Toen kon ik mezelf voor het eerst als vrouw accepteren.

Maar voor ik zover was, moest ik een lange, moeilijke weg gaan, die me uiteindelijk in de gevangenis deed belanden. Iedereen in mijn omgeving deed hulpeloos en vijandig tegenover mijn anders zijn. Ze begrepen er net zo weinig van als ikzelf. Mijn ouders probeerden me te overreden mezelf te beheersen en niet zo gek te doen. Op school werd ik agressief, zonderde mezelf meer en meer af, totdat ik uiteindelijk helemaal niet meer naar school wilde gaan. Ik bracht de meeste tijd door in mijn bed, en op mijn kamer. Ik kreeg pijnstillers en tranquillizers, en ik kwam er al gauw achter, hoe goed je je kunt terugtrekken, als je die dingen gebruikt. Op een andere manier kreeg ik meer en meer van dat spul te pakken, en natuurlijk werd ik er steeds afhankelijker van. Met de psychiaters wier hulp werd ingeroepen, kon ik niet over mijn gevoelens praten. Van andere meisjes houden kwam niet voor in de catalogus van hun geest, en als het al zo was, was het in de categorie 'overgangsfase'. Mijn gevoel van isolatie, werd sterker. Uiteindelijk liep ik weg toen ik veertien was. Ik ging de grens over naar München. Ik wilde overal heen gaan, zolang ik maar ver weg was. Ik had bijna geen geld, en het beetje wat ik had ging op aan medicijnen. Ik was voortdurend verdoofd, en ik wist nauwelijks wat er gebeurde, toen ik twee dagen later opgepakt werd. Ik werd ondervraagd door de politie, en uiteindelijk, onder bewaking, naar de grens gebracht. Mijn vader nam me mee en berispte me, en iedereen wilde weten waarom ik weggelopen was.

Ik wist het zelf nauwelijks. Daarna heb ik in een aantal klinieken gezeten en in een verbeteringstehuis. Ik was nog steeds afhankelijk van medicijnen, en nog steeds geïsoleerd, want ik kon nergens mijn gevoelens voor meisjes uiten of in praktijk brengen. Ik werd geslagen en nageroepen, opgesloten en vernederd. Toen ik naar school terug wilde gaan, verhinderden de ouders van andere meisjes dat, uit vrees, dat ik hun kinderen zou verleiden. Later slikte ik alles wat maar binnen mijn bereik kwam en ik begon in drugs te handelen, om er zelf meer van te krijgen, totdat het er weer op uit draaide, dat ik in een ziekenhuis werd opgenomen. Tenslotte liep ik weg met een vrouw, nog onder de drugs, en niet meer in staat tot nadenken of oordelen. We stalen wat we nodig hadden. Uiteindelijk stal de vrouw die bij me was een pistool. Ze stond erop dat ik zou zeggen dat ik haar ontvoerd had, omdat ik minderjarig was en me daarom niet veel kon gebeuren. Toen we gepakt werden, was ik zo onder de drugs, dat ik alles zei wat ze maar wilde.

De gevangenschap, in afwachting van de berechting, was een kwelling. Ik werd door zes verschillende gevangenisstraffen gesleept, steeds in eenzame opsluiting. Ik werd uren ondervraagd en ik kreeg geen uitleg over mijn rechten en mogelijkheden. Ik was steeds alleen, tegenover de getrainde, goed georganiseerde, superieure mannenmacht van de autoriteiten en ik moest voortdurend wachten, wachten, wachten. Ik kreeg de keus tussen gevangenis, verbeteringstehuis of psychiatrische inrichting. Ik was er het liefst zo snel mogelijk vanaf door 2 à 3 maanden de gevangenis in te gaan, liever dan jaren te worden opgeborgen in een verbeteringstehuis, of zelfs voor onbepaalde tijd in een psychiatrische inrichting te gaan. Ik had er geen idee van dat minderjarigen niet tot een duidelijk omschreven straf worden veroordeeld, zoals volwassenen. En zo zat ik uiteindelijk veertien maanden in de gevangenis.

Mijn zusters, jullie hebben je ongetwijfeld gerealiseerd wat voor ons, jonge lesbiennes, het belangrijkste probleem is: we zijn zeer geïsoleerd en we hebben het contact met jullie nodig. En we hebben jullie hulp nodig.

Getuige 11: Mozambique

Ik zal een brief voorlezen van een lesbienne uit Mozambique, die hier niet aanwezig kan zijn. Lieve vrouwen, ik heb besloten om geen bandopname naar het Tribunaal te sturen, omdat ik denk dat ze me daarmee erg gemakkelijk kunnen opsporen, en dat zou betekenen dat ik niet meer in Mozambique toegelaten zou worden. Hoe dan ook, ik denk dat het erg belangrijk is, dat iemand de aandacht richt op de positie van lesbische vrouwen in Mozambique. Het laat zien hoe lesbiennes en ongetrouwde vrouwen, die mannen verwerpen, behandeld en beschouwd worden in Marxisties-revolutionaire landen in de hele wereld. Het is dringend nodig, dat we ons beginnen af te vragen, op welke voorwaarden en tegen welke prijs wij feministen zulke bevrijdingsbewegingen ondersteunen. Ik geef niet zonder aarzeling mijn energie om deze strijd te ondersteunen, als mijn bestaansrecht ontkennen, en me niet meer nodig hebben, wanneer ze eenmaal aan de macht zijn. Ik ben veroordeeld tot een leven in ballingschap, omdat ik niet wil ontkennen dat ik lesbies ben, dat ik me in de allereerste plaats gericht voel op andere vrouwen, en dat zal ik blijven.

In het nieuwe Mozambique wordt lesbies zijn beschouwd als een overblijfsel van de koloniale tijd, en van de decadente Westerse beschaving. Lesbiennes worden naar heropvoedingskampen gestuurd, om door zelfkritiek tot de juiste houding te komen.

Nog een reden, waarom ik denk dat het belangrijk voor het Tribunaal is, om de relatie tussen revolutionaire bewegingen en lesbies-zijn in discussie te brengen is, omdat dit zeker een diepe kloof in de vrouwenbeweging zou kunnen veroorzaken.

Gaan onze heteroseksuele zusters de voorrechten aksepteren, die revolutionaire broeders hun verlenen, of zullen ze dat verwerpen, en zich verenigen met alle onderdrukte vrouwen, tot aan de dag, waarop we onze eigen ruimte kunnen scheppen, waar we vrij zullen zijn, om van elkaar te houden? Als ik gedwongen wordt, om mijn liefde voor vrouwen te ontkennen, als ik daardoor mijzelf ontken, zou ik naar Mozambique terug kunnen gaan en mijn krachten kunnen geven aan de opwindende en harde strijd voor de wederopbouw van een staat, inclusief de strijd voor emancipatie van de vrouwen in Mozambique.

Zoals de zaken nu staan, riskeer ik daarmee óf de heropvoedingskampen, of ik blijf in ballingschap. Nog een punt, waar ik de aandacht van het Tribunaal op wil vestigen is, dat alle vrouwen, die in het tegenwoordige Mozambique verdacht worden van prostitutie, naar heropvoedingskampen gestuurd worden. Maar de mannen, die prostituées houden, worden daar niet heen gestuurd. Ongehuwde moeders worden van hogerhand te schande gezet, maar ongehuwde vaders worden niet genoemd.

Het spijt me, dat ik niet op het Tribunaal aanwezig kan zijn, maar ik hoop vurig dat deze brief de aandacht zal vestigen op de positie van lesbiennes in de Derde Wereld en in de revolutionaire landen, evenals overal elders.

Getuige 12: Spanje

Als lesbienne heb ik persoonlijk geleden onder alle onderdrukking, waarover vandaag gepraat wordt, in de jaren waarin ik in Spanje woonde en werkte. De reacties op het feit dat ik lesbies ben, varieerden .van spottend tot een houding, die dichtbij geweld lag, de houding van de politie in Segovia. De brieven, die ik aan een vrouw schreef heeft men gestolen en vertaald, om ze tegen haar te gebruiken in haar echtscheidingsproces, om haar dochter van haar weg te nemen, omdat ze lesbies was. Omdat lesbische vrouwen in Spanje zeer sterk onderdrukt worden, durft niemand erover te praten. Ik hoop dat Spaanse feministen ons niet zullen diskrimineren, want zonder ons zullen hun feministiese groepen minder sterk zijn.

6

Misdaden binnen de patriarchale familie

In het patriarchale gezin heersen de mannen over de vrouwen. In grote gedeelten van de wereld worden meisjes en vrouwen nog steeds uitgehuwelijkt zonder dat zij daar een stem in hebben en/of gedwongen om hun verdere leven getrouwd te blijven - het laatste vooral in katholieke landen. Maar zelfs als vrouwen niet het slachtoffer schijnen te zijn van een gedwongen huwelijk, lijken de meesten toch uit vrije wil een huwelijk aan te gaan waarin ze in een ondergeschikte positie worden gedwongen - zo effectief is de indoctrinatie en de straf voor hen die buiten het huwelijk blijven. Deze conditionering herinnert aan een nog vrij recent voorkomende Indiase gewoonte, de Suttee, waarbij de vrouw van een overleden Brahmaan vrijwillig op de brandstapel van haar echtgenoot stierf. En als ze niet vrijwillig in het vuur sprong, werd ze erin geduwd door hen die haar het naast en het liefst waren. Veel getuigenissen over misdaden in de patriarchale familie komen al in andere hoofdstukken voor. Hier hebben de getuigenissen in de meeste gevallen met de wetgeving te maken. Vrouwen uit België, Ierland, Israël, Frankrijk en Canada vertelden hun verhaal en een tweede vrouw uit Frankrijk gaf een getuigenis over de seksistische wet op de ouderlijke macht in Tunesië.

Getuige 1 en 2: België

Ik ben journaliste en ik ben gekomen om een beroep op jullie te doen om tot actie over te gaan, want ik geloof dat alleen het Internationale Tribunaal over Misdaden tegen Vrouwen de Belgiese pers kan wakker schudden. Er is op het ogenblik in België een familie-misdaad aan de gang. Violette, een 15-jarig meisje, is vandaag voor de veertigste dag in hongerstaking in een Belgies ziekenhuis. Afgezien van het blad waarvoor ik schrijf en een ander links blad besteedt niemand er aandacht aan. Ik ben hier met haar oudere zuster die jullie alle details kan geven over haar gezondheidstoestand en de reden waarom ze in hongerstaking is gegaan.

Ik heb zelf verscheidene tijdschriften en Belgiese dagbladen gebeld. Ik heb met journalisten gesproken die ik persoonlijk ken om hen te vragen er in hun bladen over te schrijven. Ze zeiden: 'We kunnen het niet publiceren omdat het een kwestie van moraal is'. Dit komt neer op een samenzwering in zwijgzaamheid. Dit meisje hield van een man van 41 jaar. Haar vader klaagde de man aan en deze zit nu in de gevangenis. Maar volgens mij is dit niet echt het probleem. Het gaat niet om een 15-jarig meisje dat in hongerstaking gaat zodat ze misschien met een man kan leven die ouder is dan zij. Het gaat om een meisje in hongerstaking in haar strijd tegen de onderdrukking van haar vader. Ze heeft een moeilijke en repressieve opvoeding gehad in een klein plaatsje in de Ardennen. Haar oudere zuster die hier vandaag is, is ook van huis weggelopen twee jaar geleden. Ik laat haar nu aan het woord. Dit is Suzanne.

Suzanne: Ik wilde jullie enkel vertellen dat, speciaal in weinig ontwikkelde gebieden buiten de steden, de familieomstandigheden erg hard zijn. Ik mocht bijvoorbeeld niet naar de bioscoop zelfs toen ik 17 was, en ik was niet de enige die niet mocht. Ik heb heel wat beledigingen tegen mijn waardigheid moeten doorstaan. Ik zou jullie graag enkele details over Violettes gezondheid willen geven: ze is nu op de 40ste dag van haar hongerstaking. Er is een dokter bij haar geweest. Hij heeft gekonstateerd dat ze lijdt aan ernstige aanvallen van bewusteloosheid en verlies van gezicht en gevoel. Het is een totale staking, dus ze eet helemaal niet en drinkt alleen een beetje water. Ze is depressief en ze moeten haar valiuminjecties geven. Volgens de Belgiese wet kunnen degenen die binnen het gezin in opstand komen, en zeker meisjes, aangezien zij geen recht hebben om in opstand te komen, voor een paar jaar opgesloten worden in een verbeteringsgesticht tot ze 21 jaar zijn. Deze situatie is afschuwelijk en ik smeed jullie er iets aan te doen. We gaan proberen om een

aksie te organiseren. We zullen verzoekschriften sturen aan de vader, aan de kinderrechter en aan iedereen die in een machtspositie verkeert.

Chantal: Violette zal spoedig vloeibaar voedsel toegediend krijgen. Binnen een week kan ze dood zijn. En alleen omdat niemand er iets aan doet. Er is in de meeste kranten geen reactie vanwege de bourgeoisie-mentaliteit die alleen maar ziet dat het gaat om een 15-jarig meisje en een 41-jarige man. Ik zie het zelf als een misdaad binnen het gezin, waarover vandaag niet veel gepraat is. We hebben gepraat over het probleem van vrouwen thuis, over economische misdaad, echtscheidingskwesties enz., Er zijn ook 15-jarige dochters die problemen hebben met hun ouders en dat is ook belangrijk. Ik zou graag iets positiefs willen doen, zoals een petitie rond laten gaan of misschien een officieel communiqué uitgeven uit naam van het Vrouwentribunaal om de Belgische radio en tv dit konkrete voorval te laten aanpakken. Het communiqué zou kunnen zeggen dat het Vrouwentribunaal, dat op het ogenblik in België bijeen is, tegen de situatie is die heeft geleid tot Violettes hongerstaking. Het gaat er niet om de ouders te veroordelen, het gaat erom een dialoog tot stand te brengen tussen vader en dochter, zodat Violette eindigt met haar hongerstaking in plaats van dat ze riskeert om binnen een week dood te gaan.

Getuige 3: Ierland

Het idee dat een vrouw het bezit is van haar man is vastgelegd in een groot aantal Ierse wetten, maar nergens zo duidelijk als in de wet op het overspel. Deze wet is gebaseerd op een oud begrip in het gewoonterecht, dat de man een soort eigendomsrecht geeft op zijn vrouw.

Door Ierse vrouwen wordt deze wet als beledigend en vernederend beschouwd. Onder deze wet kan een echtgenoot iedere man die overspel met zijn vrouw heeft gepleegd, in rechte vervolgen zonder dat de vrouw geraadpleegd hoeft te worden.

In januari 1976 kende een Iers hooggerechtshof volgens deze wet een som van 14.000 pond toe aan een echtgenoot. Men kan dit bedrag beschouwen als de geldende prijs voor een Ierse vrouw. Bij het vaststellen van de schadevergoeding stelt de jury de waarde van de vrouw vast, waarbij gelet wordt op haar persoonlijke bezit, haar aandeel in het werk van haar man, haar waarde als huishoudster, en haar andere bekwaamheden in het huishouden. In de tweede plaats stelt de jury een passende vergoeding vast voor de aanslag op de echtelijke eer van de man, zijn verlies van een 'seksuele relatie' en de aanslag op zijn eigendom en familietrots. Zijn schadevergoeding is afhankelijk van de kuisheid en het karakter van zijn vrouw. Het proces is openbaar en wordt gevoerd in tegenwoordigheid van een rechter en een jury. Tot januari 1976 mochten er geen vrouwen in de jury zitten. En de onverkwikkelijke details van dergelijke zaken werden alom door de pers met smaak opgediend. Ondanks sterke druk van de vrouwenorganisaties in Ierland om deze wet af te schaffen blijft de regering weigeren. Ondertussen vinden jaarlijks verscheidene van zulke processen plaats en in veel gevallen wordt er een aanzienlijke uitkering aan de echtgenoot gedaan. Onder een rechtvaardiger systeem zou aan zulke mannen een scheiding worden toegewezen, maar in Ierland kan men niet scheiden. Het is volgens de grondwet verboden en de Katholieke Kerk is er sterk tegen. Het wettige domicilie voor een getrouwde vrouw in Ierland is in het huis van haar man. Als haar man haar verlaat en naar een land gaat waar scheiding wel is toegestaan, kan hij in dat land een scheiding aanvragen, ook al woont zijn vrouw nog in Ierland. Met de uitkering die de vrouw dan van de staat krijgt, kan ze niet veel beginnen. Als daarentegen een vrouw weggaat en in een ander land scheiding aanvraagt, wordt dit in Ierland niet erkend.

Getuige 4: Israël

De paternalistische houding ten opzichte van vrouwen in Israël vindt haar oorsprong in en wordt kracht bijgezet door de orthodoxe religieuze wetgeving. Afhankelijk van de godsdienst die men belijdt vallen huwelijk, scheiding en dergelijke onder de rechtsbevoegdheid van religieuze rechtbanken, en men is verplicht een bepaalde geloofsovertuiging aan te hangen. Voor het grootste deel van de Israëliëse bevolking is daarom de orthodoxe Joodse wetgeving van kracht, of men

nu orthodox is of niet. In de rabbijnse gerechtshoven zijn man en vrouw niet gelijk. Dit is gebaseerd op de opvatting dat de vrouw het eigendom is van haar man en daarom zelf geen rechten heeft. Tijdens de huwelijksplechtigheid zegent hij haar, terwijl zij passief blijft. Bij een scheiding verleent hij haar de scheiding, zij ontvangt hem. Als de man zijn vrouw geen scheiding wil of kan geven, kan zij haar vrijheid niet krijgen.

Volgens de Joodse wet mag een man een tweede vrouw trouwen als hij nog met de eerste gehuwd is. Weliswaar is bigamie volgens de Israëliische wet verboden, maar de wetgevers hebben een paragraaf toegevoegd, waardoor de man een tweede vrouw mag trouwen, als hij hiervoor toestemming krijgt van een rabbijns gerechtshof. Zo'n toestemming wordt verleend als een vrouw niet in staat is de scheiding te ontvangen (psychies gestoord, verdwenen, etc.), of als zij ondanks een gerechtelijke uitspraak de scheiding niet wil aksepteren.

Dit was het geval met het echtpaar B. en J., die na jarenlang geruzie over de verdeling van hun bezittingen door een rabbijns gerechtshof werden aangezegd te scheiden onder de voorwaarden vastgesteld door het hof. Toen de vrouw weigerde, kreeg de man toestemming opnieuw te trouwen; Eigenlijk is er dus sprake van een scheiding die de vrouw wordt opgedrongen, iets wat bij een man niet kan. Hij kan een gevangenisstraf krijgen, als hij zijn vrouw de wettelijk bepaalde scheiding niet toestaat. Hoewel dit zelden voorkomt, is het wel eens gebeurd, maar dan nog kan de vrouw niet scheiden tot hij toestemming geeft. Er is een geval bekend van een man die een lange gevangenisstraf uitzat voor een zware misdaad en die uit wrok weigerde zijn vrouw een scheiding toe te staan. In zo'n geval kan men niets doen. Als een man krankzinnig is, of verdwijnt, of niet uit de oorlog terugkeert en er geen stoffelijke resten worden gevonden, blijft zijn vrouw altijd aan hem gebonden. De uitdrukking 'voor altijd de uwe' bevat veel meer waarheid, dan men zou vermoeden. Als een vrouw getrouwd is, blijft ze, of ze nu wel of niet met haar man samenwoont, zijn eigendom, en mag ze geen relatie met een andere man aangaan. Doet ze dat wel, dan loopt ze het risico dat ze alle rechten op haar aandeel in de bezittingen verliest, en kan ze zelfs de voogdij over haar kinderen verliezen. Als zij kinderen krijgt uit haar relatie met een andere man, worden die als onwettig beschouwd en mogen ze nooit binnen de gemeenschap trouwen (ook niet daarbuiten, want een huwelijk met iemand van een andere godsdienst is niet toegestaan). En als ze dan eindelijk toch een scheiding krijgt, mag ze niet met haar minnaar trouwen. Dit bleek bij een recent geval in Bersheba, waar een vrouw die al lang gescheiden van haar man leefde en een relatie had met een andere man, wilde trouwen toen ze zwanger geworden was. Toen ze in haar onschuld het rabbijnse gerechtshof vroeg haast met de scheiding te maken, omdat ze zwanger was, voldeden ze weliswaar aan haar verzoek, maar voegden tegelijkertijd een clause aan haar scheidingsakte toe, dat ze niet gewettigd was te trouwen met de man die als haar minnaar bekend stond. Voor een man geldt dit niet. Hij mag gescheiden van zijn vrouw leven; met iedere ongetrouwde vrouw die hij wil een verhouding beginnen, kinderen bij haar krijgen, en uiteindelijk met haar trouwen, zodra hij gescheiden is. Zelfs als zij nooit trouwen, zijn de kinderen wettig en hebben dezelfde rechten als zijn andere kinderen.

De vrouw die dan naar gewoonrecht echtgenote wordt, heeft ook recht op onderhoud en op een deel van het eigendom. Maar als de man ook van haar genoeg krijgt, moet ze de scheiding op zijn voorwaarden aksepteren, aangezien ze niet wettig gehuwd waren.

Door hun ongelijke positie nemen veel vrouwen vaak hun toevlucht tot het afkopen van hun echtscheiding van hun onwillige echtgenoten, die zich maar al te goed bewust zijn van hun bevoordeelde positie. Dit was het geval met mevrouw S., die haar man de hele flat liet om van hem te kunnen scheiden, en met mevrouw K. uit Rabat, die haar psychies gestoorde echtgenoot, die voortdurend opgenomen moest worden, tijdens een van de perioden dat het beter met hem ging een bedrag van 15.000 Israëliische ponden gaf (f 5000.-) om te kunnen scheiden. Hun situatie is beter dan die van een vrouw die voor het leven is gebonden aan iemand van wie het bekend is dat hij een seksuele afwijking heeft en die haar een scheiding weigert, of de situatie van een vrouw die doof is geslagen door een man, die haar liever aframmelt dan van haar te scheiden.

De positie van de vrouw is nog zwakker door het feit dat ze 'opstandig' verklaard kan worden door de rabbijnse gerechtshoven en daardoor haar uitkering, eigendom en andere rechten kan verliezen. Een vrouw mag het gemeenschappelijke domicilie niet verlaten zonder toestemming van het rabbinaat, tenzij ze opstandig wordt verklaard, doordat haar man zegt en de rabbies geloven, dat ze geen knopen voor hem aanzette, niet kookte, niet het huishouden deed, geen seksuele betrek-

kingen met hem onderhield, en een lange lijst andere vrouwelijke plichten niet uitvoerde. Dit gebeurde met een echtpaar in Tel Aviv. Na een ongelukkig huwelijk van 26 jaar vroeg de vrouw om een regeling voor de verdeling van het eigendom als eerste stap tot een echtscheiding. Haar aanspraak op gemeenschappelijk bezit werd door de – mannelijke - rechter nietig verklaard, omdat een huisvrouw die aanspraak op gemeenschappelijk bezit maakt moet bewijzen dat ze coöperatief is geweest. Haar echtgenoot had verklaard dat zijn vrouw 'nooit een knoop had aangezet, zodat de kinderen daarvoor bij mij aankwamen', en dat 'wat haar werk in de keuken betreft, ik jaloers werd als ik zag hoe mijn burens aten; mijn vrouw was een miserabele huisvrouw!' De rechter konkludeerde dat deze vrouw niet had meegewerkt. Zij kreeg daarom geen recht op gemeenschappelijk bezit en ze moest bovendien de kosten van het geding betalen, te weten 3.500 Israëlische ponden (f 1180.-).

De kort geleden uitgevaardigde wet op het gemeenschappelijk eigendom, die dit soort situaties moet voorkomen, vereist dat het echtpaar een en ander van tevoren regelt, iets wat pasgetrouwden zelden doen. In ieder geval is de wet alleen van toepassing op echtparen die na 1974 getrouwd zijn. Het feit dat de vrouw als eigendom van de man wordt beschouwd, houdt in, dat de man het gezinshoofd is. Zelfs als zij het huis heeft gekocht, kan hij haar familie en vrienden de toegang weigeren. Als zij buitenshuis werkt, wordt hun inkomen voor de belasting op een gezamenlijke rekening geboekt, waarin hij inzage heeft, en zij niet. Zij mag alleen haar eigen afrekening zien. Deze gang van zaken vloeit voort uit het godsdienstige besef dat alle inkomsten van de vrouw aan haar man toebehoren.

Er is nog een faktor die de positie van de vrouw verzwakt, en dat is dat ze overgaat naar de broer van haar man, als haar man zonder nakomelingen overlijdt. Ontheffing van zo'n leviraatshuwelijk brengt dezelfde problemen met zich mee als een scheiding. De kinderloze weduwe (d.w.z. zonder levende kinderen) is 'getrouwd' met de broer van haar man tot hij haar vrijlaat. Heel wat mannen gebruiken dit om geld of goederen los te krijgen. Neem bijvoorbeeld het geval van G., van wie de man sneuvelde voordat ze kinderen hadden gehad. Toen ze een paar jaar later wilde hertrouwen, vroeg de broer van haar man haar flat in ruil voor haar vrijlating. In plaats daarvan trouwde zij in het buitenland en ontdekte bij terugkomst dat, terwijl de broer van haar man nu haar eigenlijk had moeten afstaan, hun huwelijk verboden was en dat haar man gelast werd van haar te scheiden, hoewel ze in verwachting was. Ook al kon hij hier niet toe gedwongen worden, het plaatste G. toch in een merkwaardige positie ten opzichte van haar man. De rabbijnse gerechtshoven raden weduwen gewoonlijk aan toe te geven aan de eisen van de broer van haar overleden man.

Soms kan de broer van de man haar niet afstaan, omdat hij onvindbaar is, of nog minderjarig, wat bij deze godsdienst wil zeggen jonger dan 13 jaar. Dit overkwam L., wier jonge echtgenoot ook sneuvelde, zijn vrouwen een drie jaar oud broertje achterlatend. Vier jaar later wilde L. hertrouwen en kon geen ontheffing krijgen tot het broertje van haar man, dat toen 7 was, de leeftijd van 13 had bereikt.

De paternalistische/patriarchale houding ten opzichte van vrouwen in Israël is onmiskenbaar. Zij krijgen weinig of geen hulp van de politie, die ruzies tussen echtgenoten als een familieaangelegenheid beschouwt, of van de rabbijnse gerechtshoven, waar men geen vrouwelijke rechters toelaat en waar getuigenissen van vrouwen geen rechtsgeldigheid hebben. Er moet nog heel wat gebeuren voor de vrouwen in Israël gelijkgesteld zullen worden voor wet en gewoonterecht.

Getuige 5: Frankrijk

Ik ben speciaal uit Parijs gekomen om te getuigen over de situatie van vrouwen die in een scheiding gewikkeld zijn. Ik wil jullie aandacht vestigen op het feit dat het betalen van alimentatie en de bijdrage in het onderhoud van de kinderen geheel aan de willekeur van de man de man wordt overgelaten. In Frankrijk is een wetsontwerp aangenomen dat de vrouw in staat stelt om zich te wenden tot de Ontvanger der Belastingen om een man die in gebreke is gebleven met zijn betalingen, in rechte te vervolgen. De kosten van het proces moeten dan ook door de man betaald worden. Terwijl de kranten erover praten alsof het een overwinning voor het feminisme is, weet men niet dat de wet door de regering nog niet is bekrachtigd. Op dit moment is mijn man me twee

maanden alimentatie schuldig en hij heeft me botweg verteld dat hij wettelijk niet verplicht is me te betalen. Hij kan er heel makkelijk onderuit, omdat ik hem niet kan laten vervolgen. Als ik dat zou willen dan moet dat via een burgerlijk gerechtshof, wat een zeer kostbare zaak is en niet altijd succes oplevert.

Scheiding met wederzijds goedvinden is veel makkelijker geworden, maar een vrouw met kinderen krijgt vaak maandenlang geen geld. Ik vertel dit uit eigen ervaring, omdat ik al twee keer gedwongen ben geweest te scheiden. De eerste keer was ik 13 jaar getrouwd geweest. Mijn man liet mij en mijn driejarig zoontje in de steek zonder ooit het bedrag te betalen dat de rechtbank voor ons onderhoud had vastgesteld: De tweede keer wilde mijn man van me scheiden nadat we 20 jaar waren getrouwd en hadden samengewerkt. Dit bracht me zowel financieel als persoonlijk in een vreselijke situatie. Ik kreeg een alimentatie die maar symbolies was en volkomen ontoereikend. Via zijn advocaat weigerde mijn man mij twee maanden steun uit te betalen, samen 900 frank. Hij zei dat hij dat bedrag vasthield tot ik de trouwring terug had gegeven, die hij me 20 jaar geleden had geschonken. Ditzelfde was al gebeurd met zijn eerste vrouwen met de drie vrouwen van zijn broer. De vrouw is voor hem een slaaf in huis. Zij moet het hele huishouden doen en ook nog buitenshuis gaan werken en haar man beschikt over het geld dat zij verdient. Als hij niet het gevoel krijgt dat hij onbetwist de baas in huis is, krijgt hij allerlei frustraties en castratie-angst. Mannen behandelen ons niet als echte kameraden en de wetgeving bekrachtigt dit. Het is zo onbillijk. De mannen moeten hun houding ten opzichte van vrouwen veranderen.

Getuige 6: Tunesië

Ik werk samen met een groep die de Unie voor de Verdediging van de Menselijke Waardigheid wordt genoemd en waarvan het voornaamste doel is het verlenen van bijstand in individuele gevallen van onderdrukking. Internationale solidariteit is absoluut noodzakelijk willen de acties succes hebben. Daarom willen we een internationaal netwerk van solidariteit in het leven roepen en wij verzoeken iedereen die belangstelling heeft om haar naam en adres aan ons -op te geven. Vandaag willen wij jullie hulp inroepen bij het aan de kaak stellen van de positie van de vrouw in mohammedaanse landen. Twee jaar geleden kreeg een moeder van vijf kinderen, getrouwd met een Tunesiër, in Frankrijk een scheiding toegewezen waarbij zij de voogdij over de vijf kinderen kreeg. Een jaar geleden heeft haar echtgenoot de vijf kinderen ontvoerd en meegenomen naar Tunesië. Om de kinderen terug te krijgen heeft de vrouw toestemming nodig van een Tunesiese rechter. Over het algemeen kent de Tunesiese of mohammedaanse wetgeving de voogdij over de kinderen uitsluitend toe aan de man, en alleen de vader kan de ouderlijke macht krijgen. De Tunesiese fallocratische wet kent de moeder geen bevoegdheden toe. De zaak van deze vrouw komt op 30 maart in Tunis voor. In de eerste plaats roepen we alle vrouwen in Parijs op om samen met ons te demonstreren voor de Tunesiese ambassade op donderdagmiddag 18 maart. Ten tweede verzoeken we alle vrouwen protestbrieven te schrijven waarin ze hun afkeer uitspreken over deze patriarchale mentaliteit.

Getuige 7: Canada

Ik wil jullie vertellen over een zaak die vorig jaar in de provincie Saskatchewan voor de rechtbank kwam. Er werd in de pers ruimschoots aandacht aan besteed, omdat uit deze zaak duidelijk bleek hoe onbillijk de Canadese huwelijks- en eigendomswetgeving is.

I. was een boerenvrouw die 35 jaar van haar leven had meegeholpen bij het opbouwen van het bedrijf van haar man. Ze investeerde het geld van een erfenis van haar persoonlijk in de boerderij en voerde het beheer over de boerderij in de maanden dat haar man afwezig was. Toen ze scheidden werd haar werk op de boerderij beschouwd als iets wat nu eenmaal van een huisvrouw wordt verwacht en ze kreeg een maandelijkse toelage van maar \$ 200, terwijl haar man de boerderij hield, waarvan de waarde op meer dan \$ 200.000 werd geschat.

Iets anders waar ik jullie deelgenoot van wil maken is de manier waarop de Canadese regering al van voor de Tweede Wereldoorlog kinderbewaarplaatsen al dan niet financiert om zodoende het aanbod van vrouwen op de arbeidsmarkt in de hand te kunnen houden. Gedurende de oorlog kwam het geld voor de crèches bij stromen binnen, zodat de vrouwen in de oorlogsindustrie konden gaan werken. Na de oorlog werd dit stopgezet en werden vrouwen gedwongen om bijna geheel van de arbeidsmarkt te verdwijnen. Hetzelfde gebeurde in 1952, hoewel op niet zo'n grote schaal, en het gebeurde ook weer in de zestiger en zeventiger jaren. In het midden en tegen het eind van de zestiger jaren stond de economie er uitstekend voor, er was volop werk en de provincies kregen geld van de regering voor kinderbewaarplaatsen. Nu de toestand er minder rooskleurig uitziet en er werkloosheid heerst wordt er geen geld meer beschikbaar gesteld voor crèches.

7

Ekonomiese misdaden

Het patroon en de vorm van ekonomiese misdaden tegen vrouwen in verschillende landen zijn in wezen overal hetzelfde; de verschillen tussen de landen zijn gradueel. De overeenkomsten blijken duidelijk uit de getuigenissen die volgen, en die op het monotone af zijn. Toch worden ekonomiese onderdrukking en onderdrukking van vrouwen vaak gezien als twee losstaande feiten.

Daarom is het waardevol dat wordt vastgesteld op welke manier de patriarchale maatschappij vrouwen dwingt ekonomiese zekerheid bij mannen te zoeken waardoor zij in een betrekkelijk machteloze positie tegenover mannen worden gedwongen. Er volgen getuigenissen uit Engeland, Zwitserland, Spanje, België, Nederland, Noorwegen, IJsland en Australië.

Getuige I: Engeland

We zijn gekomen om met jullie te praten over een actie, die gevoerd werd door de vrouwenbeweging in Engeland, een strijd om voor vrouwen naast burgerrechten ook financiële en wettelijke onafhankelijkheid te verkrijgen. Het is bepaald een krachttoer om een aanval te doen op de manier, waarop de overheid, door haar politiek met betrekking tot sociale wetgeving, belastingen en familierecht, erin slaagt vrouwen in een positie te dwingen, waarin ze afhankelijk zijn van mannen. Om een voorbeeld te noemen: wij houden ons ermee bezig dat een vrouw, die haar man wil verlaten, misschien omdat hij haar mishandeld heeft, dit dikwijls niet kan doen, omdat de gemeente, van wie zij het huis huren, dit huis op zijn naam geregistreerd heeft. Dit is de normale gang van zaken. Vrouwen die hun man willen verlaten, kunnen nergens wonen en het is onmogelijk voor een getrouwde vrouw in Engeland om als dakloos beschouwd te worden. Haar zal altijd worden aangeraden naar haar echtgenoot terug te gaan, omdat men automaties aanneemt, dat daar haar huis is. De kinderbijslag wordt automaties aan de man uitbetaald. Als man en vrouw gescheiden zijn en de vrouw werkt en de zorg voor de kinderen heeft, krijgt zij toch niet de kinderbijslag bij haar salaris. Die gaat automaties naar het salaris van de man.

Sinds kort zijn in Engeland twee nieuwe wettelijke maatregelen van kracht: die op gelijke lonen en rechten voor mannen en vrouwen in de arbeidssituatie en een anti-diskriminatie wetgeving. De regering heeft verschillende instanties zoals werkgevers en scholen opgedragen een eind te maken aan discriminatie op grond van sekse. Maar juist op die terreinen, waarop de overheid daadwerkelijk macht heeft, m.a.w. op het gebied van de sociale wetgeving, belastingen, burgerrecht en familierecht, heeft zij niets gedaan. Zodoende heeft de regering met deze nieuwe wetgeving een in wezen leeg gebaar gemaakt, aangezien zij ervoor gekozen heeft niets te doen op die terreinen, waarop zij het voor het zeggen heeft en het aan de vrouwen overlaat om op werkgevers enz. druk uit te oefenen om niet te diskrimineren. Met andere woorden, het is erg moeilijk om de uitvoering van deze nieuwe wetgeving af te dwingen, omdat de bewijslast bij de vrouw ligt, die de aanklaagster is. Door een wettelijke maatregel zouden pensioenen gelijk getrokken kunnen worden of zou het systeem van de sociale wetgeving of de belastingen veranderd kunnen worden. De regering heeft ervoor gekozen niets van dat alles te doen. Het ziet er niet naar uit, dat er meer wettelijke maatregelen zullen volgen. De jongste wetgeving is met zoveel tam-tam en publiciteit aangekondigd, dat men zal beweren dat in de komende tien jaar geen verdere actie nodig is.

Een andere vrouw uit Engeland is hier gekomen om de manier te beschrijven, waarop zij gedwongen werd opnieuw afhankelijk te zijn van een man, nadat zij op eigen kracht een zekere mate van onafhankelijkheid verworven had.

Getuige 2: Engeland

Ik ben een gescheiden vrouw, uitsluitend afhankelijk van de bijstand en sociale zaken, wat 5 jaar geduurd heeft. Achttien maanden geleden raakte ik bevriend met een gescheiden man met twee kinderen. Financieel was ik niet van hem afhankelijk; bovendien moest hij zijn ex-vrouwen kinderen onderhouden. Zes weken geleden kwam een ambtenaar van sociale zaken bij mij thuis en zei, dat hij van burens vernomen had, dat ik met een man samenwoonde, wat niet waar was. Mijn vriend bleef maar een paar nachten per week en had zijn eigen huis. De ambtenaar van sociale zaken bleef volhouden, dat deze man bij mij inwoonde en vroeg mij mijn betalingsboekje van sociale zaken te halen. Omdat ik mijn rechten niet kende, gaf ik hem het boekje. Ik vroeg naar toekomstige uitkeringen en hij antwoordde, dat ik niet langer recht had op bijstand, aangezien ik een vriend had. Daarom ging ik naar de rechtswinkel en men vertelde mij, dat mijn vriend noch mij noch de kinderen behoefde te onderhouden. Toen ging ik in beroep bij de Raad van Beroep voor Sociale Verzekeringen. In die tijd kreeg ik net 50 gulden om voor de kinderen te zorgen. Ik had niet genoeg geld voor eten, dus ging ik stelen en werd ik gepakt. Ik kreeg van de politierechter een voorwaardelijke vrijspraak, toen werd ik opnieuw gepakt en volgde er een veroordeling. Ik stal in winkels, niet alleen om te kunnen eten, maar omdat het de enige manier was, waarop de maatschappelijk werker notitie van mij zou nemen. Nog steeds heeft niemand iets gedaan om mij te helpen.

Kortgeleden raakte mijn vriend zijn baan kwijt en de ambtenaar zegt, dat de enige manier om geld te krijgen is, dat hij 'state benefit' (= regeringsbijstand) voor mij aanvraagt, wat wij natuurlijk niet kunnen doen, omdat ik niet met hem samenwoon en omdat ik een onafhankelijke vrouw ben die 4 kinderen grootbrengt. Ik wacht nog steeds op de oproep voor de rechtbank. Daar willen ze proberen mij bij sociale zaken af te voeren en me opnieuw afhankelijk te laten zijn van een man, wat ik niet wil. Als we ruzie hebben kan ik zeggen: 'Wat heb jij ermee te maken? Jij onderhoudt mij niet. Jij betaalt niet voor het eten of de kinderen.' Dat was de reden, waarom ik mijn echtgenoot geen alimentatie vroeg, toen we uit elkaar gingen.

Getuige 3: Zwitserland

Sinds het afgelopen jaar heeft de werkloosheid in Zwitserland doorgezet; men heeft dit gespreid laten verlopen, zó dat de publieke opinie zich niet zou verzetten. Meer dan 190.000 mensen kregen hun ontslag. De eersten die getroffen werden, waren vrouwen, hoewel de statistieken dit niet aantonen. Eerst getrouwde vrouwen, dan ongetrouwde, daarna buitenlanders en tenslotte mannen. De directeur van een fabriek verklaarde: 'We ontslaan 60 mensen, waaronder 50 vrouwen. Dit is niet ongebruikelijk, omdat zij en hun echtgenoten samen een dubbel loon hebben.' Geen woord over het feit, dat 60% van de vrouwen, die gaan werken, dit doen om het lage loon van hun man te verhogen tot het minimum, dat nodig is om met het gezin te kunnen leven.

Er zijn verschillende manieren om vrouwen te ontslaan. De meeste zijn erg listig. Zwangere vrouwen hebben geen bescherming onder de Zwitserse wet, tenminste gedurende de eerste zeven maanden niet. Een andere taktiek is het sluiten van de fabriekskrèches zodat vrouwen gedwongen worden het werk op te geven om op hun kinderen te passen. Andere methoden zijn het inhouden van werkvergunningen aan immigranten, zodat zij naar hun eigen land terug moeten, het verminderen van stukwerk dat thuis gedaan kan worden en beweren dat vrouwen zo vaak vrij moeten nemen om op hun kinderen te passen, speciaal als die ziek zijn en de bepaling dat vrouwen hun mannen moeten volgen als die worden overgeplaatst. Vrouwen worden niet gesteund door de bonden, die de algemene mening delen dat de plaats van de vrouw in het huis is en dat hun lonen eenvoudig een tweede inkomen zijn en dat het de man is, die een baan moet hebben en kostwinner moet zijn.

De voorwaarden, waaraan moet worden voldaan om een werkloosheidsuitkering te ontvangen, zijn erg streng. Parttime werk voor minder dan 20 uur per week geeft bijvoorbeeld geen recht op een uitkering. Degenen, die thuiswerk doen (meest vrouwen) of kleine zelfstandigen worden op geen enkele manier tegen werkloosheid beschermd.

Onze feministiese groep in Zwitserland richt zich op de problemen van werkloze vrouwen: de problemen met geld, aangezien de vrouwen weer helemaal afhankelijk zijn van hun echtgenoten, het isolement, het brandmerk van de vrouw in de rol van huisvrouw. We proberen ook de vrouwen die lid zijn van een werkloosheidskomité in hun strijd bij het verdedigen van hun belangen te steunen.

Getuige 4: Zwitserland

Ongeveer negen maanden geleden kreeg ik mijn ontslag, waarna ik lid werd van een werkloosheidskomité. In het algemeen zijn het vrouwen die als eersten de harde klappen opvangen van de werkloosheid, die veroorzaakt wordt door de hiërarchiese structuur van het tegenwoordige systeem. Vrouwen hebben ook vaak niet het gevoel dat ze recht hebben op een werkloosheidsuitkering. Gewoonlijk zijn de enigen, die in aanmerking komen voor een uitkering, vrouwen die alleen zijn: alleenstaande vrouwen, weduwen, gescheiden vrouwen en de vrouwen die een vrij beroep hebben of die in een moeilijke gezinssituatie zitten. En heel veel vrouwen maken geen deel uit van een werkloosheidskomité, zelfs al praten zij er veel over onder elkaar. Zij staan onder zware druk van hun echtgenoten om het niet te doen. Mijn eigen ervaring is dat ik door lid te zijn van een werkloosheidskomité een beter begrip ontwikkelde van het kapitalistische systeem en degenen die ons controleren en dat ik het zelfvertrouwen kreeg dat nodig is om op een nuttige manier mee te draaien in deze maatschappij, die vrouwen tot nu toe heeft genegeerd. Het feit dat ik voor het eerst in staat was mijn ideeën duidelijk en met zelfvertrouwen uiteen te zetten zonder door mannen belachelijk gemaakt te worden, en dat ik in staat was de gemeenschappelijke problemen van vrouwen uit te leggen, was voor mij erg bevrijdend. Het heeft mij in staat gesteld om mee te doen aan eisen en acties voor sociale gelijkheid.

Ik ben erg blij te kunnen stellen dat, in tegenstelling tot wat ons altijd verteld is, aan een hoop mensen duidelijk gemaakt kan worden, dat het verkeerd is om te zeggen, dat vrouwen minder capaciteit en hebben. Vrouwen begrijpen problemen net zo goed als mannen, zo niet beter, aangezien sociale problemen hen meer raken. En vanaf het moment, dat je deel uitmaakt van een werkloosheidskomité of een soortgelijke groep die zich krities opstelt ten opzichte van de consumptiemaatschappij worden je de ogen geopend voor de macht van het kapitalistische systeem, waar de meeste technische snufjes alleen worden ontworpen om vrouwen in de val van steeds verder opgevoerde consumptie te laten lopen zodat ze vergeten waar het in het leven om begonnen is. Het leven is waard om geleefd te worden, maar niet alleen om het je echtgenoot of je kollega's naar de zin te maken. Vrouwen vullen de leemte in hun leven op met goede werken, die door de maatschappij worden gewaardeerd. Maar is het niet zo, dat wij in politieke en feministiese groeperingen onze plaats zouden moeten zoeken? Tegen alle vrouwen zeg ik: je zou moeten proberen jezelf niet alleen te ontwikkelen in je gezinsleven, maar ook in gemeenschappelijke activiteit. Vanaf de dag, dat een vrouw zich aansluit bij een dergelijke groep, zal zij begrijpen hoe vrouwen vertrappt zijn en zal zij de noodzaak inzien om de strijd te verheviggen, zodat alle vrouwen bevrijd kunnen worden.

Getuige 5: Spanje

De volgende uitspraak van José Antonio brengt tot uitdrukking, wat in 1939 de officiële ideologie van de Spaanse regering werd met betrekking tot vrouwen. Hij zei: 'Wij zijn geen feministen. Het getuigt immers niet van respect voor de vrouw haar van haar prachtige lotsbestemming te vervreemden en haar te belasten met mannelijke taken. Het heeft mij altijd droevig gestemd om vrouwen in mannenrollen te zien. Er wordt een zware tol van hen gevraagd en ze raken verward in een tweestrijd, waarin ze gekonfronteerd worden met de ongezonde zelfgenoegzaamheid van hun mannelijke rivalen, een tweestrijd waarin ze alles kunnen verliezen!'

Vanaf het einde van de burgeroorlog werden beroepen, die toegankelijk geweest waren voor vrouwen, voor hen verboden. Sindsdien is er een duidelijke tendens vrouwenarbeid gelijk te stellen met kinderarbeid, dat wil zeggen, het wordt als een noodzakelijk kwaad beschouwd dat indien

mogelijk afgeschafft dient te worden. Deze toestand wordt in stand gehouden door de overheid en bevorderd door de zgn. 'beschermende' wetten. Bijvoorbeeld: nachtarbeid voor vrouwen en kinderen is verboden en er worden pogingen in het werk gesteld om vrouwen 'vrij te stellen' van het werken in fabrieken. Dit heeft tot gevolg, dat vrouwen wettelijk gedwongen zijn zich te beperken tot werken in de dienstverlening of huishouding - al jaren het lot van massa's Spaanse vrouwen. Daarbij komt, dat getrouwde vrouwen beperkt worden in hun werkzaamheden, aangezien zij de toestemming van hun echtgenoot nodig hebben om een arbeidscontract te tekenen en geld voor hun werk te ontvangen. Vrouwen verdienen bijna 40% minder dan mannen krijgen en aan vrouwen worden hogere eisen gesteld voor hetzelfde werk. Voorts wordt de produktiviteit van vrouwen 20% lager geacht dan die van mannen. Wat de sociale lasten betreft dragen getrouwde vrouwen hetzelfde bedrag af als mannen, maar zij krijgen geen pensioen bij overlijden van hun man, alleen als hij niet in staat is tot werken.

In 1974 werd een amendement op de Spaanse grondwet betreffende de politieke rechten van vrouwen eindelijk aangenomen. Dit amendement had sinds 1952 opengestaan voor goedkeuring. Het bepaalt, dat vrouwen bij alle verkiezingen op dezelfde voorwaarden die voor mannen gelden hun stem mogen uitbrengen, dat vrouwen verkiesbaar zijn in openbare collectieve organisaties en dat zij het recht hebben alle openbare functies te bekleden die uit de nationale wetgeving voortvloeien. Maar het amendement stelt ook, dat deze rechten niet de bedoeling hebben de beschikkingen in de huidige Spaanse wetgeving die bepalen dat normaal de vader het hoofd van het gezin is aan te tasten. En artikel 2 en 3 vermelden, dat onverlet dient te blijven het feit, dat sommige beroepen door hun aard alleen behoorlijk kunnen worden uitgevoerd door mannen of door vrouwen, wat overeenkomt met de Spaanse wet.

Het uitstel van 22 jaar voor de goedkeuring van dit amendement en de zojuist aangegeven beperkingen van deze wetgeving zijn het bewijs van de ongelijkheid in rechten van Spaanse mannen en vrouwen. Dit blijkt verder duidelijk uit het feit, dat in mei 1975 vrouwen slechts de volgende plaatsen bezetten in het regeringsapparaat: directoraat-generaal 1 vrouw - 99 mannen. In de gemeenten was geen enkele vrouw hoofd van een afdeling. Provinciale bestuur: 7 vrouwen - 52 mannen. Burgemeesters: 52 vrouwen - 8650 steden. Officiers van Justitie: 8 vrouwen - 552 mannen. Er hebben geen vrouwen zitting in internationale organisaties, waarin Spanje vertegenwoordigd is. In de vakbonden bevinden vrouwen zich alleen in de onderste regionen; in besturen van scholen voor beroepsopvoeding zijn geen vrouwen.

Getuige 6: België

België is één van de vele landen waar veel wetsontwerpen zijn aangenomen die vasthouden aan het principe dat mannen en vrouwen gelijk behandeld moeten worden in arbeidssituaties. Maar België is ook één van de vele landen waar de werkelijke situatie heel anders is dan de vastgestelde wettelijke principes. Op dit moment werken meer dan 30% van alle vrouwen in België buitenshuis. Op dit moment zijn 10% van die werkende vrouwen werkloos. Dat is een erg hoog aantal en er zijn meer werkloze vrouwen, in werkelijke aantallen, dan werkloze mannen. Een van de redenen hiervoor is dat vrouwen zich gewoonlijk op een bijzondere arbeidsmarkt bevinden, namelijk de zgn. 'secundaire arbeidsmarkt', waar vrouwen arbeidsplaatsen bezetten die slecht betaald worden, laag gewaardeerd worden, niet stabiel zijn en waarin promotiemogelijkheden nihil zijn. Het loonprobleem is nauw verbonden met deze onevenredige arbeidssituatie. Er is een verschil van 32% tussen de inkomens van vrouwen en die van mannen in België. Van dit inkomensverschil van 32% is 19% gebaseerd op diskriminatie, d.w.z. zonder meer te wijten aan het feit dat het werk van vrouwen beschouwd wordt als inferieur ten opzichte van dat van mannen. De rest is gebaseerd op gebrek aan anciënniteit en het feit dat vrouwen lager gekwalificeerd zijn. De arbeidssituatie voor vrouwen in België wordt verder gekompliceerd door het feit dat vrouwen de last dragen van verplichtingen tegenover hun gezin. Van vrouwen verwacht men op de eerste plaats dat ze hun rol in het gezin vervullen, in het bijzonder het opvoeden van de kinderen.

Het is een bekend feit dat de samenleving veel te weinig doet om het voor vrouwen mogelijk te maken hun talenten buitenshuis te ontwikkelen, en te weinig om mannen bewust te maken van

hun verantwoordelijkheden binnenshuis. Het probleem van de dubbele last die vrouwen te dragen hebben is hier dus erg reëel.

Het staat ook vast dat er veel te weinig voorzieningen getroffen worden binnen de gemeenschap om het vrouwen inderdaad mogelijk te maken. buitenshuis te werken. Er is in crèches maar ruimte voor een zesde deel van de kinderen van buitenshuis werkende vrouwen. Het tweede probleem is dat veel vrouwen hun beroepsleven opgeven als ze kinderen krijgen en wanneer de kinderen nog klein zijn. Het is een levensgroot probleem om weer op de arbeidsmarkt te komen na er jarenlang uit te zijn geweest, in het bijzonder voor vrouwen van zo'n 35, 40, 45 jaar, omdat velen van hen rond die leeftijd gescheiden zijn en de kost moeten verdienen. De moeilijkheid zich aan te passen aan het gebrek aan opleiding is één van de concrete problemen waar deze vrouwen mee te kampen hebben.

Een ander probleem heeft te maken met sociale voorzieningen. Er zijn twee kanten aan. Aan de ene kant is er een regeling voor vrouwen die thuis blijven en die wel één of andere vorm van sociale verzekering hebben, ook al heeft die te maken met het werk van hun man. Hun sociale verzekering is gebaseerd op het feit dat zij de vrouw zijn van een man die werk heeft, of de vriendin van zo'n man, m.a.w. de onbetaalde huishoudster. Deze hele sociale verzekeringsregeling weerspiegelt het standpunt van onze maatschappij dat een vrouw op de eerste plaats huishoudster is, afhankelijk van haar man. Aan de andere kant is er een probleem met sociale verzekeringen voor vrouwen die werk hebben, aangezien, ook al betalen vrouwen dezelfde premie als mannen, hun uitkeringen lager zijn. Tenslotte is het belangrijk er op te wijzen dat in België vrouwen slecht vertegenwoordigd zijn op besluitvormende posities van belangrijke organen zoals vakbonden, directies en loon- en prijscommissies.

Getuige 7: Nederland

Vrouwen in Nederland behoren tot de ongeschoolden of slecht geschoolden, de niet-betaalde of onderbetaalde werkrachten. Ze zijn zo ver achter in hun ontwikkeling, dat het minstens twee generaties zal duren om deze achterstand in te halen. De arbeidswetgeving in Nederland stamt uit 1919. Tot op heden mogen vrouwen niet werken op zondag noch in de nachtdienst. Tot 1973 waren er vele van dergelijke beperkende maatregelen voor vrouwen en kinderen op het gebied van werk. Er was bijvoorbeeld een bepaling die zei dat vrouwen met een gezin niet op zaterdagmiddag mochten werken.

Wat is de betekenis en wat zijn de konsekwenties van de arbeidswetgeving, niet alleen op het gebied van werkgelegenheid, maar ook wat betreft de opleidingsmogelijkheden voor vrouwen en meisjes? Vrouwen en meisjes worden gedwongen om zgn. 'vrouwenwerk' te doen. Makkelijk werk, eentonig werk, werk zonder promotiekansen, onderbetaald werk. Weinig vrouwen hebben beslissende funksies. Er werken geen vrouwen in goed betaalde technische beroepen. In de metaalindustrie, in de chemische industrie, bij het vliegvervoer en het openbaar vervoer doen vrouwen ander werk dan mannen, speciaal getrouwde vrouwen. En de sociale verzekeringswetten diskrimineren de vrouw ook. Volgens de algemene ouderdomswet van 1957 is de man kostwinner en heeft een vrouw geen zelfstandig recht op uitkering. Om een werkeloosheidsuitkering te krijgen hoeft een man niet aan te tonen dat hij kostwinner is. Een getrouwde vrouw moet dat echter wel. Als ze niet kan bewijzen dat ze kostwinner is krijgt ze geen uitkering.

In Nederland zijn de meeste part-time werkers vrouwen. In geval van werkeloosheid ontvangen part-time werkers slechts twee maanden een uitkering in plaats van de normale zes maanden. Ook de belastingwetgeving diskrimineert de vrouw. Het belastbaar inkomen na aftrek is lager voor een man dan voor een vrouw. Een getrouwde vrouw die tevens kostwinner is heeft minder recht op aftrek dan een man die kostwinner is.

De bevrijding van de vrouw is onmogelijk zolang vrouwen gediskrimineerd worden in maatschappelijk productief werk en de richting van huishoudelijk werk ingeduwd worden.

Getuige 8: Noorwegen

Zoals in de meeste andere landen worden ook de vrouwen in Noorwegen beschouwd als reserve op de arbeidsmarkt. Dit geldt speciaal voor getrouwde vrouwen - waarvan er ongeveer 600.000 zijn. De meeste van deze vrouwen willen betaald werk buitenshuis, maar er is weinig gedaan om werk te creëren en gunstige voorwaarden te scheppen zoals voorzieningen voor de kinderen. Als huisvrouw heb je geen rechten, of je nu meehelpt op het boerenbedrijf, of kinderen grootbrengt, of alleen kookt voor je man, je bent helemaal afhankelijk van de goede wil en de kundigheden en mogelijkheden van je echtgenoot.

Noorwegen is een rijk land. Volgens arbeidsstatistieken is er slechts een klein percentage mensen, dat geen werk heeft. Maar grote groepen werklozen - onder hen de huisvrouwen - voldoen niet aan de voorwaarden voor een werkloosheidsuitkering en zijn zodoende niet opgenomen in de statistieken.

Van de vrouwen die werken, getrouwd en ongetrouwd, heeft een te groot aantal alleen maar een parttime baan. Tekort aan fulltime werk, gecombineerd met de volle verantwoordelijkheid voor het huis en de kinderen, is hiervan de oorzaak. En in fulltime dienstverband zijn de lonen van vrouwen gemiddeld aanzienlijk lager dan die van de mannen, ondanks het geldende principe van gelijke beloning voor gelijk werk. Verder wordt er weinig rekening gehouden met de biologische functies van vrouwen. Zwangerschap, kinderen krijgen en maandelijkse pijnen tellen de werkgevers in het geheel niet. Die worden beschouwd als een verstoring van de regelmaat van het werk. Dit alles bracht ons tot de konklusie dat een formele gelijkheid tussen mannen en vrouwen, zoals we die tegenwoordig in Noorwegen hebben, de positie van vrouwen niet zal veranderen. Het is nodig, dat vrouwen bevrijd worden uit hun sociaal en economies onderdrukte positie.

Met de jongste ontdekking van olie in de Noordzee is Noorwegen zelfs rijker geworden. Vraag naar meer arbeidskrachten is hiervan het gevolg. De regering heeft derhalve het oog laten vallen op het reserveleger van vrouwelijke werknemers. Er worden ons nu betere voorwaarden beloofd, kinderopvang, kortere werktijd voor ouders met jonge kinderen enz. Vrouwen worden aangemoedigd om zich beter te scholen, en mee te doen in beroepen, die traditioneel voor mannen gereserveerd zijn, maar de materiële omstandigheden worden niet veel veranderd.

Een nader onderzoek van de beloften van de overheid toont aan dat deze politiek niet gebaseerd is op het natuurlijke en grondwettelijke recht van vrouwen op betaald werk, maar op de behoeften van de industrie. Als we geluk hebben komen er zo'n 5000 arbeidsplaatsen beschikbaar voor vrouwen. Maar dat werk is niet daar, waar vrouwen wonen. Het zal eerder worden gekonsentreerd in en rond snelgroeiende stedelijke gebieden, waar sociale problemen nu al te groot zijn om er iets aan te doen. En als vrouwen ver van hun huis moeten werken, wordt de druk op een huisvrouw weer groter.

Het aantal nieuwe arbeidsplaatsen, dat beschikbaar is voor vrouwen in de aardolie-industrie is natuurlijk veel te laag om zelfs aan de huidige behoefte aan betaald werk te voldoen. Bovendien verliezen veel vrouwen geleidelijk hun baan. Tengevolge van een algemene loonsverhoging en toenemende concurrentie - een konsekwentie van oliegelden - hebben verschillende fabrieken en bedrijven, die vrouwen in dienst hebben, moeten sluiten of hun voorraden drasties moeten verminderen. Met de huidige snelheid, waarmee de olie-industrie zich aan het ontwikkelen is, zal er een behoefte zijn om in het buitenland te investeren. We weten dat investeringen in ontwikkelingslanden heel vaak leiden tot grotere uitbuiting van de mensen in die landen. Geld uit industrielanden, zelfs als het gegeven wordt als ontwikkelingshulp, leidt ertoe, dat de positie van onze zusters in de Derde Wereld ernstig wordt aangetast - verhoudingsgewijs en absoluut.

Getuige 9: IJsland

Zoals in de overige Scandinaviese landen is de positie van vrouwen in IJsland beter dan in veel andere landen. De wet bepaalt bijvoorbeeld dat er gelijkheid in werk zou moeten zijn. In werkelijkheid echter krijgen de vrouwen de laagstbetaalde banen en zijn zij de eersten, die hun baan verliezen in tijden van werkloosheid. En net zoals in andere landen hebben vrouwen, die buitenshuis

werken, een dubbele taak. De staat draagt hieraan bij door niet voldoende voorzieningen voor kinderopvang te verschaffen. Vrouwen met kinderen hebben soms moeilijkheden om werk te vinden en vrouwen in het algemeen worden als onbetrouwbare werknemers beschouwd, omdat zij kinderen hebben.

Getuige 10: Australië

Ik wil het hebben over de werkloosheid van vrouwen in Australië. Er is een grote groep vrouwen, die de laatste jaren hun baan is kwijtgeraakt in Australië. Het is een ernstige onbillijkheid, dat getrouwde vrouwen geen werkloosheidsuitkering ontvangen. Dit betekent vaak, dat vrouwen worden opgesloten in hun huizen. Omdat hun echtgenoot hen geen geld voor kinderopvang kan verschaffen en in sommige gevallen omdat zij dat niet willen, kunnen veel vrouwen waarmee we gesproken hebben zelfs niet opnieuw op zoek gaan voor een baan.

Deze getuigenis is opgesteld door een vrouw, die in een staalfabriek heeft gewerkt in een industriestad in New South Wales. Verscheidene jaren geleden heeft de vrouwenbeweging in Australië actie gevoerd om vrouwen aan het werk te krijgen in staalfabrieken. Kortgeleden heeft deze zaak een zeer slechte wending genomen. Vanwege de economische recessie zijn er staalfabrieken gesloten en zijn veel vrouwen hun werk kwijtgeraakt. De werkgevers hebben veel mannen en vrouwen overgeplaatst naar andere afdelingen van de onderneming, maar de afdelingen, waarnaar de vrouwen werden overgeheveld, waren de zwaarste en slechtste plaatsen om te werken. De vakbond die sterk is en de mannen steunt, helpt de vrouwen niet. Meestal gaat het om immigrantenvrouwen, in het bijzonder Italiaanse vrouwen. De vrouwen verklaren met klem, dat zij daar willens en wetens geplaatst zijn om hen te dwingen het werk op te geven. De mannen in deze streek kunnen ander werk krijgen, maar er zijn geen andere banen voor vrouwen. De werkgevers houden vast aan het werktempo, zodat veel vrouwen het niet langer aan kunnen en enkelen van hen storten zelfs in. De vrouwen zijn bang om informatie te geven uit angst hun baan te verliezen. Een vrouw, die haar baan al is kwijtgeraakt, was degene, die het verhaal vertelde over wat er in de fabrieken gebeurt. Net na kerst 1975 stortte zij in elkaar op een afdeling, waar het werk gevaarlijk was en waar borden hingen die vermeldden 'dodelijke dampen'. Nu heeft zij geen werk meer. Sindsdien heeft zij geprobeerd een schadeloosstelling te krijgen. Mannen krijgen schadeloosstelling, omdat de vakbond ervoor vecht, maar de vakbond heeft helemaal niets voor haar gedaan. Ze heeft geen schadevergoeding gehad, ze krijgt geen werkloosheidsuitkering en ze heeft geen werk.

8

Dubbele onderdrukking door het gezin en de economie

De getuigen in de voorafgaande twee hoofdstukken tonen duidelijk aan dat de patriarchale familie en de huidige economische structuren gebaseerd zijn op de uitbuiting van vrouwen (de huidige economie is natuurlijk ook gebaseerd op uitbuiting van andere groepen). De gehele bestaande sociale en economische structuur zou veranderd moeten worden als vrouwen in staat waren hun huishoudelijke rol te weigeren.

De laatste drie getuigen in dit hoofdstuk menen dat vrouwen betaald zouden moeten worden voor huishoudelijk werk. Anderen vinden dat die rol zélf moet verdwijnen. De volgende getuigen komen uit Oostenrijk, Japan, Noord-Ierland, Italië en Canada.

Getuige I: Oostenrijk

De rolverwachtingen van Oostenrijkse vrouwen hebben hun wortels diep in de traditie en de gewoonte. Vrouwen willen nog steeds trouwen en ze denken dat de man een betere scholing moet hebben en een hoger salaris moet ontvangen. Zij geloven ook dat emoties belangrijker zijn voor vrouwen dan voor mannen en ze zien zichzelf niet als creatief en productief. Maar in feite bestaat 39% van de beroepsbevolking in Oostenrijk uit vrouwen en 50% van deze vrouwen heeft op z'n minst één kind onder de 15 jaar te onderhouden. Niettemin gelooft de meerderheid van deze vrouwen ook dat moeders niet buitenshuis moeten werken. Dit betekent dat de meerderheid van de vrouwen absoluut niet werkt omdat zij dat wil, maar omdat het een bittere financiële noodzaak is. Vandaar dat in de textielindustrie hoofdzakelijk vrouwen werkzaam zijn die erg slecht betaald worden (82% van de vrouwen verdient minder dan 2000 Oostenrijkse shilling (f 295.-) per maand). Meer dan 80% van de arbeiders werkt hoofdzakelijk om financiële redenen.

Als we nu het rolbeeld van de Oostenrijkse vrouwen combineren met de absolute noodzaak om buitenshuis te werken, dan kunnen we ons duidelijk de permanente konfliktsituatie voorstellen waarin deze vrouwen moeten leven. Het vrouwelijke rolbeeld wordt kinderen al vanaf het allereerste schooljaar bijgebracht (en de massamedia en de reclame doen er nog eens een schepje bovenop. De scherpe tegenstelling tussen de verwachte vrouwelijke rol en de werkelijkheid heeft drie belangrijke praktische gevolgen:

1. Getrouwde vrouwen die buitenshuis werken, hebben een dubbele werklast te dragen, want het huishouden en de kinderen, zo meent men, zijn mede haar verantwoordelijkheid en de mannen helpen nauwelijks.
2. Dit dient ook als een ideologische rechtvaardiging voor het uiterst lage loon dat de vrouwen ontvangen omdat salaris dat vrouwen ontvangen gezien wordt als 'extra inkomen'.
3. Het veroorzaakt ook een reeks psychosomatische en psychische klachten, zoals gespannenheid, neurotisch gedrag en verslaving aan verdovende middelen.

De rol die vrouwen wordt opgedrongen is ook verantwoordelijk voor het feit dat vrouwen zich moeten beperken tot bepaalde beroepen, meestal de slechtst betaalde (dienstverlenend werk en kantoorwerk). In de kledingindustrie bijvoorbeeld is 80% van de arbeidskrachten vrouwelijk, en 75% daarvan werkt in de drie laagste loongroepen. In de metaalindustrie, waar 55.000 vrouwen werken wordt 2/3 van het totale aantal semi-geschoolde vrouwen in de laagste van de semi-geschoolde groepen geplaatst en de hogere van alle semi-geschoolde groepen zijn alleen gereserveerd voor mannen. Daar komt nog bij dat vrouwen die een opleiding voltooid hebben in een ander beroep, toch het loon van een semi-geschoolde arbeidskracht ontvangen, terwijl mannen die een ander beroep geleerd hebben, wel betaald worden als geschoolde arbeiders.

In de elektroniese industrie worden de vrouwen geklassificeerd als semi-geschoolde arbeiders in de laagste loongroep. Hun werk vergt een uiterste concentratie van gehoor en gezicht en vrouwen die stukwerk doen staan gedurig onder druk van de tijd. In de hele metaalindustrie is geen enkel voorbeeld te vinden van mannen die onder een zelfde druk in dezelfde loongroep moeten werken. In vele bedrijven zijn de hoogste categorieën automatisaties geklassificeerd als mannelijk.

Het allerzwaarste hebben het de moeders die buitenshuis werken. Alhoewel de voorzieningen voor zwangere werkende vrouwen vrij progressief zijn, zijn er nogal wat hiaten. Het moederschapsverlof van een jaar, waar iedere vrouw die salaris of loon ontvangt recht op heeft, is erg problematisch. Ten eerste kan een getrouwde vrouw nauwelijks rondkomen van 2.200 shilling (f 325.-) per maand, resp. 3.300 shilling (f 485.-) voor ongetrouwde vrouwen. Ten tweede kan dat verlofjaar alleen maar door vrouwen opgenomen worden en nooit door vaders. Dit heeft natuurlijk gevolgen voor het inkomen en voor de kansen op werkverbetering voor vrouwen.

Als de vrouw na haar verlof eenmaal terugkeert naar haar werk begint onmiddellijk haar dubbele taak. Het aantal crèches is minimaal en dagcentra zijn er zeer onvoldoende. Er zijn prakties geen overblijfmogelijkheden in Oostenrijk. De meeste vrouwen moeten de hele last van het huishoudelijk werk en de opvoeding van de kinderen dragen, plus hun werk in de fabriek of op kantoor. Het aantal werkuren is in het algemeen 12 tot 13 en vaak zelfs 16 per dag. Werk voor halve dagen, geprezen als een goede oplossing voor dit dilemma, kan niet als een oplossing gezien worden. Het versterkt het idee dat de vrouw verantwoordelijk is voor het huishouden en de kinderen. Het vergemakkelijkt ook de diskriminatie tegen werkende vrouwen, bij voorbeeld door geen promotiemogelijkheden te bieden. Desondanks werkt 30% van de vrouwen halve dagen.

Getuige 2: Japan

Ik ben meer dan 15 jaar getrouwd. Ik ben getrouwd met de man die ik wilde, tegen de wil van mijn ouders. Destijds geloofde ik niet dat mijn man me zou moeten onderhouden; zoals de meerderheid van de Japanse vrouwen. Ik heb nooit de publieke opinie willen volgen, die, ook nu nog, zegt dat getrouwde vrouwen door hun mannen onderhouden moeten worden. In Japan dwingen bedrijven de meisjes de belofte af om hun werk te verlaten als ze trouwen, of wanneer ze 25 jaar worden. Soms eisen ze dit schriftelijk. De meeste Japanse vrouwen moeten tevreden zijn met tijdelijk of part time werk.

Enige tijd na mijn huwelijk zei mijn man: 'Je kunt niet gaan werken, want je moet het huishouden doen en op de kinderen passen'. Ik had ondertussen al gezocht naar een crèche waar ik mijn kinderen kon laten, maar ik kon er geen vinden. Dus gaf ik het idee van buitenshuis werken maar op en gedurende 15 jaar heb ik zelf de huishouding gedaan en het verzorgen van de kinderen deed ik samen met mijn man. Ook al is mijn man niet slecht of autoritair, het zijn altijd zijn wensen die boven de mijne gaan. Het is precies dezelfde verhouding als die van heer tot slaaf. Zonder dat ik me bewust was van wat er met me gebeurde, schreef ik het allemaal toe aan m'n eigen minderwaardigheidskompleks. Ik verloor mijn zelfvertrouwen en mijn opgewektheid. Op een dag, twee jaar geleden, zei ik tegen m'n man: 'Ik ga werk zoeken en een beroep leren'.

Dit verbaasde mijn man. Hij vroeg: 'Wil je een man worden zoals ik?' Deze vraag van mijn man bewijst dat wij niet in het minst gelijk zijn. Ik wens hier te verklaren dat zowel vrouwen als mannen buitenshuis moeten werken, zodat mannen en vrouwen gelijkwaardig zijn in hun huwelijk.

Getuige 3: Noord-Ierland

Aan de vrouw wordt geen loon betaald voor al het werk dat ze thuis doet. Ik begon al huishoudelijk werk te doen vanaf mijn tiende of elfde jaar, net als mijn dochters nu. Ik heb nog nooit een cent gekregen voor mijn werk, niet van de staat en niet van mijn man. Ik ben een manusje van alles. Vooral sinds mijn man bij mij is weggegaan, want nu moet ik alle klusjes doen, die hij vroeger deed zoals schilderen en reparaties en ik heb ook de volle verantwoording voor de huur, electra,

kleren voor de kinderen en zonder ooit een cent van mijn man. Al leef ik nu beneden het peil van de bijstand, de Staat weigert mij voor mijn werk te betalen.

Maar diezelfde Staat stelt de regels vanaf de dag dat je een flat of een huis krijgt. Wanneer een vrouw in verwachting is, zegt de Staat naar welk ziekenhuis ze moet gaan. In heel veel gevallen forceert de dokter de bevalling, zodat de baby geboren wordt in de tijd van de Staat en niet op het natuurlijke tijdstip. Als je kind 4 1/2 jaar oud is, vertelt de Staat je dat het naar school moet. De Staat besluit wat voor opvoeding het moet krijgen, of haar I.Q. hoog genoeg is voor openbaar of voortgezet onderwijs, en op welke leeftijd ze van school af moet. Daarna probeert de Staat haar in een baan te stoppen waarvan zij willen dat ze die neemt en die ze niet zelf kan kiezen. Als het meisje langzaam leert is er geen hoop voor haar. Ze zullen haar een of andere willekeurige baan geven en als ze weigert krijgt ze het etiket van onruststookster. Terwijl de kinderen opgroeien en terwijl de Staat zegt wat goed is voor het gezin, krijgt de vrouw, die de bevelen van de Staat gehoorzaamt, geen cent loon, maar als de vrouw ten gevolge van een slechte gezondheid of iets anders niet aan de eisen voldoet, grijpt de Staat weer in en brengt de vrouw voor de rechtbank. De reden dat zo veel vrouwen een slechte gezondheid hebben en aan depressies lijden is dat ze thuis financiële problemen hebben. Als de Staat het goed zou doen en haar een rechtvaardig loon zou betalen, zou ze veel minder gezondheidsproblemen hebben.

Ik heb naar werk gesolliciteerd via de arbeidsbeurs. De Staat heeft mij opgeleid als leerbewerker, en er waren maar twee fabrieken die mij in dienst konden nemen. Ik heb deze banen niet kunnen aannemen want de fabrieken bevonden zich in het hartje van een protestants gebied. Ze hebben me met de dood bedreigd als ik me daar nog eens liet zien. Toen ik dit uitlegde aan de ambtenaar van de bijstand, liet ze mij een papier tekenen waarin stond dat ik twee banen geweigerd had en toen werd gezegd dat ik geen uitkering meer zou krijgen.

Dit gebeurde drie jaar geleden. Ik heb even voor Kerstmis weer een werkloosheidsuitkering aangevraagd. Na vijf weken vechten, werd me 5 pond (f 22,50) per week toegezegd voor mijzelf, maar niets voor mijn drie kinderen. Als ik betaald zou worden voor het huishoudelijke werk dan zou het niet nodig zijn uit werken te gaan en m'n familie en ik zouden niet in zo'n armzalige toestand verkeren als nu het geval is.

Als vrouwen samenwerken om loon te krijgen voor huishoudelijk werk, dan zullen ze zich bewust worden van hoe ze werden uitgebuit door de regeringen van hun landen en bovendien zouden ze onafhankelijk kunnen zijn van de mannen, wat weer met zich meebrengt dat ze niet langer voetvegen hoeven te zijn voor mannelijke bruutheid en overheersing.

Getuige 4: Italië

Ik werk in een fabriek die uurwerken maakt, en waar 900 arbeiders werken, waarvan 400 vrouwen. Niemand twijfelt er aan dan wanneer een dokter of een verpleegster patiënten verzorgen, ze aan het werk zijn. Er zijn zelfs mensen die zich beginnen te realiseren dat wanneer wij thuis zijn om onze geliefden te verzorgen, wij ook werken, dat is een deel van het huishoudelijk werk. Maar over het algemeen wordt het niet beschouwd als werk, of volgens dezelfde maatstaven beoordeeld als werk buitenshuis. Huishoudelijk werk is een deel van die obscure vanzelfsprekende roeping van toewijding aan het gezin en het huiselijk leven, die geduld, vriendelijkheid en opoffering vergt. Omdat huishoudelijk werk niet betaald wordt, heeft het geen ruilwaarde. Vrouwen worden uitgebuit vanaf de dag van hun geboorte tot aan de dag dat ze sterven. Dit proces van uitbuiting heeft ernstige gevolgen voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de vrouw. Vrouwen die een baan hebben worden dubbel uitgebuit; ze hebben dubbel werk, zijn dubbel zo moe en dus vatbaarder voor lichamelijke ziektes. Maar ze hebben nooit tijd om uit te zieken.

Bij honderdtachtig vrouwen op onze fabriek werd een uitstrijkje gemaakt. Toen het tumorcentrum de resultaten stuurde, ontdekten velen van ons (25%) dat we cervicitis vaginitis, erosie van de baarmoederhals, parasieten, ontstekingen enz. hadden. Niet, dat we vóór die tijd gedacht hadden dat we zo gezond waren. Als we klaar zijn met ons werk in de fabriek, begint ons werk thuis, dus is er nooit tijd om aandacht te besteden aan uitputting, afscheiding, koorts, pijn en andere ongemakken. Wanneer kunnen wij onszelf veroorloven om ziek te zijn? Nooit, alleen als we kanker hebben,

of tuberculose, of als we een operatie moeten ondergaan. Ons leven moet in gevaar zijn en het werk dat we in de fabriek of thuis doen moet ook in gevaar zijn, voordat we tijd kunnen besteden aan onze gezondheidstoestand. Als resultaat van het onderzoek werden velen van ons naar een gynaekoloog gestuurd. Deze visites kostten ons vier hele dagen betaald werk: een halve dag voor een visite aan onze huisarts, nog een halve dag om naar het kantoor van de sociale verzekering te gaan voor een afspraak met de specialist, weer een halve dag om het gewenste recept te krijgen van de huisarts. En tot besluit weer de hele procedure opnieuw om de uitslag te vernemen. Iedere vrouw moet van nu af weigeren om niet-betaald huishoudelijk werk te doen want het verzwakt haar en maakt haar tot slaaf. Loon voor huishoudelijk werk: dit is de eerste stap naar macht en solidariteit van vrouwen. De zwakte die het gevolg is van niet-betaald huishoudelijk werk heeft gevolgen op alle sociale nivo's, wat de gezondheid betreft, maar ook in het gezin, in de samenleving en zelfs op politiek nivo. Onze ervaringen in de fabriek hebben aangetoond dat mannen onze autonomie en onze strijd niet willen erkennen en met name weigeren zij de juistheid te erkennen van de eis om huishoudelijk werk te betalen.

Getuige 5: Italië

Ik ben lid van het Comité Loon voor Huishoudelijk werk in Mestre, Italië. Ik ga jullie vertellen over een vrouw die in een psychiatrisch ziekenhuis was opgenomen in Padova. Ze is 64 jaar, niet getrouwd, komt van het platteland en heeft niet veel scholing gehad. Toen haar ouders stierven, werd het als vanzelfsprekend beschouwd dat ze bij haar broer ging wonen om voor hem de huishouding te doen om zodoende tenminste in haar onderhoud te voorzien. Maar toen ze weigerde zijn huishouden te doen, werd ze opgenomen in een inrichting. Haar broer noemde haar nutteloos. Ze wou noch de huishouding doen, noch voor de kinderen zorgen, en ze wou zelfs niet op het land werken. Daarom werd ze in een psychiatrische inrichting geplaatst. Gedurende 20 jaar aksepteerde ze liever de regels en de gang van zaken in de inrichting dan onbetaald werk voor haar broer te doen. Maar toen ze 62 was, werd ze actiever, begon meer te eten en te werken, zodat ze genezen verklaard werd en ontslagen. Dit duurde echter maar een week, ze ging terug naar het ziekenhuis en zei dat ze veel te hard moest werken bij haar broer, dat de kinderen haar niet met rust lieten en dat het werk op het land haar handen beschadigde, en dat het werk in het ziekenhuis beter was. Vanaf dat moment heeft haar broer alle belangstelling voor haar verloren.

De ervaring van deze vrouw is geen uitzonderlijk verhaal. Vrouwen hebben altijd hun weigering om voor niets te werken moeten betalen met isolement. Onze maatschappij heeft instituten geschapen om op onze weigering te reageren. We kunnen kiezen tussen vrijwillig werk, ieder in d'r eigen huis, of we worden behandeld als zieke mensen. De vrouw over wie ik jullie vertelde werd gezond verklaard op het moment dat ze de wens uitte naar het huishouden terug te willen. Op deze manier neutraliseerden zij de revolutionaire gedachte achter haar weigering. Dat mag ons nooit meer overkomen. Wij willen niet dat onze opstandigheid tegen ons gebruikt wordt. Wij willen niet dat onze normaliteit gemeten wordt aan onze produktiviteit. Naar de mate waarin we onszelf onderwerpen aan de vreselijke voorwaarden waarin we genoodzaakt worden te leven en te werken, beoordelen de wetenschap en de mannelijke heerschappij onze geestelijke gezondheid. Deze vrouw die weigerde zich over te geven, werd met geweld uit de gemeenschap gestoten. Wij moeten nooit meer alleen strijden. Wij moeten loon eisen voor huishoudelijk werk, zodat we niet voor de keus staan onbetaald huishoudelijk werk te doen of voor gek verklaard te worden.

Getuige 6: Canada

Ik zal jullie een brief voorlezen die uit Canada naar het Tribunaal werd gestuurd.

'Voor ons is het onmogelijk vrouwen in te delen naar land van herkomst. Eén van de grootste misdaden tegen vrouwen is immers de manier waarop we gescheiden worden gehouden door de status en het inkomen van de man met wie we trouwen, door het feit of we wel of niet full-time thuis werken, of we wel of niet met een man leven, of we wel of niet kinderen hebben, of we in het

land zelf zijn geboren of immigranten zijn en ook taal, ras en natie verdelen ons. Volgens ons is de misdaad die internationaal tegen ons wordt begaan en waaruit alle andere voortvloeien, dat ons leven geconcentreerd wordt rondom de verzorging van mannen, kinderen, en andere vrouwen, zodat we de werkende klasse produceren en reproduceren. Voor dit werk ontvangen we geen loon. De misdadigheid van werk zonder loon bestempelt ons voor het leven tot de zwakkere sekse en levert ons hulpeloos uit aan werkgevers, regeringen, wetgevers, artsen, politie, gevangenissen, psychiatrische inrichtingen, zowel als aan individuele mannen, voor levenslange dienstbaarheid en gevangenschap. Onze strijd voor loon voor huishoudelijk werk is een strijd om macht - de macht om deze bestemming van onbetaald werk te weigeren, een strijd die we voeren in alle landen, wáár we ons dan ook bevinden.'

9

Dubbele onderdrukking van vrouwen in de Derde Wereld

De getuigenissen in dit deel tonen overduidelijk aan dat vrouwen uit de Derde Wereld een dubbele last te dragen hebben, en vaak een driedubbele, omdat de meesten van hen ook nog arm zijn. De vrouwen uit Zuid-Afrika en Australië benadrukken dat racisme verreweg de ernstigste vorm van onderdrukking is waaronder zij te lijden hebben en zij tonen aan waarom dit zo is. Maar dat betekent niet dat de vrouwen uit de Derde Wereld seksisme ontkennen. Dat gelyncht worden erger is dan verkracht worden betekent nog niet dat - als je beide risico's loopt - je niets zou doen om te proberen verkrachting tegen te gaan.

Voor Arabiese vrouwen ligt het anders. Het is onvoorstelbaar met wat voor extreme vormen van seksisme zij te maken hebben. Er volgen getuigenissen van een Australiese aboriginale vrouw, een zwarte Zuid-Afrikaanse, een Indiaanse Amerikaanse, een Vietnamese die in Parijs woont en van een Arabiese vrouw.

Getuige 1: Australië - Aboriginele vrouw

De regering heeft binnenlandse rassenaangelegenheden in Australië opzettelijk doodgezwegen. Daarnaast heeft zij een openlijke politieke strijd gevoerd tegen de immigratie naar Australië van mensen die van niet-Europese afkomst zijn, algemeen bekend als de 'Blank-Australië-Politiek'. Zelfs deze naam suggereert dat er in Australië geen zwarten wonen. De Aboriginen vormen hoewel ze de grootste bevolkingsgroep zijn niet de enige zwarte groep in Australië. Als resultaat van de koloniale expansie van het Westerse kapitalistische systeem, is het land, van de oorspronkelijke bewoners onteigend als gevolg van elkaar opvolgende golven van belangstelling voor landbouw, bosbouw en mijnexploitatie. Dit alles ging vergezeld van de introductie van ziektes en van een doelgerichte uitroeiingspolitiek. Deze uitroeiingspolitiek was zo succesvol dat Australië zich erop kan beroemen een van de weinige staten te zijn die een heel volk heeft uitgeroeid: de Aboriginen van Tasmanië. Door kolonialisme, racisme en seksisme is de status van de Aboriginele vrouw gereduceerd tot het laagste nivo van de hiërarchie van de Australiese samenleving, en haar traditionele status in de inheemse samenleving is vernietigd. Gebrek aan begrip en een houding van superioriteit en etnocentrisme leidden tot het opleggen van het blanke westerse model van man-vrouw relaties; een model dat ongeschikt was voor de traditionele Aboriginele samenleving. In de traditionele Aboriginele samenleving waren de vrouwen de belangrijkste voedselproducenten. De dagelijkse activiteit en van een vrouw stonden niet onder controle van haar vader of echtgenoot, maar werden kollektief georganiseerd, samen met andere vrouwen. De introductie van de op geld gebaseerde westerse economie betekende dat de intrinsieke waarde, die vrouwen als voedselproducenten hadden, vernietigd werd. Vrouwen werden van 'aktiva' tot 'passiva' omdat hun belangrijkste rol overbodig geworden was. Op basis van het stereotiep dat in een jagers-verzamelaars-samenleving 'mannen op pad gaan om te jagen, terwijl de vrouw thuis blijft om op de kinderen te passen' en ook dankzij de werkverdeling in de Europese samenleving, werd al het werk dat beschikbaar was door Europeanen aan mannen gegeven. Alleen voor seizoenarbeid en huishoudelijk werk kwamen vrouwen in aanmerking. Ook de rol van de inheemse vrouw als opvoedster van haar kinderen, werd door het blanke opvoedingssysteem aangetast: een systeem dat de kinderen de waarden van de blanke samenleving aanleert en het geloof in de waarden van hun eigen traditionele samenleving afleert. De mannen geven hiervan vrouwen de schuld, omdat vrouwen altijd de opvoeding van de kinderen geregeld hebben.

Als je de positie van de zwarte vrouwen op het ogenblik vergelijkt met die van de blanke vrouwen in Australië - of je nu kijkt naar de wet, scholing, de positie thuis, in de fabriek, in de gevangenis, of

naar de kans die zij hebben om voor bijstand in aanmerking te komen - overal kom je tot de ontdekking dat zwarte vrouwen ten zeerste achtergesteld worden. Het racisme heeft zich zo goed verschanst, dat dat de belangrijkste oorzaak is van de onderdrukking van zwarte vrouwen, economies, juridies en op alle andere gebieden. De seksistische onderdrukking van zwarte vrouwen is secundair. Terwijl bijvoorbeeld blanke vrouwen altijd geëxploiteerd zijn als huisvrouwen hebben zwarte vrouwen te maken met een dubbele onderdrukking: feitelijke slavenarbeid op de schapen- en runderfokkerijen en op de suikerplantages, in ruil voor hun 'onderhoud' en daarnaast ook nog eens de zorg voor hun gezin. Een verhelderend voorbeeld van de Australische politiek jegens vrouwen en zwarten is dat blanke vrouwen in 1902 stemrecht op federaal bestuursniveau kregen, terwijl pas in 1967 de zwarte mannen en vrouwen via een volksreferendum stemrecht kregen. Als we naar de sociale voorzieningen kijken: zelfs toen Aboriginele vrouwen uiteindelijk wettelijk pensioen kregen, kregen ze nog geen weduwenduitkering, enz., omdat ze niet 'beschaafd' waren, terwijl blanke vrouwen geen uitkering kregen op grond van hun gebrek aan 'fatsoen'. Het is nu precies deze analogie die bestaat in de ogen van de chauvinistische, racistische blanke man, tussen de onbeschaafde zwarte vrouwen de onfatsoenlijke blanke vrouw, die de basis legt voor de afgrijpselijke behandeling van zwarte vrouwen in Australië. Zwarte vrouwen worden verkracht, maar het gebeurt maar heel zelden dat de verkrachters voor de rechter worden gebracht, vaak omdat de politieagenten zelf de verkrachters zijn. Zwarte vrouwen worden onder dwang gesteriliseerd - vooral in het noorden - omdat ze als slechte moeders beschouwd worden. Op veefokkerijen is het een normale gang van zaken dat zwarte vrouwen alleen maar voor hun wekelijks portie voedsel en tabak in aanmerking komen als zij seksuele diensten bewijzen.

De gemiddelde levensomstandigheden van de zwarte bevolking in Australië horen tot de slechtste in de wereld. Officieel is de werkloosheid onder de zwarten 40% maar in sommige streken is deze wel 90%. In deze getallen zijn natuurlijk niet de zwarte getrouwde vrouwen inbegrepen; zij krijgen geen werkloosheidsuitkering omdat ze getrouwd zijn en daardoor niet in de officiële statistieken voorkomen. Huisvesting bestaat overal uit golfijzeren hutten en autowrakken, en de sanitaire voorzieningen zijn verschrikkelijk slecht. Zwarte mensen worden door de gemeenschap gedwongen tot wonen in 'kampen', zoals de onofficiële reservaten worden genoemd. En zoals een smerige grap luidt: 'Australië heeft geen apartheidspolitiek, die hebben we niet nodig'. Een uitzondering vormt de Staat Queensland, waar een apartheidsgedrag is gevestigd met de 'Aborigines Act' van 1971 en de 'Torres Strait Islanders Act' van 1971.

Het is typerend dat de kampen en reservaten voor Aboriginen op enige afstand van de steden liggen, op waardeloos land, dat dikwijls onder water staat en vergeven is van muskieten en vliegen. Infektieziekten en ondervoedingsverschijnselen komen onder volwassenen veelvuldig voor, maar onder kinderen nemen zij katastrofale vormen aan. In bepaalde delen van het noorden zijn de kindersterftecijfers de hoogste van de wereld en in Sydney, de grootste stad van Australië, ligt het sterftecijfer van zwarte kinderen 2 _ maal zo hoog als dat van blanke kinderen. In deze atmosfeer van onmenselijke vernedering worden zwarte vrouwen wel genoodzaakt om toe te geven dat zij slechte moeders zijn, zelfs gemeten naar hun eigen maatstaven. Nog niet zo lang geleden konden zij dank zij de harmoniese en welvarende levensomstandigheden in stamverband hun kinderen alles geven wat zij wilden en nodig hadden. Maar in de onmenselijke omstandigheden van het racistische Australië kunnen ze niet langer voldoen aan hun eigen eisen omtrent moederschap. Vanaf het begin van hun zwangerschap tast hun eigen slechte gezondheid de gezondheid en de groei van het kind in hun schoot aan. De eisen van de vrouwenbeweging op het gebied van gelijke betaling, vrije abortus enz., zijn onder dit soort onderdrukkende omstandigheden niet van belang voor zwarte vrouwen. Niet de mannelijke chauvinist is de onderdrukker, maar de hele blanke samenleving. Om een voorbeeld te noemen: kinderverkrachting wordt overal verafschuwd, maar als het kind een Aborigineel meisje is van negen of tien jaar, wordt er meestal gezegd: 'Ach die zijn nu eenmaal eerder volwassen dan blanken'.

Niet door de bevrijding van de mannelijke onderdrukking zullen de Aboriginele vrouwen bevrijd worden: op de allereerste plaats moeten zij bevrijd worden van een sociaal systeem dat hen vreemd is.

Getuige 2: Zuid-Afrika - Zwarte vrouw

Volgens de officiële indeling van de Zuidafrikaanse regering zijn er drie verschillende niet-blanke groepen. Maar de meeste mensen beginnen op het ogenblik te denken in termen van twee groepen: de groep met stemrecht en de groep zonder. De kleurlingen, de Indiërs en de zwarten hebben geen stemrecht. De kleurlingen en de zwarte mannen hadden het wel maar het is hen afgepakt. De plaats van de zwarte vrouw is onderaan de stapel die uit zes lagen bestaat. Je hebt blanke mannen, blanke vrouwen, gekleurde mannen, gekleurde vrouwen, zwarte mannen en tenslotte zwarte vrouwen. Op het gebied van lonen en werkgelegenheid ligt het precies zo. Het systeem weerhoudt de zwarte vrouw op doelmatige wijze van elke belangrijke deelname aan en betrokkenheid bij het politieke en economische leven.

Iedere zwarte Zuidafrikaan moet een pasje bij zich hebben waarin haar of zijn bevoegdheden genoteerd staan. De pasjes geven aan in welk gebied een zwarte mag komen. De zwarte vrouw wordt door de wet als een eeuwig minderjarige beschouwd. Dat betekent dat zij in hun pasjes beschreven worden in termen van hun relaties met mannen, als de dochter van haar vader, of als de vrouw van haar echtgenoot. Als een zwarte vrouw getrouwd is met iemand die bevoegd is in een bepaald gebied te wonen, dan mag zij een bepaald soort huis huren. (Een zwarte mag in de stedelijke gebieden nooit onroerend goed bezitten. Ik kan nooit de eigenaar worden van een huis, of van de grond waarop het huis staat). Als mijn man sterft mag ik - als mijn zoon de bevoegdheid heeft in dat gebied te wonen - als zijn moeder in dat huis blijven wonen. Maar als mijn zoon per ongeluk 10 jaar oud is, dan heb ik pech. Ik moet dan weg. Het onderwijssysteem in Zuid-Afrika is ontworpen om zwarten achter te stellen. Zelfs in het Parlement hebben ze toegegeven dat het systeem is ontworpen om het zwarte kind te leren zichzelf te zien als de arbeidskracht van het land. Dit onderwijssysteem garandeert dat de zwarten in Zuid Afrika er nooit naar zullen streven bepaalde banen te krijgen. Slechts een bepaald percentage mag bijvoorbeeld een verpleegkundige opleiding volgen. Er zijn gebieden - zoals Kaapstad - waar een zwarte geen verpleegkundige opleiding kan volgen. En in de stadswijken zijn geen kostscholen en pedagogische academies voor zwarten, omdat dat 'permanente nederzettingen' zijn, en de zwarten mogen geen permanente nederzettingen in de stadswijken hebben. Dit betekent dat ik - als ik een onderwijzersopleiding wil volgen - drie dagen met de trein moet reizen, naar de provincie, om deze opleiding te krijgen. Een gevolg hiervan is dat ongeveer 80% van de zwarte Zuidafrikaanse vrouwen opgeslokt worden door huishoudelijke baantjes, en ongeveer 60% van deze vrouwen zijn 'inwonende dienstmeisjes'. Zij wonen bij de familie waarvoor ze werken. Misschien is het werkwoord 'wonen bij' een beetje misleidend, omdat de blanke familie waarvoor je werkt in een herenhuis woont. Om 6 of 7 of 8 uur 's avonds, als je klaar bent met de vaat, vertrek je uit hun huis naar je eigen kleine hut achter het huis. Je woont dus niet echt bij hun in; je woont los van het huis in een hut die kleiner is dan de garage.

De lonen van de zwarte vrouwen zijn erg laag, maar de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en de pensioenen zijn nog ongelooflijk veel lager. Er wordt b.v. van je verwacht dat je als je oud bent of niet meer kunt werken in leven blijft van 13 Rand (f 30.-) per maand. Als je geld nodig hebt voor het onderhoud van je kinderen, als je man je verlaat of zich van je laat scheiden, dan is het niet de moeite waard voor zwarte vrouwen om in lange rijen te gaan staan en zich door de blanken te laten vernederen, omdat er geen wet is die recht geeft op een uitkering.

In de stad zijn grote aantallen 'vrijgezellen', zoals ze in Zuid Afrika genoemd worden. Het zijn rondtrekkende arbeiders die meestal getrouwd zijn, maar die hun vrouwen kinderen thuis hebben moeten laten; zij zijn in de stad komen werken. Deze zogenaamde vrijgezellen vormen een probleem voor de zwarte vrouwen in de steden. Als moeder weet je dat je 10, 12 of 14-jarige dochter heel gemakkelijk meegelokt kan worden naar de vrijgezellenwijken waar duizenden mannen, die gedwongen celibatair zijn, vlakbij gezinnen wonen. Je krijgt dus kinderverkrachting en verkrachting van vrouwen. En je krijgt ook prostitutie. Vrouwen die door de werkreservering (in Zuid-Afrika worden de beste banen wettelijk voor blanken gereserveerd, en de slechtste voor zwarten) geen alternatief hebben, vrouwen die weinig opleiding hebben, en geen kansen, weten soms niet waar ze het moeten zoeken en komen dan terecht in de vrijgezellenwijken, om iemand te hebben om mee te slapen en in ruil voor een nacht wat eten te krijgen of wat kleren. Iemand die hun misschien niet eens water geeft, na met hun geslapen te hebben! De regering weigert het feit onder ogen te zien dat deze mannen geen vrijgezellen zijn.

Als je een zwarte vrouw bent in Zuid Afrika, dan kan je je leven nooit echt zelf bepalen. Vanaf je geboorte wordt alles door anderen voorgeschreven. Nu ik bijvoorbeeld in Westkaap woon, kan ik niet zomaar op een dag beslissen dat ik genoeg heb van Westkaap en dat ik in Johannesburg wil wonen. Ik ben bevoegd in Westkaap te wonen, omdat ik er langer dan 15 jaar gewoond heb, en ik ben opgesloten in dat gebied. Ik kan niet weggaan en in een ander gebied gaan wonen, al ligt dat maar 45 kilometér verder. Ik moet daar altijd blijven wonen totdat ik doodga. Het feit dat ik een gescheiden vrouw ben betekent dat ik nooit legaal een huis mag huren. Ik heb het geluk dat ik bij mijn moeder woon, die wel een huis heeft. Ik mag alleen maar bepaald werk doen, en ik mag ook maar een bepaalde hoeveelheid geld verdienen, en ik mag ook maar in één bepaalde stadswijk wonen. Mijn kinderen komen op een voorgeschreven school, de taal waarin zij onderwijs krijgen op die school wordt voorgeschreven, de onderwerpen waarover ze leren worden voorgeschreven, als zij naar de universiteit gaan wordt die ook voorgeschreven. Alles wordt zwarte vrouwen in Zuid-Afrika voorgeschreven.

Getuige 3: Indiaanse vrouw uit de Verenigde Staten

Ik heet Yvonne Wanrow. Ik behoor tot de oorspronkelijke bevolking van Amerika. Ik ben geboren en opgegroeid in een Indianenreservaat. Ik ging daar weg om een opleiding te volgen en ik haalde mijn Highschool diploma. Ik trouwde jong maar was meteen weer gescheiden. Ik heb drie kinderen, 12 jaar, 5 jaar en 22 maanden oud, die ik op mijn eentje heb moeten opvoeden. Ik woon nu in de staat Washington, in het Colville Indianenreservaat, samen met mijn moeder, zuster, twee nichten, mijn kinderen en nog twee familieleden. Ik werd 32 jaar geleden geboren en ik heb me mijn leven lang moeten verdedigen. Ik werd geboren om onderdrukt te worden en ik vecht voor mijn leven. Drieëneenhalf jaar geleden werd ik gearresteerd; de aanklacht luidde moord en geweldpleging. Ik kwam in de gevangenis terecht. Ik werd voorgeleid voor een jury die uitsluitend uit blanken bestond. Het was in de tijd van de bezetting van Wounded Knee in Zuid Dakota, een tijd waarin alle oorspronkelijke bewoners van Amerika als militante extremisten beschouwd werden. Ik werd door deze jury, die uitsluitend uit blanken bestond, schuldig verklaard; het vonnis luidde twee maal twintig jaar en vijf jaar voor het gebruiken van een geweer. Waarom? Omdat ik een man had gedood, om mijn kind, het kind van mijn oppas en mijzelf te verdedigen. William Wesler was een blanke man 62 jaar oud, 1.85 lang. Hij stond bij de politie bekend als iemand die kinderen molesteerde en verkrachtte. Hij was niet kieskeurig; hij molesteerde jongetjes en meisjes. Hij had kort tevoren het 7-jarig dochtertje van mijn oppas verkracht en haar een geslachtsziekte bezorgd. Hij had ook mijn zoon aangevallen. Hij lokte hem mee naar zijn huis, deed de deur op slot en pakte een mes. Maar mijn zoon wist te ontsnappen, met alleen maar een buil op zijn arm.

De daaropvolgende nacht, toen ik in het huis van mijn oppas was, met mijn kinderen, mijn oppas en haar dochter, vielen om 5 uur 's morgens Wesler en nog een man het huis binnen. Ik had toen een gebroken been en toen Wesler op een van de kinderen afliep schreeuwde ik om hulp. Wesler, die verschrikkelijk dronken was, draaide zich om en slingerde naar mij toe. Toen schoot ik hem neer. Ik belde meteen de politie om te vertellen wat er gebeurd was. Ze arresteerden me en zetten me in de gevangenis. Voor mijn gevoel is het enige waaraan ik schuldig was het feit dat ik een moeder ben die van haar kinderen houdt.

Tijdens het proces weigerde de rechter in aanmerking te nemen dat Wesler bekend stond als kindermolesteerder en -verkrachter. Het dochtertje van mijn oppas, dat door Wesler verkracht was, mocht niet getuigen, omdat het irrelevant was en omdat ze te jong was om geloofwaardig te zijn. De ambtenaar van de reklassering zei tijdens mijn veroordeling dat ik wel geneigd moest zijn tot geweld omdat ik een geweer gekocht had. Maar ik had het geweer gekocht om mezelf te beschermen omdat ik bedreigd werd door blanke mensen, en omdat ik in een buurt woonde die bij de politie als lastig bekend stond. Zij zeiden dat ik mijn kunstenaarschap in de gevangenis kon uitoefenen, en dat ik les kon geven aan andere gevangenen en dat ik de, andere Indiaanse vrouwen in de gevangenis met raad en daad terzijde kon staan. En de reklasseringsambtenaar zei dat tijdens mijn gevangenschap de zorg voor mijn kinderen zeker niet zo'n probleem zou opleveren omdat ik uit zo'n grote familie kom. Hij gaf ook te kennen dat hij alles van Indianen wist omdat hij

twee jaar in mijn reservaat had doorgebracht. Het kon hun echt niet schelen wat er met mij gebeurde. De rechter zei: 'Opschieten. Laten we deze zaak afsluiten. Voor het weekeinde moet het rond zijn'. Mijn manier van praten werd tegen me gebruikt. Ze zeiden dat ik kalm was omdat ik niet schreeuwde toen ik de politie had gebeld om te vertellen wat er was gebeurd. En de aanklager gebruikte in de rechtszaal mijn kalmte tegen mij; hij zei tegen de jury: 'Kijk eens hoe koelbloedig ze is. Zie haar daar eens rustig zitten!' Toen zij in hun boeken schreven 'De staat Washington tegen Yvonne Wanrow', verklaarden zij de oorlog aan mij als individu, als vrouwen als moeder. Vanaf het moment dat de Indianen om hun rechten zijn gaan vragen is er een oorlog tegen de Indianen aan de gang. Mijn mensen worden iedere dag gedood, kleine kinderen worden doodgeschoten, hun moeders worden in hun rug, hun hoofd geschoten. En zij gebruiken het Bureau voor Indianenzaken om Indianen er in te trainen om andere Indianen te doden. Ik ben een politieke gevangene omdat de aanklager een politieke carrière-maker is. Hij wil ooit hogerop komen en dat zal hem makkelijk lukken als hij mensen uit minderheidsgroeperingen in de gevangenis zet. Het is gemakkelijk om de minderheid in de gevangenis te krijgen, omdat je, als je geen geld hebt om een advocaat te nemen, een pro deo advocaat moet nemen; mensen die door de staat betaald worden om de verdediging van arme mensen op zich te nemen en die je aanraden om maar te bekennen. Ik ging in beroep tegen mijn vonnis en won, maar mijn geluksgevoel duurde maar kort. De aanklager gaat in beroep tegen die beslissing. De zaak is nu in handen van negen blanke mensen bij het Hoger gerechtshof in Olympia, Washington. Zij gaan de komende maanden beslissen of ik al dan niet een eerlijk proces heb gehad en of ik al dan niet nog een proces krijg. Ik wacht dus, zoals ik al jaren wacht, met als dreigend vooruitzicht een scheiding van mijn kinderen en levenslange gevangenisstraf.

Ze willen dat ik hun de komende 25 jaar van mijn leven afsta om genoegdoening te geven aan een systeem dat door mannen beheerst wordt. Door blanke mannen. Maar ik heb besloten me niet langer op de achtergrond te houden, om niet langer rustig toe te kijken terwijl de rechter mijn lot bepaalt. Ik heb besloten om me schrap te zetten omdat ik toch niets meer te verliezen heb.

En ik vraag jullie mij bij te staan met woord en daad, door brieven te schrijven of door op allerlei manieren geld te verzamelen zodat ik mijn zaak uit kan vechten. In de V.S. heb ik een paar verdedigingskomitees kunnen organiseren. In Canada is er ook een. Ik zou er overzee ook graag één of meer willen hebben. Als iemand van jullie me wil helpen met het oprichten van een verdedigingskomité neem dan later contact met me op.

Als de mannen van het Hoger gerechtshof weten dat de wereld hen in de gaten houdt dan zullen ze wel heel voorzichtig zijn bij het nemen van een beslissing in de komende maanden. Als ik een nieuw proces mocht winnen dan zullen we vechten voor vrijspraak. Als ik verlies dan zullen we vechten voor een wijziging van het vonnis. Dit kan nog wel twee jaar duren. Maar ik kan tenminste op borgtocht vrij blijven, en bij mijn familie zijn. Ik dank jullie voor jullie vriendelijke aandacht.

Getuige 4: Verenigde Staten - Zwarte vrouw

Ik heet C., ik ben moeder van drie kinderen en ik ben het slachtoffer van een seksisties systeem van sociale voorzieningen. Ik wil jullie graag deelgenoot maken van mijn ervaringen met de onderdrukking waaronder veel arme zusters in Amerika te lijden hebben. Ik hoop dat wat ik vertel alle vrouwen hier bewuster zal maken en ons sterk zal maken om een internationaal zusterschap te ontwikkelen dat zo sterk is dat alle misdaden tegen de vrouw voor eens en voor altijd zullen ophouden.

Armoede betekent meer dan geen werk hebben of geen geld hebben. Armoede betekent machteloosheid - het gebrek aan controle over onze eigen levens en over de instituties die dagelijks over ons heen walsen. Vrouwen zijn kwetsbaarder door armoede dan de meeste mensen zich realiseren. Een vrouw die een tijd niet aan het arbeidsproces heeft deelgenomen om haar kinderen op te voeden en een vrouw wier echtgenoot haar verlaat, heeft misschien als enige oplossing in de V.S. de bijstand. De bijstand met alle 'ondersteunende' bepalingen, normen en bemoeienissen van dien. De bijstand is een namaak-huwelijk met een regeringsuitkering die onvoldoende is en door mannen wordt vastgesteld. Voordat ik ga spreken over mijn eigen armoede en over wat ik van de

bijstand ondervind wil ik het eerst hebben over een paar algemene aspecten van de sociale voorzieningen en van de armoede in de V.S.

Veel vrouwen in de hele wereld zien de armoede in de V.S. niet als een serieus probleem. Voor diegenen van ons die zonder iets moeten leven in het 'land van overvloed' is de situatie niet minder schrijnend dan die van onze zusters in andere landen die onder andere misdaden tegen de vrouw lijden. Onze kinderen gaan met honger naar bed terwijl ons land de boeren betaalt om het voedsel dat wij nodig hebben niet te verbouwen. Wij zijn ziek terwijl de wetenschapsmensen in de V.S. bijna al onze problemen kunnen oplossen. In de V.S. hebben veel gezinnen op het platteland geen elektriciteit, badkamer, of schoon stromend water. Er is geen gelijke kans op onderwijs voor al onze kinderen. Arme vrouwen krijgen geen nette, veilige en geschikte woningen. De inflatie is vooral voor de laagste inkomensgroep een probleem omdat de prijzen van de noodzakelijke levensbehoeften sneller gestegen zijn dan de prijzen van luxe artikelen. Vrouwen en minderheids-groepen lopen meer kans arm te worden dan de anderen; arme mensen besteden een groot deel van hun inkomen aan de noodzakelijke levensbehoeften en voelen daardoor de druk van de economische crisis des te sterker. Vrouwen en minderheids-groepen die op grond van de inflatie een loonsverhoging proberen te krijgen zitten in een zwakke onderhandelingspositie. Werkende vrouwen hebben over het algemeen geen salaris waarin een prijskompensatie is inbegrepen, en buiten de arbeidsmarkt krijgen veel vrouwen en mensen die tot een minderheids-groep horen een gefixeed inkomen. Bijstand is in de V.S. een smerig woord en een teken van minderwaardigheid. De meeste alleenstaande vrouwen - en hun kinderen - die in de bijstand komen worden het slachtoffer van het programma van de Hulp aan Gezinnen met Afhankelijke Kinderen. De toelatingseisen weerspiegelen de houding van mannen t.o.v. vrouwen, die, uit vrije wil of door de omstandigheden gedwongen, zich in leven moeten zien te houden zonder terug te vallen op de financiële steun van een echtgenoot. Om voor zichzelf en haar kinderen een uitkering te kunnen krijgen moet een vrouw hulpbehoevend zijn. Iedere staat hanteert een eigen behoeften-schaal om de armoede van vrouwen te meten. Daar komt dan nog bij dat de vader van de kinderen overleden, lichamenlijk of geestelijk onbekwaam, of weggelopen moet zijn. Met het dreigement van gevangenisstraf als ze meeneed pleegt, moet een vrouw dit iedere maand getuigen om uitverkoren te worden. Daar komt bij dat zij zich op het arbeidsburo moet laten inschrijven, haar kind(eren) aan talloze bloedproeven moet laten onderwerpen om de identiteit van de vader (als daar naar gevraagd wordt) vast te stellen. Bovendien moet ze een misdadige aanklacht tegen hem tekenen en door een handtekening afstand doen van alle huidige en/of toekomstige rechten op steun aan haarzelf en haar kinderen.

Omdat ik zwart was en in een arme buurt woonde was ik niet vrij om een opleiding uit te kiezen of om te gaan en staan waar ik wilde. Het was makkelijk voor me om de verkeerde echtgenoot te kiezen, toen ik 15 was. Ik begon onmiddellijk een gezin. Mijn man had ook weinig kans op onderwijs gehad en hij had dus een laagbetaalde baan. Zijn inkomen zou toereikend geweest zijn, maar omdat hij moest bewijzen dat hij een man was moest hij 'zijn geld' uitgeven aan 'zijn auto' en aan 'zijn kleren', en zijn gezin zat zonder. Dat ging zo door totdat ik besloot dat het niet langer kon. Ik had een klein kind en het volgende was op komst. Ik probeerde kinderbijslag te krijgen maar dat bleek niet mogelijk omdat de distriktsgevolmachtigde mijn man niet kon vinden. Dus besloot ik opnieuw te trouwen, alleen was het deze keer met het Ministerie van Sociale Zaken. Ik hoefde tenminste niet met het Ministerie naar bed hoewel ik me alsmaar, iedere dag opnieuw, genaaid voelde. Het Ministerie van Sociale Zaken gaf me maar 103 dollar per maand. Mijn huis kostte me 80 dollar. Ik had dus maar 18 dollar per maand voor eten, kleren, elektriciteit en al het andere wat ik nodig had. De maatschappelijk werkster kwam op een dag bij me en besloot de kasten in mijn huis te inspecteren. Ze trok de laden open en gooide alles er uit terwijl ze zei dat ze zeker moest weten dat ik nergens spullen van een man had. Op een keer moest ik een tuinman het gras laten maaien omdat ik vreselijk last van reumatiek had. Toevallig zagen zij de tuinman toen hij het gras aan het maaien was. Dus kreeg ik de volgende maand een briefje waarin stond: 'We moeten uw uitkering intrekken omdat u met een man samenwoont'. En die man woonde thuis, bij zijn vader en zijn moeder en zijn zusjes en zijn broers en zijn zes kinderen, maar zij zeiden dat hij bij mij woonde, en dat alleen omdat hij mijn gras maaide.

Toen mijn dochter was geboren besloot ik dat ik zo niet verder wilde leven. Ik zocht mijn echtgenoot op en gaf hem onze zoon, wat heel moeilijk was. Mijn dochter gaf ik aan mijn moeder: Ik ging

weer naar school, ik vond werk en ik maakte heel wat veranderingen door in mijn gevecht om weer een compleet mens te worden: Ik had geluk en ik was gemotiveerd genoeg om te proberen het systeem te verslaan. Het is me nog niet gelukt, en het zal ons nooit lukken zolang de economische status van de vrouwen in de V.S. en in de hele wereld gebaseerd is op de goedertierenheid van mannen. Ik ben hier vandaag om met mijn zusters de handen ineen te slaan om door te gaan met de strijd tegen de misdaden en de onderdrukking waar vrouwen uit de hele wereld mee te maken hebben.

Getuige 5: Frankrijk - een Vietnamese vrouw

Ik heet M. Ik ben een Vietnamese en ik woon in Parijs. Gedurende de hele Vietnamese oorlog heb ik deze oorlog actief bestreden. Ik zal jullie mijn persoonlijke geschiedenis vertellen, iets wat zich tussen een man en een vrouw voordeed, in de tijd waarin door de oorlog mijn land verwoest werd; een tijd waarin Vietnamese vrouwen die weigerden zich re onderwerpen aan de wetten van de onderdrukkers werden gemarteld, verkracht en vermoord.

Ik was getrouwd met een Fransman, Jacques Doyon, die zichzelf 'n radicale linkse intellectueel noemde. Zo'n omschrijving betekende voor mij in die tijd: iemand die tegen oorlog is. Iedereen uit het westen die zichzelf zo omschreef was voor mij iemand die overheersing en onderdrukking verwierp, overheersing van de ene staat door de andere, van de ene groep mensen over de andere, van het ene individu over het andere. Als deze man zichzelf links noemde was dat - naar ik aannam - omdat het leed van de onderdrukten hem in de oren klonk en omdat zijn ogen de aanblik van nog meer gemartelde lichamen niet meer konden verdragen; omdat hij zocht naar een ander soort relatie met anderen, terwijl hij probeerde de onrechtvaardige en wrede relaties - geïnstitutionaliseerd of niet - uit zijn leven te bannen. En het moest - naar ik aannam - betekenen dat hij er zelf naar probeerde te leven.

In december 1969 ging Jacques Doyon weg bij Le Figaro, de krant waar hij werkte, om een boek over Vietnam te schrijven. Hij werd gekontraakteerd door uitgeverij Fayard. Ik werkte samen met hem aan dit boek, dat ging over deserteurs uit het Franse leger tijdens de eerste oorlog in Vietnam, en over de rol die de PCF (de Franse kommunistiese partij) hierin speelde. Ik nam deel aan alle interviews met de deserteurs. De meesten van hen zijn getrouwd met een Vietnamese vrouw. De aanwezigheid van een Aziatische vrouw nam het wantrouwen bij deze vrouwen weg en stelde hen gerust. Dat ik deel uitmaakte van de Vietnamese wereld in strijd, diende hetzelfde doel. Na hun aankomst in Frankrijk maakten deze vrouwen een periode van algehele verbijstering door, racisme en een systematische, vernederende afwijzing van de kant van de Franse gemeenschap, omdat zij 'kolonialen' waren. Een afwijzing die sommigen van deze vrouwen in een psychiatrische inrichting deed belanden, op verzoek van de familie van hun echtgenoot. Doyon vroeg mij ook contacten te leggen met politici van de PCF en van 'demokratiese' organisaties. Ik ging zover dat ik loog en verhaaltjes verzong om informatie los te krijgen. Mijn Vietnamese vrouwelijke identiteit werd gebruikt om iedereen aan het praten te krijgen en om iedere deur open te krijgen. En verder typte ik. Ik typte veel, typte teksten over en over. Daarbij deed ik het huishouden, kookte, waste. Ik praatte over mijn bevrijding zonder dat ik wist dat ik de slavin was van deze man, dat ik op twee nivo's werd uitgebuit: intellectueel omdat mijn ideeën van mij gestolen werden en prakties, doordat ik als huishoudster gebruikt werd.

Na twee jaar was ons karwei geklaard. Doyon signeerde het boek en had de wansmaak om het aan mij op te dragen: aan M. en aan het land van haar voorouders. Het is een mooi land en het is een vruchtbaar land zodat het voor figuren als Doyon gemakkelijk uit te buiten is. Hij is niet de enige die op deze manier bezig is. Het is een handelwijze die zowel door links als door rechts in de praktijk wordt gebracht: mensen die wel macht hebben maar geen ideeën van zichzelf, kunnen, alleen maar omdat ze geld hebben, de ideeën afpakken van mensen die onderdrukt en weerloos zijn.

Getuige 6: Midden-Oosten - Arabiese vrouw

Men heeft mij gevraagd om over de onderdrukking van Arabiese vrouwen te komen praten. Mijn zusters uit Egypte en Saoedi-Arabië hebben een uitnodiging voor het tribunaal gekregen, maar voor de zoveelste keer werden de onbeluisterde stemmen van Arabiese vrouwen gesmoord. Men werd verboden hier te komen praten over de onderdrukking en de barbaarse behandeling waar- onder Arabiese vrouwen hebben te lijden.

Ik ben van Jemenitese afkomst, maar ik ben geboren in Engeland. Mijn grootvader en vader wa- ren boeren. In sommige delen van de Arabiese wereld bestaan nog oude gewoontes, en wel in die landen die economies achter lopen en nog primitief zijn. Aan oude tradities wordt nog het sterkst vastgehouden onder de boerenbevolking. De Arabiese boerin werkt op het land aan- de zijde van haar man. Daarnaast moet zij huishoudelijk werk doen en zorgen voor de behoeftes van haar man en kinderen. Als er zich binnen het huis een probleem voordoet wordt de vrouw nooit geraad- pleegd. Problemen worden uitsluitend door mannen besproken, zoals de Arabiese man binnen de hele Arabiese cultuur een dominante rol speelt.

In de Arabiese cultuur is men niet blij met de geboorte van een meisje. Mijn vader walgde van mijn moeder omdat zij geen zoon baarde. In sommige delen van Zuid-Jemen worden meisjes van 10 jaar tegen betaling uitgehuwelijkt. De meisjes hebben hierin geen stem: het huwelijk wordt gere- geld tussen twee families. Ik heb zelfs gehoord van gevallen waarin 10-jarige meisjes werden uit- gehuwelijkt aan 60-jarige mannen. Mijn moeder werd herhaaldelijk door Arabiërs benaderd met het verzoek om voor geld mij en mijn zusje te verkopen. In die tijd waren wij nog maar kleine kin- deren en zij wilden met ons trouwen! Polygamie komt nog veel voor in Saoedi-Arabië en in andere delen van de Arabiese wereld. Een man kan er vier vrouwen op na houden en als hij het huwelijk wil beëindigen hoeft hij alleen maar drie keer te zeggen: 'Ik verstoot U'. Het huwelijk is dan wette- lijk ontbonden. De Arabiese vrouw heeft geen enkel recht om te scheiden. Zij is totaal afhankelijk van haar man. Als een Arabiese vrouw overspel pleegt wordt zij door haar man, haar vader of zelfs haar eigen broer gedood, omdat zij de families van haar man en van zichzelf te schande heeft gemaakt. Het doden van de vrouw noemt men 'de ereschuld'. Haar lijk herstelt de familie- naam in ere. De Arabiese vrouw heeft geen eigendomsrecht. Als haar man sterft gaat zijn bezit automaties naar haar zoon of naar de broer van haar man.

Voor de Arabiese vrouw bestaan er geen zaken als maatschappelijk werk, kraamklinieken of een mediese behandeling. Een mediese behandeling is alleen voor mensen met geld. In de mediese zorg spelen ook tradities een grote rol, omdat zij zich in aanwezigheid van een man niet mag uit- kleden en haar sluier niet mag afdoen. De verwesterde universitair opgeleide Arabiese vrouw is - hoewel zij onderdrukt wordt - veel beter af dan de nomaden- of boerenvrouw die in de woestijn woont, of in de landbouwgebieden. Sommige mensen denken dat Algerije een progressief land is maar op het gebied van vrouwenzaken gaat dit niet op.

Ik zal jullie als klein voorbeeld geven de wijze waarop in een Algerijns dorp een huwelijk tot stand komt. De bruid - die voor haar trouwdag haar bruidegom nog nooit gezien heeft - ondergaat op haar huwelijksnacht de folterende ervaring van een rituele verkrachting. Zij wordt meegenomen naar de bruidssuite terwijl de familie van de bruid en bruidegom buiten staan. De dorpsbewoners hebben zich buiten het huis verzameld; zij spelen op drums en zingen liederen ter ere van de fa- milies. De bruid - meestal nog een teenager - is versteend. Want als niet bewezen wordt dat zij nog maagd is wordt zij gedood door haar vader en broers. Het bewijsstuk van haar maagdelijkheid bestaat uit een laken, bevlekt met bloed dat de bruidegom aan iedereen laat zien. Als het meisje nog maagd blijkt te zijn ontstaat er een groot feest. De moeders van beide gezinnen omhelzen elkaar in hun vreugde over dit bewijs van maagdelijke eer.

Terwijl ik tot jullie spreek op dit kongres vecht de Arabiese bevolking van Dhofar aan de Arabiese Golf tegen een feodaal heerser die geruggesteund wordt door de Engelse en Amerikaanse rege- ring om hun olie belangen veilig te stellen. De vrouwen van Dhofar spelen een zeer belang-rijke rol in de revolutie. In het bevrijde gedeelte van Dhofar is een vrouwencentrum gesticht voor de strijd tegen de oude Arabiese tradities van gedwongen huwelijk, polygamie en andere onderdrukkings- mechanismen waaronder de Arabiese vrouwen lijden.

10

Dubbele onderdrukking van immigranten- vrouwen

Immigrantenvrouwen behoren tot de meest onderdrukte groepen in Europa, onverschillig of ze uit de Derde Wereld landen komen of niet. Soms worden ze zelfs voor 'kleurlingen' aangezien, ook al beschouwen zij zichzelf niet als zodanig, zoals bijvoorbeeld mensen uit Portugal en Spanje. Hun vreselijke machteloosheid, als vrouw, als vreemdeling, als arme en soms als bewoner van de Derde Wereld heeft het voor hen onmetelijk moeilijk gemaakt om een politiek bewustzijn te ontwikkelen en zich te organiseren. Er volgt een getuigenis van een Indiase vrouw, woonachtig in Engeland, en een Spaanse vrouw, woonachtig in Zwitserland.

Getuige 1: Engeland

Als Aziatische vrouw wil ik jullie vertellen over de duizenden Aziatische en Westindische vrouwen in Engeland, en over de dubbele onderdrukking die zij het hoofd moeten bieden.

Als je op Heathrow Airport Engeland binnenkomt zie je daar een groot leger Aziatische vrouwen de vloer vegen, de vuilnisemmers legen en de tafeltjes afruimen. Als je in Engeland blijft wonen, merk je dat deze vrouwen het symbool zijn voor het soort onderdrukking van Aziatische vrouwen en Westindische vrouwen dat plaatsvindt in Engeland. Deze vrouwen zijn niet georganiseerd, zij worden onderbetaald, zij zijn onvoldoende geschoold. Zij hebben geen mogelijkheden zich verder te scholen. De Engelse werkgevers hebben wat zij beschouwen als volgzame, rustige, onderworpen en goedkope arbeidskrachten gekregen. De textielindustrie, de lichte metaalindustrie en de plastic-industrie van Engeland hebben een aanzienlijk aantal arbeidsters in dienst, waaronder neger-arbeidsters, die dubbel onderdrukt worden. De vakbonden zijn blank en seksistisch en door mannen beheerst en zij zijn niet geïnteresseerd in het organiseren van deze vrouwen. Het is zelfs zo dat toen deze vrouwen zelf het heft in handen namen en zijn gaan staken, dat de vakbonden zich tegen hen hebben gekeerd en zich onverschillig hebben getoond voor hun belangen. Toch heb ik in Engeland nog nooit vrouwengroepen naar de fabriekspoort zien komen om te vragen: 'Jullie staken, wat kunnen wij voor jullie doen?'. Nooit. Waarom?

De vrouwenbeweging is blank en zij heeft zich misschien nog niet bezig gehouden met de zaak van de Derde Wereld vrouwen. Ook komen vrouwen uit de vrouwenbeweging uit een klasse die niet direkt in contact komt met de meerderheid van de Derde Wereld vrouwen, dat wil zeggen met handarbeidsters, fabrieksarbeidsters, leden van de Engelse arbeidersklasse. Maar ook zonder de hulp van de bonden of de vrouwenbeweging hebben de Derde Wereld vrouwen in Engeland al een mate van strijdbaarheid en organisatie vertoond gedurende de afgelopen 18 jaar die niemand verwacht had. Zij zijn opgestaan en hebben gezegd: 'Zoals de situatie nu is gaan wij niet aan het werk. Wij willen menswaardig behandeld worden. Wij willen respect. Wij willen meer loon. En wij zullen ons organiseren.'

In de ene fabriek na de andere hebben zij gestreden voor erkenning door de bonden. Deze vrouwen hebben getoond dat zij niet slechts in staat zijn om de onderdrukking in de werkplaats het hoofd te bieden, maar ook, en zelfs, hebben zij de mannen in diezelfde fabrieken leiding gegeven. Bij Imperial Typewriters in Leicester bijvoorbeeld waar blanke en Derde Wereld arbeiders meedogenloos werden uitgebuit, hebben 27 Derde Wereld vrouwen een demonstratieve verlaten van de werkplaats georganiseerd en zij namen het manvolk met zich mee. In een kleine textiel-fabriek in Wolverhampton streden de vrouwen drie maanden lang voor erkenning door de vakbonden en voor het recht om hun eigen vertegenwoordigers te kiezen. Zij streden voor de waardigheid van de vrouwen. In een televisiefabriek in Battersea waar de bonden een overeenkomst met de directie

hadden ondertekend om het hele arbeidersbestand af te vloeien en de fabriek te sluiten, hebben 80 Aziatische vrouwen deze fabriek bezet, zich ingesloten en gestreden voor hun recht op werk. Maar bij hun strijd in de fabrieken zijn de vrouwen gedwongen tegen hun mannen in opstand te komen en te zeggen: 'Hoor eens, ik staak. Ik kan niet voor de kinderen zorgen. Ik ben niet vrij. Ik moet gaan posten.' En als zij dat zegt strijdt zij voor bevrijding in haar eigen huis. Als zij zegt: 'Ik moet gaan staken voor hoger loon'; zegt zij daarmee tot haar echtgenoot en haar werkgevers: 'Geld en levensonderhoud zijn belangrijk voor mij. Het is niet alleen een kwestie van kleedgeld.' Zo zie je dat er een direkt verband bestaat tussen de strijd tegen de onderdrukking thuis en de strijd op het werk, een verband waar niet aan voorbijgegaan mag worden.

Evenals in veel van jullie landen diskrimineert de Immigration Act in Engeland tegen Derde Wereld vrouwen. Deze erkent bijvoorbeeld niet de geldigheid van huwelijken van Aziatische mannen en vrouwen als die gesloten zijn in hun eigen land. Dat is een verdomde belediging! En bovendien belet het hen naar Engeland te komen. Andere vrouwen hebben wel het recht om bij hun man te zijn als die in Engeland werkt. Maar 40.000 Pakistani vrouwen moeten maar wachten tot zij met hun gezinnen herenigd worden.

Immigrantenvrouwen zijn de meest onderdrukte vrouwen in Europa. Het is makkelijk je verontwaardigd te tonen over de onderdrukking van de negers in Zuid Afrika. Maar jullie hier in Europa moeten het racisme in je eigen omgeving leren zien. Racisme gecombineerd met seksisme maakt de onderdrukking veel erger, en er zijn miljoenen immigrantenvrouwen en vrouwen uit de Derde Wereld in Europa.

Getuige 2: Zwitserland

Een kleine groep vrouwen, bestaande uit een Spaanse vrouw, ikzelf en nog een zuster, hebben een studie gemaakt van de immigrantenvrouwen in Zwitserland. Die immigranten komen uit de landen die al van ouds goedkope arbeidskrachten leveren, zoals Italië, Joegoslavië en Turkije. Zij vormen het laagst geschoolde en slechtst betaalde deel van het proletariaat. Zonder de diskriminatie te willen kleineren die alle buitenlandse arbeiders ondergaan, moeten wij toch met nadruk wijzen op het feit dat de vrouwen van de immigranten het slachtoffer zijn van een dubbele diskriminatie. Namelijk als buitenlandse arbeidskrachten in een maatschappij die vijandig staat tegenover buitenlandse arbeiders, en als vrouw in een patriarchale maatschappij. Op economies nivo zijn het de immigrantenvrouwen die de onverzadigbare uitbuiting van het monopoliekapitalisme op hun schouders torsen. Het kapitalisme dat het werktempo in de fabrieken steeds opvoert en de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de arbeidsters grote schade doet. Als de vrouwen het verhoogde werktempo lichamelijk niet meer aankunnen worden zij teruggeplaatst naar nog slechter betaalde arbeidsplaatsen. Het is overduidelijk dat de buitenlandse vrouwen het zwaarste, gevaarlijkste en vernederendste werk in Zwitserland moeten doen, het werk dat Zwitserse vrouwen nooit zouden aksepteren.

Laten wij nu bekijken hoe het immigrantengezin door deze situatie verwoest wordt. Zelfs al heeft de immigrantenarbeider een werkvergunning dan nog kan zijn gezin pas 15 maanden later naar Zwitserland komen. En als de vrouw zich dan eindelijk bij haar echtgenoot kan voegen, beginnen haar moeilijkheden pas. Het vinden van een huis bijvoorbeeld is bijzonder moeilijk voor vreemdelingen. Meestal wonen zij in barakken, of in onhygiënische huizen waar Zwitserse gezinnen niet in zouden willen wonen. Aftrek voor bijvoorbeeld de ziekteverzekering kan oplopen tot 20% van het loon, waardoor de vrouw gedwongen is elk werk, hoe laag betaald ook, te aksepteren.

Op haar werk wordt de immigrantenvrouw geconfronteerd met vele onoplosbare problemen: er is geen kinderopvang of crèche voor haar, want de bestaande zijn privé en voor haar onoverkomelijk duur. Er bestaat wel een zwarte markt van kinderbewaarplaatsen zonder officieel toezicht, waar de kinderen in een klein vertrek verblijven, overgelaten aan de zorg van een onbekwaam persoon.

Ook lijden immigrantenvrouwen onder de abnormaal lange scheiding en de vervreemding van hun kinderen, die in een sociale en kulturele omgeving opgroeien die haar vreemd is. Sommige immigrantenvrouwen hebben om economiese redenen hun kinderen in hun geboorteland moeten overlaten aan de zorg van een grootmoeder. Ouders die kinderen onder een bepaalde leeftijd niet mee

mogen nemen naar Zwitserland, brengen ze soms onder aan de andere kant van de grens en bezoeken ze in de weekends. Het is niet moeilijk te raden naar de psychologische, morele en economische gevolgen van deze situatie.

Het gebrek aan voorzieningen maakt het leven van de immigrant erg moeilijk. Zwitserland accepteert de immigrantenvrouwen wel als arbeidskrachten, maar is niet bereid hen te ontvangen als moeders. Zwitserland is een van de landen met de meeste werkuren per week: 45 in de industrie, 46 in de handel, 50 en meer in ziekenhuizen, waarbij nog de tijd voor het huishoudelijk werk moet worden opgeteld. Wij hebben hier een brochure in het Italiaans, Duits, Engels en Frans, getiteld: 'The Immigrant Women's Manifesto'.

Getuige 3: Zwitserland

Ik ben een Spaanse vrouw die geëmigreerd is in 1962. Toen ik 21 was ben ik naar Zwitserland gekomen. Hier is mijn leven erg moeilijk geworden. Ik kwam in een land waarvan ik de taal niet sprak, maar al na twee dagen ben ik aan het werk gegaan in een horlogefabriek. Twee maanden later kreeg ik te horen dat ik stukwerk moest doen. Ik moest 3000 stuks onderdelen per dag maken. Als ik minder afkreeg zouden ze alleen mij betalen voor wat ik had afgekregen. Om 3000 stuks per dag af te krijgen moest ik in een geforceerd tempo werken en zodoende werd ik gewoon een machine.

In 1963 ben ik getrouwd. Na 3 dagen vrij ging ik weer aan het werk. Sinds die tijd ben ik dubbel uitgebuit. Ik werkte 9 uur in de fabriek en 5 uur thuis. In 1964 werd mijn eerste dochter geboren. De hele 9 maanden van mijn zwangerschap ben ik blijven werken in hetzelfde tempo. Ik werkte in feite door tot het laatste moment. De dag begon om 5.30 uur en om 9.30 uur's avonds ging ik naar het ziekenhuis. Toen mijn dochter 3 maanden was ging ik weer naar de fabriek. Omdat er geen crèches waren moest ik mijn kind onderbrengen bij een Zwitserse familie. Ik moest ze 15% van mijn loon betalen. Wij woonden in een huis zonder enig comfort. Voordat wij erin trokken was het in gebruik geweest als stal. Er waren ratten en natuurlijk geen toilet. Jullie vragen je natuurlijk af: 'Hoe kon je zo leven?' De reden was dat de bordjes kamers te huur daar nog bij vermeldden: 'Alleen voor Zwitsers; buitenlanders hoeven niet te reflektieren'. Omdat het huis niet te bewonen bleek was ik gedwongen mijn dochter naar Spanje te brengen.

Hier in Zwitserland hebben de vrouwen geen sociale voorzieningen, laat staan de buitenlandse vrouwen. Onze dochter bleef 2 jaar in Spanje. In die tijd zocht ik een ander huis en ander werk. Ik ging werken in een fabriek voor elektronika, waar ik hetzelfde werk deed als de mannen, maar ik kreeg er minder dan de helft van hun loon. Ik heb drie jaar in deze fabriek gewerkt. Als ik om loonsverhoging vroeg zeiden ze nee, ik was een vrouwen kon daarom niet hetzelfde verdienen als een man. In 1968 ben ik daar weggegaan omdat ze mij de verhoging waar ik om vroeg niet wilden geven. Ik ging terug naar de horlogefabriek waar ik gedwongen werd weer stukwerk te doen. In 1966 wilden ze 3000 stuks per dag zien, maar in 1968 moest ik 7000 stuks maken. Om 3000 stuks te maken moest ik werken zonder pauze. Om 7000 stuks te maken kon ik niet eens naar het toilet. Dat is wat er gebeurt in een kapitalistisch systeem, ze buiten je steeds meer uit. In de fabriek werkte ik 45 uur per week, plus 10 uur reistijd, omdat de fabriek 15 km van ons huis ligt. Het tijdschema van de fabriek is als volgt: het huis uit om 6.30 u, werken tot 12.15 u, weer beginnen om 1.00 u, werken tot 6.00 u, wat totaal 9 werkuren wordt, en dan nog 2 uur heen en terug. Als ik om 6.00 u thuis kom moet ik het huishouden doen. In totaal werk ik dus 16 uur per dag, dat is 96 uur per week. Dit doe ik al 13 jaar en ik kan zo langzamerhand wel meepraten over wat pure uitbuiting is.

Door deze situatie kan ik niet goed voor mijn kinderen zorgen. (Ik heb 2 kinderen, 1 en 6 jaar oud). Als ik werk blijft de oudste thuis tot de school begint, en de jongste breng ik naar de kleuterschool, waar ik 400 Zw. franks moet betalen (f 390.-). Om dat te kunnen betalen moet ik 9 dagen werken. Tegenwoordig diskrimineren de Zwitserse fabriekseigenaren vrouwen erger dan ooit. In bijna alle fabrieken is 2 frank per uur van het vrouwenloon afgenomen (f 1,95) en vaak van werk veranderen maakt de situatie alleen maar erger voor immigrantenvrouwen. In het algemeen verkeren bijna alle immigrantenvrouwen in een staat van nerveuze spanning als gevolg van te veel werk. Ik ben een

MISDADEN TEGEN DE VROUW, Tribunaal Brussel 1976. Diana Russell & Nicole Van de Ven, 1977
Nederlandse vertaling, De Bonte Was, Amsterdam 1977

van de vrouwen die gezond naar Zwitserland is gekomen, maar nu ben ik ook voortdurend nerveus als gevolg van mijn werkomstandigheden.

11

Dubbele onderdrukking van vrouwen uit godsdienstige minderheden

In een patriarchale samenleving worden vrouwen behandeld naar hun relatie met mannen. Als een vrouw getrouwd is met of moeder of minnares is van een man die politiek of religieus militant is, is ook zij onmiddellijk verdacht. Vrouwen worden beschouwd als aanhangsels van mannen. Men neemt automaties aan dat zij de religieuze en politieke zienswijze van hun mannen delen.

Daarom worden zij vervolgd voor de dingen waar hun mannen voor vervolgd worden. Hier volgt een getuigenis uit Noord-Ierland.

Getuige: Noord-Ierland

Ik kom uit Noord-Ierland, en hoewel Noord-Ierland altijd in het nieuws is hoor je nooit iets over de ideeën van ons, vrouwen. Ik kom uit Belfast, dat door Groot-Brittannië bezet is. Britse soldaten zijn daar om de mensen ervan te weerhouden te proberen hun eigen land te bevrijden. Ik kom uit een van de afgezette wijken, een rooms-katholieke wijk. Onze wijk is afgezet door ijzeren hekken aan het eind van de straten, en wij, de vrouwen van de rooms-katholieke minderheid, hebben door de strenge controle erg geleden. Ten eerste omdat het moeilijk is om geld in handen te krijgen. Als je solliciteert naar een baan in Noord-Ierland moet je zeggen waar je naar school bent geweest. Zo komen de bedrijven meteen te weten wat je godsdienst is.

Acht jaar geleden werd mijn man werkeloos. Hij solliciteerde naar ongeveer tien andere banen waarvoor hij kwa opleiding zeker in aanmerking kwam, maar om zijn godsdienst werd hij afgewezen. Daarom is hij naar Schotland gegaan om daar te werken. De Staat heeft zijn reis betaald. Ik heb hem sindsdien niet meer gezien. Hij stuurt me wel wat geld om voor mijn drie kinderen van 13, 9 en 8 te zorgen, maar wat ik van hem krijg ligt ver beneden het bedrag dat je van de bijstand krijgt. De Staat weet dat wel, maar ze geven geen cent extra. Ik heb een verzoek ingediend voor gratis eten voor mijn kinderen op school, maar dat hebben ze afgewezen omdat de regering niet kijkt naar wat ik van mijn man krijg om voor mijn gezin te zorgen, maar naar wat hij verdient. Volgens de wet heb ik geen enkel recht, en ik ben niet de enige huisvrouw in onze wijk die er zo voor staat. Ik ken vrouwen met 5 of 6 kinderen die met het geld dat ze van de Staat krijgen maar net in leven kunnen blijven. Als deze mensen eens per jaar een verzoek indienen voor een grotere uitkering, worden ze afgewezen. De Staat ziet vrouwen als tanden in de raderen van hun machines, en ze vinden het niet eens de moeite waard om die te oliën. Zo werkt de Staat in Noord-Ierland.

Als Britse soldaten bij een huis aankomen van vrouwen wier echtgenoten en zonen zijn opgepakt of veroordeeld om politieke redenen, of bij de huizen van sympathisanten, vernederen en beledigen ze de vrouwen. Het is vaak genoeg gebeurd dat een vrouw wakker werd en soldaten bij haar bed zag staan. Patrouillerende militairen dringen je huis binnen met de woorden: 'Dit is een razzia. We komen je huis doorzoeken. Kom je bed uit!' Als de vrouw hen vraagt de kamer uit te gaan, lachen ze haar uit. Ze kan soms niet eens haar ochtendjas pakken, en kan dan niets anders doen dan een deken om zich heen slaan. Als zich onder de soldaten ook een vrouwelijk lid van de militaire politie bevindt, en als een van onze vrouwen of een van de kinderen naar de w.c. moet, gaat zij mee. Als een van ons de soldaten een mep wil geven omdat ze zo onbeschoft zijn, wordt ze in elkaar geslagen. Alleen in een dergelijke situatie krijgen vrouwen van de Staat dezelfde behandeling als mannen - wanneer ze ondervraagd, geïnterneerd of veroordeeld worden.

12

Geweld tegen vrouwen

Wijdverbreid is het idee dat vrouwen, omdat ze tot het zwakke en schone geslacht behoren, door mannen met zachtheid worden behandeld. Natuurlijk gaat dit in sommige gevallen op. Ook is het waar dat niet alle mannen fysiek geweld tegenover vrouwen gebruiken. Maar zoals uit de volgende getuigenissen zal blijken, berust de gedachte dat mannen vrouwen met fluwelen handschoenen aanpakken dikwijls op een volslagen mythe. Evenmin worden vrouwen alleen met geweld gekonfronteerd als ze 'over de streep gaan'. Mannen gebruiken geweld om hun machtspositie ten opzichte van vrouwen te handhaven en te versterken of om te protesteren tegen een inbreuk daarop. En omdat ze dat vaak ongestraft kunnen doen, uiten ze soms de woede en frustratie die ze tegenover anderen, zichzelf of het leven in het algemeen voelen, in de vorm van geweld tegenover vrouwen. Eenvoudig een kwestie van machtsmisbruik.

VERKRACHTING

Fransen vrouwen houden eerst een inleiding over de misdaad die verkrachting wordt genoemd en leggen vervolgens vier getuigenissen af. Deze worden gevolgd door de gemeenschappelijke getuigenis van twee Belgische vrouwen die in Frankrijk zijn verkracht. Daarna komen vrouwen uit Denemarken, Portugal, Nederland en Noorwegen aan het woord.

Martelen wordt veroordeeld als een daad die ingaat tegen de beginselen van de Verklaring van de Rechten van de Mens en het Handvest van Neurenburg. Maar hoe staat het met de Rechten van de Vrouw? Martelen wordt als volgt gedefinieerd: het toebrengen van lichamelijk en psychies letsel tegen de wil van het slachtoffer met de bedoeling zijn persoonlijkheid te vernietigen door zijn verzet te breken. Verkrachting is de term die wordt gebruikt wanneer een vrouw de haar met geweld opgelegde seksuele betrekkingen weigert. Volgens de wet is verkrachting een misdaad met uitsluitend fysieke aspecten, namelijk de penetratie van de vagina door de penis tegen de wil van het slachtoffer. Maar de misdaad waar het hier in feite om gaat is de vernietiging van de vrouw als menselijk wezen door de man. Haar verzet wordt gebroken door middel van seks.

Verkrachting is een klassemisdaad - van mannen als groep tegen vrouwen als groep. Elke vrouw is een potentieel slachtoffer van verkrachting: kleine meisjes, jonge meisjes, alleenstaande vrouwen, getrouwde vrouwen, vrouwen van middelbare leeftijd en zelfs dode vrouwen. De maatschappij houdt verkrachting in stand en is er medeplichtig aan dat alle vrouwen in een situatie van permanente onveiligheid verkeren.

De vrouw die de status weigert die haar wordt opgelegd door de patriarchale ideologie wordt dagelijks verkracht door een kompleks van structuren en instellingen die haar integriteit en identiteit als vrouw ontzeggen. Vanaf hun vroegste kinderjaren leven vrouwen in angst voor verkrachting. Een ongelooflijk groot aantal kinderen is het slachtoffer van seksuele agressie, zelfs door eigen gezins- of familieleden. Het zo geschapen angstklimaat blijft ook op latere leeftijd bestaan en brengt vrouwen ertoe daar 'bescherming' te zoeken waar ze er nu juist niet van verzekerd kunnen zijn: bij mannen. Aan de andere kant wordt elke vrouw, als potentieel slachtoffer van verkrachting, vanaf haar kindertijd een schuldgevoel aangepraat en krijgt ze het verwijt dat ze zich uitdagend gedraagt. Zo kunnen de mannelijke verdachten de schuld afschuiven op hun vrouwelijke slachtoffers.

Het gevolg is dat in Frankrijk verkrachting een misdaad is waar zelden over gesproken wordt. Vrouwen schamen zich deze misdaad aan te geven. Slechts één op de twintig verkrachte vrouwen

durft aangifte te doen (1538 in 1974) en in een nog kleiner aantal gevallen komt het tot een rechtszaak. Dikwijls wordt verkrachting teruggebracht tot een geval van mishandeling, zoals jullie straks van enkele vrouwen zullen horen. Maar weinig mannen die van verkrachting beschuldigd worden, worden veroordeeld. Komt het wel tot een veroordeling dan wordt er een lichte straf opgelegd, die vaak niet eens helemaal uitgezeten hoeft te worden.

Verkrachting is de enige misdaad waarbij het slachtoffer als verdachte behandeld wordt. Het gaat hier immers om een misdaad die de maatschappij liever ontkent dan afstraft. Op verkrachting rust een taboe. Dit geldt ook voor verkrachting van minderjarigen door gezinsleden, ooms, stiefvaders en vaders, iets dat veel vaker voorkomt dan de meeste mensen zich realiseren. Door middel van verkrachting probeert een man de vrouw te onderwerpen en te vernederen en zo mogelijk ook haar zelf deelgenoot te maken van haar eigen onderwerping en vernedering. Hetzelfde doel wordt nagestreefd door de structuren van deze patriarchale maatschappij: het kerngezin, economische uitbuiting, klassehiërarchie, autoritaire godsdiensten, militarisme, beheersing van onze reproductieve functies, het seksistische ovoedingssysteem, prostitutie, pornografie en de onder het mom van bevrijding gepredikte seksuele tolerantie. Zolang deze structuren voortbestaan zullen wij verkracht blijven worden.

Om niet langer slachtoffer te hoeven zijn, moeten we zelf de strijd tegen verkrachting aanbinden. Individueel en gezamenlijk kunnen we het zwijgen verbreken en zorgen dat het niet langer een taboe-onderwerp is of iets schandelijks waaronder wij gebukt gaan. We moeten de mannen die ons verkrachten aangeven en een aanklacht indienen ondanks de schaamte, de afkeer en het verlangen alles te vergeten. We moeten onze gerechtelijke stappen tot het einde toe doorvoeren. We moeten niet alleen eisen dat de bestaande wetten worden toegepast, maar ook dat de verkrachtingswetgeving wordt herzien. Wanneer we verkracht zijn moeten we vrouwelijke artsen, vrouwelijke rechters en vrouwelijke politieagentes eisen. We moeten elkaar zoveel mogelijk onderling steunen, zowel moreel als materieel.

Getuige 1: Frankrijk

Op een maandagavond kwam ik tegen een uur of negen thuis. Ik woon op de vierde verdieping. Op de derde verdieping liep ik tegen een paar jongens op die daar op de trap zaten. Ze kwamen braneschopperig achter me aan en toen ik de deur opendeed, ging één van hen met me mee naar binnen. Hij vertelde me dat ze op m'n buurvrouw zaten te wachten die nog niet thuis was en vroeg of ie bij mij binnen mochten wachten. Ik zei dat 't prima was. Ze hingen een briefje op de deur van mijn buurvrouw en kwamen binnen. Later kwam mijn buurvrouw die het briefje gelezen had, er ook bij, als gauw gevolgd door nog een stel. Toen gingen een paar mensen weg om een pick-up en iets te drinken te halen. Ze kwamen terug met wat alcohol. Het leek een doodgewone avond, waarop wat gepraat en gedanst zou worden. Ze vertelden me dat ze studenten waren. Ik zag dan ook geen reden hen te wantrouwen. Twee van die jongens probeerden met me te flirten. Ze zetten me klem en probeerden me een zoen te geven. Ze deden nog hun best om me over te halen: 'Waarom wil je niet? Ik ben geen chauvinist, vind je me soms niet aardig? Je bent toch geëmancipeerd, of niet soms?' Ik zei: 'Nee, ik wil niet!' Op een gegeven moment had ik er zo genoeg van dat ik naar buiten liep. Eén van die jongens kwam achter me aan om me terug te halen. Hij zei dat ze ermee op zouden houden, dus ging ik weer terug naar boven. Ik liep naar de badkamer om mijn handen te wassen. Mijn badkamer is piepklein, er kunnen nauwelijks twee mensen tegelijk in. Eén van die jongens kwam op me af en zette me klem door de deur te blokkeren. Hij deed zijn broek naar beneden en probeerde ook de mijne uit te trekken. Het werd een vechtpartij en het lukte me weg te komen. Toen, helemaal van streek, klapte ik in elkaar. Mijn buurvrouw zei tegen me: 'Hoor eens, als hij zo vervelend is kan je wel naar mijn kamer gaan'. Met zijn tweeën gingen we naar beneden. Toen we bij haar waren stelde ze me voor op het bed te gaan zitten. Toen had ik inde gaten dat die jongen achter ons aan was gekomen. Hij zei dat ze weg moest gaan, wat ze deed, en ik bleef alleen met hem achter. Hij probeerde opnieuw me met praten over te halen, maar kwam niet verder dan één zin. Opeens begon hij me te slaan. Ik begon te huilen. Hij wurgde me half en kreeg het voor elkaar mijn kleren uit te trekken, waarna hij me verkrachtte.

Naderhand vertelde hij me: 'Nou heb ik 15 francs (ongeveer 10 gulden) verdiend.' De anderen kwamen de kamer binnen en daarna bleef ik alleen achter met een tweede jongen, die me ook verkrachtte. Toen hij wegging stond hij zijn plaats aan een derde af. Tussen de tweede en de derde verkrachting probeerde ik m'n kleren bij elkaar te rapen, maar de anderen hadden die meege-nomen. Na de derde verkrachting lukte het me, naakt, de gang op te rennen. Ik ging naar m'n eigen kamer, maar ze kwamen achter me aan en duwden me op het bed. Ik begon te gillen. Eén van de burens hoorde dat en schreeuwde door de muur heen: 'Als jullie niet ophouden, roep ik de politie'. Ik gilde terug: 'Doe 't dan, doe 't dan!'. Toen werden die jongens bang en gingen er van door.

Verkrachting is allereerst de ontkenning van iemands bestaan. Na de verkrachting word je nog eens moreel verkracht in naam van de wet. Het verhoor, het moeten herhalen van de kleinste details, maakt je vreselijk overstuur. Een verkrachte vrouw wordt gedwongen te bewijzen dat ze verkracht is en vervolgens worden die bewijzen tegen haar gebruikt. Het feit dat je letsel in je vagina hebt opgelopen wordt alleen maar beschouwd als het resultaat van gewone seks - 'een beetje ruw, maar volkomen normaal'. 'Een vrouw kan niet verkracht worden', beweerde mijn rechter. Van mijn aanklacht is op het politiebureau zelfs nooit proces-verbaal gemaakt. Alleen van diefstal of mishandeling wordt werk gemaakt. Ik werd onderzocht door een arts die er helemaal geen zin in had en niet goed notitie van me heeft genomen. Hij zag dat ik geslagen was en schreef alleen maar op 'sporen van verkrachting'. Omdat ik pijn had, ging ik naar mijn gynaekoloog, die verwondingen bij me constateerde, hoewel het al een tijdje na de verkrachting was. Tijdens de verkrachting ben ik me niet van fysieke pijn bewust geweest. Wat ik het sterkst voelde was die blik in zijn ogen die mijn bestaan als menselijk wezen volledig ontkende. Ik had geen eigen persoonlijkheid meer. Ik was alleen een objekt, zijn objekt.

De politie begrijpt niet waarom een verkrachte vrouw geen bovenmenselijke weerstand en stoïcijnse kalmte toont, tijdens de verkrachting en ook daarna. Bij het verhoor hebben we niet het recht over onze toeren te raken. Als een vrouw overstuur is, komt dat volgens de politie omdat ze liegt en niet omdat ze een traumatische ervaring heeft moeten doormaken.

Voor mezelf had ik vaak de neiging om de hele zaak maar op z'n beloop te laten om niet door er-over te praten die ervaring weer te moeten doormaken. De politie behandelt het als een aanklacht over een louter fysieke daad. Maar voor mij bestaat verkrachting niet uit een fysieke daad, maar uit de bedoeling 'van de verkrachter. Het is een daad waarvan de gevolgen ook na afloop van de zuiver fysieke daad doorwerken. De justitie is niet bereid het probleem op te lossen. Daarom beschuldig ik alle rechtbanken die verkrachtingszaken behandelen.

Wij hebben de moed niet op eigen kracht de politie en de rechter het hoofd te bieden. Daarom doe ik een beroep op de solidariteit van vrouwen onder elkaar. Alleen zou ik nooit in staat zijn geweest een aanklacht in te dienen en het allemaal vol te houden tussen al die mannen - mannelijke politiagenten, mannelijke artsen en mannelijke rechters.

Getuige 2: Frankrijk

Ik ben door mijn vaders beste vriend verkracht toen ik 14 jaar was. Mijn vader was kort daarvoor overleden. Die ervaring was een trauma voor me, niet alleen om de verkrachting zelf, maar vooral omdat het de bezegeling was van het gevoel dat ik had door mijn ouders afgewezen te zijn en van het tekort aan liefde in ons gezin. Naderhand ging ik me vreselijk schuldig voelen. Die man gaf mij de schuld. De volgende ochtend noemde hij me een teef, een hoer, een kleine slet, enz. enz. Toen ik erover probeerde te praten, toen ik probeerde te vertellen wat er met me gebeurd was, kreeg ik van anderen dezelfde verwijten te horen. Ze zeiden dat als het waar was, als dat echt met me gebeurd was, dat ik dan natuurlijk begonnen was. Het kwam er dus op neer dat ik of de schuldige was, of ze weigerden absoluut de situatie onder ogen te zien. Omdat ik me in die tijd zo volledig - afgewezen voelde, had ik het gevoel geen andere keus te hebben dan fysiek of psychies dood te gaan. Jarenlang leed ik verschrikkelijk onder deze ervaring. Pas op mijn 18e was ik weer in staat erover te praten. Ik heb het aan het feminisme, aan de strijd en aan vrouwen te danken dat ik dat toen kon.

Getuige 3: Frankrijk

Er zijn een aantal getuigenissen over verkrachting voorbereid, Maar het is niet alleen een kwestie van getuigen, het gaat erom wat er op het ogenblik gaande is dat ons, Franse vrouwen, en naar ik aanneem alle vrouwen hier aangaat. Ik heb het over bepaalde films die dit jaar zijn uitgekomen, films die pornografies genoemd worden, 'luxe porno', dan wel te verstaan. In deze films wordt gesuggereerd dat als je geëmancipeerd bent, je het leuk vindt geslagen te worden. Neem bijvoorbeeld 'L'Histoire d'O'. De getuigenis die ik straks ga voorlezen leek ons veelbetekenend in die zin dat wij, een groep vrouwen die samen deze afschuwelijke film zijn gaan zien, ontdekten dat de persoon die de vrouw verkrachtte precies het plot van de film volgde.

De Franse afvaardiging op het Internationaal Tribunaal wil vooral een aanklacht indienen tegen de dagelijkse daden van agressie van mannen tegen vrouwen op straat en in openbare gelegenheden. M., die niet bang was op straat, vertelt hoe ze een paar mensen tegenkwam die ze voor vrienden aanzag, maar die haar met geweld onder handen namen:

Ik zat in een bar in Montparnasse waar ik wel eens vaker alleen kwam. Het was zo'n bar waar je gemakkelijk contact maakt. Ik zat vlakbij een aantrekkelijk, vriendelijk stel dat met elkaar aan het praten was en we knoopten een gesprek aan. Na een poosje gingen de vrouwen ik samen al praten naar het toilet. Ik vertelde haar over mezelf - dat ik een gewoon meisje was zonder problemen, afkomstig uit een gewoon milieu. Zij leek me een gecompliceerd 'artistiek' type, misschien wel een schilder, en ik vertelde haar hoe sjiek ik haar vond. We liepen weer terug en het gesprek kwam op allerlei interessante onderwerpen. Zij hadden het over het 'opnieuw uitvinden van de wereld' en zeiden dat ze me nog eens hoopten te zien. Toen we weggingen nodigde ik hen uit bij mij thuis wat te komen drinken. Ik vertelde dat de vrienden met wie ik samenwoonde misschien al zouden slapen maar dat als we niet te veel lawaai maakten, het wel zou kunnen. 'Nee, hoor', zeiden ze, 'laten we maar bij ons thuis wat gaan drinken'. Ik stemde toe en we stopten bij een winkel om wat drank te kopen. Omdat ik geen auto had, beloofden ze me naderhand thuis te brengen. Ze woonden in een luxueus appartement in een chique buurt. Toen we binnenkwamen, schonken ze me wat te drinken in. De man deed terloops een paar toenaderingspogingen die ik af wees. Ik voelde me niet op m'n gemak. Ik legde hen uit dat ik helemaal niet geïnteresseerd was in seksuele toestanden. Maar hij tilde steeds de rok van zijn vriendin op. Toen deed hij het ook bij mij en ik zei nadrukkelijk dat ik daar helemaal niets van moest hebben. Toen zoende hij die andere vrouw, ging op de tafel zitten en begon met een boek te zwaaien. Opeens gaf hij me, met opzet plotseling om me aan het schrikken te maken, een klap. Hij bonkte me met mijn hoofd tegen de muur, scheurde mijn jurk stuk en sloeg me opnieuw. Ik pakte m'n spullen en rende schreeuwend om hulp het trapportaal op. Ik zocht naar de trap, maar hij had me gelijk weer te pakken. Hij greep me in m'n nek en kneep er zo hard in dat de vrouw riep: 'Stop! Je vermoordt 'r'. Hij duwde me weer naar binnen en deed de deur op slot. Hij sloeg me opnieuw, met z'n riem en schopte me met z'n schoenen en zei dat ik z'n slavin was, dat ik hem moest gehoorzamen en dat ik het later wel zou begrijpen. Ik moest de vrouw van voren afzuigen, toen van achteren, en daarna kreeg ik weer een pak slaag. 'Dat moet je beter doen', zei hij, 'je brengt er geen steek van terecht'. Ik moest hem ook afzuigen, terwijl hij me bleef slaan. 'Je kunt er helemaal niets van', zei hij, 'nu komt ze boven op jou'. De vrouw zei: 'Nee, dat is walgelijk'. Hij belde een kennis op en gaf de hoorn aan mij. Het was een vrouw. Ik vroeg haar wat ik moest doen. Ze vertelde me dat ik hem een paar keer moest slaan. Toen ik protesteerde, mishandelde hij me twee keer zo erg. Ik vroeg: 'Wanneer laat je me gaan?' Voor de zoveelste keer zei hij: 'Als ik dat beslis'. Daarna moest ik via de telefoon met een zekere Paul praten, die hij gevraagd had de avond met ons te komen doorbrengen. Hij vertelde hem dat ik geprobeerd had er vandoor te gaan en noemde dat heel bizar. 'Dat is voor 't eerst dat dat gebeurt!' zei hij. Die andere man antwoordde: 'Ga door. Ik breng m'n kettingen mee', en hij lachte. Ik was doodsbang! Ik vroeg de vrouw. 'Hoe kan je zoiets goed vinden?'. 'Morgen zul je het begrijpen', zei ze. Ik vroeg 'Kun jij zorgen dat ik hier weer uit kom?'. Ze hadden me helemaal murw gemaakt door op m'n hoofd te slaan en plukken haar uit te trekken. Ik kon mezelf niet verdedigen. Als ik me verzette, probeerden ze me te wurgen. 'Waarom "ik?' 'Antwoord: 'Onze keus is op jou gevallen'. De man stak een sigaret op. Ik vroeg hem er ook één. Als antwoord brandde hij een deel van m'n schaamharen weg. Ik was vreselijk bang. Bang om verminkt te worden. Toen hij zei: 'Wat kunnen

we in je stoppen', schreeuwde ik dat ik hem nog liever had dan een voorwerp en hij zei: 'Ik neuk alleen met mensen van wie ik hou'. Tegen die andere vrouw zei hij: 'Ik wil haar niet meer'. Hij drong er op aan dat ik obscene taal uitsloeg: 'M'n reet, hoer'. Maar dat was niet wat hij wilde horen. Ik begon te huilen, ik was volledig uitgeput en had alle moed verloren. Ze lieten me voorlezen uit een boek van Bataille, een beschrijving van een seksuele handeling, en ik moest masturberen terwijl zij gemeenschap hadden. Ik moest op de vloer gaan liggen om te slapen. Toen ik om een deken vroeg, begonnen ze te lachen. Ik had het koud, maar ik probeerde me zo goed en zo kwaad als dat ging erin te schikken. Toen zij ingedommeld waren, begon ik naar de sleutel te zoeken, maar ik kon 'm niet vinden en zij hielden me in de gaten. De volgende ochtend om acht uur vroeg ik of ze me wilden laten gaan. Dat deden ze en de man gaf me zelfs nog een zoen als afscheid. Eerst kwam het niet eens bij me op een officiële aanklacht in te dienen. Hoe kon ik bewijzen dat het waar gebeurd was? Wat me overkomen was, kon je niet echt een verkrachting noemen, maar voor mij was het tien keer zo erg. Het was slavernij. Vernedering. Verachting. Mijn zwager haalde me later over niet naar de politie te gaan. Hij vond het beter de hele zaak maar te vergeten. Ook was ik bang voor represailles. Maar een paar vriendinnen wisten me te overtuigen dat ik een aanklacht moest indienen. Dankzij hen kon ik erover praten en mezelf ervan los maken. Zonder hen zou deze hele geschiedenis jarenlang steeds maar door m'n hoofd gespookt hebben. Een dokter konstateerde dat ik inderdaad geslagen was en gaf dat door aan de politie. De man moest voor de politie verschijnen. Hij zei: 'Ik begrijp niet waarom jullie zo'n ophef maken over zo'n onschuldige zaak.' Hij gaf de feiten toe, maar zei dat het voor hem alleen maar een spel was geweest. Hij geloofde niet dat ik er zo'n trauma van over zou houden. Hij scheen zich niet te realiseren wat hij gedaan had of wat voor risico hij had gelopen. De politie zei dat het geen echte verkrachting was, zoals die in de wet wordt omschreven. Als ik verkracht was, zou het veel erger zijn geweest, zeiden ze.

Getuigen 4 en 5: Frankrijk

C.: In de nacht van 21 augustus 1974, om een uur of één in de ochtend, sliepen we in een tentje in de buurt van Marseille, in Frankrijk, toen we plotseling wakker werden door een hel licht dat op ons scheen. Er stonden drie mannen, die vroegen of ze bij ons in de tent mochten omdat ze niet meer terug konden naar Marseille. Wij weigerden. Ze lachten. Er volgde een discussie, waarin het geleidelijk duidelijk werd wat hun bedoelingen waren: twee meisjes alleen op vakantie konden vast wel wat mannelijk gezelschap gebruiken. Eén van hen probeerde binnen te komen. We sloegen hem met een hamer. Er vielen over en weer klappen. Zo hard als we konden schreeuwden we 'Help!' maar van angst konden we nauwelijks een geluid uitbrengen. Uit verklaringen tegenover de politie bleek dat kampeeders in de buurt ons gehoord hadden, maar ze hadden gedacht dat het alleen maar wat jongelui waren die een beetje lol traptten. We kregen te horen dat we 'Brand' hadden moeten roepen om de mensen uit de tenten te krijgen. Deze drie mannen waren hun gekwetste mannelijkheid komen 'wreken' nadat één van hen twee dagen tevoren een mislukte poging had gedaan ons te versieren.

Ze gaven toe dat ze wraak wilden nemen. Ze verklaarden dat trots, alsof het iets natuurlijks was, iets waar ze recht op hadden, zelfs een eer waarin wij moesten toestemmen. Er volgde een uren durende nachtmerrie, waarin ze dreigden ons te vermoorden, in reepjes te snijden en in zee te gooien. Telkens wanneer we ons probeerden te verdedigen sloegen ze ons. Uitgeput, ten einde raad, verlamd van schrik en met de dood bedreigd nadat we geprobeerd hadden hen met praten tot rede te brengen, 'gaven' we uiteindelijk 'toe', zoals ze dat noemen. Ondanks ons verzet, de klappen en de dreigementen, werd dat ene ogenblik waarin we niet 'dezelfde mate van weerstand als tijdens de gehele mishandeling' boden, zoals dat in de Franse wet heet, door de rechter - een vrouw! - uitgelegd als toestemming van onze kant. De rest telde niet mee. Vandaar dat de aanklacht van verkrachting werd teruggebracht tot mishandeling, de gebruikelijke gang van zaken in verkrachtingsgevallen. Het is aan de vrouw om de materiële bewijzen te leveren van de gebeurtenissen waarvan zij het slachtoffer is geweest. Het beste bewijs is nog altijd de dood of uitscheuring van de vagina!

Wil er een verkrachting hebben plaatsgevonden, dan moet er aan de volgende voorwaarden zijn voldaan:

1. Je moet minstens één keer om hulp hebben geroepen.
2. Je moet tijdens de hele mishandeling dezelfde mate van weerstand hebben geboden.
3. Je moet in een weerloze staat gevonden worden (bijv. met je handen en voeten gebonden).
4. Je moet een getuige hebben gehad.

Het feit dat je nog in leven bent is op zichzelf al een bewijs van instemming. Slaag, beledigingen, gewelddadige behandeling van andere delen van je lichaam worden geen van alle aanvaard als bewijs van verkrachting. Maar wat we hebben meegemaakt is verkrachting, wat zo veel meer is dan de ongewilde penetratie door het seksuele orgaan van een man.

Onmiddellijk nadat we verkracht waren gingen we naar het politiebureau. 'Willen jullie een aanklacht indienen?' werd ons gevraagd. 'Ja!' zeiden we. De gerechtelijke procedure kwam langzaam op gang. Het was zes uur 's ochtends. We werden naar het ziekenhuis gestuurd. In het ziekenhuis werd er nauwelijks naar ons geluisterd. We werden van de ene afdeling naar de andere gestuurd. Tenslotte weigerden we nog een stap te verzetten en zakten op een stoel in elkaar. Na anderhalf uur werd er een bed voor ons gevonden. Toen kwam er een dokter met z'n co-assistenten en hij liet hen zien hoe je een rapport moest opstellen: 'Je moet voorzichtig zijn met de justitie', adviseerde hij, 'later kunnen ze het je lastig maken'. Toen hij ontdekte dat we geen maagd meer waren, zei hij dat het helemaal niet zo erg was wat we hadden meegemaakt. Gelukkig kwamen er drie vrouwelijke artsen opdagen. Binnen vijf uur na de verkrachting maakten ze een vaginaal uitstrijkje. Als je langer wacht, kan de aanwezigheid van sperma niet meer worden vastgesteld. Laboratoriumproeven wezen uit dat er sperma aanwezig was, maar als bewijs was dat nog niet genoeg. Bij één van ons kwam de menstruatie eerder vanwege de schok en de ander was zwanger en moest een abortus laten uitvoeren, maar zelfs deze feiten waren niet voldoende.

De volgende dag verschenen we voor de rechter - een afschuwelijke vrouw, koel, beledigend en agressief. De vragen die ze stelde zijn typerend voor de manier waarop men vrouwen in de val wil laten lopen. Bijvoorbeeld: 'Wil je verder leven?' vroeg ze, 'Hecht je waarde aan je leven?'. We zeiden niets. 'Kom op, ik heb haast, ik heb geen tijd te verdoen. Ja of nee?'. 'Ja, ik wil verder leven. Ik hecht waarde aan mijn leven', zeiden we alle twee. Deze simpele bevestiging vatte ze op als bewijs van instemming. Voor haar betekende het dat we ons liever zouden blootstellen aan fysiek geweld dan ons leven in de waagschaal stellen. Bovendien werd het feit dat we homoseksueel waren door het hof uitgelegd als een uitdaging en als een extra belediging voor de mannelijkheid van die drie kerels. Voordat we de rechtszaal binnengingen, probeerde de vader van één van de mannen ons in de wachtkamer af te kopen. Hij bood ons geld aan als we onze mond zouden houden. Hij zei dat zijn zoon de buitenlucht nodig had en last had van zijn zenuwen. Zijn zoon zou voor de rechter bijgestaan worden door mr. Floriot, één van Frankrijks drie beroemdste advocaten en een 'huisvriend', zei hij om ons te intimideren.

T.: In september 1975, een jaar nadat we verkracht waren, was onze aanklacht wegens verkrachting teruggebracht tot een geval van mishandeling, wat inhield dat we voor het laagste rechtscollege moesten verschijnen. We stelden dat dit niet bevoegd was ons te verhoren. Onze vrouwelijke advokate weigerde voor ons te pleiten, aangezien het feit dat we verkracht waren niet werd erkend. Drie weken later verklaarde het door een vrouw voorgezeten college zich niet bevoegd en verwees onze zaak door naar een hogere instantie. Omdat dit zelden gebeurt, betekende het een grote overwinning. De drie mannen, die het onderling zelfs niet eens konden worden of wij op een gegeven moment nu wel of niet hadden ingestemd, gingen in hoger beroep. Dit werd een maand geleden, in februari, in het Franse Aix-en-Provence behandeld en we wonnen opnieuw. De beroepsrechter erkende dat we verkracht waren en verwees de drie mannen naar het assisenhof, waar de zaak over een paar maanden eindelijk voor zal komen.

Deze overwinningen hebben we te danken aan de solidariteit van vrouwen uit veel landen in Europa en daarbuiten, die telegrammen en petitie's gestuurd hebben en bij al onze verhoren tot nu toe in de rechtszaal aanwezig zijn geweest. Zonder deze vrouwen, zonder hun steun zouden we nooit genoeg afstand van deze verkrachting hebben kunnen nemen om er nu tegen jullie over te kunnen praten. Wat valt er uit onze ervaring te leren? In de eerste plaats dat de vrouw verantwoordelijk wordt gesteld voor de misdaad waarvan ze het slachtoffer is, enkel omdat ze een vrouw

is. En wij zijn erachter gekomen dat het gewoon, gebruikelijk en normaal is op bepaalde tijden in bepaalde straten verkracht te worden.

Openbare gelegenheden behoren aan mannen toe, niet aan vrouwen, vooral niet wanneer ze alleen en ongebonden zijn. Verkrachting is een dagelijks gebeuren; het kan een vrouw overal overkomen, tijdens haar werk, op kantoor, op straat, tijdens een wandeling, in het bos, op reis. Bovendien zijn verkrachters gewone mannen. De drie die ons verkrachtten waren 24, 25 en 30 jaar. De oudste heeft 5 kinderen. Twee van hen zijn Fransman en één is Italiaan. Het zijn mannen zoals je ze overal tegenkomt. Mannen willen het bewijs leveren van hun mannelijkheid, die ze verwarren met het gebruik van geweld en overheersing door geweld.

Mensen hebben ons verweten dat we een klacht hebben ingediend tegen deze drie mannen, omdat ze tot de arbeidersklasse en niet tot de middengroep behoren. Ze vergeten kennelijk dat één van ons ook tot de arbeidersklasse behoort. Alles brengen ze terug tot de klassenstrijd. Voor het komende proces, dat we als een 'politiek' proces beschouwen, hebben we geweldig veel steun van jullie nodig, waar je ook vandaan komt. We hebben erg veel financiële hulp nodig, aangezien we met z'n tweeën de hoge kosten van een proces voor het Assisenhof, waar een groot aantal getuigen opgeroepen moeten worden, niet kunnen dragen. We hebben veel solidariteit nodig, in de vorm van telegrammen, persoonlijke brieven en persoonlijke aanwezigheid tijdens de rechtszitting.

Dit proces is het eerste in een lange reeks die met de dag langer wordt. Dankzij de gezamenlijke strijd van vrouwen zullen we dit proces gebruiken om de openbare mening wakker te schudden en de solidariteit van vrouwen in de openbaarheid brengen. We vechten voor onze principes voor een wetwijziging en ook voor een mentaliteitsverandering bij de mensen. Wij streven ernaar zoveel mogelijk publiciteit te krijgen voor onze zaak en de namen van de drie mannen in de kranten te krijgen. Dit proces biedt een kans ons de houding van mannen tegenover vrouwen, hun verlangen naar een relatie van geweld en macht over vrouwen, die tot verkrachting leidt, aan de kaak te stellen. Het is ons er niet om te doen strengere straffen voor verkrachting te eisen. Dat is niet onze bedoeling. Mannen hebben de gevangenis uitgevonden en moeten daar ook de verantwoordelijkheid maar voor nemen. Elke verkrachting zou in de krant moeten komen met de namen van de verkrachters erbij. Ook moeten we een maximale schadevergoeding eisen en met het geld groepen oprichten, die een toevlucht kunnen bieden aan mishandelde vrouwen of slachtoffers van verkrachting en hen van het begin tot het eind met hun rechtszaak kunnen helpen. Wij geloven dat deze twee concrete oplossingen - het aanplakken van de namen van verkrachters en hun misdaden op openbare gebouwen en op hun werk en het eisen van zoveel mogelijk geld - mannen zo zeer in moeilijkheden zullen brengen dat ze misschien over hun pseudo-viriliteit en pseudo-potentie gaan nadenken - een uitwerking 'die de gevangenisstraf vermoedelijk helemaal niet zal hebben.

We vechten niet alleen voor rechtvaardigheid, we vechten voor ons bestaan! We doen een dringend beroep op de solidariteit van elk van jullie in de verschillende landen, een solidariteit die alle politieke, maatschappelijke en filosofische verschillen tussen ons te boven zal gaan. We vragen jullie om hulp bij ons proces voor de arrondissementsrechtbank dat waarschijnlijk in september plaats zal hebben.

Getuige 6: Denemarken

Ik ben een slachtoffer van verkrachting. Tweemaal is het me overkomen. De eerste keer was in 1974. Toen werd ik met een keukenmes gestoken in een kamer op de universiteit waar ik toen studeerde, in Boston, Amerika. De tweede keer was in Denemarken. De eerste keer werd ik om half zes 's middags overvallen door een man die ik nog nooit eerder had gezien. Ik zal alleen in mijn kamer. Hij kwam binnen, deed het licht uit en eiste dat ik m'n kleren uittrok. Ik probeerde hem van me af te houden in de hoop dat er iemand zou komen opdagen, maar er kwam niemand. Ik begon dan ook te schreeuwen. Toen gaf hij me een messteek in m'n nek. Toen verzette ik me niet langer en werd ik gedwongen oraal en vaginaal seks met hem te hebben.

Toen ik naar het ziekenhuis werd gebracht, had ik zo veel bloed verloren dat ze open-hart chirurgie op me moesten toepassen om me in leven te houden. Ik lag een paar weken in het ziekenhuis en het duurde nog eens weken voordat ik weer helemaal beter was. De tweede keer dat ik verkracht werd was vorig jaar september in Denemarken. Ik wandelde 's nachts alleen over een goed verlichte weg naar het huis van een vriendin waar ik toen logeerde. Net toen ik op het punt stond het huis waar ze woonde binnen te gaan, werd ik van achteren door een man gegrepen en weggetrokken van de voordeur. Het lukte me toch binnen te komen en ik begon met hem te vechten, totdat het tot me doordrong dat hij een mes bij zich had. Ik vocht toen niet meer zo hard terug en hij sleurde me naar buiten in de richting van wat donkere struiken. Ik bleef volhouden dat ik hem niet verstond, omdat hij in het Deens tegen me praatte. Er klikte iets op slot in mijn hoofd en ik begon steeds maar te herhalen: 'dit kun je me niet aandoen. Ik ben bijna vermoord. Ik ben al eerder verkracht. Je kunt me dit niet opnieuw aandoen'. Ik weet niet of hij Engels verstond of dat hij geraakt was door mijn heftigheid waarmee ik 't zei, maar na een paar minuten liet hij me gaan. Ik rende het huis in en mijn vrienden belden de politie. In geen van beide gevallen hebben ze de man te pakken gekregen. De tweede keer werd er diezelfde nacht een andere vrouw verkracht. Hoewel ik niet echt verkracht was, scheelde het niet veel. Al mijn gevoelens van de eerste keer kwamen weer naar boven. Een week lang verkeerde ik in een shocktoestand. Ik kon niet normaal functioneren en er kwam niets uit m'n handen. Ik merkte dat alle inspanning die het me gekost had over die eerste ervaring heen te komen volledig teniet was gedaan, volledig was weggevaagd. Ik kreeg een angstgevoel waar ik na de eerste verkrachting geen last van heb gehad, omdat ik naderhand zo veel steun en hulp had gekregen. Ik was echt bang dat ik er nooit meer over heen zou komen. Dat ik door wat me was overkomen gewoon psychisch en emotioneel was uitgeschakeld. Ik besloot dan ook professionele hulp te zoeken, maar dat was niet zo eenvoudig in Denemarken, omdat ik een vrouw wilde en bovendien iemand die openstond voor het verkrachtingsvraagstuk. Ik vroeg een heleboel mensen om advies, maar niemand scheen iets te weten. Gelukkig bracht iemand me eindelijk in contact met een groep vrouwen die zich al meer dan een jaar met verkrachting bezighielden op het Criminologisch Instituut in Kopenhagen. Via hen vond ik een vrouwelijke therapeut, die me over mijn trauma heen hielp.

Ik zat ook met een stel juridische vragen, over wat er zou gebeuren als de man gepakt werd en ik voor de rechtbank moest komen. Geen van mijn kennissen scheen hier een antwoord op te weten. Bovendien hielden de meeste mensen waarmee ik in Denemarken in contact kwam er nog allerlei mythen en misverstanden over verkrachting op na, zoals dat de meeste vrouwen zelf verkrachting uitlokken; dat het beter is toe te geven en je niet te verzetten, niet alleen omdat je er dan lichamelijk beter af komt, maar ook geestelijk. Ik heb deze beide vernederende ervaringen, deze aanvallen op mijn persoonlijkheid, want dat is verkrachting eigenlijk, doorstaan en toch sta ik hier en ben ik in staat er tegen jullie over te praten. Eén van de dingen die dit mogelijk heeft gemaakt is de steun die ik van andere vrouwen heb gekregen. Vanuit mijn persoonlijke ervaring geloof ik dat slachtoffers van verkrachting minder hoeven te doorstaan als ze hun woede kunnen uiten en niet opgescheept worden met de schaamte die de maatschappij ons probeert aan te praten in plaats van de man die ons verkracht heeft. De enigen die ons zullen helpen zijn andere vrouwen. Gelukkig is er nu in Kopenhagen een groep vrouwen die een hulpverleningsdienst wil opzetten voor verkrachte en mishandelde vrouwen. Niet alleen hopen we andere slachtoffers van verkrachting te helpen, zodat ze niet dezelfde moeilijkheden hoeven te ondervinden als ik om hulp te vinden, maar ook hopen we door de publiciteit die we gekregen hebben en nog zullen krijgen veel verkeerde opvattingen over verkrachting te kunnen weerleggen.

Mijn groep in Kopenhagen heeft advies en informatie nodig van vrouwen die hier op het Tribunaal zijn om deze dienst te kunnen opzetten.

Getuige 7: Portugal

Mario Taborda, een bekende kinderpsychiater in Oporto, verkrachtte zijn 15-jarige patiënte Laura in zijn spreekkamer. De rechtszaak komt binnenkort voor het Hoge Gerechtshof dankzij de volharding van Laura's moeder en haar advocaat, die heeft voorkomen dat de zaak in de doofpot werd

gestopt zoals in de vier voorafgaande gevallen. De zaak sleept al drie jaar voor de gewone rechtbank; intussen blijft Taborda zijn praktijk uitoefenen en bekleedt hij nog altijd drie overheidsfuncties.

Laura kwam bij dr. Taborda in behandeling omdat ze op het strand iemand had gezien die verdronken was en dat niet kon verwerken. Na de eerste consultatie werd besloten dat ze met ingang van februari 1971 één maal per maand bij hem zou komen. In september 1972 vertelde Dr. Taborda Laura dat de behandeling nog een tijdje zou duren, maar dat hij een vereniging wist die financiële steun verleende aan mensen die dat nodig hadden en hij zei dat hij een goed woordje voor haar zou doen. Maar daarvoor moest hij eerst een speciaal onderzoek uitvoeren. Hieronder volgt Laura's beschrijving van dit speciale onderzoek:

'Toen ik bij hem kwam vertelde hij me dat ik m'n broek uit moest trekken. Ik was erg bang, maar deed het. Ik dacht dat ik een injectie zou krijgen, dus vroeg ik hem me geen pijn te doen. Toen drong het tot me door dat het geen injectie was. Ik voelde iets hard, net ijzer, dat in m'n anus werd gestoken. Ik had net het gevoel of m'n ingewanden binnenste buiten werden gekeerd. Hij zei dat hij vaseline gebruikte. Ik probeerde om te kijken om te zien wat er gebeurde, maar hij bleef m'n hoofd naar beneden drukken. Toen probeerde hij in m'n vagina één of andere instrument te stoppen, volgens mij hetzelfde als hij van achteren gebruikt had. Hij vroeg of het pijn deed en ik zei van ja. Toen pakte hij me opeens vast en stak z'n penis naar binnen, maar niet helemaal, omdat het pijn deed; ineens kwam ik overeind zodat hij niet meer kon doorgaan. Die keer gaf hij me de cheque ter waarde van 500 escudos (ongeveer 45 gulden) en deed hij minder formeel tegen me. Hij tutoyeerde me en bracht me met z'n auto naar huis.'

Laura's moeder dacht dat de cheque afkomstig was van de door Dr. Taborda genoemde 'vereniging' en ze was erg dankbaar dat hij hen zo behulpzaam was. Ze bedankte hem voor z'n vriendelijkheid en vroeg hoe ze iets terug kon doen voor alles wat hij deed. Hij zei dat hij van rode bloemen hield, dus als ze hem ooit iets wilde geven, zou ze hem daar een plezier meer doen. Elke maandag of dinsdag nam Laura voortaan bloemen voor hem mee. Ze moest aan het begin van de avond komen, als de assistente al weg was. Vanaf die tijd begon hij regelmatig seksueel contact met haar te hebben in zijn spreekkamer. Hij wist haar ook zo ver te krijgen zijn penis in haar mond te nemen, evenals hij bij haar zijn mond gebruikte. Hij sloot altijd het sleutelgat af, omdat er meestal nog iemand van zijn personeel aanwezig was. Doordeweeks ontving hij haar dan als patiënte. Dikwijls gaf hij haar geld, bestemd voor de bloemen, of andere cheques van de 'vereniging'.

Laura durfde het niet aan haar moeder te vertellen. In Portugal wordt het verlies van je maagdelijkheid buiten het huwelijk als een zeer ernstige misstap beschouwt. Krachtens de wet kan een man een vrouw die bij het huwelijk geen maagd meer is verstopen. Toch vertelde Laura aan één van haar vriendinnetjes was er gebeurd was. Haar moeder ving wat van het telefoongesprek met haar vriendin op en vroeg Laura wat er aan de hand was. Laura weigerde het haar te vertellen en haar moeder zei dat ze met Laura naar een vrouwenarts zou gaan. Laura vertelde dit aan Dr. Taborda, die haar op het hart drukte niets tegen haar moeder te zeggen over hun relatie, omdat dat haar maar onnodig zou kwetsen. Hij voegde er aan toe dat Laura ook in grote moeilijkheden zou komen als ze het toch zou doen, maar, zei hij, Laura zou uiteindelijk alleen zelf in moeilijkheden komen omdat er niets te bewijzen viel en hij alleen maar hoefde te zeggen dat er niets gebeurd was. Hij maakte haar wijs dat niet bang hoefde te zijn om naar een gynaekoloog te gaan. Ze moest maar zeggen dat het de schuld was van tampax en spelen met zichzelf.

Maar Laura's moeder kreeg eruit wat er aan de hand was toen ze haar de volgende dag een pak slaag gaf. De volgende keer ging ze met Laura mee en hield Dr. Taborda voor wat ze gehoord had. Van hem kreeg ze te horen: 'Maar dat moet u toch geweten hebben. Ze bracht bloemen voor me mee', en 'M'n beste mevrouw, u moet zich realiseren in wat voor staat uw dochter verkeert. Het gaat mij absoluut niet aan. U had voorzichtiger moeten zijn.'

Brito de Silva, de advocaat waarmee Laura's moeder contact opnam, was eerst niet bereid de zaak op zich te nemen omdat hij Taborda kende. Hij stemde er pas later mee in toen aan het licht was gekomen dat Taborda meened had gepleegd en pogingen tot omkoping had gedaan. (Om zichzelf te verdedigen had Taborda een proces tegen Laura aangespannen).

In Portugal is het niet ongebruikelijk dat mannen in de medische stand vrouwen misbruiken. We beschikken over nog andere getuigenissen, weliswaar niet zo goed gedocumenteerd als deze, maar waar we absoluut zeker van zijn.

Daarbij komt dat artsen bijna nooit bereid zijn te verklaren dat een vrouw verkracht is. Zelfs als ze maagd was en er duidelijke aanwijzingen zijn dat ze het niet meer is, zeggen ze gewoon dat haar maagdevlies 'heeft meegegeven', wat erop neerkomt dat de vrouw niet gescheurd is en er geen bewijzen zijn. Maar in werkelijkheid zijn zulke gevallen een hoge uitzondering.

Wat betreft verkrachting in het huwelijk staat er in de Portugese wet dat de huwelijksbetrekkingen gehandhaafd dienen te blijven: De uitdrukking 'hij heeft me gebruikt' is de meest gangbare manier waarop er in Portugal over verkrachting in het huwelijk wordt gesproken, vooral door vrouwen in de lagere klassen. Maar het overkomt vrouwen in alle maatschappelijke bevolkingslagen. Het komt erop neer dat de echtgenoot het lichaam van zijn vrouw naar eigen goeddunken kan gebruiken - hij kan haar dwingen tot een abortus die ze zelf niet wil, hij kan haar laten steriliseren, haar opsluiten of haar slaan.

Dit laatste komt zo vaak voor dat ik een keer een man zijn vrouw zag slaan in het circus, waarop een politieagent hem alleen maar verzocht haar ergens anders te slaan, waar hij de mensen die naar de voorstelling zaten te kijken, niet zou storen!

Getuige 8: Noorwegen

We weten dat vrouwen in Noorwegen regelmatig het slachtoffer zijn van geweld. We weten dit door gesprekken met onze zusters en dankzij het materiaal dat in de twee jaar van haar bestaan verzameld is door de Groep van gratis juridische bijstand aan vrouwen. Maar er zijn nauwelijks onderzoeksgegevens beschikbaar over vrouwen als slachtoffers van geweld. Naar de mate waarin dergelijk geweld voorkomt is nog geen systematisch onderzoek gedaan. Het volgende verslag is hoofdzakelijk het resultaat van wat ik ben tegengekomen toen ik de door de politie onderzochte gevallen van gewelddadige verkrachting ben nagegaan en de gevallen die in de loop van 1972 in Noorwegen voor de rechtbank zijn geweest. Mijn onderzoeksgegevens heb ik gebaseerd op politierapporten en rechtbankverslagen. Mijn bedoeling was uit te vinden wat verkrachte vrouwen te wachten staat wanneer ze met de politie en de rechtbank in aanraking komen.

In theorie vallen volgens het Noorse wetboek van strafrecht onder gewelddadige verkrachting ook gevallen van echtgenoten die, hun vrouwen verkrachten of van prostituées die het slachtoffer zijn van verkrachting. In de praktijk is er in Noorwegen maar één geval bekend van een man die veroordeeld werd omdat hij zijn vrouw verkracht had en bij mijn onderzoek ben ik zo'n geval niet tegengekomen.

In Noorwegen worden jaarlijks zo'n honderd gewelddadige verkrachtingen bij de politie aangegeven. Veertig tot zestig gevallen worden bij gebrek aan bewijs geseponeerd. In ongeveer twintig gevallen wordt een officiële aanklacht ingediend. In de overige gevallen wordt geen vervolging ingesteld omdat men de verkrachters niet heeft kunnen opsporen.

Volgens ons wetboek van strafrecht is gewelddadige verkrachting één van de ernstigste wetsovertredingen en de politie heeft de plicht alle gevallen te onderzoeken waar zij weet van heeft, zelfs als er geen aangifte is gedaan. Maar de ernst waarmee de politie deze gevallen behandelt loopt nogal uiteen. Als een man in Noorwegen naar de politie gaat om aan te geven dat zijn fiets gestolen is, is de politie zeker niet van plan hemel en aarde te bewegen om de fiets terug te vinden. Aan de andere kant is er weinig kans dat de man ervan verdacht zal worden nooit een fiets gehad te hebben! Maar als een vrouw naar de politie gaat en aangeeft dat ze verkracht is, wijst de ervaring uit dat ze op grote achterdocht zal stuiten. Allereerst zal de politie vragen of ze wel echt verkracht is en dan stellen ze meestal een groot aantal irrelevante vragen, bijvoorbeeld of ze al seksuele ervaring heeft, of ze zo maar met iedereen naar bed gaat of zich uitdagend gedraagt. De politie schijnt ervan uit te gaan dat gewelddadige verkrachtingen alleen gepleegd worden door mannelijke maniakken die een onschuldige vrouw op weg naar huis 's nachts in een park te pakken nemen. De gevallen die van dit patroon afwijken worden op het politiebureau met achterdocht bekeken. Het is duidelijk dat de kans dat een vrouw geloofd wordt aanzienlijk minder wordt wanneer ze de man van tevoren al kende en vooral wanneer ze een vaste relatie had met hem. De kans geloofd te worden is vijf keer zo groot als de verkrachting buitenshuis plaatsvond dan wanneer het binnen gebeurde. Je geloofwaardigheid neemt eveneens af naarmate je langer wacht met aangifte

te doen. Of wel, hoe minder het geval weg heeft van een klassieke verkrachting, hoe kleiner de kans dat de vrouw geloofd zal worden als ze haar verhaal vertelt.

De politie gaat uit van de veel gehuldigde opvatting dat alleen een bepaald type vrouw de kans loopt verkracht te worden. Dit blijkt wanneer je de grondigheid nagaat waarmee het politie-onderzoek verricht wordt. Uit mijn gegevens blijkt overduidelijk dat de beslissing geen vervolging in te stellen bij gebrek aan bewijs niet noodzakelijk het resultaat hoeft te zijn van een ingesteld onderzoek. In veel gevallen is de politie niet eens met het onderzoek begonnen en heeft ze geen enkele getuige gehoord, vermoedelijk alleen vanwege het feit dat de vrouw - in de ogen van de politie - geen 'waarschijnlijk' slachtoffer van verkrachting is.

In de zeldzame gevallen dat het tot een rechtszaak komt kunnen nog altijd totaal irrelevante factoren in overweging worden genomen bij de beslissing of iemand wel of niet schuldig wordt bevonden. Zelfs als de beklagde veroordeeld wordt kunnen bepaalde factoren die met het slachtoffer te maken hebben in aanmerking worden genomen om de straf te verlichten. Als de vrouw bijvoorbeeld uit eigen vrije beweging naar het huis van de beklagde is gegaan om koffie te drinken wordt dit als verzachtende omstandigheid aangevoerd, zelfs als de man toegeeft dat hij haar verkracht heeft. Als de beklagde verklaart dat de vrouw met iedereen naar bed gaat, krijgt hij zelf een lichtere straf. Skandinaviërs staan bekend om hun vrijheidslievendheid en tolerantie. Volgens kriminologen wordt de Skandinavische politie als de minst korrupte in de Westerse wereld beschouwd. Dat neemt niet weg dat als een vrouw een paar stappen van de haar toegestane beperkte bewegingsvrijheid afwijkt, ze op achterdocht zal stuiten als ze iemand ervan beschuldigt haar verkracht te hebben of ze wordt gewoon niet geloofd. Als Skandinavische vrouwen zich werkelijk zouden gedragen als de bevrijde vrouwen waarvoor ze in veel andere landen doorgaan, dan zouden ze er niet op kunnen rekenen gerespekteerd en met waardigheid behandeld te worden.

Getuige 9: Nederland

In Nederland is verkrachting een verborgen probleem. De politie geeft toe dat verkrachting bestaat, maar als er een vrouw bij hen komt om een verkrachting aan te geven, dan is hun reactie vaak dat 'ze het wel zal hebben uitgelokt'. Heel vaak wordt ze niet serieus genomen.

Om deze reden is in Amsterdam in november 1975 de groep Vrouwen tegen Verkrachting van start gegaan. Een paar van ons waren in de Verenigde Staten geweest om er enig idee van te krijgen hoe je een verkrachtings-krisiscentrum moet opzetten. In de eerste maand dat we bestonden kregen we 150 telefoontjes van vrouwen die waren verkracht of mishandeld. Dat was heel wat meer dan we verwacht hadden.

In Nederland worden de meeste verkrachtingen en mishandelingen niet bij de politie aangegeven, omdat de slachtoffers zich dikwijls zó schamen over deze ervaringen dat er niet over durven praten. Ze voelen zich schuldig 'omdat ze ze niet kunnen hebben voorkomen.' Waarom ging ik zo laat 's nachts de straat nog op? Waarom vroeg ik hem nog een kopje koffie bij me te drinken?' vragen ze zichzelf af, alsof een vrouw niet zulke dingen mag doen zonder dat ze verkracht wordt. En als ze met iemand praat over haar ervaringen, dan krijgt ze dikwijls dezelfde vooroordelen te horen. Ze wordt veelvuldig gekonfronteerd met minachting, belachelijk gemaakt, en door familieleden en vrienden berispeld toegesproken. Als ze naar de politie gaat worden haar klachten meestal 'onderzocht': er worden haar vragen gesteld die niets met de verkrachting uitstaande hebben - zoals over haar seksuele leven en of ze de verkrachting fijn vond.

Als een vrouw verkracht is, blijft ze vaak nog lang angstig. Ze is bang om op straat te lopen, of thuis te blijven als de verkrachting daar is gebeurd. Het beïnvloedt haar verhouding tot haar man en tot andere mannen. Het beïnvloedt haar seksualiteit. We hebben telefoontjes gehad van vrouwen die vijftien of zelfs vijftig jaar geleden waren verkracht en die vertelden dat ze er nog steeds problemen mee hebben. Veel vrouwen vertelden ons dat dit de eerste keer in hun leven was dat ze er met iemand over konden praten. Vrouwen praten zo dikwijls niet over hun verkrachting omdat zoveel van hen zijn verkracht door kennissen en in hun eigen huis. De meeste mensen realiseren zich dit niet. Ze denken dat verkrachters maniakken zijn die je in een donkere straat bespringen. Dit gebeurt ook wel, maar in veel gevallen is de verkrachter een oom, een vriend, of de va-

der. In deze situaties kan het slachtoffer vaak niets bewijzen. Wat ze daarvoor nodig hebben is een getuige, en het is duidelijk dat een man die een vrouw wil verkrachten geen getuigen uitnodigt. Een vrouw vertelde ons dat ze was verkracht door een man met wie ze een afspraak bij haar thuis had. Hij wilde met haar naar bed maar ze weigerde. Toen begon hij haar te slaan en deed de deur op slot zodat ze niet weg kon. Ze vochten een uur lang en ze zag kans te ontsnappen. Ze rende de straat op en kwam een politie-auto tegen. Ze vertelde de politie wat er was gebeurd en liet hen haar toegetakelde gezicht zien. Ze geloofden haar niet en zeiden dat ze maar weer naar huis moest gaan!

Veel mensen denken dat de man die een vrouw verkracht zo sterk door haar aangetrokken wordt dat hij zichzelf niet langer in de hand heeft. In de Verenigde Staten heeft onderzoek uitgewezen dat het merendeel van de verkrachters zich bewust voorneemt een vrouw te gaan verkrachten. Het slachtoffer is niet de vrouw die ze het aantrekkelijkst vinden. Het kan een jong meisje zijn of een oude vrouw of een vrouw die er weerloos uitziet. Daarom beschouwen wij verkrachting en mishandeling als geweldsmisdaden tegen de vrouw, veel meer dan als: seksuele misdaden.

Hoewel niet alle mannen vrouwen verkrachten, wijst Susan Brownmiller in 'Against our will' erop dat alle mannen in wezen profijt trekken van degenen die het wel doen. In deze getuigenissen hebben we kunnen zien hoe individuele vrouwen geterroriseerd worden door wat ze hebben meegemaakt en hoe ze er nog veel erger aan toe zouden zijn geweest als ze niet de beschikking hadden gehad over de opkomende solidariteit van vrouwen op dit gebied. Als we al deze getuigenissen bij elkaar nemen, dan komt verkrachting daaruit duidelijk naar voren als een terroristische taktiek die door een paar mannen gebruikt wordt, maar die dient om de macht van alle mannen over vrouwen te bestendigen.

MISHANDELING VAN VROUWEN

Mishandeling van vrouwen, zowel in als buiten het huwelijk, heeft veel gemeen met verkrachting. De angst voor mannen die bij vrouwen teweeg wordt gebracht zowel door verkrachting als door mishandeling heeft politiek gezien dezelfde gevolgen. Die angst gaat in beide gevallen vaak gepaard met een verstikkende angst voor de dood en ook lopen beide misdrijven soms uit op doodslag van de vrouw - femicide.

De meeste getuigenissen over mishandeling komen uit Groot-Brittannië, het land waarin vrouwenbewegingen voor het eerst dit probleem hebben aangepakt. Een vrouw uit Schotland, twee Engelse vrouwen en twee Nederlandse vrouwen getuigen over deze misdaad.

Getuige I: Schotland

Ik ben een gewone arbeidersvrouw ik ben lid van Women's Aid in Edinburgh. Ik ben deze organisatie erg dankbaar voor hun steun, waardoor ik hier op dit Tribunaal kan zijn.

Mijn verhaal over mishandeling is geen uitzondering. Ik heb veel vrouwen ontmoet die veel erger waren mishandeld dan ik, zowel lichamelijk als geestelijk. Maar één ding hebben we gemeen - we zijn ervan overtuigd dat we onze wrede, gewelddadige mannen moesten verlaten. Maar waar kan een vrouw met kinderen die van huis wegloupt naar toe gaan? Niemand wilde ons helpen. De politie in Schotland arresteert een man alleen op een aanklacht van mishandeling als de vrouw een getuige heeft. Als de getuige er niet is, wordt hij alleen aangeklaagd wegens ordeverstoring en de volgende dag weer vrijgelaten. En dan gaat hij weer naar huis en slaat zijn vrouw omdat ze hem

door de politie heeft laten arresteren. De maatschappelijk werkers zijn overwerkt en hebben geen tijd om de problemen van elke vrouw op te lossen, daarom worden vrouwen vaak doorgestuurd naar Women's Aid. De meeste vrouwen hebben wel ouders en zusters, maar welke vrouw wil voor haar familie weten dat ze in een hel leeft, dat ze honger lijdt omdat haar man haar geen geld geeft en dat haar kinderen geen behoorlijke kleren hebben om in naar school te gaan.

Mishandelde vrouwen hebben ook het gevoel dat ze uit de buurt van hun familie moeten blijven, omdat hun mannen daar het eerst gaan zoeken. Ook gaan ze onder druk van hun familie meestal naar hun man terug.

Ik ben 14 jaar getrouwd geweest en ik heb vier kinderen. De oudste is 13 en de jongste is 7 jaar. Negen jaar was mijn huwelijk gelukkig al hadden we weinig geld en ik moest erbij werken om te zorgen voor een voldoende inkomen. In 1971 knoopte mijn man een relatie aan met een vrouw op zijn werk. Toen ik hem zei dat hij tussen haar en mij moest kiezen, sloeg hij me in m'n gezicht en sleepte me aan m'n haar naar boven de trap op. Dat was de eerste keer dat hij me sloeg. Kort daarna veranderde hij van baan en ging een hotel beheren voor een grote maatschappij. Na zijn opleiding gaven we onze huurwoning op en verhuisden we naar een hotel dat negentig kilometer daar vandaan was. Begin 1973 begon mijn man te drinken en van zijn werk weg te blijven. Daardoor kreeg ik steeds meer te doen. Hij ging week-ends weg met vrienden en ik moest het hotel leiden, het personeel instructies geven en voor de kinderen zorgen. Als hij terugkwam van die week-ends beschuldigde hij me 'er ten onrechte van dat ik verhoudingen had met leden van het personeel. We maakten hier vaak ruzie over en ik zei dat hij de kinderen verwaarloosde door zoveel weg te zijn en dat ik ook te weinig aandacht aan hen kon besteden omdat ik zoveel te doen had. Toen ik niet in de bar wilde werken, gaf hij me een verschrikkelijk pak slaag. Hij sloeg me tegen de grond en schopte keihard tegen mijn lichaam, voeten en hoofd. Jullie kunnen je wel voorstellen hoe ik er toen aan toe was zonder dat ik bijzonderheden hoeft te vertellen. Hij zei dat als ik naar iemand toeging om hulp hij het weer zou doen en dan nog erger.

Een week later was ik zover dat ik naar een dokter kon gaan die zei dat ik de mishandeling aan de politie moest melden, omdat mijn neus- en jukbeenderen gebroken waren. Ik was te bang om het aan iemand te vertellen omdat hij me anders weer zou slaan en ook dat hij zijn baan zou kwijtra-ken, omdat we dan geen huis meer zouden hebben en het is erg moeilijk woonruimte te vinden in Schotland.

Al gauw daarna verhuisden we naar een ander hotel en een paar maanden gedroeg hij zich be- hoorlijk, tot hij me op een avond plotseling aanviel en probeerde me te wurgen. Er was geen en-kele reden voor deze aanval en hij had deze keer ook niet gedronken. Iemand van het personeel trok hem weg, anders had hij me wat aangedaan. Die persoon vertelde het aan een inspecteur van het hotel, met als gevolg dat we moesten vertrekken en mijn man ontslagen werd. Dus waren we ook ons huis kwijt. Hij kreeg een andere baan en we kregen een huis in de buurt. Ik heb toen geweigerd om samen met hem in het hotel te werken omdat de kinderen ziek waren en ik voor ze moest zorgen. De ruzies begonnen weer, deze keer over geld. Hij gaf me geen geld om eten of kleren te kopen, of de elektriciteitsrekening te betalen en ook niet voor de huur van het huis. Hij gaf me een paar tientjes per week en als ik om meer vroeg sloeg hij me en stuurde de kinderen naar bed. Hij zei dat hij niets om mij of de kinderen gaf, dat ik weg kon gaan als ik wilde, maar dat ik de kinderen niet mee mocht nemen. Ik denk dat hij dat zei om me thuis te houden, omdat ik zielsveel van mijn kinderen houd en ze niet kwijt wil. De volgende ochtend kreeg ik een uitwij- zingsbevel dat we het huis uit moesten omdat de huur niet was betaald. Ik slikte 8 slaappillen, maar toen ik besepte wat ik gedaan had, zorgde ik dat ik overgaf. Ik beloofde mezelf toen heilig dat ik een manier zou vinden om het huis uit te gaan en de kinderen mee te nemen. Maar waar moest ik naartoe?

In de krant had ik een artikel gelezen over een tehuis voor mishandelde vrouwen. Ik heb Women's Aid in Edingburgh gebeld en ze zeiden dat ik direkt kon komen en dat ze ruimte voor me hadden. Op 18 juli 1974 ben ik bij mijn man weggegaan en de mensen bij Women's Aid maakten dat ik me erg welkom voelde. Ze waren verschrikkelijk vriendelijk en hulpvaardig voor mij en mijn kinderen en ik dank God dat mijn kinderen zich al gauw thuis voelden op een nieuwe school. Mijn zoon heeft asthma en heeft erg veel last van zijn longen, dus de dokter, gaf me een briefje zodat ik bin- nen 8 weken een huis kon krijgen. Dat huis waar ik nu in woon met mijn kinderen ligt maar een

paar minuten lopen van het tehuis waar ik het eerst kwam en ik ga er bijna elke dag naartoe om de vrouwen te helpen die daar wonen.

In november 1975 kwam de scheiding op grond van wreedheid erdoor en ik kreeg de voogdij over de kinderen. Ik zou ook een toelage krijgen van ongeveer f 75 voor de kinderen, maar tot nu toe heeft mijn man nog nooit één cent betaald. De autoriteiten proberen hem via de rechtbank te dwingen om te betalen, maar het duurt drie maanden vóór de zaak voorkomt. Maar er zijn veel vrouwen die niet zoveel geluk hebben. Sommige zijn er geestelijk verschrikkelijk aan toe. Anderen zijn zo erg geslagen dat ze niet voor hun kinderen kunnen zorgen.

Van januari 1975 tot januari 1976 zijn er 29 vrouwen en 42 kinderen in dit tehuis geweest. De meeste hebben met hun kinderen een ander huis gekregen. Nog steeds komen ze elke veertien dagen naar bijeenkomsten om te praten, voor advies en om hun problemen te bespreken. Meestal krijgen ze raad van iemand die in dezelfde situatie zit. Women's Aid in Edinburgh heeft nu drie tehuizen in die stad en ze zijn altijd vol. We hopen dat in nog veel meer steden en landen zulke tehuizen kunnen worden geopend voor vrouwen die zo afschuwelijk worden mishandeld door hun mannen, zodat vrouwen en hun kinderen een schuilplaats kunnen vinden.

Getuige 2: Engeland

Ik heet P. en ik kom uit Londen en ook ik ben vroeger mishandeld. Ons huwelijk duurde 12 1/2 jaar, waarvan er 11 vrij gelukkig waren. We hadden zo af en toe wel eens ruzies, maar hij sloeg me niet. Als mijn man een driftbui kreeg, gooide en smet hij met van alles en schopte tegen de deur en zo. Vanwege moeilijkheden met de geboorteregeling, moest ik in 1972 worden gesteriliseerd. Toen begon mijn man me ook te mishandelen. De eerste keer dat het gebeurde was vier maanden nadat ik was gesteriliseerd. Ik was met mijn man naar een dansavondje geweest. In de loop van de avond vroeg een man me ten dans. Ik danste niet met hem, maar ging zitten. Maar mijn man zei dat ik een vriend had en hij werd verschrikkelijk dronken. Aan het eind van de avond nam hij me mee naar het parkeerterrein, zei weer dat ik 'n vriend had en begon me te slaan en te stompen waar al mijn vrienden en iedereen bij was.

Dat was het enige voor ongeveer zes maanden, totdat hij in 1973 een verhouding kreeg met een andere vrouw. Hij bleef vier nachten weg en toen hij terugkwam zei hij: 'Ik heb een andere vrouw gevonden, en ik wil met haar gaan samenwonen!' Ik schrok vreselijk want hij had wel eerder een vriendin gehad, maar daar vertelde hij nooit iets over en als ik het merkte hield hij ermee op. Maar dit keer zei hij dat hij weg wilde en dat hij bij haar wilde gaan wonen. Dus stemde ik toe. Zodra ik toestemde, beschuldigde hij mij ervan dat ik niet meer van hem hield en hem niet meer wilde. Wat kon ik doen? Ik wist niet of hij mij of haar wilde. De ene nacht sliep hij bij haar en de andere bij mij. Mijn gezondheid begon er onder te lijden. Ik werd steeds magerder en kon niet slapen en de kinderen waren erg ongelukkig. Uiteindelijk zei ik tegen hem dat ik er niet meer tegen kon. Ik moest weten of hij bij mij zou blijven of bij die andere vrouw in zou trekken. Hij zei dat hij geen beslissing kon nemen.

Toen hij er op een avond niet was, belde een vriendin me op en vroeg of ik meeding om een borrel te drinken. Ik dronk twee borrels, ging terug naar huis en begon me uit te kleden. Plotseling werd de buitendeur door mijn man ingetrapt. Ik had alleen mijn onderkleding nog aan. Hij kwam de slaapkamer binnen, riep dat ik een hoer was, vroeg wie de man was bij wie ik die avond was geweest en begon mijn kleren te verscheuren. Toen hij al mijn kleren van mijn lichaam had getrokken, begon hij me te schoppen, stompen en sigaretten op me uit te drukken tot ik niet meer op kon staan. Toen werd ik aan mijn haar de trap af gesleept en in de keuken bewerkte hij me met zijn vuisten, met een mes en sloeg een stoel op mijn rug stuk. Een vol uur lang werd mijn hoofd tegen een stenen muur geslagen. En het enige wat hij zei was: 'Je bent een hoer. Je bent een hoer. Wie is die man waarbij je bent geweest?' Ik bleef zeggen dat ik niet met een man was weggeweest en dat ik alleen maar een borrel was gaan drinken. Hij had Spaanse laarzen aan met heel hoge hakken en hij trapte op mijn voeten en tenen tot al mijn nagels eraf waren en ze vreselijk bloedden. Toen hij me drie uur lang mishandeld had, kwam eindelijk de politie. De deur was open, maar toch kwamen ze niet binnen, maar klopten beleefd. Mijn man ging naar de deur en zei dat ik de hele avond weg was geweest en de kinderen alleen had gelaten. De politie heeft mij niet gevraagd of

dat waar was. Tegen die tijd lag ik in een plas bloed. Mijn gezicht was zo gezwollen dat mijn ogen dicht zaten. Mijn voortanden waren er uit geslagen en ik was er bijna in gestikt. Toen ik mezelf probeerde te verdedigen had ik een snijwond onder mijn arm opgelopen. Ik had een stoel op mijn rug gekregen, mijn tenen waren platgetrapt en alles wat ze vroegen was: 'Wilt u een aanklacht indienen?' Ik kon niet goed praten vanwege mijn verwondingen, maar ik probeerde ze duidelijk te maken dat ik bang was en naar het ziekenhuis wilde. Ze weigerden me naar het ziekenhuis te brengen. Ze zeiden alleen, 'Als u geen aanklacht in wilt dienen, dan kunnen we u niet helpen'. Dus toen gingen ze weg en lieten mij bij mijn man achter. Hij wilde dat ik me aan-kleedde. Ik kon me niet aankleden omdat het leek of mijn arm gebroken was en ik wist dat ik mijn ribben gekneusd had. Ik had snijwonden en kon me niet bewegen. Dus kleepte hij me aan, zette mijn twee kinderen, een van vijf en een van negen jaar, in de auto en bracht me naar zijn vriendin om te laten zien wat hij met me had gedaan omdat hij dacht dat ik hem ontrouw was geweest. Hij zei dat zij dezelfde behandeling zou krijgen als hij merkte dat ze hem niet trouw was. Hij vroeg haar toen of ze hem nog wilde nadat ze mij had gezien. Ze zei ja, haar eerste man had haar nog wel erger geslagen. Ik zei dat ze gek was. Hij stond op en schopte tegen mijn mond. Toen zetten ze koffie en lieten mij op de grond liggen. Toen hij haar dat ongelooflijke verhaal verteld had, besloot hij eindelijk mij naar het ziekenhuis te brengen, maar hij zei dat ik moest vertellen dat ik op straat was aangevallen. Toen we in het ziekenhuis waren, heeft hij dat verteld. De dokter heeft me toen gevraagd of dat waar was en ik zei nee, hij had het gedaan. Toen ik dat zei kwam mijn man naar me toe, spuugde in mijn gezicht en zei rotwijf tegen me. Ik had dat tegen de dokter gezegd omdat ik dacht dat ze me dan zouden beschermen door me in het ziekenhuis te houden. Maar nee! Dat gebeurde niet. Ik had zes gekneusde ribben, een snijwond onder mijn arm, al die wonden op mijn gezicht, de hele zijkant van mijn lichaam was blauwen toch stuurden ze me met die man in een auto naar huis!

Uiteindelijk waren we weer thuis. Ik wilde dat hij de kinderen ging halen; hij had tegen zijn vriendin gezegd dat ze ze moest houden omdat ik geen goede moeder was. Later haalde hij de kinderen toch en ging toen weg, terwijl er vier dagen lang niemand was om voor me te zorgen. Niemand kwam me helpen. Niemand wilde het weten. De maatschappelijk werker kwam alleen binnen om te zeggen: 'Kom maar naar me toe als u zich depressief voelt!' De Kinderbescherming vond niet dat mijn man de kinderen mishandelde omdat hij ze niet geslagen had. Ze beseften niet dat hij ze wel mishandeld had doordat hij ze had gedwongen te kijken naar wat hij mij had aangedaan. Dus die konden me ook niet helpen. Ik heb tien instanties afgelopen voor ik tenslotte een vrouw tegenkwam die een tehuis wist. De sociale instanties hadden gezegd dat, omdat ik een mooi huis had en mijn man goed verdiende, ik het er niet prettig zou vinden! Op dat moment had ik alles goed gevonden. Het had me niet kunnen schelen waar ik naartoe ging. Dus kwam ik in een tehuis terecht waar maar één gasstel was, met maar één pit die werkte en één oven voor twaalf gezinnen en vijftientig kinderen. En in die omstandigheden leefden we, kapotte ramen, geen verwarming, onze kinderen konden nergens spelen, geen kleren, geen geld.

Ik dacht dat als ik maar eenmaal in zo'n tehuis was, de ellende voorbij zou zijn. Maar mijn man kwam erachter waar ik woonde en kwam naar me toe. We hadden net een beetje geld bij elkaar verzameld om de ruiten te laten maken en toen heeft hij ze allemaal in geslagen. Ik had het geluk dat ik die dag net op bezoek was bij een vriendin waar ik kon blijven. De gemeente beloofde dat ik een huis zou krijgen en dat gebeurde ook. Vijftien van ons werden ondergebracht in een gewone drie-kamer-woning: ikzelf, een West-Indische vriendin met vier kinderen en nog een vrouwen haar kinderen. Er was geen gas, geen elektriciteit, geen stromend water. We knapten de boel een beetje op. Die andere vrouwen gingen eruit en toen bleven we met z'n tweeën achter.

Tegen de tijd dat ik in dat huis trok, had ik om een gerechtelijk bevel gevraagd tegen mijn man. Maar hij had gevraagd of hij mijn kinderen kon zien. Ik had de rechtbank gevraagd dat niet toe te staan omdat ik wist dat hij ze zou dwingen hem te vertellen waar ik woonde. En op een keer was dat ook precies wat er gebeurde. Hij had mijn zoontje, die toen negen was, gedwongen het te zeggen. Hij had hem ook mishandeld en gevraagd waar ik woonde. Uiteindelijk vertelde mijn zoontje het hem. Mijn man haalde mijn oudste dochter bij me weg. Het gerechtelijk bevel hielp niet en de politie hielp niet. Ze zeiden: 'U hebt een bevel van het Hooggerechtshof. U moet daar maar naar toegaan'. De advocaat die ik had, zei: 'Het is niet ernstig genoeg om er een rechtszaak van te maken. U moet maar scheiden. Dat is de oplossing voor uw problemen'. Maar dat was geen op-

lossing voor mijn problemen! Uiteindelijk kreeg ik toch mijn kind terug. Hij kwam op een avond langs en zei, 'Je kunt haar terug krijgen'. Hij sloeg me toen zo hard op mijn mond dat je door het gat mijn tanden kon zien.

Weer kon ik geen hulp krijgen, hoewel ik de politie had verteld dat hij best terug kon komen. Ze zeiden dat ze niets konden doen, zolang hij me niets deed. Dus was ik de hele nacht in dat huis en probeerde die man kwijt te raken. Dat lukte uiteindelijk en ik vluchtte naar een ander tehuis, waar ik weer drie maanden woonde. Daar heeft mijn man me weer gevonden. Met niemand om me te helpen, niemand om hem voor het gerecht te slepen, moest ik wel weer weggaan. Mijn man ziet de kinderen nu niet, maar als ik naar Engeland terugga, is er weer een rechtszaak, omdat hij me voor de rechtbank heeft gedaagd om de kinderen te zien. En ik weet dat als ik niet win en hij ze mag zien, ik weer zal moeten vluchten.

Getuige 3: Engeland

Mijn naam is Y. Ik ben zes jaar getrouwd geweest en mijn man begon me te slaan toen we drie maanden getrouwd waren. Daar was ik heel verbaasd over. Ik had nog nooit over die dingen gehoord. Ik was naïef en dacht dat partners in een huwelijk gelijk waren. Toen ik aan een vriendin vertelde dat ik geslagen was, geloofde ze me niet. Ze zei dat ik loog en dat dergelijke dingen alleen maar in de Middeleeuwen gebeurden. Daarom vertelde ik het aan niemand meer. Ik dacht toen dat er iets heel ergs met mij aan de hand was, anders zou het toch niet gebeurd zijn.

In de volgende twee jaar gebeurde het maar af en toe, maar dan was het ook heel erg. Mijn man had besloten dat we bij zijn broer moesten gaan wonen en ik moest voor hen allebei zorgen, hun kleren wassen, hun eten koken en de hele dag werken. Ik zei: 'Nee, ik blijf in mijn flat'. Als hij me wilde zien kon hij me komen opzoeken, maar ik wilde niet verhuizen. Die avond sloeg hij me en ik kreeg bloedingen. De volgende dag ging ik naar de dokter en toen bleek dat ik drie maanden zwanger was en dat ik een miskraam kon krijgen. Ik moest naar het ziekenhuis. Na vijf weken mocht ik naar huis, maar de dokter zei dat als ik wilde dat het kind geboren werd ik geen geslachtsgemeenschap mocht hebben. Mijn man wilde dat ik een briefje meenam elke keer dat ik onderzocht was, waarin de dokter schreef dat ik inderdaad niet met hem naar bed mocht. Maar toch geloofde hij me niet. Hij zei dat ik loog en hij begon me weer te slaan, terwijl ik toch zwanger was. Ik schaamde me teveel om het aan iemand te vertellen. In het ziekenhuis had ik gezegd dat ik van de trap was gevallen.

Toen mijn dochter geboren was, werd het veel erger! Ik ben toen naar Duitsland gegaan waar mijn moeder woont. Mijn man zei de flat op en die kon ik niet terugkrijgen, hoewel hij toch op mijn naam stond. Ik probeerde hulp te krijgen in Duitsland. Daar ging ik naar de sociale dienst en ze zeiden dat voor hen mijn kind, dat in Engeland geboren was, niet bestond en ik dus ook geen bijstand kon krijgen. Volgens hun had ik geen kind en kon ik dus werken. Maar ik kon geen baan krijgen omdat ik een kind had en ik had niemand die voor haar kon zorgen. Ik kon geen flat of een oppas betalen, omdat ik geen baan kon krijgen. Ik liep in kringetjes rond tot ik eindelijk werk vond in een restaurant waar ik moest bedienen. Met mijn kind kreeg ik een kamer en eten in het restaurant waar ik werkte van 9 uur 's morgens tot 10 uur 's avonds. Tussen de middag had ik een kwartier om mijn acht maanden oude dochttertje te voeden. 's Avonds had ik 20 minuten om haar te voeden en in bed te stoppen. De rest van de tijd was ze in de box en hilde voortdurend. Ze betaalden geen verzekering voor me en ik verdiende bijna niets. Na vier weken had ik er genoeg van en ging ik weg. Ik had geen huis. Ik had geen baan. Ik had geen geld. En niemand wilde iets met me te maken hebben.

Mijn man schreef me op het adres van mijn moeder en zei dat het hem erg speet en dat hij wilde dat ik terugkwam. Als ik niet terug kwam zou hij er zich tegen verzetten dat ik het kind kreeg toegewezen, want hij zei dat hij haar wilde. Dus ging ik toen naar mijn advocaat en die zei dat een Duitse rechtbank mij geen Engels kind zou toewijzen als ik geen huis had, want dan zou de Duitse regering het bestaan van het kind moeten erkennen en me bijstand moeten geven. Dus toen ben ik terug gegaan naar mijn man. Mijn man gaf me een huis van één kamer met een bed, een gootsteen en een gasstel. Zijn huisbaas gooide ons eruit, dus toen had ik weer geen huis.

Hoewel mijn moeder ons geld gaf om een huis te kopen, had ik de handtekening van mijn man nodig om het te kopen! Ik mocht niet uitgaan van hem - ik kon zelfs niet 's avonds naar een cursus. Ik kon geen baan krijgen. Hij zei dat mijn plaats thuis was. Uiteindelijk had ik hem ervan overtuigd dat ik een baan wilde en ik ging 's avonds in een restaurant bedienen. Elke cent die ik verdiende trok hij af van het huishoudgeld. Ik kon niet meer terug naar Duitsland na wat ik daar had doorgemaakt, maar ik wist niet waar ik dan heen moest.

Mijn man had een vriendin die hij bleef opzoeken. Ik zat helemaal alleen in Noord Engeland. Ik had geen vrienden en ik mocht niemand opzoeken. Op een keer kwam hij om twee uur 's nachts thuis. We kregen ruzie en hij begon me te slaan. Hij sprong bovenop me. Hij gaf me ervan langs met zijn vuisten, zijn knieën en zijn voeten. Ik was overal bont en blauw. Mijn kind werd wakker en kwam bij me zitten. Hij bleef doorgaan me te slaan en zij kreeg ook een kapotte lip. Later was er bloed in mijn urine. De volgende dag ging ik naar de dokter. Ik wilde met mijn kind naar het ziekenhuis. De dokter hield een preek tegen me van twee uur en zei dat ik de huwelijkseed brak als ik een scheiding wilde. De dokter in het ziekenhuis gaf me een klopje op mijn schouder en zei dat zulke dingen wel eens voorkwamen. Ik vroeg of ik mijn kind bij me kon hebben in het ziekenhuis en de maatschappelijk werker daar zei: 'Uw man is zo'n aardige man en het spijt hem zo', en dat het kind veilig was bij hem. Ik bleef 10 dagen in het ziekenhuis en toen zeiden ze dat ik naar huis kon gaan. Ik zei dat ik niet naar huis wilde. Ik hield me aan het bed vast en zei: 'Ik ga niet naar hem terug' en ze zeiden: 'Nou, u kunt nergens anders heen'.

Gelukkig liep mijn man drie weken daarna bij me weg vanwege zijn vriendin. Als zij er niet was geweest, zou hij me waarschijnlijk nog steeds slaan. Dus dat heb ik aan haar te danken.

Ik werk nu in een tehuis voor mishandelde vrouwen in York.

Er zijn honderdduizenden vrouwen zoals wij. Hoofdzakelijk vanwege de kinderen kunnen we onze situatie niet veranderen. Dat, en het feit dat we geen woonruimte kunnen vinden om met onze kinderen te leven, maakt het zo moeilijk - omdat we economies afhankelijk zijn van die mannen. Ik heb de vrouwenbeweging gevonden en ik heb er veel zelfvertrouwen door gekregen.

Getuige 4: Nederland

Toen ik vijf jaar geleden met mijn vriend ging samenwonen stond hij als nogal agressief bekend. Maar toen we bij elkaar gingen wonen werd hij veel rustiger. Hij vertelde mijn familie en kennissen ook hoe hij veranderd was. Dus was ik niet bang om met hem samen te wonen. Het ging vier jaar lang ook erg goed. Hij aksepteerde mijn drie kinderen uit mijn eerste huwelijk en ik zorgde ervoor dat zijn kinderen, die hij vier jaar lang niet had gezien, hem weer kwamen opzoeken. Toen wij een nieuw huis kregen toegewezen en zijn kinderen bij ons kwamen wonen leek de situatie ideaal. Het huis stond op zijn naam en hij voelde zich daarom nogal sterk staan. Maar in die periode begon hij me te slaan. Ook kreeg hij in die periode weer contact met zijn eerste vrouw en begon hij haar regelmatig te zien. Zijn 18-jarige dochter stond volledig aan zijn kant en moedigde een eventueel nieuw begin tussen haar vader en moeder aan.

Ik mocht dan af en toe misschien een klap gekregen hebben, maar nu werd ik werkelijk mishandeld. Ik werd geschopt en geslagen en uit bed gegooid. Soms probeerde hij me midden in de nacht het huis uit te gooien omdat hij zei dat het zijn huis was en ik geen recht had om er te zijn. Ik had vaak een blauw oog of blauwe plekken. Ik ging niet naar de dokter, want ik schaamde me dood. Je praat tenslotte niet over mishandeling. Je denkt dat je tot de uitzonderingen behoort. De burens wisten ervan en praatten er met elkaar over, maar niemand wilde zich er mee bemoeien. Niemand dacht eraan om de politie te bellen wanneer ze hoorden dat ik door de kamer werd geslagen of op straat gesmeten werd. Ik zag alleen een gordijn bewegen. Niemand stak een hand uit.

Het einde kwam toen hij een bierglas in mijn gezicht gooide. Ik moest door een dokter behandeld worden. De dokter vond dat ik een klacht tegen mijn vriend moest indienen, maar toen hij opperde om de politie naar mijn huis te laten komen durfde ik dat niet aan. Ik wist dat mijn vriend dan gevaarlijk zou worden. Hoewel hij me die nacht niet heeft geslagen bedreigde hij me. Hij zei dat het enige waar hij spijt van had was dat hij me met het bierglas had gemist en dat ik niet blind was

geworden. Toen heeft hij om half vijf 's ochtends gezegd dat ik kon vertrekken en ik was zo bang dat ik gegaan ben. Via de telefoon kwam ik in contact met de stichting 'Blijf van m'n lijf en daar woon ik nog steeds.

Die zaterdag ging ik terug om de kinderen te halen. Dat lukte me niet want m'n vriend liet me ze niet meenemen en hij begon me weer te slaan. Toen ik de politie belde verweet hij mij dat ik was weggelopen, hoewel het duidelijk was dat ik was mishandeld. Mijn vriend was die ochtend zelf naar de poort geweest om zichzelf goed te praten en om allerlei rare verhalen over mij te vertellen. Hij vertelde hen bijvoorbeeld dat ik met vreemde mannen naar bed ging en mijn kinderen verwaarloosde. Daarom weigerde de politie om mij te helpen. Later kreeg ik via de Kinderbescherming de zorg over mijn kinderen. Maar ik moest eerst bewijzen dat de verhalen die mijn vriend verteld had niet waar waren. In ieder geval ben ik tot de conclusie gekomen dat je als mishandelde vrouw helemaal alleen bent en dat je van niemand hulp kan verwachten. Zonder een organisatie als 'Blijf van m'n lijf' is er geen veilig heenkomen voor vrouwen zoals wij.

Getuige 5:Nederland

Vrouwenmishandeling is niet ongewoon in Holland. We kunnen jullie geen cijfers geven omdat niemand de moeite neemt om achter de feiten van deze misdaad te komen. In het Nederlandse juridische systeem is het een misdaad met een hoge straf, maar het wordt meestal niet vervolgd. Tot nu toe is er geen onderzoek gedaan naar gewelddadige echtgenoten in Holland. Er zijn enkele instellingen in Nederland waar vrouwen voor een korte tijd (tot drie maanden) onderdak kunnen krijgen. Maar deze instellingen zijn niet erg duidelijk over de reden waarom vrouwen daar willen wonen. Ze spreken over 'huwelijksproblemen', wat van alles kan inhouden. Vrouwenmishandeling komt als zodanig niet voor in de terminologie van hulpverlenende instanties. Als een vrouw door haar man wordt mishandeld, dan zeggen ze dat er een 'relatieprobleem' is of een 'kommunikatiestoornis tussen de huwelijkspartners'. De 'oplossing' wordt gezocht in het 'weer tot elkaar brengen van de huwelijkspartners'. Een vrouw vertelde ons over haar 'relatie-therapie'. 'Toen ik mijn therapeut vertelde dat ik bang was voor mijn man omdat hij de vorige avond had geprobeerd me te wurgen, antwoordde hij: 'Mevrouw X, verplaatst u zich eens in de situatie van uw man. Hoe moeilijk moet het niet voor hem zijn dat u bang voor hem bent.'

In oktober '74 opende 'Blijf van m'n Lijf' een toevluchtsoord voor mishandelde vrouwen en hun kinderen. Het adres is geheim. 'Blijf van m'n Lijf' helpt vrouwen terwille van henzelf, niet in termen van hun relaties of de huwelijken waaruit ze gevlucht zijn. Men bemoeit zich helemaal niet met mannen. Er zijn twee doelstellingen: een veilig heenkomen bieden aan mishandelde vrouwen en hun kinderen, en bekendheid geven aan het probleem van vrouwenmishandeling. Sinds dit toevluchtsoord geopend is zijn er ongeveer 300 vrouwen met 600 kinderen naar toe gekomen. Ook andere instellingen hebben gemerkt dat meer vrouwen naar hen toe zijn gekomen met duidelijke klachten over mishandeling. Het blijkt een wijdverspreid probleem te zijn. Maar toch geloven we dat we nog maar een klein percentage van de vrouwen hebben gezien die werkelijk mishandeld worden. We hebben tot nu toe gemerkt dat mishandeling niet beperkt is tot bepaalde sociaal-ekonomische klassen.

Mishandeling neemt allerlei vormen aan: de vrouw op haar hoofd slaan, met of zonder stok, haar aan haar haren trekken; haar in de maag, op haar rug of haar lendenen stompen; in haar buik trappen en haar zo een miskraam bezorgen; haar neus of ribben breken met schoppen; een strijkijzer op haar lichaam zetten; een vork in haar rug steken; haar wurgen; haar van de trap gooien; een paar wervels breken; haar dag en nacht wakker houden door haar met een mes te bedreigen. Veel vrouwen vertelden ons dat ze vaak geprobeerd hebben om te vluchten, maar het niet gedaan hebben omdat ze nergens veilig naar toe konden gaan. Meestal vluchtten ze naar familie of vrienden, maar dan wisten hun mannen direkt waar ze hen konden vinden. De officiële hulpverlenende instanties nemen hun problemen niet serieus en proberen hen terug te doen gaan naar waar zij vinden dat ze horen: 'thuis'.

De politie weigert om de klachten van vrouwen over mishandeling te noteren. 'Dit is een echtelijke ruzie, mevrouw, we kunnen niets voor u doen. U kunt beter naar huis gaan'.

Dokters geven soms eerste hulp, maar zij weigeren vaak een medies attest af te geven dat een vrouw op het politie bureau kan gebruiken. Ze willen zich er niet mee inlaten door wat voor bewijs ook te verschaffen. Advokaten laten vrouwen ook thuis blijven door hen te vertellen dat zij hun recht op het huis verliezen wanneer zij het 'vrijwillig' verlaten. Dit is helemaal niet waar. Een heleboel vrouwen hebben hun huis opgeëist en teruggekregen. Advokaten raden vrouwen soms aan om niet te scheiden omdat 'je er misschien niet levend uit komt'. Bovendien bieden ze geen hulp bij het zoeken naar een veilig heenkomen. Ze zijn van mening dat 'een klap in elk goed huwelijk voorkomt'.

Maatschappelijk werk en therapeutische instanties nemen aan dat er een niet-bestaande gelijkheid is tussen partners. Beide partners moeten hun eigen verhaal vertellen en naar elkaar luisteren. De therapeut luistert naar hen beide en blijft 'neutraal'. In feite steunt hij of zij het recht van de sterkste en dat is de man. Meestal gaat het zo dat als ze thuiskomen de man zijn vrouw duidelijk maakt dat wat zij zojuist aan de therapeut vertelde hem niet beviel. Een volgende keer vertelt zijn vrouw dan niets meer. Familie en burens weten meestal niets af van de problemen van de vrouw. Vrouwen praten niet graag over mishandeling uit angst of uit schaamte. Soms houden mensen op het terugkerende verhaal van 'tegen een deur gelopen' te geloven en bieden dan hulp aan, bijvoorbeeld een kamer in hun eigen huis.

Maar dit veroorzaakt vaak veel problemen: de man kan de familie en/of de burens ook gaan bedreigen en hij kan zijn vrouw gemakkelijk vinden. En soms beginnen ze de vrouw te helpen, maar kunnen ze daar niet mee doorgaan door gebrek aan ruimte in hun eigen huis. Ook proberen sommigen de vrouw te overreden om terug te gaan naar huis om 'het huwelijk te redden'. Als een vrouw jaar in jaar uit mishandeld is krijgt zij ook andere problemen: ze wordt magerder, of propt zichzelf juist vol met eten, krijgt huiduitslag, wordt geïrriteerd, ook tegenover haar kinderen. Misschien wordt ze gek en loopt huilend en schreeuwend over straat of 'ziet ze dingen'. Dan zal ze gedreigd worden met naar een psychiatrisch ziekenhuis gestuurd te worden. Mannen weten dat: 'Ik zal je pesten tot je in een inrichting wordt opgenomen', zei een man.

Vrouwen in een dergelijke situatie zitten in een vicieuze cirkel: als ze mishandeld worden en thuisblijven worden ze uitgemaakt voor masochisties, neuroties of hysteries, maar wanneer ze het huis uit gaan krijgen ze te horen dat ze onverantwoordelijk zijn en niet in staat om voor zichzelf en de kinderen te zorgen. Sinds we begonnen zijn wordt het probleem van mishandeling meer erkend dan daarvoor. Hoewel een heleboel mensen nog steeds beginnen te lachen en het probleem negeren, komt deze reactie minder voor. Vrouwen moeten weten dat zij hun huis kunnen verlaten als ze dat willen. Maar er zouden meer huizen voor mishandelde vrouwen moeten zijn. We denken dat sommige vrouwen niet naar dit toevluchtsoord komen omdat Amsterdam voor hen te ver weg is. Er zouden meer huizen moeten komen in andere delen van Nederland.

Een ander probleem is om blijvende huisvesting te vinden voor mishandelde vrouwen. Het blijkt dat veel vrouwen lange tijd in het toevluchtsoord moeten blijven omdat ze geen geschikt en veilig onderkomen voor zichzelf en hun kinderen kunnen vinden.

Het uitgangspunt is nog steeds dat vrouwen deze specifieke misdaad tegen henzelf in de openbaarheid brengen. Alleen op die manier kunnen zij oplossingen bedenken en kunnen zij op de lange duur andere mensen dwingen om hen de voorzieningen te geven die zij nodig hebben en waar zij recht op hebben.

Het verbijsterende van de getuigenissen over mishandeling van vrouwen is, dat de politie en het merendeel van de sociale instellingen zelfs de meest vergaande vormen van geweld voor kennisgeving aannemen als die thuis gebeuren. Op moord na worden alle vormen van gewelddadigheid van mannen tegen vrouwen genegeerd en hoeven vrouwen niet te rekenen op bescherming of zelfs maar medeleven van degenen die door de staat betaald worden om de burgers te helpen en te beschermen.

GEDWONGEN OPSLUITING IN PSYCHIATRIESE IN- RICHTINGEN EN IN HET HUWELIJK

De situatie van mishandelde vrouwen is nog veel erger in die samenlevingen waar echtscheiding niet is toegestaan. Het feit dat vrouwen gedwongen worden getrouwd te blijven wanneer zij blootstaan aan allerlei wreedheden, laat zien hoe barbaars patriarchale wetten soms zijn. Hier volgt een getuigenis uit Ierland.

Getuige 1: Ierland

Mijn naam is Josephine McCormack. Ik ben 51. Ik ben 24 jaar getrouwd en heb negen kinderen van tussen de 8 en 23 jaar. Mijn man werkt bij de spoorwegen - hij is kruier en seinwachter. Van het begin af aan is mijn huwelijk een grote mislukking geweest. Mijn man was een overheersend iemand, die mij vertelde hoe ik mijn leven moest leiden. Hij geloofde dat ik van hem was en dat hij met me kon doen wat hij wilde. Als ik het niet met hem eens was, of als ik iets niet naar zijn genoegen deed, of zelfs als hij gewoon in een slechte bui was, dan sloeg hij me. Wij woonden in een klein plaatsje op het platteland, in het westen van Ierland. Mijn huis en mijn kinderen waren mijn leven. Ik verloor alle contact met andere mensen omdat mijn vrienden en vriendinnen me niet mochten opzoeken in het huis van mijn man. Mijn huwelijk werd zo slecht dat mijn man en ik niet meer met elkaar spraken. Boodschappen en opmerkingen over huishoudelijke zaken liet hij aan mij overbrengen door een van onze kinderen. Dit absolute gebrek aan communicatie heeft zes jaar geduurd, de laatste zes jaar van ons leven samen - en dat terwijl we wel in hetzelfde huis woonden. Al die tijd was er niemand die ik om hulp kon vragen.

In Ierland kun je niet scheiden. Ik had het geld niet om bij het Hooggerechtshof scheiding van tafel en bed aan te vragen. Toen mijn huwelijk mislukte had ik twee keuzen: mijn gezin in de steek laten en in mijn eentje opnieuw beginnen, of bij mijn man en kinderen blijven. Het huis was van mijn man. Ik had geen geld, geen baan en geen recht op de kinderen. Maar ik hield van de kinderen en kon ze niet in de steek laten.

In augustus 1974 werd het me teveel en maakte ik, in uiterste wanhoop, plannen om weg te lopen en mijn vijf jongste kinderen met me mee te nemen. Ik wilde naar Engeland. Daar zou ik proberen werk te vinden en met mijn vijf jongsten opnieuw te beginnen. Natuurlijk zei ik niets tegen mijn man. Ik woonde in Galway, ongeveer 225 km van Dublin. We namen op 9 augustus de middag-trein naar Dublin. Bij het eerste station waar we stopten, stapten twee politieagenten in burger in. Ze vroegen me naar mijn identiteitspapieren en stelden me allerlei vragen. Toen ze me vroegen met hen uit te stappen en mee te gaan, weigerde ik. Ze gaven toe dat ik niets had misdaan dat hun aktie rechtvaardigde. Ze gaven ook toe dat ze opdracht hadden gekregen om mij en de kinderen op te sporen en aan te houden. Bij het volgende station kwamen twee politiemannen in uniform op ons af. Ook zij zeiden dat we uit moesten stappen en met hen mee moesten gaan. Weer weigerde ik. Ze wilden me niet vertellen op wiens bevel ze dit deden. Ik weigerde hen te vertellen waar naartoe ik op weg was. Ze waarschuwden me, zeiden dat ze de bevoegdheid hadden me tegen te houden en pakte mij en de kinderen toen op, droegen ons de trein uit en zetten ons in een politieauto. Ik was bang en ongerust, mijn kinderen waren hysterisch van angst.

Op het politiebureau werden we in een kamer opgesloten en kregen we verder niets over de zaak te horen. Om twaalf uur 's nachts beweerde een politieagent dat ik ziek was en naar het ziekenhuis moest. Hij beval me met hem mee te gaan, maar ik weigerde en zei dat ik niet opgenomen hoefde te worden maar dat ik een advocaat of een dokter wilde spreken. Mijn verzoek werd afgewezen. Mijn kinderen werden bij me weggehaald en naar huis gestuurd, terug naar hun vader. Ik werd ruw beetgepakt bij mijn armen en benen en weer in een politieauto gezet. Mijn armen werden op mijn rug gebonden en ik moest achter in de auto op mijn knieën gaan zitten. Zo kwam ik in de inrichting aan. Hoe meer ik mij verzette tegen mijn aanhouding, hoe ruwer ik werd behandeld.

De volgende dag merkte ik dat ik op een zeer streng bewaakte afdeling was terecht gekomen. Contact met de buitenwereld was niet toegestaan en ik kreeg geen inlichtingen over mijn eigen situatie. Ik mocht alleen de mis bijwonen, onder bewaking van een verpleegster. Mijn vragen naar wat er eigenlijk aan de hand was werden niet beantwoord, of ik kreeg van de doktoren te horen dat ik niet zoveel vragen moest. Na drie weken ging ik in hongerstaking. Ik vertelde een dokter dat ik hiermee protesteerde tegen mijn onwettige opsluiting, en werd onmiddellijk gestraft. Ze namen me mijn sigaretten af, ik kreeg een injectie en werd in bed gestopt. Maar ik zette mijn hongerstaking voort en weerstond pogingen tot kunstmatige voeding. Vijf dagen lang leefde ik alleen op vocht en toen kreeg ik te horen dat mijn geval in behandeling was en dat ik naar een ander ziekenhuis zou worden overgebracht 'teneinde van daaruit definitief ontslagen te worden'. Ik zat toen al een hele maand vast, en had per brief een klacht ingediend bij de Minister van Gezondheidszaken. Onder bewaking werd ik naar een andere inrichting overgebracht, maar ik werd niet, zoals beloofd, vrijgelaten. In plaats daarvan werd er voortdurend druk op me uitgeoefend om toe te stemmen in shocktherapie. Ik weigerde. Ik vermoedde dat mijn geval onder behandeling was bij het Ministerie van Gezondheidszaken, omdat ik hen had geschreven; als ik zou meewerken aan een behandeling zou mijn opnemings in de inrichting normaal lijken en mijn aanhouding en opsluiting kunnen rechtvaardigen.

Omdat mijn man mij had laten opnemen had ik ook zijn handtekening nodig om vrij te komen. Hij weigerde ronduit en zei tegen een van de doktoren dat hij me nooit meer wilde zien. Mijn 21-jarige dochter Margaret, die ruzie heeft met haar vader en niet meer thuis woont, kwam me vaak opzoeken. Zij begon zich zorgen te maken over mijn situatie en raadpleegde een advocaat over de rechtmatigheid van mijn opsluiting. Zij kwam te weten dat ook zij tekenen kon voor mijn invrijheidstelling mits ze de volle verantwoordelijkheid voor mij op zich nam. Toen ze dit aan de doktoren meedeelde, stonden die erop dat eerst mijn man op de hoogte moest worden gesteld, maar dat was alleen maar een formaliteit. Drie weken nadat mijn dochter haar handtekening had gezet en daarmee de volledige verantwoordelijkheid voor mij op zich had genomen, mocht ik weg. Op 7 november, drie maanden nadat ik in de trein was aangehouden, was ik weer een vrije vrouw. Ik kon niet naar huis gaan, en kon daarom ook mijn kinderen niet zien. Er was niemand die voor hen zorgde, ze werden volkomen verwaarloosd en waren ongelukkig. Ik werkte een paar weken als schoonmaakster in een hotel, totdat ik wat geld bij elkaar had en genoeg hersteld was van mijn ervaringen in de inrichting. Toen heb ik met behulp van mijn dochter Margaret mijn kinderen uit het huis van hun vader ontvoerd, ben nogmaals op de trein naar Dublin gestapt en slaagde er deze keer wel in te ontsnappen naar een nieuw leven. Ik woon nu al meer dan een jaar heel gelukkig met mijn jongste kinderen in Dublin.

Sinds die tijd heb ik geprobeerd een verklaring te vinden voor de misdaad die tegen mij en mijn kinderen gepleegd is, maar zonder succes. Ik ben er wel achter gekomen dat in gevallen als het mijne de heren wetgevers en verdedigers en de heren doktoren onder één hoedje spelen, en dat het voor mij in ieder geval onmogelijk was de barrières van beroepsgeheim en zogenaamde ethiek te doorbreken. Een paar dingen ben ik wel aan de weet gekomen. Zo bleek dat de medeplichtige van mijn man bij zijn pogingen om mij opgenomen te krijgen, onze plaatselijke priester was. Hij was bevriend met mijn man, was op de hoogte van de omstandigheden bij ons thuis, had mij meer dan eens gezien als ik pas door mijn man geslagen was, maar heeft nooit de behoefte gehad mij of de kinderen te hulp te komen. Deze priester heeft zijn invloed gebruikt, en ook het feit dat ik me in 1971 vrijwillig heb laten behandelen voor aanhoudende angstgevoelens en depressies, aangevoerd om mij in die inrichting te krijgen. Hij heeft de politie daar in eigen persoon telefonies opdracht toe gegeven.

Ik heb niet gekozen voor een huwelijk als het mijne, maar ik kon geen kant op omdat ik van mijn negen kinderen hield. In Ierland kun je niet scheiden. In ons land bestaan geen voorzieningen voor vrouwen die zich in een situatie bevinden als de mijne.

Wat nog veel onrustbarender is dan het gewelddadige gedrag van de echtgenoot van deze vrouw, is het feit dat de wet zijn grillen zo duidelijk beschermt terwijl de wet zo volledig faalt bij het beschermen van de belangen van vrouwen, en dat de priester, de politie en de

doktoren in de inrichting allen actief samenwerkten en daarmee het gewelddadige, misdadige gedrag van deze man ondersteunden. Dit soort medeplichtigheid onder mannen is beslist een van de redenen waarom er meer vrouwen in inrichtingen zitten opgesloten dan mannen.

BEDREIGING MET GEWELD

Terwijl men zich steeds meer en op grotere schaal bewust wordt dat vrouwen worden aangerand en lichamelijk mishandeld, wordt het probleem van niet-seksuele aanranding en mishandeling buiten het huwelijk vaak vergeten. De grotere fysieke kracht van mannen en het feit dat ze eerder geneigd zijn geweld te gebruiken, kleuren elke relatie tussen vrouwen en mannen, zelfs al zijn we ons dat niet bewust en zijn we zelf nog nooit het slachtoffer geworden van geweld. Ik denk niet dat er vandaag de dag nog vrouwen zijn die nooit bang zijn geweest voor mannelijk geweld, en angst beïnvloedt onvermijdelijk het gedrag. De volgende getuigenis is afkomstig van een Duitse vrouw die tijdens het Tribunaal door een man is belaagd.

Getuige: België

Een groep van ongeveer 50 vrouwen logeert in een jeugdherberg in Brussel en vanaf het moment dat we er kwamen zijn we voortdurend lastig gevallen met vernederende opmerkingen van de eigenaar. We hebben tot nu toe niets gedaan, waarschijnlijk omdat we als vrouwen aan dit soort dingen gewend zijn. Maar vandaag ging één van de vrouwen die er logeert, een Duitse, na het ontbijt naar de w.c. en ze kon de deur niet meer open krijgen om eruit te komen. Dus riep ze om hulp. De eigenaar moest de deur met een buigtang openen. Toen hij de deur eenmaal geopend had was hij zo woedend dat zij zichzelf ingesloten had dat hij haar op de rug sloeg met de tang. We waren ons in onze kamer aan het aankleden - het was vlak voor het Tribunaal - toen ze werkelijk hysteries boven kwam. Vlak achter haar kwam de eigenaar die tegen haar riep dat ze haar spullen kon pakken en vertrekken, dat ze niet langer welkom was in de jeugdherberg. Natuurlijk weigerde ze en we stonden allen achter haar. Ze had net als wij al voor vijf nachten betaald. De man ging weg en aangezien ongeveer negen vriendinnen zich met haar bemoeiden dachten we dat de zaak afgedaan was, maar dat we het vanmorgen op het Tribunaal ter sprake zouden brengen. Vlak daarna gingen wij weg en de vrouw die was aangevallen en haar vriendinnen maakten zich klaar om ook te gaan. Maar toen ze beneden kwamen ging de eigenaar in de deur staan en liet haar niet door. Hij zei dat hij de politie gebeld had en dat ze moesten wachten. Uiteindelijk kwam de politie die de vrouwen hun paspoort vroeg en hun adressen etc., maar zij weigerden en vroegen waarom zij werden vastgehouden en wat ze hadden misdaan. Omdat zij weigerden dreigde de politie hen op te sluiten en liet nog een politiewagen komen. Er kwam nog een politieauto met sirene en zwaailicht, kennelijk om de vrouwen te intimideren. De vrouwen weigerden nog steeds om mee te werken en het hoofd van de politie werd erbij gehaald. Hij vroeg hun paspoort en schreef hun adres op. Toen de agenten ontdekten dat de vrouwen allemaal van het Tribunaal waren betrok hun gezicht opeens. Ze trokken zich terug in een kamertje en lieten de vrouwen buiten wachten. Ze hebben een half uur overlegd, kwamen vervolgens naar buiten en het hoofd van de politie vertelde de vrouwen dat ze nog één nacht mochten blijven, als ze beloofden om zich rustig te houden en zich netjes te gedragen. Vergeet niet dat we voor vijf nachten hadden betaald, terwijl het ons werd toegestaan om te blijven. Ondertussen noemt de eigenaar van de jeugdherberg de vrouwen van het Tribunaal gekken en idioten. Dus wat we willen doen is de vrouwen waarschuwen die logeren in het Internationale Jongerenhotel om achter de vergaderzaal bijeen te komen zodat we kunnen overleggen wat we gaan doen. We willen jullie ook de volgende resolutie voorleggen: 'Wij, de vrouwen van het Internationale Tribunaal over Misdaden tegen Vrouwen, eisen zonder uitstel een onderzoek naar de eigenaar van het Internationale Jeugdhotel, Rue du Congrès, Brussel, teneinde zijn vergunning te herroepen. Deze man heeft zich schuldig gemaakt aan misdaden tegen vrouwen'. (Resolutie bij acclamatie aangenomen). Tenslotte, probeer alsje-

blijft druk uit te oefenen op de plaatselijke gemeenschap om iets aan deze man te doen. Volgens ons is hij gevaarlijk.

FEMICIDE

Allereerst moeten we tot ons laten doordringen dat homicide (moord) in feite vaak femicide (vrouwenmoord) is. We moeten ons een begrip vormen van moord als seksuele politiek. Femicide is al heel lang aan de gang, vanaf de heksenverbranding in het verleden tot aan de meer recente, wijdverbreide gewoonte in veel samenlevingen om pasgeboren meisjes ter dood te brengen, tot aan het vermoorden van vrouwen vanwege haar 'eer'. Omdat het hierbij maar om vrouwen gaat, is er nooit een apart woord voor bedacht totdat Carol Orlock de term 'femicide' uitvond. Er volgen getuigenissen uit de Verenigde Staten en uit Libanon.

Getuige 1: Verenigde Staten

Soms ontaardt het mishandelen van vrouwen in het vermoorden van vrouwen.

Uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat bij 85 procent van de gevallen van moord in Amerika, de politie op zijn minst één keer om hulp is gevraagd, en dat in 50 procent van die gevallen de politie 5 keer of vaker te hulp is geroepen vóór de moord werd gepleegd. Het ondoelmatige optreden tegen gewelddadige echtgenoten leidt tot onmetelijke pijn en onmenselijk lijden van talloze vrouwen, en draagt bij tot deze vorm van femicide.

Een van de tien vrouwen die in de Verenigde Staten het slachtoffer worden van moord, wordt bij of tijdens het plegen van de moord aangerand of op andere manieren seksueel misbruikt. In haar pas uitgekomen boek 'Against our will' schat Brownmiller dat in de Verenigde Staten per jaar 400 verkrachtingsmoorden worden gepleegd. De angst die vrouwen hebben om verkracht te worden en door de verkrachter vermoord te worden, is veel groter dan dit cijfer doet denken. Het is niet bekend hoeveel van de 55210 vrouwen die in 1971 in Amerika zijn aangerand en dit ook aangaven, en hoeveel van het nog veel grotere aantal vrouwen dat hun aanranding nooit bij de politie heeft aangegeven, tenslotte aan de aanrander toegaven uit angst om vermoord te worden. Maar we weten zeker dat het er heel veel zijn. Deze vorm van femicide - verkrachtingsmoord - heeft gevolgen die nog veel verder strekken dan de 400 slachtoffers per jaar. Velen van ons worden erdoor geterroriseerd, of we nu zelf het slachtoffer van aanranding worden of niet.

De volgende gevallen van femicide zijn door Louise Merrill verzameld uit de kranten die in San Francisco verschijnen.

Janet Ann Taylor (21 jaar): gewurgd langs de weg gevonden in San Mateo County.

Mariko Sato (25 jaar): neergestoken en doodgeschoten. Haar lijk werd, in een deken gewikkeld - het onderlichaam ontkleed - en in een grote koffer gepropt, gevonden in een appartement in San Francisco.

Darlene Maxwell (28 jaar): gebonden aan nek, polsen en enkels met een touw. Gekneveld met haar eigen ondergoed. Gewurgd en achtergelaten op een industrieterrein nabij San Francisco. Haar lijk werd pas twee dagen nadat het gevonden was geïdentificeerd.

Betty Jean Keith (25 à 30 jaar): met een mes in de keel gestoken en bij Richmond in het water gegooid tussen 12 uur 's nachts en 5 uur 's ochtends. Haar lijk werd dezelfde dag nog gevonden, maar pas na drie dagen geïdentificeerd.

Mary E. Robinson (23 jaar): door haar vriend 18 keer met een mes gestoken. 'Ze noemde me een lafaard', legde hij uit, 'Ze zei dat ik bang was om voor mijn rechten op te komen'. San Francisco.

Lucy Ann Gilbride (52 jaar): met een mes gestoken en doodgeknuppeld in haar huis in San Rafael.

Cassie Riley (13 jaar): geslagen, ontkleed, aangerand en verdronken. Union City.

Sonya Johnson (4 jaar): aangerand en geslagen, mogelijk gewurgd. Elf dagen voor haar lijk werd gevonden en geïdentificeerd werd zij als vermist opgegeven. San Jose.

Diane David (36 jaar): geslagen, vastgebonden, een prop in haar mond en met een mes gestoken. Achtergelaten in haar appartement in San Francisco.

Arlis Ferry (19 jaar): met een mes gestoken, gewurgd. Aangerand met altaarkaarsen in een kerk op de campus van Stanford University. Haar lijk werd gevonden met het onderlichaam ontkleed.

Linda Faye Barber (24 jaar): doodgeslagen en geheel ontkleed achtergelaten bij het golfterrein van de Castlewood Country Club.

Maude Burgess (83 jaar): geheel ontkleed en met uitgestrekte ledematen - haar armen en benen met lakens vastgebonden - aangetroffen op haar eigen bed. Haar lijk werd pas na twee dagen gevonden. Er was een sloop over haar hoofd heen getrokken. San Francisco.

Josephine de Caso (27 jaar): met een mes gestoken en geslagen. Gevonden op een verlaten plek. Milpitas.

Darlene Davenport (16 jaar): ontkleed en doodgestoken. Achtergelaten op een parkeerterrein in Oakland.

Susan Murphy (19 jaar): doodgeslagen in haar woonkamer in Oakland.

Debra Pera (19 jaar): leefde nog drie dagen nadat ze door haar vriend was geïntimideerd en geslagen. San Francisco.

Rosie Lee Morris (32 jaar): in haar appartement in San Francisco doodgestoken. Haar lijk werd op 24 december gevonden, met het bovenlichaam ontbloot. Het publiek werd de moord bespaard tot na kerstmis.

Door mannen wordt ons gezegd dat we niet zo'n ziekelijke belangstelling voor dit soort gruweldaden moeten hebben. Het wordt volkomen onbelangrijk genoemd om van 'de meest recente aanranding en de meest recente moord op de hoogte te willen zijn'. De moord op of verminking van een vrouw wordt immers niet zo belangrijk geacht dat men van een politieke gebeurtenis kan spreken. Mannen mag je de schuld niet geven voor wat een aantal maniakken uitrichten.

Toch draagt juist die ontkenning van de politieke betekenis van dit soort terreur ertoe bij dat die terreur blijft voortbestaan, dat wij zwak, kwetsbaar en bang worden gehouden. Dit zijn 20ste-eeuwse heksenverbrandingen. De 'maniakken', die deze gruweldaden plegen brengen slechts de logiese consequenties in praktijk van de haat jegens vrouwen waarvan onze hele cultuur doortrokken is. Die haat is onlangs ook naar voren gekomen in een aantal pornografische films waarvan het hoogtepunt was dat op een gegeven moment een vrouw ook echt vermoord werd en in stukken gesneden. Deze zgn. snufffilms worden nu nagemaakt; de advertenties voor een bepaalde film die nu in Amerika draait, vermelden dat het voor het publiek onmogelijk is om uit te maken of de moord op een vrouw nu echt is of in scène gezet.

De vrouwen die in snufffilms worden gedood zijn naamloos. De namen van de vermoorde vrouwen die hierboven zijn opgesomd zullen spoedig vergeten zijn. Toen zij begraven werden kwam niemand op het idee om te protesteren of te demonstreren; er werden geen pamfletten uitgedeeld, geen actiegroepen of commissies gevormd. Maar vandaag hebben we hen herdacht. En morgen moeten we in actie komen om femicide een halt toe te roepen!

Getuige 2: Verenigde Staten

Deze getuigenis is afgelegd in de vorm van een ongepubliceerd gedicht. Pat Barker heeft Vrouwenmoord geschreven naar aanleiding van de moord op haar zuster door haar zwager, en zij heeft het op het Tribunaal voorgelezen.

Het is een heel lang gedicht, daarom volgen hieronder een paar gedeeltes.

Vrouwenmoord

Hallo, hallo dag Dood!
Hij was een kalme man
trouwde met een kalme vrouw
Samen leidden zij

een heel kalm leven

Niet waar, niet waar
zeiden haar zusters
De waarheid komt uit
nu zij gestorven is.
Hij heeft haar geslagen
hij heeft haar beschuldigd
van vreselijke dingen
hij heeft haar geslagen
tot ze bij hem wegging.

Ze ging naar het huis van haar zuster
zij was ook een vrouw alleen
Maar de kalme man kwam en sloeg
Beide vrouwen waren bang:

'Hallo, hallo politieman
Ik ben een vrouw
en ik ben bang. '
Mijn man wil mij vermoorden.'

'Mevrouw, we kunnen niets doen
totdat hij het probeert
Ga naar de rechter en hij zal bepalen
dat uw man u met rust moet laten.'

Ze vond een etage,
zou met een vriendin
gaan wonen, een nieuw leven,
een begin.
Aan de scheiding werd gewerkt
de finale van de kalme man.

Maar hij kwam naar haar huis
en sloeg haar weer.
Beide vrouwen waren bang.

'Hallo, hallo politieman
Ik ben een vrouw alleen
en ik ben bang.
Mijn ex-man wil me doden.'

'Kop op, mevrouw,
we pakken hem'
Het was te laat
hij was te snel
op een dag
schoot een kalme man
zijn kalme vrouw
drie kogels in de rug.
Haar vriendin schoot hij ook maar neer.
Zijn vrouw stierf.

Wat moeten we nu met deze man?

Is dit moord met voorbedachte rade?
Nee, zeiden de mannen
'misdaad uit hartstocht, daar gaat het hier om.
Hij was immers kwaad'.

Is het dan doodslag?
Ja, zeiden de mannen
'maar dat hoeven we niet te zeggen,
we moeten aan zijn strafregister denken.
Waarom geen dood door schuld?
De straf is hetzelfde,'
Wat doen we met deze man?
Zijn baas, een blanke, kwam.
Die zei: 'het is een kalme man,
zwart weliswaar, maar hij werkt goed.'
De mannen stuurden de kalme zwarte man
de gevangenis in.
Overdag werkte hij
's avonds ging hij naar zijn cel en sliep.
Na een jaar kwam hij vrij.

Zuster, ik begrijp het niet.
Ik word woedend, en begrijp het niet.
In Texas zou hij vrijuit gaan
één zwarte doodt een andere,
een zwarte minder in Texas.

Maar dit is Texas niet,
dit is Californië.
Los Angeles, de stad der engelen.
Was zijn daad dan zo onbeduidend?
George Jackson heeft jaren gezeten voor roof
Eldridge Cleaver zat jaren wegens aanranding
In Texas zit een man 40 jaar
omdat hij marihuana op zak had.
Was zijn daad dan zo onbeduidend? Wat heeft hij misdaan?
Oh, zijn vrouw vermoord.
Maar ze waren gescheiden, zeg ik.
Nog niet echt, zeggen zij,
wat van haar was, was van hem,
ook haar leven.
Mannen kunnen hun vrouwen niet verkrachten. .
Mannen kunnen hun vrouwen niet vermoorden.
Zij zijn hartstochtelijk tot in de dood.'

De drie zusters van Shirley Jones
kwamen naar haar krematie
En ze waren verre van sterk.

Maar luister nu naar mijn woorden
het is bijna drie jaar geleden
en ik ben weer sterk
Ik heb veel nieuwe zusters
en als een van hen geslagen wordt,
of verkracht, of vermoord

kom ik niet in het zwart
kom ik niet met gepaste bloemen
kom ik haar dood niet vieren
en het doet er niet toe
of ze zwart is of blank
of ze houdt van een vrouw of een man
Ik kom met al mijn zusters
de straten zullen we versieren
met de ingewanden van hen die behoren
tot de broederschap van vrouwenmoordenaars.

Mijn verdriet verdrink ik niet meer,
en ik kom niet meer nederig
bij de mannen om recht vragen.

Ik ga naar mijn zusters
zonder eerbied, en niet uit plicht,
Ik ben nu sterk
en vol kracht zal ik komen.

Getuige 3: Libanon

(een aan het Tribunaal vanuit Libanon gezonden brief).

Ik wil hier getuigen van twee gevallen van femicide in Libanon. Vorig jaar heeft een broer zijn zuster onthoofd omdat ze trouwde met de man van wie ze hield. Een ander heeft zijn zuster vermoord omdat hij geloofde dat zij de rijke man die ze van haar familie had moeten trouwen, bedrogen had. Lijkschouwing wees uit dat het meisje nog maagd was; haar echtgenoot moet impotent zijn geweest.

KASTRATIE VAN VROUWEN: CLITORIDECTOMIE, EXCISIE EN INFIBULATIE

Het woord kastratie wordt eigenlijk altijd in verband met mannen gebruikt; maar hoe bezorgd en bang mannen zich ook om kastratie maken, op vrouwen wordt het op veel grotere schaal toegepast. We gebruiken het woord voor drie handelingen: clitoridectomie (het verwijderen van de clitoris), excisie (het wegnemen van de clitoris en de kleine schaamlippen, dus van alle uitwendige vrouwelijke geslachtsdelen behalve de grote schaamlippen), en infibulatie (het wegnemen van genoemde delen gevolgd door het dichtnaaien van de vagina op een heel kleine opening na). In hun getuigenissen over mediese misdaden hebben de Duitse vrouwen het over verwijdering van de baarmoeder en eierstokken gehad, en noemen dat kastratie; maar wij zijn van mening dat het woord kastratie beter gebruikt kan worden voor de vernietiging van onze seksualiteit en niet voor de vernietiging van ons voortplantingsvermogen.

De volgende getuigenis, afkomstig uit Guinea, is niet persoonlijk gedaan maar werd door een groep Franse vrouwen overgebracht die al een tijd lang bezig zijn over dit onderwerp meer gegevens te verzamelen.

Getuige 1: Guinea

Vanaf de muur, die de plek waar wij woonden omringde, kon je de grote baden zien waar de vrouwen en mannen zich kwamen wassen. Van daaruit heb ik ook op een dag met eigen ogen gezien hoe die barbaarse verminking die excisie genoemd wordt werd toegebracht, waar de vrouwen van mijn land tussen de 10 en 12 jaar - dus een jaar voor hun puberteit begint - het slachtoffer van worden. F. werd languit op de kiezelstenen gelegd. Er stonden zes vrouwen om haar heen: de oudste, die ook de operatie zou verrichten, behoorde tot haar familie. F. werd door de andere vrouwen stevig vastgehouden. Zij hielden haar benen ver uiteengespreid en drukten haar uit alle macht tegen de grond, omdat het lichaam van F. krampachtig schokte om onder hun greep vandaan te komen.

De ingreep werd zonder verdoving uitgevoerd. Op hygiëne werd niet gelet, er werden geen voorzorgsmaatregelen genomen. De oude vrouw stootte met een fles waarvan de hals was afgebroken hard op F. in en sneed zo het bovenste gedeelte van de geslachtsorganen van mijn vriendin open om een zo groot mogelijke snede te krijgen, want een 'onvollledige verwijdering of uitsnijding geeft niet voldoende garantie tegen losbandigheid van meisjes'. Het dikke, botte glas van de fles sneed niet diep genoeg in de geslachtsdelen van mijn vriendin en de handeling moest verscheidene malen herhaald worden. Mijn vriendin bloedde, ze gilte het uit, de gebeden die werden aangeheven konden haar gillen niet overstemmen. Toen haar clitoris werd weggerukt, schreeuwden de vrouwen van vreugde, dwongen haar ondanks de stromen bloed op te staan om het dorp rond te gaan. En daar ging ze, moeilijk lopend, gekleed in een witte lendendoek, met haar borsten bloot. Vóór deze operatie verschijnen vrouwen nooit met een ontbloot bovenlijf in het openbaar.

Achter haar liepen een stuk of tien vrouwen, jonge en niet meer zo jonge. Ze zongen en maakten muziek op een instrument gemaakt van ringen van kalebassen. Zo vertelden ze het hele dorp dat mijn vriendin nu huwbaar was. In Guinea komt het maar zelden voor dat een man een vrouw trouwt die niet op deze manier besneden is en die geen maagd meer is.

Het duurt twee of drie weken voor de wond is geheeld. Het doet ontzettend veel pijn. Mijn vriendin gilte het uit wanneer ze moest plassen. Om de pijn te verlichten droeg ze een kannetje water bij zich dat ze over zich heen goot als ze urineerde. Gelukkig kreeg ze geen complicaties, het gebeurt vaak genoeg dat zich infecties of pijnlijke bijverschijnselen voordoen, omdat per ongeluk ook de urineleider of het perineum wordt doorgesneden. Sommige van mijn vriendinnen kregen een gezwel op de plek waar de zenuw van de clitoris was doorgesneden. Hierdoor ontstaan felle, stekende pijnen zoals die ook optreden bij geamputeerde ledematen.

In mijn land worden vandaag de dag 85% van de vrouwen besneden, en men zegt van Guinea dat het een vooruitstrevend land is.

Clitoridectomie wordt toegepast in Noord- en Zuid-Jemen, Saoedi-Arabië, Ethiopië, Soedan, Egypte, Irak, Jordanië, Syrië, Ivoorkust, bij de Dogon in Nigeria, de Mendingo in Mali, de Tokoleu in het noorden van Senegal en bij de Peul (Fulbe), alsmede bij vele andere stammen in Afrika. Hieraan wil ik toevoegen dat dit soort barbaarse verminking in sommige landen nog niet genoeg schijnt te zijn, want daar moet de vrouw ook nog dichtgenaaid worden om haar op die manier haar eigen lichaam helemaal te ontnemen. Wanneer een gedeelte van de grote schaamlippen dan is weggesneden - zonder verdoving - worden ze vastgehecht met een soort spelden of pinnen. Zo groeien ze aan elkaar vast; er wordt slechts een kleine opening gelaten voor bloed en urine. Een vrouw moet zich dan, wanneer ze gaat trouwen, vóór haar huwelijksnacht laten opensnijden met een scheermesje. Een man kan zijn vrouw bovendien altijd weer dicht laten naaien als hij voornemens is een tijd weg te gaan.

Ik vraag vrouwen hierbij solidair te zijn en mee te helpen erkenning te verkrijgen voor haar menselijke waardigheid, een waardigheid die absoluut ontkend wordt zolang men vrouwen hun eigen lichaam en ziel afneemt. Ik vraag vrouwen hierbij solidair te zijn om een einde te kunnen maken aan patriarchale onderdrukking en geweld, geweld dat gebaseerd is op angst en haat jegens ons lichaam. Ik vraag vrouwen hierbij solidair te zijn om een einde te kunnen maken aan deze barbaarse verminkingen.

In landen als de Verenigde Staten en Groot-Brittannië, waar lichamelijke kastratie van vrouwen niet meer wordt toegepast, beschikt men over psychologische middelen om een soortgelijk effect te bereiken waardoor vrouwen hun eigen seksualiteit ontnomen wordt.

GEWELDDADIGE ONDERDRUKKING VAN VROUWEN DIE ZICH WEIGEREN AAN TE PASSEN

Er is maar één getuigenis beschikbaar over dit soort onderdrukking van vrouwen, en die komt uit Frankrijk. Dit betekent natuurlijk niet dat alleen in Frankrijk vrouwen die weigeren de rol te spelen die hen wordt opgelegd door de samenleving gedwongen of gemanipuleerd worden om toch te doen wat er van hen verwacht wordt. Overal wordt onveranderlijk met twee maten gemeten, vooral op het gebied van de seksualiteit. Een seksueel actieve jonge vrouw kan worden opgesloten voor dingen waar mannen en jongens graag over opscheppen en voor geprezen worden.

Getuige I: Frankrijk

Ik wil het hier hebben over misdadigheid onder vrouwen, het soort opstandigheid dat typerend voor vrouwen is. Dat is heel moeilijk. Men spreekt zelfs over 'moeilijke vrouwen'. De meeste van deze vrouwen zijn 12 of 13 jaar oud. Vrouwen die van huis weglopen, stelen en gewelddaden plegen nemen overal in aantal toe. Het zijn kinderen die hun mond opendoen, die actie ondernemen en werkelijk in opstand komen tegen het systeem. Degenen die zich echt voor de strijd interesseren mogen dit niet vergeten. We moeten ons bewust worden dat kinderen deel uitmaken van de maatschappij en dat de strijd van deze vrouwen echt en belangrijk is.

Ik neem aan dat een aantal van de vrouwen die hier aanwezig zijn in het onderwijs werkzaam is of andere banen heeft waardoor ze in contact komen met kinderen. Ik hoop dat zij vooral in zich op zullen nemen wat ik te zeggen heb. Ik wil namelijk spreken over de manieren waarop kinderen worden onderdrukt en er de nadruk op leggen dat we deze kinderen in de gelegenheid moeten stellen om hun mond open te doen. Deze jonge vrouwen zijn in opstand gekomen zoals ook jongens dat doen, maar dat hoeft maar vijf minuten te duren en zij kunnen voor vier jaar de gevangenis in. Zij worden vaak aangerand door mannen die hen onderdak aanbieden als ze van huis zijn weggelopen, of door vrachtwagenchauffeurs wanneer ze alleen op reis gaan. Ook worden ze meer dan eens door politiemannen aangerand, en op politiebureaus moeten ze zich onderwerpen aan inwendige, vaginale onderzoeken, bloedproeven en psychologische tests.

Ik zou er hierbij ook op willen wijzen dat de enige houding die de kinderrechtbanken aannemen ten opzichte van deze vrouwen een onderdrukkende houding is. Onderdrukking houdt niet alleen in dat mensen worden opgesloten. De muren zijn nu structuren geworden, een logies, wetenschappelijk, subtiel en fallokraties systeem. Onderdrukking wordt volgens strenge of zachtere methoden uitgevoerd. De kinderrechtbanken beschouwen aanranding en verkrachting niet als reden voor de opstandigheid van vrouwen; met de achtergronden van de vrouwen in kwestie wordt geen rekening gehouden. Ze luisteren niet naar de vragen die deze vrouwen te stellen hebben, en negeren de oorzaak van hun opstandigheid volkomen. Onderdrukking wordt nu therapie genoemd. Deze onderdrukking heeft het uiterlijk aangenomen van een oplossing, van genezing en heropvoeding. Ze ontnemen je het recht om je mond open te doen, ze ontkennen je recht op identiteit, ze steriliseren je, noemen je een problemenkind, ze brengen je onder in categorieën, en op het politiebureau wordt je ronduit vernederd.

Dit zogenaamde onbevooroordeelde systeem heeft uiteraard maar één doel: maatschappelijke rehabilitatie, werken voor welk salaris dan ook, het huwelijk en het moederschap. In St. Omer is bijvoorbeeld een speciaal bureau voor moeilijke vrouwen geopend. Hier wordt therapie gegeven,

maar naar mijn mening is het een soort therapie waarmee je levensgrote schuldgevoelens krijgt opgelegd. Alles kan - je mag breien, je mag kraaltjes rijgen. Maar waar denk je dat dit toe leidt? Je wordt in een positie geplaatst waarin je alleen kunt ontvangen. Dit soort therapie legt je onontkoombare gevoelens van schuld op, en maakt dat je je ellendig voelt! Dit soort therapie wordt gebruikt als het rietje waarmee op school geslagen werd om je te laten gehoorzamen. Al de bescherming die het lijkt te bieden, je wordt er koud van. De onderdrukking van dit soort speciale diensten komt nergens aan de oppervlakte. De geboden veiligheid is niets dan een spookverschijning waar doorheen slavernij en de schandalige omstandigheden die daarmee gepaard gaan zichtbaar worden.

HET MARTELEN VAN VROUWEN VOOR POLITIEKE DOELEINDEN

We hebben al gesteld dat geweld tegen vrouwen in het algemeen een politiek doel heeft, n.l. handhaving van het seksisme. In de volgende getuigenis, die uit Korea afkomstig is, worden aanranding en marteling echter gebruikt voor konkretere politieke doeleinden. Mannen worden natuurlijk om dezelfde redenen gemarteld, maar in het geval van vrouwen spreekt ook de faktor dat deze vrouwen door mannen gemarteld worden - wat een extra onderdrukkende werking heeft, omdat deze vrouwen de hulpeloze prooi zijn van het seksistische sadisme van de mannen die hen gevangen houden.

Getuige I: Korea

Ik ben Zuidkoreaanse van de tweede generatie. Ik ben in Japan geboren en woon daar nu ook. Ik heet Kwon Mal-Ja, ben 26 jaar oud en ben tweedejaars studente aan de universiteit van Seoel. Vorige zomer, toen ik in Korea studeerde, werd ik naar het buro van de Koreaanse geheime politie gebracht en ben daar seksueel mishandeld. Door deze onverdragelijke ervaring is alle hoop die ik voor de toekomst had voorgoed de bodem ingeslagen. Ik besloot in Korea te gaan studeren omdat ik de taal van mijn vaderland niet kende en ook niet op de hoogte was van het leven daar. Ik wilde leven als een Koreaanse vrouw, die trots is op de erfenis van het Koreaanse volk. In maart 1974 vertrok ik naar Zuid-Korea. Het leven aan de universiteit was heel plezierig. Ik deed echt mijn best om de Koreaanse levensgewoonten te leren kennen en probeerde daarom bevriend te raken met zoveel mogelijk Koreaanse studenten zodat ik ook bij Koreaanse families thuis zou kunnen komen. Op een dag werd ik door een agent van de Koreaanse CIA opgepakt en naar het buro gebracht. Het kwam zo onverwachts. Ik kan me die dag nog goed herinneren - het was 5 augustus 1975, ongeveer half twaalf 's ochtends. Ik was alleen in mijn kamer en zat een boek te lezen. Mijn vriendin, die bij me op de kamer woonde, was naar kollege gegaan. Opeens kwam een man heel onverwachts mijn kamer binnen en vroeg me met hem mee te gaan, nadat hij zich gelegitimeerd had als agent van de KCIA. Hij was het soort man dat de koude rillingen over je rug doet lopen als je alleen maar naar hem kijkt. Buiten stond een auto geparkeerd met nog een man, die er al even angstaanjagend uitzag. Ik werd naar een huis met twee verdiepingen gebracht dichtbij het hoofdkwartier van de geheime politie in Namsang. Het huis zag er uit als elk ander gewoon huis. Ik was erg zenuwachtig en vroeg me angstig af wat er zou gebeuren.

Na de lunch begonnen een aantal mannen me op angstwekkende toon te verhoren. De eerste vraag die ze me stelden luidde: 'Weet je waarom je hierheen gebracht bent?' Ik zei: 'Nee'. Een van de mannen drong aan dat ik dat heus wel wist, en hij zei: 'Wedden dat je het wel weet. Denk maar eens na!' Weer ontkende ik. Een paar minuten lang werd diezelfde vraag telkens herhaald en bleef ik ontkennend antwoorden. Mijn ondervragers dreigden toen: 'Je weet waar je hier bent. Het hangt van jou af of we je doden of je in leven zullen laten. Vertel de waarheid dus maar.' Ze

eisten dat ik hen de namen gaf van Koreaanse vrienden van mij, afkomstig uit Japan. Ik heb toen een paar namen genoemd. Toen moest ik een verklaring opstellen waarin ik toegaf betrokken te zijn bij politieke activiteiten, tezamen met deze vrienden. Omdat ik helemaal niet betrokken was bij dergelijke activiteiten, had ik ook niets op te schrijven. Dus schreef ik toen maar wat over mijn relatie met deze vrienden. Toen ik dat gedaan had, zeiden ze: 'Je liegt, je wilt niet meewerken', en plotseling kreeg ik een klap in mijn gezicht. Ze dreigden: 'als je het ons niet wilt vertellen, zijn er altijd nog manieren om je wel aan het praten te krijgen. We kunnen naar een andere kamer gaan om onze ondervraging daar voort te zetten. In de kelder hebben we een aantal mensen die gespecialiseerd zijn in martel technieken, zij mogen alles doen wat ze willen. Misschien kom je hier niet meer levend vandaan.' Toen begonnen ze verklaringen voor te lezen van mensen die aan hun martelpraktijken hadden blootgestaan, en ik werd met hen vergeleken. Ik werd gek van angst. Ik kan me zelfs niet meer herinneren - alleen gedeeltelijk - wat ik bij mijn ondervraging, die tien dagen duurde, heb gezegd. Ze wilden alles weten over de reizen en uitstapjes die ik gemaakt had in Korea en Japan, over mijn bezigheden aan de universiteit naast de studie, over mijn redenen om in Korea te komen studeren, over mijn werk als lerares aan de Koreaanse school in Tokio, over de mensen die ik in Japan en Korea kende en had leren kennen; bovendien moest ik mijn verklaringen telkens herschrijven. Soms ondervroegen ze me nachtenlang en lieten me nauwelijks slapen, of helemaal niet.

Op een dag, toen ik half versuft was van de uitputting hoorde ik een aantal agenten met elkaar praten. 'We moeten haar zoveel mogelijk gebruiken. Als ze d'r mond niet open wil' doen, moeten we het uit d'r slaan', zeiden ze. Ik was zo bang bij de gedachte dat ik hier nooit meer levend uit zou komen, dat ik in tranen uitbarstte. Ik zag mijn ouders, broertjes en zusjes en mijn vrienden in gedachten voor me, het ene gezicht na het andere. Daarna zei ik 'ja' op alles wat ze me wilden laten bevestigen, of het nu waar was of niet. Toen gebruikten ze allerlei obscene termen in mijn aanwezigheid en boden me drankjes aan. Op een van die avonden of nachten voelde ik ineens een mannenhand langs mijn lichaam strijken. Ik schrok en stond op. De man ging heel rustig de kamer uit. Als ik me het goed herinner kwam één dag voordat ik werd vrijgelaten een man mijn kamer binnen die mij probeerde aan te randen. Ik verzette me uit alle macht. Uiteindelijk gaf hij het op en ging morrend mijn kamer uit.

Op de dag dat ik vrijgelaten werd kwam een KCIA-man mijn kamer binnen en zei dreigend: 'Je moet me met je naar bed laten gaan, anders neem ik je weer mee om ondervraagd te worden en krijg je je paspoort niet terug. Als een beest besprong hij me toen en verkrachtte me. Mijn maagdelijkheid werd me ontnomen en ik stierf van schaamte. De man verliet mijn kamer en ik bleef bijna bewusteloos achter en dacht vaag aan mijn ouders, broers en zusjes en mijn toekomst. Voor ik in augustus werd vrijgelaten werd ik gedwongen een verklaring te tekenen waarin ongeveer stond: 'Ik zal nooit aan iemand iets vertellen over het onderzoek dat ik in het KCIA-bureau heb ondergaan. Als ik het toch doe, zal ik weer meegenomen worden naar het KCIA-bureau en gestraft. Mij werd ook gevraagd een verklaring van berouw te schrijven waarin stond dat ik actief zou gaan meedoen aan de activiteiten van de Studenten Verdedigings Organisatie en voor het Yushin-regiem zou gaan werken.

Nadat ik was vrijgelaten werd me gevraagd om de 21e naar het Prins Hotel te gaan en werd ik weer verkracht door de beesten van de KCIA. Ze controleerden ook de datum van mijn vertrek naar Japan. Ik kreeg een telefoontje van iemand, waarschijnlijk iemand met een hogere rang in de KCIA. Hij had het lef tegen me te zeggen: 'Als je weer terug komt in Seoel, kom dan bij ons langs. We zullen voor alles zorgen, je inschrijving aan de universiteit, woonruimte, werk en de rest.'

Ik ging terug naar Japan, diep geschokt, totaal anders dan toen ik naar Korea vertrok. Hoewel ik thuis weer wat bij m'n positieven kwam, kon ik er niet overheen komen, over de genadeloze dingen die ik in Seoel had ondergaan. Ik kon er natuurlijk niet met mijn ouders over praten. Op den duur werd ik steeds verbitterder tegen het Park-regiem en die afschuwelijke beesten van de KCIA. Tegen het einde van september kreeg ik een brief van een KCIA-man. Hij schreef dat ik zo spoedig mogelijk naar Korea terug moest komen en dat hij me wel kon helpen door middel van enige agenten in Japan. Mijn verbitterde gevoelens jegens hen laaiden weer op en tegelijkertijd werd ik erg ongerust over de aanwezigheid van KCIA-agenten in Japan. Wie kan zeggen wat ze met me van plan zijn? Ik besloot niet terug te gaan naar Seoel en dat betekende dat ik mijn hoop om lerares te worden moest opgeven. Ik realiseerde me ook dat ik niet zou kunnen trouwen omdat ik een

ontmaagde vrouw was. Een goeie vriendin aan wie ik mijn verkrachting verteld had, steunde me, waardoor ik geen poging deed een eind aan mijn leven te maken.

Op 22 november publiceerde de KCIA het bericht over een zogenaamd spionagekomplot van Koreaanse studenten uit Japan. Tot mijn stomme verbazing ontdekte ik op de lijst van gearresteerden de namen van mijn vrienden, die ik genoemd had tijdens mijn verhoor op het KCIA-bureau. Ik schaamde me en ik voelde me er schuldig over dat zij gearresteerd waren voor verzonnen misdaden, alleen omdat ik hun namen had genoemd. Ik realiseerde me voor het eerst dat ze me gebruikt hadden om er zoveel mogelijk Koreaanse studenten uit Japan bij te betrekken. Ik kan nu onherroepelijk verklaren dat het spionagekomplot van Koreaanse studenten uit Japan compleet een verzinsel was. Het Park-regiem en de KCIA verwoestten niet alleen mijn leven als vrouw maar gebruikten ook mijn uitgewrongen bekentenis om een volkomen fictief spionagekomplot op te zetten.

Ik had al veel verhalen gehoord over mishandelingen en verkrachtingen van Koreaanse studentes. Na mijn eigen ervaringen weet ik dat ze waar moeten zijn. Ik heb besloten dit verhaal te publiceren in de hoop dat het een democratie in Korea zal bespoedigen. Ik hoop van harte dat de dagen van het Park-regiem te tellen zijn. Ik had natuurlijk deze beschamende ervaring voor mezelf kunnen houden. Ik ga nu gebukt onder de zware last dat iedereen weet dat ik een 'bezoedelde' vrouw ben. Ik ben me volledig bewust dat het publiek maken van deze geschiedenis andere negatieve effecten op me zal hebben. De verbijstering van mijn ouders toen ze uiteindelijk mijn ervaring te horen kregen was niet te beschrijven.

Wie weet of de KCIA het niet op mijn leven gemunt heeft? Niettemin besloot ik te publiceren wat er met mij gebeurd was opdat andere jongeren zoals ik niet dezelfde beschamende ervaringen zullen ondergaan en de vereniging van Zuid- en Noord-Korea vlugger zal plaats vinden.

ONMENSELIJKE BEHANDELING VAN VROUWELIJKE GEVANGENEN

Hoewel mannen in de gevangenis ook beestachtig worden behandeld voegt het seksisme een dimensie toe aan de ervaring van vrouwen in gevangenschap. De getuigenis van Lidia Falcon uit Spanje is hiervan een bijzonder duidelijk voorbeeld.

Een Indiase, in Engeland wonende vrouw, die voorzitter was van het panel over dit onderwerp, gaf hierover de volgende introductie. Vervolgens getuigenissen uit Iran, Chili, India, Spanje, Griekenland, de Sovjet-Unie, Noord-Ierland, Zwitserland en West-Duitsland.

De gisteren gehouden werkgroep 'vrouwen in gevangenschap' gaf als jaar mening dat vrouwen door hun positie in de maatschappij en hun rol in het voortplantingsproces, op alle mogelijke manieren onderdrukt worden. Zo gezien zijn alle vrouwen politieke gevangenen in ruime zin, en de vrouwen die in de gevangenis zitten zijn ook daar niet vrij van hun onderdrukking als vrouw. Maar, werd er gesteld, er zijn vrouwen die met mannen samen werken aan hetzelfde doel. Deze vrouwen bevinden zich in een kwetsbaarder positie dan mannen; ze worden boosaardiger en wreder behandeld bij arrestatie, tijdens verhoren en als gevangen. Zodat vrouwen, als politieke gevangenen in deze zin, zich in een veel hachelijker situatie bevinden, dat ze aan een veel hardere realiteit het hoofd moeten bieden en daardoor op een andere manier met dit probleem zullen moeten omgaan dan mannen. Aangezien de vrouwen op het Tribunaal vooral uit West-Europa komen en voornamelijk uit de niet-communistiese wereld, vonden we het nodig erop te wijzen dat politiek gevangenen overal bestaan. In de Derde Wereld en vooral daar waar armoede en onvoldoende economische ontwikkeling het zeer moeilijk maken voor de heersende klassen, goederen onder het volk te brengen, daar komen hoe langer hoe meer vrouwen, zelfs uit de onderste maatschappelijke lagen, in conflict met de staat. In India bijvoorbeeld: als je gaat demonstreren uit protest tegen te hoge prijzen, of als je gewoon op straat loopt met je potten en pannen, is het mogelijk dat je in de gevangenis belandt en behandeld wordt als een politiek gevangene. Je laat mer-

ken dat je het niet eens bent met de wijze waarop kinderen op school goed onderwijs wordt onthouden doordat er geen leermiddelen zijn en je kunt als politieke gevangene in de cel belanden. Zodoende, afhankelijk van de graad van ontwikkeling in de diverse landen, belanden vrouwen, die strijden voor een niet-politieke zaak uiteindelijk in een zeer politieke en moeilijke situatie. Dit is de achtergrond van de verslagen die jullie nu zullen horen.

Getuige I: Iran (Perzië)

Het fascistiese regiem van Iran, waarvan de Commissie voor Mensenrechten van de Verenigde Naties heeft verklaard dat het na Brazilië de grootste zondaar is in het martelen van politiek andersdenkenden, heeft het Jaar van de Vrouw aangegrepen om op grote schaal en zonder kosten te sparen, weer eens een stunt uit te halen ten behoeve van de publieke opinie, teneinde zijn ware, smerige gezicht te verbergen achter een gordijn van opschepperige propaganda. Prinses Asjraf, de zuster van de sjah, was de vertegenwoordigster van het regiem tijdens de internationale vrouwenkonferentie van de Verenigde Naties in Mexico-stad. Ze trad op als spreekbuis van de Iraanse vrouwen, die volgens haar zeggen de hun toekomstige vrijheid verkregen hebben en actief deelnemen aan het politieke en maatschappelijke leven in hun land. Prinses Asjraf versierde, zoals gewoonlijk, haar schijnvertegenwoordiging met een gift van \$ 2 miljoen, voor het onderzoeksprogramma dat op de conferentie is aangenomen.

De Sjah zelf beweert dat sinds hij het zg. 'witte revolutie'-plan heeft gelanceerd, algehele vrijheid aan de vrouwen in Iran is verleend, doordat ze nu stemrecht hebben. De Sjah heeft een bevel uitgevaardigd dat iedere Iraanse vrouw verplicht is de Internationale Vrouwendag te vieren, echter niet zoals in de rest van de wereld op 8 maart maar op 27 februari, de dag waarop zijn doorluchtige hoogheid de vrouwen bevrijd heeft verklaard.

In deze operette worden de Iraanse vrouwen vertegenwoordigd door de Organisatie van Iraanse Vrouwen, alweer gepreseed door prinses Asjraf, waarbij een potpourri van upperclas-diletantisten in koor de lof zingen van zijne majesteit. In dit carnaval zoek je tevergeefs naar de gekozen vertegenwoordiging van de miljoenen werkende Iraanse vrouwen. De waarheid is dat onder de bestaande diktatuur in Iran, het overgrote deel van de mensen in steden totaal verstoken is van de meest elementaire vormen van politieke uitingsmogelijkheden, laat staan de vrouwen op het platteland, zij zijn van vrijwel alles verstoken, ondanks de enorme oliewinsten en de brallerige plannen om het alfabetisme uit te bannen. Volgens de statistiese gegevens van de regering is 80% van de Iraanse vrouwen analfabeet. Dit percentage ligt nog hoger – tot 96% - voor het platteland en de dorpen.

Deze statistieken belichten de schrijnende positie van de Iraanse vrouwen en maken een leugen van de wetten die de pretentie hebben vrouwen en haar gezinnen te beschermen. Onwetendheid voortkomend uit puur analfabetisme, belet deze vrouwen gebruik te maken van deze wetten, aangenomen dat de wet aan haar kant staat, wat niet het geval is. Ondanks de grootse plannen en verklaringen van het regiem, ziet de werkelijkheid er anders uit; er bestaan fundamentele ongelijkheden tussen mannen en vrouwen in de wet, die niet herzien zijn. De man wordt beschouwd als hoofd van het gezin, hij kan meer vrouwen trouwen en aan zijn getuigenis tweemaal zoveel waarde toegekend bij elk geschil. De vrouw is een ondergeschikte en mag niet zonder toestemming van haar echtgenoot reizen. Veel Perzen die dit door de CIA gesteunde, weinig populaire regiem door krijgen, verzetten zich ertegen. In de afgelopen jaren heeft dit verzet de beestachtigheid en de onderdrukking door het regiem verhoudingsgewijs doen toenemen. Amnesty International's laatste jaarlijkse verslag schat dat er 25.000 tot 100.000 politieke gevangenen in Iran zijn, waaronder 4000 vrouwen. De meeste zijn of worden blootgesteld aan mishandelingen en martelingen zoals slaan, zweepslagen, brandwonden door sigaretten, langzaam roosteren op elektrische grillen, shockbehandeling op de genitaliën, uittrekken van nagels, verkrachting en mishandeling van kinderen in aanwezigheid van de gevangen moeders. Het is ook de gewoonte om de vrouwen te verkrachten wanneer de man gevangen genomen wordt en wel in zijn aanwezigheid, met als psychologies doel zijn weerstand te ondermijnen.

Een vrouwelijke politieke gevangene die het gelukt is te ontsnappen heeft haar martelingen beschreven. Ze beschrijft hierin hoe haar urine en uitwerpselen in de mond gelepeld werden. Velen van deze strijdbare vrouwelijke politieke gevangenen zijn, als ze haar martelingen overleefden, verlamd of hebben armen of benen verloren.

Getuige 2: Iran (Perzië)

Ik ben een van de afgevaardigden van de Konfederatie van Iraanse studenten. Ik wil jullie over de martelingen in de gevangenissen van de Sjah gaan vertellen, de mishandeling van kinderen en familieleden in het bijzijn van de vrouwelijke gevangenen om ze te laten bekennen, het gijzelen van familieleden, herhaalde verkrachtingen, hete tafels, zwepen enz. Door deze martelingen wordt de hele bevolking een ondraaglijke angst aangejaagd. En ik wil enige zinnen citeren uit het Verhaal van verzet, geschreven door Achraf Tehrani nadat ze ontsnapt was uit de gevangenis. Achraf Tehrani is een lid van de Volks Feddayin Guerilla Organisatie. Ze werd op 19 maart 1971 gearresteerd, ze was toen 21 jaar. Haar zaak werd in het geheim behandeld en ze werd tot 10 jaar gevangensstraf veroordeeld. Het lukte haar om op 25 maart 1973 te ontsnappen. In wat nu volgt beschrijft ze een paar gebeurtenissen uit die periode.

'Hij werd plotseling kwaad... en hij zei tegen de anderen: 'sla deze hoer verrot'. Hij bond me aan een bed terwijl hij me uitschold. De kamer was vol met politieagenten waarvan sommigen alleen maar gekomen waren om te kijken. Maar ze zouden als het nodig zou zijn, de folteraars natuurlijk een handje helpen. Ze waren daar in de eerste plaats om te kijken naar het martelen van een vrouwelijke revolutionair. Ze vonden het een amusante voorstelling. Ze zagen er heel kalm uit en keken niet alsof er iets abnormaals gebeurde, wat me verbaasde, omdat ik me nooit had kunnen voorstellen dat een folteraar zo zou zijn. Kapitein Niktab stond aan het hoofd en de anderen hielpen hem. De zweep ging van hand tot hand. Stuk voor stuk sloegen ze op mijn voetzolen. De pijn was intens maar ik ging gedichten opzeggen en riep strijdkreten, dat gaf me meer kracht. Ze werden hierdoor vreselijk kwaad en de zweepslagen kwamen steeds harder aan. Niets maakte ze zo kwaad als mijn scheldpartij tegen de Sjah. Ik had ze een mogelijkheid gegeven hun enthousiasme voor de Sjah te laten zien. Het slaan met de zwepen duurde erg lang.

Wat later gebruikten ze een elektrische knuppel om me te martelen. Het werd gebruikt om m'n moraal te breken maar ook om me lichamelijk veel pijn te laten lijden. Ze kleedden me uit, slingerden de meest afschuwelijke scheldwoorden in m'n gezicht. Niktab, het varken, was er nog niet, maar later kwam hij in de folterkamer. Hij had zo'n afzichtelijk gezicht dat ik me afvroeg op welke manier hij tot zo'n mate van perversiteit en walgelijkheid was gezonken. Ze legden me plat op m'n buik op een bank. Hij liet zijn broek zakken voor de ogen van zijn collega's en ging boven op me liggen. Hij verkrachtte me om me te vernederen en mijn geestelijke weerstand te breken. Ik was gek van woede maar probeerde om er zo kalm en onverschillig mogelijk uit te zien, zodat zij zich vernederd zouden voelen en niet ik. Op deze manier liet ik ze merken dat hun laaghartig gedrag me niets gedaan had. En wat voor belang had dit, wat voor verschil was er tussen dit en de zweep? Het waren allebei manieren om me te martelen. En ze hadden allebei hetzelfde doel: me uit te horen. Ze bonden me weer aan het bed en begonnen met de zweep. Deze keer was de pijn aan m'n voetzolen veel erger. Ik kon het verdragen door mijn wilskracht en de kracht van de suggestie waarin ik een groot vertrouwen heb. Hierdoor kreeg ik een soort morele kracht die me de illusie gaf dat ik niet langer gemarteld werd maar dat ik het martelen van iemand anders gadesloeg. Maar de zweep was realiteit en de illusie was niet voldoende om me erdoor heen te halen. Om in staat te zijn mijn gedachten te fixeren had ik een objectieve realiteit nodig. De pijn van de zweepslagen werd erger en erger. Ik riep Ipak, Kayhan, Rohab, Ghassem en de anderen aan. Dit waren onderdrukte, hard werkende mannen en vrouwen uit het dorp waar ik les heb gegeven. Ik kon voelen dat hun ogen op mij gericht waren. Ik kon lichamelijk voelen dat zij werkelijk wilden geloven in mijn trouwen liefde voor hen. Ik las in hun ogen hun volkomen gerechtvaardigde verwachtingen van mij. Ik weet niet hoe lang ik daar heb gelegen, vastgebonden aan de bank. Misschien verloor ik het bewustzijn of ben ik in slaap gevallen. Toen ik weer bij kwam begonnen ze me te dreigen: 'Dit is nog niks. Wij zijn geen agenten van de Savag. Als je die krijgt, in Evine, zij zullen je

wel aan het praten krijgen. Zij zijn verschrikkelijk. Je zult het wel zien. We brengen je er vanavond naar toe.'

Ik wil een resolutie indienen tegen deze barbaarse folteringën (zie hoofdstuk Resoluties - Red.).

Getuige 3: Chili

In september 1973 vond er een militaire staatsgreep plaats, gesteund door de gegoede burgers, geholpen en gefinancierd door de CIA en de multinationals. De militairen namen de macht in Chili over. Ik hoorde bij degenen die vanaf het begin van de diktatuur tot aan juli 1975 gevangen zaten. Politiek bewustzijn in Chili wordt onderdrukt door gevangenis en martelingen en bedreiging met de dood. Al in het begin van de diktatuur werden mannen en vrouwen gearresteerd, in provisorische bewaarskampen gegooid en gelijk behandeld, het enige verschil lag in de manier waarop het seksisme ook wordt gebruikt.

Gedurende de laatste 2,5 jaar heeft de junta zijn martelsystemen verfijnd en zijn manier van gevangen nemen en sluipmoorden plegen geperfectioneerd. Er is een geheime politie in het leven geroepen, de DINA, die onbeperkte macht heeft. Zij hebben de beschikking over een netwerk van geheime gevangenis en concentratiekampen in het hele land. Politieke onderdrukking in Chili heeft twee stadia voor de slachtoffers. Ten eerste de geheime gevangenis waar de gevangenen in groten getale op elkaar gepakt zitten en onderworpen worden aan verhoren en folteringën. Zij worden daar dagen of maanden vastgehouden en velen komen er nooit meer uit. Het verblijf in zo'n geheime gevangenis is een ontzettende vernedering en een barbaarse tijd van lichamelijke en geestelijke kwellingen. Er worden bedreigingen geuit over kinderen om de gevangenen onder druk te zetten, een methode die veel gebruikt wordt bij vrouwen. Vrouwelijke gevangenen zijn altijd naakt als ze verhoord worden, hun kwetsbare lichamen zijn een makkelijk doelwit voor slagen en seksuele agressie. Seksuele agressie is een veel gebruikt wapen tegen vrouwen en verkrachting is slechts één van de uitingen. In Villa Grimaldy hebben ze een hond, speciaal getraind voor deze manier van geweld tegen vrouwen. Er is geen rustperiode: dag en nacht bewerken de oppassers en folteraars om beurten de gevangenen. Zwangere vrouwen krijgen dezelfde behandeling. Eenzame opsluiting, afranselen, elektroshock, alles wordt gebruikt. Chemische middelen die de gedachten verwarren worden ook gebruikt tijdens verhoren om de wilskracht van de gevangenen te breken, zodat ze aan hun folteraars zijn overgeleverd. Veel zwangere vrouwen krijgen miskramen; de sterkere vrouwen baren hun kinderen en houden ze bij zich in de gevangenis. Zij staan grote angsten uit: onzekerheid over de toekomst van de kinderen binnen of buiten de gevangenis. Tweede stadium: de gevangenen worden overgebracht naar een concentratiekamp of naar een gewone gevangenis. Het enige concentratiekamp waar vrouwen worden toegelaten is Tres Alamos in Santiago. Sinds december 1974 verblijven daar nooit minder dan 100 vrouwen. Het lot van de vrouwen die in een gewone gevangenis zitten is prakties hetzelfde. De bewakers trachten de gewone gevangenen door middel van leugens en bedrog op te hitsen tegen politieke gevangenen. De politieke gevangene ondergaat uiteindelijk een zogenaamd onderzoek en moet daarna als een veroordeelde leven. Vrouwen worden vastgehouden als gijzelaars voor hun echtgenoten, zoons en dochters, of de autoriteiten houden hun kinderen vast of dreigen dat te doen. De folteringën, ondergaan door duizenden, worden vermenigvuldigd, omdat achter elke gevangene, het gezin, vrienden, collega's en soms hun politieke kennissen staan. Vrouwen die het op zich nemen de mensen bij te staan in de gevangenis hebben het zwaar te verduren, moeten eindeloos wachten in wachtkamers en staan bloot aan beledigingen. Vaak zijn het die vrouwen, die het contact onderhouden van de gevangene met de buitenwereld en ze materieel steunen in de periode van hun gevangenschap. De vrouwen die verbonden zijn met politieke gevangenen hebben zich aangesloten om op die manier de gevangenen beter te kunnen helpen. De vrouwen die deze dingen doen staan bloot aan onderdrukking en in vele gevallen belanden ze zelf ook in de gevangenis als politieke gevangenen. De echtgenotes van politieke gevangenen raken meestal hun baan kwijt en krijgen het financieel erg moeilijk. Voor de Chileense werkgevers is de vrouw van een politieke gevangene gestigmatiseerd.

Het stigma heeft ook invloed op de vrouwen die niet werken. De ex-politieke gevangenen, degenen die nog in de gevangenis zitten en de Chileense verzetsbeweging zijn dankbaar voor de solidariteit die we hebben ontvangen van de verschillende Europese vrouwenbewegingen. We willen deze solidariteit uitbreiden naar onze gevangen zusters in Bolivia, Argentinië en Paraguay, die bloot staan aan dezelfde martelingen en sluipmoorden door de politie in hun landen.

We vragen vrouwen acties op touw te zetten in hun land om deze misdaden tegen vrouwen en haar naaste verwanten, aan te klagen.

Getuige 4: India

Ik heb een lange weg afgelegd om tot jullie te spreken en ik heb lang op deze gelegenheid gewacht. Ik ben hier gekomen om te praten over de onderdrukking van vrouwen in mijn land en in het bijzonder van die vrouwen die achter de tralies zitten. Vrouwen uit mijn land hebben te lijden van een drievoudige uitbuiting van hun sekse. Zij worden uitgebuit door de mannen in hun familie, zij worden gediskrimineerd door de staat en zij worden tot slachtoffers van hun sekse gemaakt door een internationaal systeem van mannelijke samenzwering. Ik denk dat het erg belangrijk is voor zusters hier uit Europa en Amerika te beseffen dat een groot deel van de uitbuiting die vrouwen in ons land overkomt direct georganiseerd en geïnstitutionaliseerd is door een systeem van mannelijke overheersing.

Ongeveer vijf jaar geleden kwam ik samen met een andere vrouw in de politiek terecht. Wij waren erg geschokt door de toestand in ons land, de armoede, de onderdrukking, en we wilden daar iets aan doen. We sloten ons aan bij een linkse beweging - de Naxalieten - en we probeerden vrouwengroepen te organiseren. Maar het was erg moeilijk om vrouwen ideeën over onafhankelijkheid bij te brengen omdat ze zo'n traditionele achtergrond hadden. Aan de andere kant was het makkelijk voor hen om zich betrokken te voelen bij een linkse beweging omdat ze voortdurend zagen dat de politie daartegen met geweld optrad en ze kwamen er heel snel toe de linkse beweging te ondersteunen.

Als gevolg van onze activiteiten werden we gearresteerd. In de gevangenis probeerden we solidariteit met de andere vrouwelijke gevangenen te kweken, omdat we vonden dat de vrouwelijke gevangenen die daar zaten er net zo goed om politieke redenen zaten. Ofschoon we politiek bewust waren, waren zij niet gearresteerd wegens enige bewuste politieke actie, maar toch was het systeem waarin wij allemaal vastzaten, er de schuld van dat we in de gevangenis terecht kwamen. Wij organiseerden het verzet en kwamen daardoor in directe fysieke concurrentie met de gevangenisautoriteiten, die voortdurend probeerden ons te martelen en steeds probeerden te verhinderen dat wij te weten kwamen wat er in de gevangenis gebeurde. De politieke gevangenen zijn het slachtoffer van de meest afschuwelijke foltering en als ze vermoord worden komt niemand dat te weten. Bijvoorbeeld, toen een vriendin van mij gearresteerd was, werd ze met een bajonet bewerkt en wreed gemarteld. Ze werd aan haar voeten opgehangen, hete ijzers werden in haar rectum gestopt. Ze werd verkracht. Ze kreeg eenzame opsluiting en ze werd bewaakt door twee bewakers. Ze zit nog steeds in de gevangenis.

Ik wil jullie solidariteit vragen met de vrouwenbeweging in India, zodat de feministiese beweging bewijst een internationale macht te zijn en ingrijpt als vrouwen uitgebuit worden.

Getuige 5: India

Indira Gandhi heeft veel gedaan om het image van India te verbeteren – een image dat tot 26 juni 1975 zorgvuldig bewaakt bleef. Omdat ze zagen dat een vrouw het staatshoofd was van het op één na dichtst bevolkte land van de wereld, namen veel mensen aan dat Indiase vrouwen geëmancipeerd zijn vergeleken bij hun zusters in andere Derde Wereld landen. Helaas is Indira Gandhi nooit representatief geweest voor meer dan een kleine elite onder de Indiase vrouwen. Zij en nog een paar andere vrouwen op belangrijke posten staan ver af van de vrouwen uit de boeren- en arbeidersklasse, die het overgrote deel van de bevolking vormen.

Er is ook een ander, typerender, gezicht van de Indiase vrouw. Tachtig procent van India's vrouwen zijn arme boerinnen, slachtoffers van een onderdrukkende, achterlijke, korrupte maatschappij; vrouwen die het slachtoffer zijn geworden van verkrachting, die gedwongen worden tot prostitutie, die uit nood gevaarlijke abortussen laten plegen; vrouwen die, vanwege de hevige armoede als slavinnen worden verkocht, vrouwen die worden vervolgd omdat zij buiten hun kaste getrouwd zijn; en dan is er verder nog de onderdrukking in het dagelijkse leven van de 'Harijan' (onaanraakbare) vrouwen en van de minderheidsgroepen en de lagere kasten. De verhouding van de 'Brahmin' (hoogste kaste) tot de 'Harijan' of paria wordt geïllustreerd door de volgende gebeurtenis. In een plattelandstreek van Oost-Tanjore konden nog in 1972 'onaanraakbare' vrouwen niet tegelijkertijd met de Brahmin op straat lopen. Door de organisatie van een vrouwenbeweging vatten de onaanraakbare vrouwen de moed op dit wel te doen. De landheren en de Brahmin waren woedend over dit openlijk verzet tegen alle kasteregels. Als teken van 'wraak' om een voorbeeld te geven en om hun klassepositie te handhaven werden 44 vrouwen en kinderen in een hut gestopt en levend verbrand (uit het rapport over de Rechten van Minderheden). In zulke onderdrukkende en tragiese omstandigheden is het niet verwonderlijk dat Harijan-vrouwen uiterst militant zijn als ze eenmaal bewust gemaakt zijn.

Een campagne voor de vrijlating van Indiase politieke gevangenen (CRIPP) die gesteund wordt door de Bertrand Russell-Stichting voor Vrede, heeft onlangs een brochure van 50 pagina's uitgegeven, waarin de toestand en de behandeling van politieke gevangenen worden beschreven.

Marteling is inderdaad een normaal gebruik en varieert van het uitdrukken van sigaretten op het lichaam tot elektrische schokbehandelingen van de geslachtsdelen. De Bengaalse Vrouwen Vereniging bracht verslag uit over de soorten van martelingen en seksuele misdrijven tegen vrouwelijke gevangenen. Na arrestatie en de gebruikelijke vorm van politieverhoor, hetgeen vaak gepaard gaat met slaan of met klappen van geweerkolven, worden de verdachten in hechtenis gehouden. Na één maand in de gevangenis worden de meisjes verder ondervraagd. Zij worden uitgekleeft en op een tafel gelegd en op alle tere lichaamsdelen worden brandende sigaretten uitgedrukt, hetgeen vergezeld gaat van allerlei onvoorstelbare vernederingen. Als ze de vragen onvoldoende beantwoorden, wordt er een ijzeren lineaal in hun rectum geduwd. Als resultaat van de herhaalde folteringen worden de vagina en de anus één opening. Twintig dagen later wordt dezelfde behandeling herhaald. Amnesty International heeft 88 gevallen van overlijden in de gevangenis verzameld, hetgeen ongetwijfeld een zeer lage schatting is. Het is bekend dat er onder de doden veel vrouwen zijn, hoewel het natuurlijk onmogelijk in precieze cijfers te krijgen. Het is duidelijk dat alleen een zeer sterke druk op de Indiase regering enig resultaat zal hebben. Laat onze zusters in India weten dat wij in gedachten bij hen zijn en dat we hen niet zullen vergeten.

Getuige 6: Spanje

Mijn naam is Lidia Falcon en ik werd in Spanje gevangen gezet door het regiem van Franco. In de eerste plaats zou ik willen stellen dat ik geen onderscheid maak tussen de omstandigheden in de Spaanse gevangenis voor diegenen die wegens politieke activiteiten zijn gearresteerd en voor degenen die wegens gewone misdrijven zijn gearresteerd en wel om twee redenen - in de eerste plaats omdat het duidelijk is dat alle vrouwelijke gevangenen te lijden hebben onder seksistische onderdrukking, en in de tweede plaats omdat de omstandigheden waarin deze onderdrukking plaatsvindt voor beiden vrijwel gelijk zijn.

In Spanje zitten meer dan 100 vrouwen om politieke redenen gevangen. Sommigen van hen uitsluitend wegens het strafbare feit van deelname aan een openbare demonstratie of het opzetten van een organisatie. In de laatste honderd jaar, waarin de Spaanse vrouwen geleden hebben onder de veelvuldige gewelddadigheden waarvan ze altijd al het slachtoffer zijn geweest, is geen andere tijdvak voortdurend zo onheilspellend en wreed geweest als het tijdvak waarin we de laatste 37 jaar geleefd hebben. De onderdrukking en uitbuiting van vrouwen is op alle nivo's erger geworden. We zijn vernederd als mensen, als seksuele wezens en als arbeidsters. We zijn gebruikt als fokmerries en we zijn gemanipuleerd als economische spil van de gezinseenheid die de maatschappelijke basis is van de nieuwe staat.

De diepgewortelde mystifikatie over de fysieke en psychologische minderwaardigheid van het vrouwelijk geslacht en de onvervangbare rol van het meisje, de vrouw of de moeder, heeft het gebruik van wrede onderdrukking van vrouwen in ons land door politie en gevangenisautoriteiten bij het eerste teken van individuele of kollektieve rebellie niet verhinderd. De misdaden die op politiebureaus en in Spaanse gevangenissen tegen vrouwen worden gepleegd kunnen onderverdeeld worden in twee hoofdgroepen: volgens het misdrijf dat werd gepleegd en volgens de speciale omstandigheden van vrouwen vóór hun gevangenisname. Voor wat betreft het strafbare feit is de Spaanse wetgeving zeer seksisties. Bijvoorbeeld: een vrouw die, al is het maar één keer, geslachtsverkeer heeft gehad met een andere man dan haar echtgenoot wordt beschouwd als overspelig: terwijl in het geval van de man duidelijk moet zijn dat hij thuis of ergens anders een concubine heeft, voordat hij schuldig bevonden wordt aan hetzelfde misdrijf. Daarom vinden we tien keer zoveel vrouwen als mannen in de gevangenis wegens overspel, met vonnissen oplopend tot 6 jaar.

Het feit dat middelen ter voorkoming van zwangerschap onwettig zijn maakt van ongeveer 800.000 Spaanse vrouwen misdadigsters. Volgens de officiële statistieken gebruikt dit aantal Spaanse vrouwen middelen om de ovulatie tegen te houden, nog afgezien van de overige methoden ter voorkoming van zwangerschap die door de katholieke kerk als onnatuurlijk worden beschouwd, zoals bijvoorbeeld de coïtus interruptus. Het feit dat abortus niet is gelegaliseerd heeft de vrouwelijke bevolking van de Spaanse gevangenissen met 30% doen toenemen. Deze vrouwen zijn op twee manieren slachtoffers.

Ten eerste vanwege de fysieke pijn van een abortus en ten tweede vanwege het feit dat de wet abortus straft. In het geval van andere strafbare feiten, zoals het in de steek laten van je gezin en kinderen, waarbij de overtreder een man of een vrouw kan zijn, krijgt de vrouw een strengere straf, ook al staat dit niet in de wet. Niemand weet zelfs waar de vrouwengevangenissen in Spanje zijn. Niemand denkt er nog aan dat daar het verdriet en de pijn van honderden vrouwen zich opstapelt, vrouwen die lijden onder opsluiting zonder economische of morele ondersteuning en die er worden mishandeld zonder enige konsideratie met betrekking tot hun sekse. Vrouwen die in de gevangenis komen als zij zwanger zijn worden gedwongen het kind te krijgen, abortus wordt hun niet toegestaan, wat ook hun lichamelijke of geestelijke noden mogen zijn. Zij moeten bevallen in de meest hachelijke hygiëniese omstandigheden in dit land en gaan dan naar hun cel terug met een pasgeboren baby, waaraan ze geacht worden de beste verzorging te geven.

Er wordt algemeen verondersteld dat gevangene zijn voor mannen en vrouwen hetzelfde betekent. Dit is belachelijk. In een mannenwereld zijn alle onderdrukkers mannen. Gelijkheid heeft in een mannenwereld nooit bestaan. Tijdens het hele voorarrest heeft een vrouw een mannelijke bewaker, een man die een speciale belangstelling heeft voor haar lichamelijke behoeften. In de cellen van de politiebureaus bestaan de toiletten uit een gat in de vloer en de politieagent die een vrouw moet bewaken gaan dan vlak bij het hokje staan om onder de deur door te kunnen kijken. De vrouw kan zich niet wassen of zelfs maar koud water gebruiken zonder dat een politieagent naar haar kijkt. En martelingen worden in Spanje net zo systematies uitgevoerd als in andere landen waarover mijn kameraden hebben gesproken. Op dezelfde manier worden de mishandelingen, verkrachtingen en andere seksuele geweldplegingen herhaald in alle gevangenissen en op alle politiebureaus.

De strijd zal lang en hevig zijn. Totdat wij erin slagen de macht over te nemen, zullen mannen ons altijd onderdrukken en uitbuiten. Iedere vorm van 'hervorming' is achterhaald. Het uur van de suffragettes is voorbij. Het zou duidelijk moeten zijn dat deze structuur, die getekend wordt door mannelijke macht, niet verandert door een verbeterde wetgeving ten aanzien van abortus, echtscheiding, homoseksualiteit, noch door haar te veroordelen. Alleen de overwinning van de feministiese revolutie zal de betrekkingen tussen mannen en vrouwen veranderen en van daaruit de nieuwe wereld bouwen, die we allemaal wensen.

Getuige 7: Griekenland

Mijn ervaring begon, samen met die van zoveel anderen, op de eerste dag van de militaire coup, op 21 april 1967, toen ze voor het eerst aan mijn deur klopten. Gelukkig kon ik ontsnappen, omdat een vriendin me gewaarschuwd had. Daarna zat ik ondergedoken. In de eerste maand na de coup begonnen we ons te organiseren onder de naam E.K.D.A. Helaas werden we gearresteerd nadat we de eerste pamfletten hadden verspreid. Ik werd door de politie gearresteerd in augustus 1967. Ze namen me mijn boeken, mijn privé-spullen en alles wat ze verder wilden hebben, af. De daarop volgende maand werd ik volledig geïsoleerd van de andere gevangenen. Een maand lang werd ik dag en nacht ondervraagd. Als ze me niet ondervroegen stopten ze me in de smerigste, vuilste cel, vol vies water en muizen. Ik zal nooit vergeten hoe ik steeds rechtop bleef staan, uit angst iets aan te raken omdat de cel zo vol muizen zat.

Ze betrokken mijn moeder er ook in. Tijdens de laatste dagen van mijn isolatie, toen de ondervragingen voorbij waren, kwelden ze me door me mijn moeder slechts voor een paar minuten te laten ontmoeten. Ze wilden dat ik een verklaring zou ondertekenen en ze probeerden me dat te laten doen door mijn moreel te breken. Ze stopten me in een cel met twintig andere vrouwen, die ongeveer dezelfde ervaringen hadden als ik. Eleni Boulgari, Ermans Nahuikian, Evthyhia Manteou, Niki Fountourathaki en Kakia Ioannidou zaten er ook bij. Ze chanteerden ons door te zeggen dat we geen politieke gevangenen waren, maar 'gewone' criminelen. Een paar maanden later werd ik berecht door een krijgsraad.

Toen ik eindelijk bevrijd was vertrok ik naar Parijs. In 1969 besloot ik terug te gaan naar Griekenland, waar ik opnieuw gearresteerd werd en ondervraagd werd over de organisatie in het buitenland en mijn deelname daaraan. Ze lieten me gaan, maar in augustus 1971 arresteerde de militaire politie (E.S.A.) me opnieuw. Ze zeiden dat als ik niet zou praten, ik de E.S.A. niet levend zou verlaten. Ze speelden een bandje af, waarop steeds herhaald werd: 'Moraitou is gek, Moraitou is gek'. Ze gingen vlak voor mijn cel staan praten en zeiden dan dat mijn moeder dood was en ze dreigden mijn moeder dat, als ik niet zou praten, ze me niet levend terug zou zien. Een maand later lieten ze me gaan. Tegen die tijd leed ik aan geheugenverlies en was ik aan mijn linkerzijde verlamd.

Getuige 8: Sovjet-Unie

Ik kom uit de Verenigde Staten en ik wil jullie vertellen over onze zusters in de Russiese gevangnissen. Ik zal citeren wat Rose Styron van Amnesty International over hen zegt.

'Vrouwen in de Sovjet-Unie zijn veroordeeld tot opsluiting in gevangnissen, kampen en psychiatrische inrichtingen voor hun ideeën, hun godsdienstige overtuiging, de boeken die ze lezen of voor het indienen van petitie's over nationale rechten en het behoud van een nationaal erfdeel, voor het bepleiten van wetshervormingen, voor het verdedigen van hun vrienden en kollega's, voor de weigering hun familie aan te geven.'

In de gevangenis worden deze vrouwen gestraft met eenzame opsluiting, met kleinere rantsoenen en met ontzegging van het voorrecht dat hun kinderen ze eenmaal per jaar mogen opzoeken. Ze lijden aan ziektes als borstkanker, tuberculose, verlamming, maar krijgen geen mediese behandeling.

Ik zal jullie nu een korte getuigeverklaring laten horen van zusters uit de Oekraïne, die de Russiese regering verzochten hen toestemming te geven om te emigreren. De toestemming werd geweigerd.

'We sturen jullie deze oproep', hebben ze geschreven, 'als een boodschap in een fles, die je in zee gooit, niet wetend wie ze zal bereiken'. Dan schrijft één van hen, 'Ze kwamen naar mijn huis. We zijn gekomen om je op te sporen volgens Code 62', zeiden ze. 'Wat is Code 62?' vroeg ik. Geen antwoord. Vijf van hen namen me mee naar de badkamer. Ze trokken mijn kleren uit. Ze stopten hun handen in mijn haar, mijn ogen, mijn mond. Ze stopten ze in mijn vagina, mijn anus. 'Wat zoeken jullie toch?' vroeg ik. 'Een manuscript' antwoordden ze.

Anderen beschreven soortgelijke ervaringen.

Getuige 9: Noord-Ierland

Twee weken geleden ging een jonge huisvrouw naar het centrum van Belfast om haar belasting te betalen. Terwijl ze op de Royal Avenue liep, stopte er naast haar een gepantserde auto. Twee politie-agenten en vier soldaten sprongen eruit en arresteerden haar in naam van Hare Majesteit de Koningin. Ze werd ervan verdacht lid te zijn van de I.R.A. In werkelijkheid had ze nog nooit iets te maken gehad met die organisatie, maar haar man had twee jaar gevangengenomen gezeten. Ze had toen alleen de zorg gehad voor haar drie kleine kinderen, allemaal jonger dan acht jaar. Deze verantwoordelijkheid heeft, samen met de voortdurende legerschermutselingen, haar zenuwen volledig verziekt.

Ze werd om 12.45 uur gearresteerd en in de daaropvolgende 54 uur zag ze niemand, behalve de Speciale Afdeling van de politie. De Speciale Afdeling ondervroeg haar urenlang. Toen werd ze in een ondergrondse cel opgesloten. Ze wist niet of het dag of nacht was. Ze namen haar horloge, schoenen, haar ketting en kruisje af. Hun ekskuus was dat het voor haar eigen veiligheid was.

De vrouwelijke politie-agente liet de bril van de vrouw opzettelijk vallen toen ze hem aan haar teruggaf omdat ze geklaagd had dat ze zonder bril niet kon zien. Ze kon bijna niet slapen in haar cel omdat ze haar steeds wakker maakten voor nieuwe ondervragingen. De Speciale Afdeling lichtte haar man pas zes uur nadat ze gearresteerd was in. Als een buurvrouw haar drie kinderen niet bij zich in huis had gehaald, zouden de kinderen alleen op straat gebleven zijn.

De mentale toestand van de vrouw bij haar vrijlating was verschrikkelijk om te zien. Drie dagen lang was ze volledig verdwaasd. Als iemand haar iets vroeg kon je zien dat het niet eens tot haar doordrong. Deze vrouw is nu bang om het huis uit te gaan, uit angst dat ze weer gearresteerd zal worden om niets.

Getuige 10: Zwitserland

Tot nu toe hebben we gesproken over onderdrukking in gevangenen in fascistiese landen of landen, die zich aan onderdrukking schuldig maken. Ik wil een getuigenis afleggen over onderdrukking in een zogenaamd democratisch land, Zwitserland. Op 9 maart zal er een proces plaatshebben in een klein Zwitsers stadje - een proces aangespannen tegen de Vrouwen Bevrijdings Beweging. Op 8 maart 1975 richtten we in de stad een kraampje en een tentoonstelling in. De politie probeerde ons dit te verhinderen. Het eerste dat ze deden was proberen te verhinderen dat we een tentoonstelling over crèches inrichtten. We veroordeelden het feit dat er totaal geen crèches in de stad zijn: de hele bevolking van de stad behoort tot de arbeidersklasse; er werken veel vrouwen van gastarbeiders en er zijn geen voorzieningen voor hun kinderen. De politie slaagde er in onze affiesjes en folders in beslag te nemen. Daarop probeerden ze ons te verhinderen andere boeken tentoon te stellen en te verkopen, waarvan ze beweerden dat ze opruiend en pornografies waren. Dit waren boeken over antikonseptie en abortus en over de strijd van onze Vietnamese en Chileense kameraden. Zij trokken deze aanklacht in toen ze het succes zagen van de door ons gevoerde campagne van solidariteit en veroordeling, Tenslotte: hun laatste beschuldiging, waar wij ons op dinsdag 9 maart tegen moeten verweren betreft onze papieren, waarvan ze de geldigheid betwijfelen.

We willen een zo groot mogelijke bekendheid geven aan de belemmeringen in de vrijheid van meningsuiting voor de vrouwen in Zwitserland. Iedere andere politieke groepering bij ons in de stad heeft het recht zich zonder moeilijkheden te presenteren. Ik werk ook voor andere politieke groeperingen t.b.v. Spanje en Chili en als politiek radikaal heb ik geen problemen. Als feministe breng ik boeken mee over Chili, Spanje of Portugal of over abortus en mijn kameraden en ik worden tegehouden.

Getuige 11: Argentinië en Spanje

Wij zijn een groep vrouwen van verschillende nationaliteiten, we wonen in München en we strijden tegen de martelingen en het lijden van onze zusters in patriarchale maatschappijen, ook van onze zusters in de gevangenissen van Spanje, Chili, Uruguay en andere delen van de wereld. Alle bestaande organisaties verwaarlozen de speciale problemen van vrouwen die dubbel onrecht en diskriminatie te verduren hebben in de gevangenis. Vrouwen hebben niet dezelfde rechten als mannen in Spanje en Argentinië. In tegenstelling tot de mannen hebben vrouwen geen toegang tot kranten, kantines en boekwinkels. Naast de martelingen die mannen ondergaan, moeten vrouwen nog verkrachting en seksuele foltering doorstaan. Wij willen deze vrouwen bevrijden uit hun isolement en ze een gevoel van onze solidariteit geven zodat ze de kracht kunnen vinden om hun strijd voort te zetten. We hebben brieven gekregen waarin staat dat vrouwen niet dezelfde rechten en privileges hebben als de mannelijke gevangenen, omdat het de vrouwen ontbreekt aan onderlinge solidariteit. Onze groep zamelt geld in en stuurt deze vrouwen pakjes. Met hulp van Amnesty International en andere organisaties steunen we hen in hun strijd door te proberen hun advocaten bij het proces te betalen en op andere manieren te steunen. We zoeken naar andere groepen zoals de onze om zo onze inspanningen zo efficiënt mogelijk te coördineren.

GEWELD TEGEN VROUWEN IN HET ALGEMEEN

Hoewel er van veel voorbeelden van geweld tegen vrouwen getuigenissen zijn afgelegd, zijn er nog steeds hiaten. Wat speciaal opvalt is het ontbreken van enige getuigenis over kindermishandeling en incest, waarbij meestal (moet het nog gezegd worden?) vrouwen het slachtoffer en mannen de daders zijn. Dit blijven zeer wijdverbreide en verwaarloosde misdaden.

De laatste getuigenis in dit hoofdstuk gaat over het zeer belangrijke probleem van vergiftiging door kernafval en in het bijzonder de uitwerking ervan op vrouwen en kinderen. Steeds vaker wordt een onwetende bevolking blootgesteld aan besmettingsgevaaren door een mannelijke broederschap - ongeacht de vreselijke bedreiging voor mensenlevens.

De volgende getuigenissen gaan over gewelddaden in Australië, Italië en de V.S.

Getuige 1: Australië

De Australische cultuur is gebaseerd op de mythe van de 'kameraadschap'. Kameraadschap is het woord dat gebruikt wordt om de band tussen mannen te beschrijven: die diepe geestelijke band die ze in staat stelt vrouwen van zich af te houden als onbeduidend, als objecten van hun minachting, gezien in het licht van de echte prestaties van mannen, speciaal in de pioniersdagen toen ze de jungle en het binnenland ontgonnen, in de twee wereldoorlogen en in de sport.

Kameraadschap is de meest gevierde nationale eigenschap, onderwezen en vereerd op scholen en uitgedragen in films. Het geweld dat bij de kameraadschaps-ethiek hoort is nooit verborgen. De bushrangers, de soldaten en de rugby-spelers gebruiken allemaal geweld om de andere partij klein te krijgen. Geweld, gebruikt door groepen mannen, of op zijn minst gesanktionerd door de groep, is de historische erfenis die aan de Australische mannen hun mystieke gevoelens voor elkaar geeft en hun gevoelens van echte macht. Geweld tegen vrouwen is het middel waarmee ze vrouwen doordringen van het feit dat ze voor altijd machteloos zijn.

Homoseksualiteit is de meest verachte seksuele activiteit van een man en homoseksuelen worden door groepen mannen in elkaar geslagen en vermoord. Omdat heteroseksualiteit verplicht is, maar vrouwen gehaat worden, wordt heteroseksueel verkeer 'een stoutertje hebben' genoemd, hetgeen inhoudt dat seks met een vrouw hebben afdaling van de mannenrol betekent. Een recentere uitdrukking is 'een vuile hebben', wat nog sterker het onplezierige gevoel over dit gebeuren en de slechtheid en onreinheid van vrouwen aangeeft. Er bestaat geen erotische cultuur in Australië. Er is

nooit een poging gedaan om seksueel verkeer tot iets moois te verheffen. Er is alleen oppervlakkige pornografie die vrouwen voorstelt als passieve en lelijke ontvangsters van het manlijk zaad.

Vrouwen zijn natuurlijk noodzakelijk om mannen vrij te maken voor hun groepsactiviteiten en -fantasieën, om op de kinderen te passen tijdens hun lange afwezigheid van huis, om uitvluchten te verzinnen tegenover de baas als ze door een kater niet kunnen werken en om het avondeten klaar te hebben precies op tijd voor de dagelijkse thuiskomst van de man. Een Australische man kan zijn haat tegen vrouwen in de meeste gevallen leren beheersen in zijn huwelijk, zolang er geen kans bestaat dat zij zich zijn rol aanmatigt. Aan de andere kant worden veel vrouwen door hun echtgenoten in elkaar geslagen wegens vermeende verzetsdaden. Ik heb met honderden vrouwen gesproken die herhaaldelijk door hun echtgenoten waren mishandeld. De meest voorkomende aanleiding tot een ranselpartij door de man is dat de vrouw het eten niet op de vereiste manier heeft klaargemaakt. Daarnaast komt de beschuldiging van ontrouw, zodat je vrouwen vaak hoort zeggen: 'Ik moest op straat met mijn ogen aan de grond gekleefd lopen'.

In Australië is verkrachting een misdrijf tegen vrouwen dat 'ze op hun plaats zet'. Verkrachting herinnert vrouwen er constant aan dat ze de dienst van mannen is. Het verdeelt vrouwen onderling door het stigma dat ze dragen als ze verkracht zijn. 'Bende'-verkrachting wordt in Australië door een groep mannen beraamd om hun groepsidentiteit en groepskracht te beleven in die gebeurtenissen die ze samen delen. Bende-verkrachting wordt gezien als een eerlijke belichaming van de Australische kameraadschap. Het is niet klassegebonden, net zoals de kameraadschap de klasse-grenzen overschrijdt. Kameraadschap heeft er veel toe bijgedragen dat Australië de schijn heeft van een klasseloze maatschappij. Terwijl de zonen van rijke ouders, opgevoed op christelijke scholen, met elkaar plannen maken en er dan op uit trekken en een meisje 'neerkrijgen' dat ze arrogant vinden, stropen de zonen van werklieden en fabrieksarbeiders de straten af op zoek naar meisjes die ze 'gevallen' noemen, meisjes en vrouwen waarvan ze denken dat ze erom vragen om verkracht te worden.

Mannen die met een bende verkrachten hoeven niet tot dezelfde leeftijdsgroep te behoren. Een oudere man kan met een groep jongere mannen verkrachten om te bewijzen dat hij nog steeds potent is. Een echtgenoot kan voor zijn kameraden regelen dat ze zijn vrouw verkrachten of hij kan er in toestemmen. Er schijnen toenemende bewijzen te zijn dat deze praktijk bijna een verlovingsgewoonte is geworden. Een vrouw zal, waar mogelijk, verkrachting geheim houden, speciaal voor haar man, voor wie ze ongeschonden moet blijven, want anders zou hij het genoeg hebben te weten dat zijn vrouw niet kuis is en inderdaad 'een vuile' - en dat is precies wat hij wil.

Australische vrouwen, of ze nu werken of thuis zitten, zijn van elkaar geïsoleerd. De kameraadschapsethiek, die hen iedere succesrol ontzegt, degradeert ze tot de positie van 'geen ziel hebben'. Ze moeten met elkaar wedijveren om de gunst van de mannen. Australië heeft een ongelooflijk hoog aantal fatale nierziekten bij vrouwen als gevolg van het misbruik van hoofdpijnpoeders, die ze zichzelf voorschrijven om de pijn van hun levens te verzachten.

Getuige 2: Italië

Ik hoor in Napels bij een groep die 'Le Nemesiache' (de Wraakgodinnen) heet. We hebben een stuk geschreven tegen geweld. We hebben het daarin ook over het subtiele geweld waar onze groep tegen strijdt: het geweld dat wordt gebruikt tegen schoonheid, tederheid, tegen de schakeringen van kleuren en geluiden, tegen ons interne levensritme. Onze creativiteit is beperkt, verbannen, verkracht, in een bepaalde hoek gedrukt door abstracte redeneringen, door gevestigde organisaties, door neergeslagen te worden en door de gewoonte om alle vormen, die niet efficiënt of productief gevonden worden, belachelijk te maken en te verachten. Dit is het soort geweld, dat ertoe leidt dat je je eigen gevoeligheid en intuïtie gaat onderdrukken en dat je je ervoor gaat schamen. Dit is het soort onmenselijkheid dat de vrouw al vanaf het moment dat ze in de wieg ligt dwingt om mannen te imiteren. Dit is het soort geweld dat ons ondermijnt, doordat het ons onzeker maakt en ons dwingt de mannen te imiteren in plaats van ons bewust te worden wie we zijn.

We geloven niet in het wettenstelsel, omdat geweld van mannen er niet minder echt door wordt als het geruggesteund wordt door een organisatie. Op geen enkele manier kan welke wet dan ook leven teruggeven of geweld voorkomen dat al heeft plaatsgevonden. Wij veroordelen het soort geweld dat onze zelfstandigheid binnendringt en vernietigt. We moeten niet vergeten dat geweld van mannen gedragen wordt door de sociale, wettelijke, economische, historische, wetenschappelijke, bureaucratiese en professionele instellingen.

We leggen getuigenis af van de speciale vormen van geweld die we ontdekt hebben door zelfbewustwording: het onvermogen om vrijuit te spreken, het feit dat we onze lichamen nauwelijks kunnen bewegen, de gevoelens van onzekerheid die ons ertoe brengen om gevechten die niet de onze zijn te ondersteunen. De misdaad dat we alleen als seksobjekt worden beschouwd, dat we zien dat we altijd gedegradeerd en beperkt worden tot seks, het geweld dat we zien dat wat er van ons overblijft een stelletje debielen is die geen problemen hebben omdat we al onze energie en kracht gebruikt hebben voor anderen - we zijn wanhopig omdat we altijd tot slachtoffer gemaakt worden.

Er is ook nog het verschrikkelijke geweld dat de hele mannelijke cultuur gebruikt heeft tegen schoonheid en dat door veel vrouwen is overgenomen. Mooie vrouwen worden geassocieerd met stomheid en overbodigheid. Het idee dat er maar een juiste en geldige manier bestaat om problemen te onderzoeken - dit soort geweld verhindert ons elkaar te bereiken, kleurt onze kijk op onszelf en anderen, doordat wij de rijkste periodes van onze geschiedenis en onze strijd erdoor onderschatten. Onze strijd bestaat hieruit dat we proberen het geweld in onszelf te verminderen, dat we het ons niet laten infiltreren en dat we onszelf niet afsluiten van onze gedachten en onze intuïtie. Laten we zelf ook geen wetsstelsel creëren. Laten we deskundigheid niet op het voetstuk van de mythe plaatsen. Laten we macht en ongevoeligheid niet ondersteunen.

Getuige 3: Verenigde Staten

Ik zou hier willen spreken over de enorme invloed van kernenergie waar wij allemaal op een of andere manier mee te maken zullen krijgen, zodra de ambitieuze plannen van machthebbers en politici gerealiseerd zijn. De technologie, die is ontwikkeld, voorbereid, goedgekeurd, opgezet en uitgevoerd door mannen, kan ons en onze leefwereld totaal vernietigen. Maar degenen die het meest te verduren krijgen zijn de vrouwen die tijdens hun zwangerschap in aanraking komen met radio-actieve stoffen en die dan kinderen krijgen die misvormd, zwakbegaafd, kreupel of achterlijk zijn, en waarvoor ze geen hulp kunnen verwachten. Statistieken over gebieden in de V.S. waar kerncentrales zijn, tonen aan dat daar honderden miskramen, misvormde en doodgeboren babies voorkomen, evenals leukemie en alle andere vormen van kanker. De mannen die koste wat kost de kernreactors en kerncentrales willen bouwen zeggen dat atoomenergie niet schadelijk is. Ze zeggen dat omdat de stoffen, die door de schoorstenen van de reactors in de omgeving worden verspreid en met het koelwater in de rivieren terecht komen, toch niet kunnen worden gezien, geroken, geproefd of aangeraakt.

Kernreactors worden in bijna alle landen over de hele wereld gebouwd. Wie kernreactors bezit kan ook een atoombom maken. Het is niet de schuld van ons vrouwen dat de wereld geworden is tot wat ze vandaag is: grenzeloze welvaart en macht voor sommigen en barbaarse armoede voor anderen. Besmetting, schade, vernieling en complete wegvaging van onze omgeving neemt steeds meer toe. Maar wij vrouwen willen voor onszelf en voor onze kinderen geen risico's nemen, die buiten iedere verhouding staan tot wat ermee gewonnen kan worden.

Vrouwen! Richt actiegroepen op tegen kernenergie of sluit je aan bij bestaande groepen en geef die je verbeelding en je creatieve inzet.

13

Het tot seksueel objekt maken van vrouwen

Als mannen niet door hun opvoeding (we nemen, optimistisch als we zijn, aan dat het aan de opvoeding ligt) zouden zijn aangemoedigd om hun seksuele respons te scheiden van hun gevoel dat ze iemand aardig vinden, respekteren en liefhebben, dat wil zeggen, als hun seksualiteit meer een eenheid zou vormen met hun positieve gevoelens, dan zouden zij net zo ongeïnteresseerd zijn als de meeste vrouwen in het kopen van seks van een hen onbekend persoon, in pornografie of in verkrachting.

PROSTITUTIE

Tijdens het Tribunaal legde niemand getuigenis af over jonge meisjes en vrouwen, die door hun familie of door slavenhandelaren als prostituees worden verkocht, hoewel dit in veel delen van de wereld nog steeds gebeurt. De getuigenis uit Japan of Korea toont aan dat vrouwen tot prostitutie gedwongen worden wegens het gebrek aan andere banen. Deze afschuwelijke situatie is in elk geval nog een beetje beter dan de letterlijke seksuele slavernij van vrouwen, die ondergronds nog op veel plaatsen gedijt.

Natuurlijk is het een hele andere situatie als het gaat om de vrije keuze om prostituee te worden. Maar de bewuste keus om prostituee te worden blijkt vaak gebaseerd te zijn op het gebrek aan mogelijkheden voor ander werk of op de zeer slechte betaling daarvoor. In deze gevallen is het tamelijk twijfelachtig of prostitutie wel echt een keuze is.

Getuigenis over prostitutie komt nu vervolgens uit Japan, Korea en de V.S.

Getuige 1: Japan

Afschaffing van door de staat geregelde prostitutie en de in werking treding van de Anti-Prostitutie Wet van 1958 bevrijdde veel prostituees die het slachtoffer waren geweest van een eeuwenoude handel in vrouwenvlees. Desondanks maakte de voortgezette vraag van mannen naar slaafse seksuele bediening, in combinatie met de onderdrukte positie van de vrouw, het mogelijk dat er ondergronds een markt voor prostitutie bleef bestaan en op dit moment zijn in Japan de Turkse badhuizen de meest voorkomende gelegenheden waar 'gecontroleerde prostitutie' wordt bedreven onder het mom van de openbare badbusiness.

Ik zou dit systeem van uitbuiting dat ondanks onze herhaalde protesten nog steeds bestaat aan de kaak willen stellen. Turkse baden kosten over het algemeen ergens tussen de 2.000 en 5.000 Yen (f 17,50 - f 42,50), afhankelijk van de klasse van het badhuis. Dit is alleen het bedrag voor het baden en het laten wassen en masseren van je lichaam door een masseuse, die 'Miss Turkey' wordt genoemd. Natuurlijk zijn ze Japans en niet Turks. Deze vrouwen zijn geen bevoegde masseuses, maar dat kan niemand iets schelen, want de klant gaat niet naar een Turks bad voor het baden en de massage alleen. Volgens een van de Misses Turkey waar ik mee gepraat heb rekende haar badhuis 2.500 Yen (f 20.-) per klant en van deze 2.500 Yen is het de bedoeling dat zij een derde krijgt - 800 Yen (f 7.-). Maar van deze 800 Yen moet ze zelf de zeep, de handdoeken en alle andere dingen die ze voor haar werk nodig heeft betalen. Iedere klant krijgt een drankje geserveerd, bijvoorbeeld cola, vaak op kosten van de vrouw, afhankelijk van het systeem in het badhuis.

Ik hoorde dat een bepaald badhuis de Misses Turkey 60 Yen berekende voor een flesje cola, terwijl ze maar 30 Yen kostten. Ze lieten ze ook 60 Yen betalen voor het huren van een handdoek,

terwijl de wasserij maar 10 Yen berekent voor het huren. Voor één klant worden vijf handdoeken gebruikt.

Niet alleen deze kosten worden aan de vrouwen doorberekend, maar de huizen halen ook nog ekstra winsten uit andere noodzakelijke uitgaven. Eén stel jurken en uniforms moet de Miss Turkey zelf betalen. Een ander bedrag dat ze iedere dag moet betalen is 500 Yen (f 4.25) voor de manager, die de klanten toewijst. Als ze dit geld niet aan de manager geeft, loopt ze kans dat hij haar vaste klanten aan haar kollega's geeft. Vanwege deze uitgave blijft er uiteindelijk niet meer dan 500 Yen (f 4.25) over als loon voor 50 minuten lichamelijke arbeid. Wat denken jullie dat je in Japan kunt kopen voor 500 Yen? Een kop koffie in een gewone koffiebar in Tokyo kost 250 of 300 Yen. Hoe kun je op zo'n manier je geld verdienen? Op deze manier worden de masseuses gedwongen om geld te verdienen met extra werk, dat wil zeggen, prostitutie.

Iedere Miss Turkey krijgt een afsluitbaar kamertje waar zij aan de verzoeken van haar klanten kan voldoen. Opnieuw moet Miss Turkey betalen - 4.000 Yen (f 32.50) voor het kamertje, wat meer is dan haar gewone inkomen. Bovendien moeten de vrouwen van hun bazen de prijs voor de prostitutie zo laag mogelijk houden, zodat de klanten niet naar concurrerende zaken gaan.

Dus moeten de Misses Turkey zoveel mogelijk klanten per nacht nemen om de buitensporige betalingen aan het huis waar zij bij horen te kunnen blijven volhouden.

Een andere manier om de Misses Turkey uit te buiten is de scherpe berekening van de tijd. Zelfs voor 5 extra minuten moeten de Misses Turkey zelf de prijs van het badhuis betalen. Ik ken een geval waarbij de prijs voor extra tijd per dag hoger werd en om van haar schulden af te komen raakte de vrouw verslaafd aan pep om zich op de been te houden, totdat ze een paar maanden later volledig in elkaar stortte.

Zo profiteren Turkse badhuizen in Japan, in werkelijkheid dus bordelen, van het offer van de sla-venarbeid van vrouwen. Sommigen van jullie zouden zich af kunnen vragen waarom deze vrouwen zo'n moeilijke en onredelijke baan niet opgeven. Niemand, ook de Misses Turkey niet, wil werk doen dat niets oplevert als er andere mogelijkheden zijn. Maar in Japan gebruiken de grote ondernemingen alle beschikbare middelen om vrouwen ervan af te houden om te blijven werken. Ze proberen nooit vrouwen, die ouder zijn dan 30 jaar, in dienst te nemen, of zelfs vrouwen van in de twintig. Omdat ze gedwongen worden hun baan op jeugdige leeftijd op te geven proberen de vrouwen in het algemeen de status van 'echtgenote' te verwerven, hetgeen als de meest respectabele positie voor een vrouw geldt. Zo worden door een systeem van terugtrekken in het huwelijk aan de lopende band economisch afhankelijke vrouwen geproduceerd, en zonder de totale afbraak van dit systeem komen we niet van gedwongen prostitutie en uitbuiting in ieder ander beroep af.

Getuige 2: Korea

Ik lees een getuigenis voor die eigenlijk door een kollega van mij, een Japanse journaliste, Matsui Yayori, is geschreven, over de manier waarop Japanse mannen Koreaanse vrouwen uitbuiten. Ze schrijft:

Iedere dag reizen honderdduizenden Japanse mannen naar Korea met dikke rollen bankbiljetten die ze gebruiken om vrouwen in ons buurland te onteren. Het aantal Japanse toeristen dat naar Zuid-Korea gaat is sinds 1965 jaarlijks verdubbeld. In 1973 waren meer dan 80% van de buitenlandse toeristen in Korea Japanners. Omdat de overgrote meerderheid van hen bestond en nog steeds bestaat uit mannen, is het net één grote optocht van wellustelingen. Op het vliegveld Kimpo in Seoel landen de jumbojets vol Japanse mannen in een gestadige stroom. Op deze manier komen dagelijks meer dan tweeduizend Japanse mannen het land binnen. Deze mannen zijn gelokt door grote Japanse reisburo's, die bijvoorbeeld adverteren met: 'Volledige Kisaeng bediening; een paradijs voor mannen'. (Koreaanse prostituees worden 'kisaeng' genoemd). Als een 'morele opkikker' belonen Japanse ondernemingen hun betere afdelingschefs en vertegenwoordigers met volledig betaalde trips naar Zuid-Korea's bordelen. Een of twee nachten met kisaeng-parties zijn altijd wel in het programma opgenomen, maar onlangs is er zelfs, uit hoffelijkheid, een 'hoogtepunt naar keuze' in de reisfolders opgenomen. Charterreizen van twee nachten en drie dagen kosten niet meer dan \$ 200 (f 500.-) inclusief de prijs voor de seks.

'Ik ga twee of drie keer per jaar met mijn kollega's naar Korea en dan zeg ik tegen mijn vrouw dat ik naar Kyushu ga', vertelt een taxichauffeur. In Japan is geen behoorlijke 'geisha' meer te vinden, zelfs niet in een warm-water-bronnen-plaats. 'Zuid-Korea is veel beter', beweert de eigenaar van een kleine fabriek. 'In Zuid-Korea bestaat bij vrouwen nog de geest van volledige overgave aan een man en hun grondige service is onweerstaanbaar', zegt een administratieve employee met glinsterende ogen.

Veel Japanse mannen vallen voor verhalen over kisaeng-meisjes, die in hun kleurrijke kledij mannen bedienen op feesten en ze zelfs het eten in de mond stoppen. Er wordt reclame gemaakt dat de kisaeng-geest zo opofferend en toegewijd is dat als een man een kisaeng-meisje mee naar zijn hotel neemt, ze zelfs de was voor hem zal doen als hij haar een flinke fooi geeft. Verhalen te over van Japanse toeristen op weg naar een kisaeng-party in één bus en dan terug naar het hotel in twee bussen, iedere man vergezeld van een jonge vrouw, die haar gewone kleren weer heeft aangetrokken. Dat zijn echt op seks beluste mannen, die rondbanjeren zonder zich iets aan te trekken van waar ze zijn.

Men beweert dat er meer dan 8.000 van deze kisaeng zijn die fungeren als 'vergaarbakken voor de psychologiese ontlasting van Japanse mannen'. Ongeveer 2.000 van hen zijn officieel erkende prostituees die officiële registratiebewijzen hebben en die twee maal per maand gecontroleerd worden op geslachtsziekte. De Zuid-Koreaanse minister van onderwijs heeft verklaard dat 'de oprechtheid van de meisjes die met hun kut hebben bijgedragen tot de economiese ontwikkeling van hun land met recht prijzenswaardig is'. Deze verklaring omtrent het nationaal pooierschap is berucht geworden in de Koreaanse gemeenschap in Japan. Er wordt zelfs verteld dat toekomstige kisaengs kolleges moeten volgen van mannelijke professoren over de uiterst belangrijke rol die het toerisme speelt in de Zuid-Koreaanse economie, voordat Zij hun prostitutievergunnmg krijgen. Als de vrouwen die kisaeng worden in een fabriek zouden werken, zou hun salaris waarschijnlijk niet eens dertig dollar per maand zijn. Maar als kisaeng krijgen zij een hoger inkomen voor het bij wijze van arbeid doorbrengen van de nacht in een luxueus hotel. Zuid-Korea heeft geen sociale verzekering of ziektekostenverzekering, zodat, wanneer een werknemer zijn of haar baan kwijtraakt of ziek wordt, de hele familie het spook van de letterlijke verhogering voor zich ziet. Onder deze omstandigheden worden sommige vrouwen gedwongen hun lichaam te verkopen om in leven te blijven. Een boze reactie tegen de Japanse kisaeng-trips verspreidt zich langzaam maar zeker door Zuid-Korea. In december 1973 demonstreerden studenten van de Ehwa Vrouwen Universiteit tegen de aankomst op het vliegveld Kimpo van Seoel van Japanse mannen die op kisaeng-trip waren. Ze eisten: 'Onder het mom van promotie van het toerisme in ons land worden onze landgenotes tot koopwaar gemaakt en hun kostbare mensenrechten worden genegeerd. We kunnen niet langer toestaan dat de lichamen van onze zusters verkocht worden om buitenlands geld binnen te brengen. Wat voor goeds kan er komen van het verpesten van de geest om dollars te verdienen? Vele jaren zijn er voorbij gegaan sinds ons land bevrijd werd van het Japanse koloniale bewind. Waarom moeten onze vrouwen nog steeds fungeren als koopwaar, te verkopen voor smerig Japans geld? Wij eisen onmiddellijke stopzetting van het bordeeltoerisme, dat van ons land een seksuele speelplaats maakt.'

Een tijdlang waren de Japanse vrouwen die tegen de kisaeng-trips waren onzeker over wat ze moesten doen, maar de krachtige oproepen van de Koreaanse vrouwen hadden een sterk bezielend effect. In december 1973 werd in Tokio de 'Vrouwengroep tegen het Kisaeng Toerisme' opgericht. Twee dagen na de demonstratie van de studenten van de Ehwa Vrouwen Universiteit demonstreerden Japanse vrouwen op kerstdag op het Haneda vliegveld bij Tokio. Ongeveer 50 vrouwen - studenten, huisvrouwen en werkende vrouwen van alle leeftijden - konfronteerden de Japanse mannelijke toeristen die op kisaengtrips gingen met pamfletten en met leuzen die ze op hun kleren hadden geschilderd, zoals: 'Schaam je je niet om op groeps-bordeeltocht te gaan?' en 'Loop naar de hel, seksdieren!'. Verontwaardigd verklaarden ze ook: 'Vroeger koloniseerde en plunderde Japan Korea, veel van haar dochters als legerhoeren verkrachtend. Nu gaan ze terug naar hetzelfde land en onteren de vrouwen opnieuw, ditmaal met geld. De Japanse regering werkt feitelijk, onder de vlag van economiese hulp, mee aan de instelling van bordeeltrips. We moeten onze echtgenoten, minnaars, broers en vrienden niet toestaan naar Zuid-Korea te gaan om vrouwen te kopen'. Zelfs deze kleine demonstratie werd door de Japanse politie onderdrukt maar hun macht kon de groeiende solidariteit tussen de vrouwen van de beide landen niet breken.

De verminkte en afgestompte gevoelens van Japanse mannen blijken uit hun relaties met vrouwen in het algemeen. Voor de meesten van hen betekent het woord 'vrouwen' alleen huishoudelijk personeel dat, met het etiket echtgenote, meedogenloos met huishoudelijk werk wordt opgescheept; of het betekent prostituees die, 'barmeisjes' of 'masseuruses' genoemd, fungeren als gebruiksvoorwerpen om de vloeistoffen uit het mannelijk onderlichaam af te tappen. Omdat Japanse mannen hun eigen vrouwen degraderen tot huisslaven of prostituees voelen ze geen wroeging als ze buitenlandse vrouwen met hun geld verkrachten.

Getuige 3: Verenigde Staten

Ik ben Margot St. James uit de Verenigde Staten. Ik ben een hoer. Ik kreeg het etiket 'hoer' in 1962 toen ik met geweld werd gearresteerd. Ik ben verplicht een hoer te blijven voor de rest van mijn leven. Ik heb nooit meer een baan kunnen krijgen, sinds ik dat etiket kreeg, ondanks het feit dat een hoger gerechtshof me twee jaar later onschuldig bevond.

Tippelaarsters in Amerika zijn de meest onderdrukte vrouwen, die meest onderdrukte werkers in het land. Het zijn meestal vrouwen uit de minderheidsgroepen en ze worden gediskrimineerd door de hotels en de kamerverhuurders, wat voor mij gelegaliseerde pooiers zijn. De kamerverhuurders pakken minstens 60 tot 75% van het geld en geven de vrouwen geen uitkeringen en geen bestaanszekerheid.

Ieder jaar worden in de V.S. 48.000 vrouwen gearresteerd wegens prostitutie. Ze worden zo bestempeld door de politie, de rechtbanken, door het traditionele seksistische rechtsstelsel, omdat ze seks leveren aan de gevestigde burgermannen. Zeventig procent van de vrouwen die momenteel in de V.S. in de gevangenis zitten zijn de eerste keer gearresteerd wegens prostitutie. Als ze eenmaal de gevangenis ingaan leren ze snel andere manieren om aan geld te komen. Ze leren om te stelen en soms gaan ze in de drugshandel. Tachtig procent van de minderjarigen - meisjes onder de 18 - die prostituee worden zijn eerst het slachtoffer geweest van incest. Dit is iets waar nooit over gesproken wordt.

Als we iets willen doen aan de minderjarige prostituees dan moeten we de mannen, die deze meisjes kopen, aanpakken. In de V.S. worden alleen de vrouwen gearresteerd. In Frankrijk worden alleen de vrouwen gearresteerd. Overall is het hetzelfde. Alleen de vrouwen gaan de gevangenis in of worden gearresteerd wegens prostitutie, De handhaving van de prostitutie-wetten tegen vrouwen maakt van de prostituee een levende demonstratie voor alle vrouwen dat ze beter thuis kunnen blijven en beter kunnen leven volgens het door mannen vastgestelde patroon.

De onwettigheid van prostitutie, het feit dat de wetten streng tegen de vrouwen worden toegepast, maakt de vrouwen tot gemakkelijke slachtoffers van de eerste de beste sadist die haar wil beroven en mishandelen of zelfs vermoorden. Twaalf prostituees werden in 1974 in San Francisco vermoord. Dat is er één per maand, maar over niet één verscheen een berichtje in de krant.

Terwijl er als een politie-agent wordt doodgeschoten er drie dagen lang koppen over in de krant staan! Op moederdag in 1973 heb ik een organisatie opgericht ter bestrijding van deze zwartmarkeringen en van de verdeel-en-heers-techniek van de mannen. Ik noemde haar COYOTE (Call Off Your Old Tired Ethics: kom eens van je oude afgeleefde ethiek af).

Mannen noemen prostitutie het oudste beroep. Ik noem het het oudste onrecht. Het optreden tegen vrouwen stimuleert alleen maar de verkrachtingsmentaliteit. Zoals de vrouw uit Japan al aangaf krijgen de vrouwen zelf bijna niets van het geld. Negentig procent van hun inkomen wordt onderhands belast door iedereen die in de positie is om te weten wat de vrouwen doen en dat wat ze doen onwettig is: de huiseigenaar, de hotelbaas, de politie-agent.

De problemen zijn dezelfde in alle landen waar ik geweest ben. Ze beschuldigen je van tippelen zelfs als het niet tegen de wet is om prostituee te zijn. Ze arresteren je vriend of je man en zeggen dat hij van jouw verdiensten leeft, hetgeen onzedelijk is. En toch willen veel landen, zoals Duitsland, door de overheid gerunde bordelen hebben. Maar de regering is de grootste pooier van allemaal!

PORNOGRAFIE

Bij de getuigenis over pornografie uit Denemarken hoorde een kort filmpje dat in Denemarken wordt verspreid, waarin drie mannen een vrouw verkrachten. Het was zo afschuwelijk realistisch dat een paar vrouwen er op stonden dat er na twee of drie minuten gestopt werd; maar zelfs in die korte tijd dat er gekeken werd, werd het duidelijk waar het om gaat. Pornografie is een onderwerp dat veel te lang door feministen is verwaarloosd, omdat velen zich nog steeds laten leiden door ideeën over liberale tolerantie. Uiteraard zouden liberalen nooit films toelaten waarin blanken negers zouden afranselen, of christenen joden, maar als het pornografie genoemd wordt en als vrouwen het slachtoffer zijn, dan ben je een trut als je protesteert

Getuige 1: Denemarken

Op 1 juli 1969 werd in Denemarken pornografie in beeld gelegaliseerd. Daaraan vooraf ging een belangrijke discussie over de vraag of het wel of niet gelegaliseerd moest worden. Een van de meest gehoorde argumenten vóór het veranderen van de wet was dat vrouwen niet zovaak verkracht zouden worden als daarvoor. Dus we moesten blij zijn, omdat mannen die ons wilden verkrachten in plaats daarvan een pornoblad zouden gaan kopen. Maar het is een grove leugen. Met de legalisering van de pornografie wordt het ook legaal om vrouwen als seksobjecten te beschouwen, om maar naar believen te verkrachten en lastig te vallen, omdat pornografie de mentaliteit bevestigt dat het de diepste wens van vrouwen is om zich aan mannen te onderwerpen. Het is een misdrijf tegen vrouwen dat er mensen zijn die aan zo een ideologie verdienen. Het is geweld tegen vrouwen om tentoongesteld te worden als seksobjecten en verder niets. Dus waarom stemde onze regering dan in met de legalisering van pornografie? Wie anders dan de kapitalisten zijn ermee gediend? Zelfs voor de wetsverandering verdienden zij geld met het sturen van tijdschriften en films naar het buitenland. Ongecensureerde pornografie betekent alleen maar nog meer winst.

Wie zijn de vrouwen die zich laten fotograferen voor pornografie. Het zijn huisvrouwen, jonge vrouwen die niet genoeg geld kunnen verdienen, vrouwelijke studenten die nog niet voldoende beseffen wat het is om een vrouw te zijn, vrouwen die niet de mogelijkheid hebben om economisch onafhankelijk te worden van mannen. Moeten we het deze vrouwen kwalijk nemen, aan wie hun hele leven verteld is dat ze seksobjecten zijn en dat dat hun voornaamste rol is in het leven? Deze maatschappij is ingesteld op de behoeften van het kapitalisme en van de mannen en het is een bedreiging voor het kapitalisme en voor de mannelijke structuren als vrouwen in zichzelf beginnen te geloven, omdat ze zich dan zullen gaan verzetten tegen iedere vorm van economische en ideologische onderdrukking. Het is duidelijk dat het in het belang van de maatschappij is om pornografie te legaliseren omdat pornografie ertoe bijdraagt dat vrouwen nog meer van zichzelf vreemd raken. Het vervreemdt ze van hun eigen lichaam en hun eigen seksualiteit. Het is een manier om de mannelijke ethiek te versterken en te rechtvaardigen dat mannen hun potentie en agressie tegen vrouwen kunnen richten en dat vrouwen zich passief aan hen moeten overgeven. Maar hier in Denemarken zijn we seksueel zó bevrijd, althans dat zeggen ze, dat het in het belang van de vrouwen geacht wordt dat alles is toegestaan, ook pornografie.

Laat ons terugkeren naar hen die zichzelf laten fotograferen. Ja, ik was er een van. Ik geloofde dat ik zó bevrijd was dat niets me kon deren. Niemand kon mij uitbuiten. Waarom ik het deed? Ik had snel veel geld nodig en dit was de gemakkelijkste manier. Het betaalde goed. Maar hoe ik me voelde toen ik het deed was iets anders! Ik voelde het als geweld tegen mijn lichaam en als geweld tegen alle vrouwen om afgebeeld te worden als een stuk vlees. Alle vrouwen leden omdat ik de porno-industrie steunde.

Veel vrouwen met wie ik praatte tijdens de drie maanden dat ik pornomodel was haatten zichzelf. Maar het was vaak uit bittere noodzaak dat ze het deden. Ze moesten wel. Hun mannen dronken of ze waren alleenstaande moeders. Anderen vonden dat ze met anderen moesten concurreren door mooiere kleren te dragen. Voor sommigen zou dit de eerste en laatste keer zijn, omdat ze dit

of dat wilden kopen. Maar ik deed het vaak. Voor mij was het ook bijna onmogelijk om er weer uit te komen. Het geld is goed en veel vrouwen raken makkelijk aan de drank tijdens de foto-opnames. Waarom haten de modellen zichzelf zo vaak? De meeste mannelijke modellen vinden het o.k. Maar het zijn de vrouwen die een pik in hun mond hebben, die vastgebonden moeten worden en die van alles moeten doen zodat de man zijn orgasme kan krijgen, die worden afgebeeld als niets meer dan natte kutten. Ik leerde al snel om mijn lichaam te haten en om mijzelf te haten omdat ik de kapitalisten en hun makkelijk verdiende winst steunde en omdat ik aan het verval van deze maatschappij meehielp. En ik leerde ook dat mannen het in deze situatie voor het zeggen hebben.

Wie moet ik er de schuld van geven dat ik een pornomodel ben geweest? Ja, ik deed het uit eigen vrije wil en de andere vrouwen waarmee ik gepraat heb ook. Desondanks beschuldig ik de regering, omdat zij een wet heeft aangenomen, die een kapitalistische, patriarchale maatschappij steunt in haar ideologie dat vrouwen slechts seksobjecten zijn; dat stimuleert de seksuele fantasieën van mannen; het verlaagt vrouwen tot passieve objecten die kunnen worden misbruikt, vernederd en gebruikt. Ik beweer dat dit geweld is tegen vrouwen omdat nu iedere vrouw te koop is voor de laagst biedende en omdat ze voor alle mannen is. Ik beschuldig de regering ervan dat zij de porno-industrie in stand houdt en dat zij vrouwen economies nog steeds zo uitbuit dat zij nog altijd zeer beperkte mogelijkheden hebben om hun eigen leven in te richten.

Ik geloof dat het geweld tegen vrouwen alleen zal ophouden als we de maatschappij omverwerpen. En ik ben bereid geweld te gebruiken tegen een ideologie die zegt dat vrouwen minder waard zijn dan mannen. En ik ben bereid te vechten tegen een regering en het kapitalistische economische systeem die zo'n ideologie bekrachtigen.

Zoals het ex-pornomodel zei, worden niet alleen de modellen zoals zichzelf ontmenselijkt, maar alle vrouwen en jonge meisjes, net zo goed. Meisjes, speciaal uit Derde Wereld-landen, worden in Denemarken gebruikt voor het populaire thema van de 'Baby-liefde', het eufemisme voor fotoseries van hele jonge meisjes die seksuele omgang hebben met volwassen mannen of van meisjesbabies, van wie de geslachtsdelen worden vertoond.

Getuige 2: Denemarken

Het beste bewijs tegen pornografie is een stuk pornografie. We hebben hier een film en we zouden die graag laten zien. Hij is erg gewelddadig, hij gaat over verkrachting en het zou erg vervelend kunnen zijn, speciaal voor die zusters die zelf verkracht zijn. Deze film is gemaakt door de Deense porno-industrie. Hij wordt in ontzettend veel winkels verkocht, niet alleen in Denemarken, maar ook in Parijs, Amsterdam en Berlijn. Hij wordt geëksporteerd naar Amerika en naar alle landen, die hem willen hebben.

(Daarna werd de film vertoond, maar na 2 of 3 minuten gestopt).

We zijn hier vandaag bij elkaar gekomen om te praten over verkrachting, over geweld tegen vrouwen. De vraag is, hoe bestrijden we de seksistische fantasieën van mannen over vrouwen? In Denemarken hebben ze toegestaan dat mannen hun fantasieën de vrije loop laten en deze film is een van de producten ervan. Hij verkondigt de vernedering van een vrouw. Het spijt me dat het zo schokkend is te zien tot welk punt de mannelijke fantasie is gekomen.

Oplossingen, resoluties, voorstellen tot verandering

14

Voorstellen over bepaalde misdaden

Het stond ieder individu en iedere groep vrij om een voorstel te doen. Vrijwel alle voorstellen werden toegejuicht, maar op geen enkele werd gestemd. Het land dat na ieder voorstel genoemd wordt, geeft het land, waar de vrouw of vrouwen, die het voorstel deden, vandaan kwamen. In enkele gevallen werden de voorstellen door internationale groepen geformuleerd.

EEN MANIFEST VOOR OUDERE VROUWEN, Verenigde Staten

Ik wil een manifest voor oudere vrouwen presenteren.

Wij, oudere vrouwen, zullen onze onzichtbaarheid niet langer tolereren. Wij nemen het niet langer om in een hoek gedrukt te worden. Wij passen ervoor nog langer beschouwd te worden als niet bestaand of alleen maar als een last. Wij hebben de samenleving als geheel, onze families en andere mensen iets waardevols te bieden. Als oudere vrouwen hebben we heel wat ervaring opgedaan en een ruimer perspectief verworven. Die ervaring kan van onschatbare waarde zijn bij het grootbrengen van kinderen en voor het krijgen van een beter historisch perspectief op de problemen waarmee we allemaal kampen bij het vertrouwd raken met onze herkomst en onze tradities; wat ons niet alleen een beter inzicht kan geven in hoe onze levensstijl en ook samenleving moeten veranderen, maar ook een groter vermogen om onze strijd voor een beter leven met grotere kracht en meer uithoudingsvermogen voort te zetten. We stellen ons echter niet ten doel de jongere generatie vrouwen onze ideeën op te leggen, maar zien het meer als het openleggen van contactmogelijkheden, die ons wederzijds in staat zullen stellen van elkaar te leren.

De misdaden begaan tegen oudere vrouwen, waaraan een eind dient te komen, zijn onder meer de volgende: ten eerste isolement. De volwassen kinderen hebben het te druk met hun eigen leven. Onze levensgezellen zijn of dood of getrouwd met jongere vrouwen. Oude vrienden zijn verspreid. Veel vrouwen voelen zich daardoor verworpen en raken in zichzelf gekeerd. Ten tweede onvoldoende gezondheidszorg. Wij eisen gratis gezondheidszorg, met inbegrip van brillen, gehoorapparaten, gebitten enz. Einde van zorgeloosheid en gebrek aan interesse aan de kant van de medici om adequate zorg aan oudere vrouwen te besteden. Er moet een eind komen aan de zorgeloosheid en het gebrek aan belangstelling van de zijde van doktoren bij het behandelen van oudere vrouwen. Er moet een eind komen aan het vooroordeel dat de medici koesteren met be-

trekking tot het gebruik van oestrogeen, een belangrijk vrouwelijk hormoon dat niet meer door de eierstokken geproduceerd wordt, wat ertoe kan leiden dat de gezondheid en de geestelijke vermogens van oudere vrouwen snel achteruit gaan (Omdat steeds meer gegevens wijzen in de richting van een mogelijk verband tussen kanker en het gebruik van oestrogeen vroeg een aantal leden van de Amerikaanse afvaardiging zich af of deze eis wel ondersteund moest worden. Red.)

Ten derde het beeld dat via de media van oudere vrouwen gegeven wordt. In tegenstelling tot de jonge vrouw, die meestal als seksueel object gezien wordt, wordt de oudere vrouw als asexueel beschouwd, het hulpeloze voorwerp van medelijden, of als dominerend en onredelijk.

We stellen met klem dat wij individuen zijn met een grote verscheidenheid aan talenten en behoeften, dat we warmte, vriendschap en ja, seksuele relaties nodig hebben. Ja, wij leven en willen daarin bevestigd worden.

Ten vierde de economie. Wij willen zinvol werk met een loon, niet alleen maar vrijwilligerswerk. Ook de uitkeringen van de sociale verzekeringen moeten bijgesteld worden. In de Verenigde Staten krijgen jonge vrouwen die gezinnen draaiend houden (naar wordt beweerd het belangrijkste werk) geen sociale verzekering. Die krijgen ze als vrouw van hun man. In steeds meer gevallen waarin vrouwen na vele jaren huwelijk gaan scheiden, gaat dit niet langer op. In de strijd om zichzelf opnieuw een plaats op de arbeidsmarkt te veroveren, kan zij in het gunstigste geval op lage lonen rekenen. Dit gevoegd bij de vele jaren waarin zij niet verdiende, betekent dat sociale uitkeringen voor haar laag zijn.

Ten vijfde de problemen van vrouwen die de menopauze naderen. Vrouwen, die hun hele leven gewijd hebben aan het welzijn van hun kinderen, ondervinden nu voor het eerst in hun leven dat zij tijd hebben uit te zoeken wat zij voor zichzelf willen, wat zij van het leven willen. In deze periode, waarin haar lichaam ingrijpende veranderingen ondergaat en de kinderen op zichzelf wonen, gaat de echtgenoot vaak weg of sterft. De vrouw heeft geen economische basis om op te bouwen noch een emotionele basis om nieuwe relaties te beginnen. Deze vrouwen zouden economische steun moeten krijgen om hen te helpen zich te bekwamen op het terrein van hun keuze en om hen de gelegenheid te geven uit te zoeken wat zij willen.

Dit is maar een deel van de lijst van de behoeftes van oudere vrouwen. Het is duidelijk dat de lotgevallen van alle vrouwen in elkaar grijpen. We hebben elkaar nodig en als we een bepaalde groep helpen, helpen we alle vrouwen.

ABORTUS EN ANTICONCEPTIE, Mexico

Wie heeft bepaald dat op het moment van de conceptie de vrouw alle recht verliest om als menselijk wezen te beschikken over haar meest onvervreembare eigendom, dat wil zeggen haar eigen lichaam?

Waarom zouden wij het 'macho'-idee aanvaarden, dat de vrouw alle zwangerschappen waaraan haar lichaam ten prooi valt, moet aanvaarden? Voor veel vrouwen betekent zwangerschap een daad van geweld van de buitenwereld omdat het tegen haar wil gebeurt. Persoonlijk heb ik vrouwen, moeders van acht of tien kinderen, bitter horen toegeven dat hun vermogen om lief te hebben niet kan voorzien in de behoefte van alle kinderen en dat ongetwijfeld sommige kinderen hen zullen verwijten dat ze niet genoeg van hen hebben gehouden. Zoals de Europese vrouwen zeiden, toen zij demonstreerden voor de legalisering van abortus: 'Baas in eigen buik!'

Konkreet ziet mijn voorstel er als volgt uit: vrouwen moeten door middel van een internationale campagne het recht verwerven om zeggenschap over hun eigen lichaam uit te oefenen, zodat wij geen toestemming van bovenaf nodig hebben om te beslissen wat wij in geval van zwangerschap doen, zodat het recht het kind te dragen of de zwangerschap te beëindigen het onze zal blijven.

Om dit recht te verkrijgen moeten we ons voor de strijd verenigen. We moeten ons niet langer laten manipuleren door regeringscampagnes die door mannen worden geleid en die ons wat onze creatieve vermogens betreft in passieve objecten veranderen. Het was de tactiek van de Nazi-regering dat vrouwen alle kinderen moesten hebben, die ze maat 'konden krijgen om de Staat soldaten te verschaffen. Tegenwoordig wordt aan vrouwen in de Westerse landen gevraagd hun

kindertal te beperken. Het wordt tijd dat wij onszelf deze vraag gaan stellen: hoelang zullen wij nog toestaan dat onze bestemming in handen blijft van een mannelijk georiënteerde samenleving?

VROUWEN IN ARMOEDE, Verenigde Staten

Ik zou graag enkele voorbeelden geven van de manier waarop wij in de nationale beweging voor bijstandsrechten te werk zijn gegaan, om enkele basisproblemen op te lossen. Eén van de eerste dingen die we deden, was een lijst maken van al onze problemen; b.v. te lage lonen, geen werk beschikbaar, te trage behandeling van aanvragen van een uitkering, het zonder opgaaf van redenen stoppen van uitkeringen. De volgende stap was een analyse van het probleem. We keken hoe we er juridies gezien voor stonden, en als de wet slecht was, praatten we erover hoe we de wet zouden kunnen veranderen. We ontwikkelden een rechtsprogramma. Als de wet goed was, maar er niet naar gehandeld werd, dan ondernamen we stappen om het departement door confrontatie te dwingen de procedure-voorschriften te wijzigen. We deden nog meer, zoals het organiseren van hoorzittingen over de sociale wetgeving, en we voerden kredietcampagnes, waarin we eisten dat mensen die een uitkering krijgen leningen kunnen sluiten. We oefenden druk uit op de plaatselijke winkeliers door naar plaatsen als Sears en Roebuck te gaan en buitenlandse betaalmiddelen mee te nemen zoals pesos en ponden, franks, pennies, nikkels en voedselbonnen en we probeerden daar kleren voor onze kinderen van te kopen. Op die manier zaaiden we verwarring en kwam de bediening van de andere klanten in het gedrang zodat ze de zaak moesten sluiten. Dit was één van de manieren waarop wij aandacht vestigden op ons probleem dat wij van onze lage uitkering niets kunnen kopen.

We organiseerden ook een zogenaamde 'eet-in'. In de staat waar ik vandaan kom kan je per persoon per maaltijd 19 cent uitgeven wanneer je van de bijstand leeft, maar van zo'n klein bedrag kan je niets kopen. Bij een 'eet-in' gaan 10 of 30 of hoeveel vrouwen dan ook een zeer net en duur restaurant binnen en bestellen het beste maal. Wanneer het tijd wordt om te betalen geef je 19 cent.

Wij hebben ook 'plas-ins'. Wij vrouwen in de Verenigde Staten moeten betalen om naar de w.c. te gaan. Wat we dus doen is naar binnen gaan en op de grond piesen, en dan openen ze gratis de toiletten voor ons. Sociale Zaken heeft geweigerd kooktoestellen aan mensen te verschaffen. En daarom hebben wij 'kook-ins' gehouden. Voor een 'kook-in' gebruik je een elektrische kookplaat en je pot met bonen, of groente, of vis of wat ook maar stinkt. Je gaat naar het stadhuis of het bijstandskantoor, je zet daar je elektrische kookplaat neer en je kookt daar. En dan geven ze je misschien een gasstel.

Dit zijn maar een paar voorbeelden van wat vrouwen, die met een probleem zitten, kunnen bedenken en waardoor ze de situatie voor zichzelf kunnen veranderen.

VERKRACHTING, Frankrijk

We hebben de getuigenis van de slachtoffers van verkrachting gehoord. We moeten nu enkele resoluties voorstellen. Ik ben van een groep uit Parijs, bestaande uit advocaten, doktoren en andere vrouwen die zich met verkrachting bezighouden. Wanneer een verkrachte vrouw naar het politiebureau gaat, dan zou ze niet ontvangen moeten worden door mannen die er een kwaadaardig genoegen in scheppen om naar haar verhaal te luisteren. Ze zou ook niet in de positie van verdachte moeten zijn. Wat de rechterlijke macht betreft, er moeten vrouwelijke rechters komen voor gevallen van verkrachting, want het is duidelijk dat vrouwen zich nog steeds schamen om de daden waarvan zij het slachtoffer zijn geweest te beschrijven. Maar zij moeten dit echter tot in de kleinste details doen, wat een kwelling voor hen is waardoor zij de hele ervaring opnieuw beleven. Maar om dit tegenover een man te doen is nog pijnlijker. Wij stellen voor de jury van het assisenhof uit een gelijk aantal mannen en vrouwen te laten bestaan, omdat vrouwen dit probleem beter kunnen begrijpen dan mannen. Op het ogenblik is het in Frankrijk zo dat, wil de zaak als verkrachting behandeld kunnen worden, het Openbaar Ministerie moet bewijzen dat de vrouw niet heeft

ingestemd. Wij eisen echter dat als een vrouw verkracht wordt in omstandigheden die aanleiding geven om ervan uit te gaan dat zij niet heeft ingestemd, de bewijslast wordt omgekeerd en dat degene die van verkrachting wordt beschuldigd moet bewijzen dat de vrouw heeft ingestemd. De kwestie van de instemming is erg belangrijk, want mannen huldigen de opvatting dat vrouwen het heerlijk vinden om verkracht te worden en dat ze daarom instemmen. In de zaak M. (waarover jullie hebben gehoord en waarbij ik als advocaat betrokken was) scheen de rechter maar niet te kunnen begrijpen dat als je 70 kilo bovenop je hebt, wat een man ongeveer weegt, je je niet kunt verdedigen.

MISHANDELDE VROUWEN, Internationale groep

In onze werkgroep over mishandelde vrouwen hebben we ontdekt, dat vrouwen uit Japan, Nederland, Frankrijk, Wales, Engeland, Schotland, Ierland, Australië, de Verenigde Staten en West-Duitsland de strijd begonnen zijn voor de rechten van de mishandelde vrouwen en hun kinderen. Wij eisen van alle landen harde actie om de misdaad van de vrouwenmishandeling te bestrijden. Wij eisen dat de regeringen het bestaan en de omvang van dit probleem onderkennen en de noodzaak van een onderkomen, financiële steun en daadwerkelijke wettelijke bescherming voor deze vrouwen onder ogen zien.

CLITORIDECTOMIE, Frankrijk

De exciseuses (zij, die de uitsnijding verrichten) opereren zonder verdoving, met een gekarteld mes of een scheermesje, die wel voor de insnijding van de clitoris geslepen moeten worden, omdat het weefsel stug is. Bloedingen, tetanus, urineweginfectie en septiese anemie zijn vaak het gevolg. Het perineum van degenen die het overleven, wordt harder en zal bij de geboorte van een kind scheuren. Afgezien van de gevallen met een fatale afloop zijn vrouwen het slachtoffer van een bijzonder verschrikkelijk gevolg van het uitsnijden, nl.: de ontwikkeling van een gezwel op het punt waar de zenuw van de clitoris is doorgesneden. Dit geeft verschrikkelijke pijn, zelfs als de plek maar licht beroerd wordt. Jaarlijks worden miljoenen jonge meisjes (in de leeftijd van 7 jaar tot aan de puberteit) aan deze seksuele verminking onderworpen, die hypokriet bekend staat als 'inwijdingsceremonie' in Jemen, Saoedi-Arabië, Soedan, Egypte, Irak, Somalië, Kongo, Ethiopië, Kenya, Togo, Ivoorkust, Guinea en andere landen, waarvan vertegenwoordigers in de V.N. zitten en waarvan sommige landen doorgaan voor vooruitstrevend. Uitsnijding is een extreem voorbeeld van de onderdrukking waar vrouwen in patriarchale samenlevingen onder lijden. Omdat deze marteling alleen vrouwen aangedaan wordt, wordt er niets over gezegd. Wij zijn van mening dat clitoridectomie even ernstig is en dezelfde actie vereist als de martelingen die wij veroordeeld hebben, speciaal die tijdens de oorlogen in Algerije en Vietnam en ook die in Brazilië, Chili, Griekenland en elders. Wij zijn één met de vrouwen en mannen die in opstand komen tegen deze wrede heden in hun land.

PORNOGRAFIE, Internationale groep

Dit voorstel komt van de werkgroep over pornografie. Dit Tribunaal heeft zich beziggehouden met geweld tegen vrouwen - economische uitbuiting, seksuele onderdrukking, seksuele marteling, verkrachting, lichamelijk en geestelijk geweld in het algemeen, de ontkenning van het leven van lesbische vrouwen en de uiting van hun liefde. Dit alles komt voor in pornografie: mannelijke realiteit en fantasie zijn één en dezelfde. Al deze dingen zijn uitingen van samenlevingen waar hiërarchie en macht ons allen onder controle houden. Het is zinloos om alleen maar een resolutie te maken die de pornografie veroordeelt, want met of zonder pornografie blijft de heerschappij van mannen over vrouwen bestaan. De manier waarop mannen hun seksuele identiteit ervaren onderdrukt

vrouwen omdat de lichamen van vrouwen objecten zijn en vrouwelijke seksualiteit alleen daaruit bestaat, dat zij de behoeften van mannen bevredigt.

Onze resolutie is als volgt: wij vragen alle vrouwen de consequenties onder ogen te zien van wat het betekent dat hun seksualiteit door mannen bepaald wordt; om in te zien dat wanneer de seksualiteit en het lichaam van vrouwen bezit zijn van en gedefinieerd en beheerst worden door mannen, sociale verandering alleen geen einde kan maken aan onze onderdrukking als vrouwen. Wij zijn van mening dat alle vrouwen naar een seksuele identiteit toe moeten werken die een totale uiting is van haarzelf, haar behoeftes sensualiteit, seksualiteit en emotionaliteit; een seksualiteit die niet gefixeerd is op genitale seks, overheersing en onderwerping, die het lichaam van vrouw niet scheidt van de rest van haar wezen; dat het lichaam van vrouwen niet langer gebruikt mag worden om een sociale structuur te ondersteunen, die alle mensen ontmenselijkt. Wij veroordelen pornografie om het geweld tegen vrouwen dat er in besloten ligt, om de seksuele uitbuiting van vrouwen en het opofferen van vrouwen aan mannelijke macht, potentie en dominantie.

PROSTITUTIE, U.S.A.

Laten we besluiten dat seksuele handelingen in het privéleven tussen volwassenen, die er beiden in toestemmen, buiten de sfeer van de kriminele wetgeving vallen, dat commerciële seksuele activiteit en als een zaak van dienstverlening worden erkend en niet als een kriminele handeling beschouwd en als zodanig moeten worden behandeld, dat vrouwen net zo vrij moeten zijn om op straat te gaan en te staan waar ze willen, als mannen. Alle wetten die tegen zulke activiteiten diskrimineren door voorschrift of dwang, zullen moeten worden afgeschaft, zodat meerderjarige vrouwen die kiezen prostituee te zijn dat doen uit eigen vrije wil en dat geen enkele dwang door wie dan ook wordt getolereerd.

Het moet erkend worden dat prostitutie afhankelijk is van een onderdrukkende seksistische opvoeding, die uiteindelijk veranderd kan worden. Vrouwen en mannen die vrij zijn van seksuele stereotypen en economische diskriminatie zullen vrij zijn van betaalde seksuele omgang.

15

Algemene strategievoorstellen

MEDIESE SELF-HELP, Internationale groep

We hebben veel negatieve voorbeelden gehoord over wat gynaekologen ons, vrouwen aandoen. Ik wil over self-help praten als een positieve manier om deze misstanden te vermijden. In vele delen van de wereld zijn vrouwen begonnen om over hun lichaam en seksualiteit de controle te herwinnen door self-help. De basis voor de self-help is het zelfonderzoek en het delen van onze ervaringen. Van jongs af aan hebben we geleerd ons te schamen en een afkeer te voelen voor onze genitalieën. Alleen mannen hebben toegang tot onze vagina. Gynaekologen oefenen macht over ons uit met hun kennis van onze seksuele organen. Gedeeltelijk komt dit, doordat wij, als vrouw, weinig mogelijkheden hebben gehad om ons lichaam te ontdekken en te begrijpen.

Zelfonderzoek houdt in dat wij ons zelf regelmatig onderzoeken met een speculum en een spiegel. Wij gebruiken een plastic speculum, dat opengemaakt kan worden. Dit maakt het voor ons mogelijk om het zelf te gebruiken en we kunnen meer zien door het plastic dan de gynaekoloog door een metalen speculum (dat ook nog erg koud is).

Tijdens ons onderzoek kunnen we bijvoorbeeld zien dat gedurende de cyclus kleine rode puntjes op de baarmoederhals kunnen verschijnen. Hoewel menig dokter deze puntjes gretig zou wegbranden, kunnen ie normaal zijn en na een paar dagen verdwijnen - dus wegbranden is absoluut onnodig. Op het ogenblik zijn er al vrouwen die de ovulatietijd kunnen vaststellen door zelf-onderzoek.

Bovendien kunnen we infecties ontdekken voordat symptomen als jeuk zich voordoen. Door self-help leren we de op de penis gekonsentreerde seksualiteit te verwerpen. We beginnen ons eigen lichaam te leren kennen, onze eigen methodes om gynaekologische ongeregelheden te behandelen te ontwikkelen en we verwerven vaardigheden, zoals bekkenonderzoek, borstsonderzoek, gynaekologische proeven, menstruele ekstrakties. We hebben met succes honing, knoflook, yoghurt e.d. gebruikt voor bepaalde stoornissen, in plaats van vaginale medikatie, tabletten, crèmes en wegbranden. Op deze manier creëren we een nieuwe gezondheidszorg, die een aanval doet op het gevestigde mediese systeem met zijn vertegenwoordigers, de doktoren en de farmaceutische industrie.

Gedurende de laatste jaren hebben vrouwen in de U.S.A. self-help centra's ingericht, die zich steeds meer uitbreiden. Self-help groepen bestaan nu in vele andere landen, zoals Nieuw Zeeland, Japan en Kenya. In West-Berlijn zullen we binnenkort het eerste Europese feministiese self-help centrum openen waar we self-help cursussen en self-help demonstraties zullen geven. We zullen informatiedossiers opbouwen die door elke vrouw gebruikt kunnen worden en we zullen een internationale self-help krant beginnen. Vrouwen hebben macht nodig! Beheer van ons eigen lichaam is een beslissende stap naar deze macht.

Vrouwen uit Australië, Oostenrijk, Engeland, Frankrijk, Italië, de U.S.A. en de Bondsrepubliek Duitsland formuleerden de volgende, resolutie over self-help. Als vrouw hebben we geen bondgenoten in afzonderlijke regeringen noch bij de mannen van links of van rechts, noch bij het bedrijfsleven of hun aanverwanten of bij de geboorteregelaars, omdat zij ons allemaal onderdruken en uitsluiten.. Tot op heden hebben we alleen goedkoop of onbetaald werk gedaan. Daarom moeten wij onze eigen instellingen en structuren scheppen, en we moeten de mogelijkheden van onze nog niet aangeboorde en de door-de-vingers geziene bronnen gaan gebruiken en verwerklijken. Deze instellingen zijn geen alternatieven, maar de basis voor de feministiese revolutie.

Beheer van ons leven begint met beheer van ons lichaam. Dit houdt de controle over onze seksualiteit in. Als lesbische en als heteroseksuele vrouwen verwerpen we de op de penis gekonsentreerde seksualiteit.

Wij vragen: (1) dat het een keus is van de vrouw of ze wel of geen kinderen ter wereld wil brengen; (2) het recht om onze eigen seksualiteit te beheren; (3) het einde van experimentele en onnodige operaties op vrouwen; (4) het einde van gedwongen sterilisatie; en (5) dat geneesmiddelen die in één land verboden zijn, onmiddellijk internationaal verboden worden.

Internationale self-help is veel machtiger!

HUISHOUDLOON, Italië

Ik denk dat het voor ons allen erg belangrijk is om te vechten tegen de pogingen die de mannen ondernemen om de strijd van de vrouwen uiteen te laten vallen in afzonderlijke aspecten, zodat ze ons gemakkelijker kunnen beheersen en in staat zijn ons tegen elkaar uit te spelen. Op dit Tribunaal hoorden we over lijsten van misdaden zonder enige aanwijzingen hoe we er tegen kunnen vechten. Dit is een defensieve benadering - het verdeelt de vrouw al naar de misdaad en het is een aanzet om vrouwenbewegingen op te zetten om elke misdaad te bestrijden. Maar vrouwen vechten in het gezin tegen het huishoudelijk werk en tegen het gezag van het gezin: ze vechten op fabrieken, ze vechten in hun plaatselijke omgevingen de onderdrukking van die strijd is gewelddadig. Ze sluiten ons op in psychiatrische ziekenhuizen, ze gebruiken de hele tijd ruwheden tegen ons, ze stoppen ons in de gevangenis.

De enige manier om verenigd te blijven en de kern van onze uitbuiting aan te vallen is, te kijken naar de algemene grondslag van onze onderdrukking – dat grondbeginsel dat voor ons allen bepaalt wat het betekent een vrouw te zijn.

Het is onze baan om het huishouden te doen in dienst van anderen. Zelfs als sommigen van ons denken dat we dit kunnen vermijden door naast het huishouden ander werk te gaan doen, zoals politiek actief zijn, in een alternatieve kommune leven, minder kinderen krijgen, een begrijpende partner vinden, dan nog zullen we er niet aan ontkomen. Dit soort werk kan niet van de hand gewezen worden op een individueel nivo of door je eigen bewustzijn ervan of omdat het belangrijk voor het kapitalistische systeem is; het verschaft een laag-betaalde arbeidskracht die daarom een maximale winst oplevert. Al onze inspanningen om het huishoudelijk werk te beperken of te veranderen worden in elk opzicht met enorm veel onderdrukkingsmiddelen aangevallen, zoals dit Tribunaal op dramatische wijze heeft laten zien. We vechten voortdurend tegen dit werk, maar we hebben geen macht, omdat we geen geld hebben. We worden gemakkelijk gemanipuleerd door de aanvallen van de mannen, rechters of werkgevers én door het gezin.

HUISHOUDLOON, Internationale groep

Huishoudloongroepen in Italië, Engeland, Canada, Zwitserland en de U.S.A. besloten dat onbetaald huishoudelijk werk diefstal met geweld is; dat dit werk en de onbetaaldheid ervan een misdaad is waaruit alle andere misdaden voortvloeien; dat het ons voor het leven brandmerkt als het zwakkere geslacht en ons machteloos overlevert aan werkgevers, regeringsplanners en wetgevers, doktoren, politie, gevangenis en psychiatrische inrichtingen, zowel als aan mannen voor levenslange diensverleningen, gevangenschap. We vragen huishoudloon voor alle vrouwen, van alle regeringen uit de hele wereld. We zullen ons internationaal organiseren om de rijkdom die ons ontstolen is in elk land terug te winnen en we zullen een einde maken aan de misdaden die dagelijks tegen ons worden begaan.

EEN STRATEGIE VOOR LESBIESE VROUWEN, Engeland

Sommige Spaanse vrouwen vertelden ons dat we niet als zwarte of blanke vrouwen moesten spreken. Ik neem aan dat ze hiermee ook wilden zeggen dat we niet als lesbische of heteroseksuele vrouwen moesten spreken. Ze zeggen dat we allemaal vrouwen zijn, we zijn samen allemaal zusters. Het zou heerlijk zijn als dat waar was. Het zou niet alleen fijn zijn, maar er zou

direkt een revolutie komen. De manier waarop we van elkaar gescheiden zijn verhindert dit. Niet alle vrouwen verkeren in precies dezelfde situatie. Kapitaal maakt uit wie een baan krijgt, waar het werk ligt, wie kinderen zal krijgen, wie gesteriliseerd zal worden, wie een abortus zal ondergaan, wie zal emigreren, waar we naar toe zullen emigreren. In Zuid-Afrika hoorden we hoe ze daar zelfs plannen in welke stad we zullen wonen, in Noord-Ierland hoorden we op welke manier ze plannen waar onze kinderen op school moeten en wat voor werk er naderhand beschikbaar voor ze is. Niet alleen verkeren we in verschillende situaties, maar ook hebben we verschillende nivo's van macht. Blanke vrouwen hebben macht over zwarte vrouwen, heteroseksuele vrouwen over lesbische vrouwen, daarom moeten wij ons zelfstandig als lesbische vrouwen organiseren, zelfstandig organiseren als zwarte vrouwen, om er op die manier zeker van te zijn dat de speciale situatie waarin we verkeren en de speciale strijd die we moeten leveren niet zomaar weggeschoven of opgenomen wordt in iets wat verondersteld wordt algemeen te zijn maar dat ons nooit insluit.

Dit betekent niet dat we ons geïsoleerd moeten organiseren. Omdat, ondanks de verschillen in de speciale vormen van onze uitbuiting, onze situatie als vrouw fundamenteel dezelfde is. Het kapitaal heeft één plan voor ons allemaal, overal ter wereld, en dat is dat we het huishouden voor niets doen, zonder enig loon. De vrouw die over de bijstand sprak, zei hoe kwetsbaar vrouwen zijn voor armoede. Dat betekent dat we kwetsbaar zijn voor alles: voor rechtbanken, voor doktoren, voor verkrachting, voor alle instellingen van de staat. We hebben geld nodig om macht te krijgen om tegen deze misdaden te vechten. Deze misdaden kunnen tegen ons worden begaan vanwege onze machteloze positie, vanwege het onbetaalde werk dat we thuis doen. Wanneer we ons als een vrouwenbeweging hebben georganiseerd, dan hebben we ons heel dikwijls niet georganiseerd tegen onze machteloze positie, maar rond een speciaal doel zoals b.v. abortus. Deze campagnes zijn in vele landen op een zeer racistische wijze georganiseerd, omdat net op het moment dat vele vrouwen tegen gedwongen sterilisatie vochten deze campagnes alleen voor abortus vochten, niet voor het geld dat we nodig hebben om kinderen groot te brengen, wanneer wij deze hebben. Op deze manier organiseren betekent dat we zelf toelaten gescheiden te worden volgens de wijze waarop de staat ons wil scheiden. Om ons samen te organiseren voor de tijd en het geld dat we nodig hebben, wij allen als onbetaalde thuiswerkers, wij allemaal in onze eigen situatie, onze eigen belangen en onze eigen gevechten, moeten we een verenigd front laten zien, en samen vechten tegen de verdrukking en het systeem dat ons probeert te scheiden.

LESBIES ZIJN, Duitsland

Ik zou graag duidelijk maken wat lesbische strategie is, door een verklaring voor te lezen die werd uitgewerkt door een groep van ons.

Lesbische vrouwen beroven mannen van hun kracht en liefde. Deze kracht en liefde geven ze aan vrouwen. Zij versterken vrouwen, en daardoor zichzelf. Zij beroven hun onderdrukkers van hun steun. Vele vrouwen zullen zeggen: 'We zijn niet onderdrukt, en we houden van onze man'. Maar de laatste paar dagen zijn de meest verschrikkelijke misdaden beschreven die elke dag op deze wereld tegen vrouwen werden begaan, door mannen. Ik moet jullie iets vertellen wat me pas is opgestuurd vanuit de tolkafdeling. In Arabië, bijvoorbeeld, worden vrouwen onthoofd, hun handen afgehakt, gewoon omdat ze uit een harem ontsnapten. Deze misdaden zijn begaan door mannen en vrouwen zijn de slachtoffers. Zij worden vernederd, geminacht, geslagen. Dit zijn geen afzonderlijke gevallen.

Fallocratie, mannelijke overheersing, maakt deze misdaden tegen vrouwen mogelijk. Hij moet voortdurend angst bij ons vrouwen opwekken. We kunnen er alleen samen tegen vechten en deze angst overwinnen samen met andere vrouwen - deze angst die ons vastgeketend houdt, deze angst die ons dwingt onszelf te laten degraderen tot objecten.

Vrouwen! We moeten onze liefde, onze tederheid, ons begrip aan onze zusters geven - om zo een wereld voor ons allen te creëren, waarin we allemaal kunnen leven. Er is nog maar weinig tijd over om deze wereld geschikt te houden om in te leven. Ik wil uitdrukkelijk onderstrepen dat niet alle lesbische vrouwen een hekel hebben aan kinderen. Ook voor deze kinderen moeten we vechten,

tegen de mannenoverheersing, die de mensen en de natuur heeft verwoest en die door zal gaan met deze te verwoesten.

Vrouwen! We kunnen alleen op onszelf rekenen. We moeten samen vechten, samen leven en leren van onszelf [te houden. Alleen wanneer we van onszelf houden, kunnen we van andere vrouwen houden en alleen dan kunnen we sterk zijn.

Lesbies zijn betekent dat je weigert iets met mannen te doen te hebben en dit is iets wat een kapitalisties en een patriarchaal systeem tot in zijn kern aantast en dit zal veel gevaarlijker zijn dan elke socialistiese beweging die we tot op heden gehad hebben.

GEVAREN VAN HET STRIJDEN VOOR WETTEN TEGEN SEKSEDIS-KRIMINATIE, Noorwegen

Man en vrouw worden, volgens de wetten in Noorwegen, verondersteld gelijk te zijn. Met gelijkheid in de wet wordt bedoeld dat verschillende behandeling van de seksen een kwaad is dat moet worden voorkomen. Maar als er een echte gelijkheid moet worden verkregen voor vrouwen moet de basis een nieuwe verdeling van voordelen zijn. Mannen moeten zich bij bepaalde vormen van diskriminatie ten gunste van de vrouwen neerleggen wanneer de situatie van vrouwen verbeterd zal worden. Een wet die dit niet in beginsel aksepteert, is een mannenwet en is berekend op het versterken van de bestaande verhoudingen tussen de seksen. Om diskriminatie tegen vrouwen af te schaffen moet de wet man en vrouw verschillend behandelen, op een korte-termijn basis, om op die manier op de lange termijn vrouwen dezelfde mogelijkheden en rechten te geven als de mannen.

Er zijn enkele beschermende wetten voor de vrouw in Noorwegen. We beginnen echter aan de verkeerde kant, wanneer we ons gevecht beginnen met het herroepen van deze wetten. Aan de ene kant veronderstelt het dat wij gelijk aan mannen zouden moeten zijn; maar we willen de vrijheid om onszelf als vrouw te ontwikkelen. Daarom willen we geen gelijke behandeling, maar eerlijke behandeling van de seksen.

Het is nogal fantasties dat de wet, doelend op het bevorderen van de toestand van de vrouw in Noorwegen, vrouwenorganisaties verbiedt! De wet konsentreert zich op elke misdaad apart en niet op strukturen en kan daarom niet onze situatie verbeteren. Vrouwen hebben een wet nodig die diskriminatie tegen vrouwen totaal verbiedt. Wanneer de situatie voor vrouwen veranderd zal worden, moeten werkelijke materiële inspanningen geleverd worden. Zusters, de les die landen zonder anti-diskriminatiwetten kunnen trekken uit onze ervaringen in Noorwegen, is dat het verkrijgen van officiële gelijkheid voor de wet een doodlopende weg is.

FEMINISME MOET JE VIA DE POLITIEK VOOR ELKAAR KRIJGEN, België

Als feministe doe ik een beroep op alle aanwezigen het feminisme samen te bevorderen. Overal, in alle landen, zal een internationale feministiese beweging gevonden worden. Als Verenigde Feministiese Partij van België besloten wij gedurende ons kongres, onze eigen politieke feministische partij te formeren, die door zijn aandeel in de politiek van dit land feminisme zal introduceren, om een feministiese samenleving op te bouwen. Dit zou een sociale struktuur vereisen waarin een mens als persoon belangrijk is en niet als een ekonomiese funktie gebruikt of misbruikt wordt, iets waar speciaal vrouwen het slachtoffer van zijn.

Dit is de wens en de praktijk van de Verenigde Feministiese Partij. Wij doen een beroep op de solidariteit van alle feministen die hier aanwezig zijn en rekenen op de steun van al onze zusters. Na vijf dagen aan dit Tribunaal deelgenomen te hebben, zijn we er meer en meer van overtuigd dat wanneer vrouwen een eind aan de diskriminatie willen maken, ze het niet op een presenterblaadje aangeboden zal worden alleen maar omdat ze er om vragen. Wanneer we, als vrouwen, niet langer gediskrimineerd willen worden moeten we hier zelf wat aan doen. Geen enkele

bestaande instelling zal het voor ons doen. Een mentaliteitsverandering komt veel te langzaam op gang, erger nog, hij wordt zelfs door de heersende machten tegengehouden. Feminisme moet via de politiek teweeg gebracht worden. Daarom doen we hier een beroep op iedereen. Onze feministische strijd is ook jullie strijd voor universeel feminisme.

DE NOODZAAK VOOR EENHEID ONDER DE VROUWEN, Portugal

Als Portugese journaliste hier op dit Tribunaal, terugblikkend op de ervaringen die wij in ons land gedurende de afgelopen twee jaar hebben opgedaan, willen wij alle vrouwen op de volgende punten attent maken. Ten eerste, is het feminisme een progressief programma van links; daarom is de strijd voor de bevrijding van de vrouw ook een strijd tegen het fascisme en tegen elke vorm van totalitarisme en ekonomies of politiek imperialisme. Ten tweede is de bevrijding van de vrouw een revolutionaire strijd. Maar de revolutie kan niet volbracht worden zonder een bewustzijn te ontwikkelen als vrouwen, zonder in een strijd voor onze eigen vrijheid betrokken te zijn. Daarom moeten vrouwen zich verenigen om op ons standpunt aan te dringen en om onze eigen strijd voort te zetten voor het opbouwen van een nieuwe wereld, waarin vrouwen en mannen werkelijk vrij en gelukkig en waardig kunnen zijn.

16

Solidariteitsvoorstellen betreffende vrouwen in bepaalde gebieden

ARABIESE EN JOODSE VROUWEN, Israël

Ik ben uit Israël hier naartoe gekomen, en een van de redenen waarom de vrouwen in Israël wilden dat ik zou gaan, was dat we zelf zouden zien en aan de vrouwen thuis zouden bewijzen dat feministiese politiek niet hetzelfde is als nationale politiek. Mannen en niet-feministische vrouwen zeggen allemaal dat we gek zijn om dat te geloven, zoals ze dat bij al het andere wat we doen ook zeggen. Maar hier hebben we gezien dat we niet gek zijn. Ik zou graag de volgende resolutie aan het Tribunaal willen voorleggen:

Laten we besluiten dat de dialoog tussen Arabiese en Joodse vrouwen, die op dit Tribunaal begonnen is, binnen het kader van het internationale feminisme zal worden voortgezet. Als vrouwen begrijpen we dat onze onderdrukking van mannen en niet van vijandige nationaliteiten komt. Dit Tribunaal is het eerste internationale forum waarin Israëliese en Arabiese vrouwen ieder hun eigen maatschappij openlijk hebben veroordeeld wegens vrouwenonderdrukking in plaats van elkaar te veroordelen. Deze daad van de kant van vrouwen uit het Midden Oosten toont aan dat het internationale feminisme boven de door mannen beheerste nationalistiese machtspolitiek kan uitstijgen.

VROUWELIJKE POLITIEKE GEVANGENEN, Iran

Ik zou graag op onze zusters over de hele wereld een beroep willen doen jullie stem te verheffen en iets te doen voor jullie zusters, de vrouwelijke politieke gevangenen in Iran.

Ik doe een beroep op alle zusters het wrede regiem in Iran te veroordelen, om zijn sadistische methoden te veroordelen, om het martelen van politieke gevangenen te veroordelen, om het martelen van Iraanse vrouwen te veroordelen. Ik doe vooral een beroep op de vrouwelijke journalisten. Verbreek alsjeblieft de samenzwering van het zwijgen. Schrijf over onze toestand in je tijdschrift, in je krant. Laat de mensen de waarheid horen over Iran. Ik doe een oproep voor vrijwilligers, dokters en vooral juristen naar Iran te sturen. Zij zullen zich op de hoogte stellen van de toestanden daar. Dit wordt georganiseerd door de Britse afdeling van Amnesty International.

VROUWELIJKE POLITIEKE GEVANGENEN, India

In aanmerking nemend de toestand van honderden vrouwen die op het ogenblik in de gevangnissen van India worden vastgehouden wegens hun militante politieke en feministiese activiteiten, rekening houdend met de verschrikkelijke omstandigheden van de gedetineerden in deze gevangnissen, vooral de onmenselijke en sadistische martelingen waar deze vrouwelijke politieke gevangenen aan onderworpen worden, veroordelen wij, die hier vandaag bij elkaar zijn, ten sterkste de repressieve regering van Indira Gandhi, die om haar macht te behouden zulke gruwelijkheden begaat; we doen een beroep op alle progressieve en demokratiese krachten om hun solidariteit met hun lijdende zusters in India te tonen in konkrete en daadwerkelijke akties voor de onmiddellijke invrijheidstelling van alle vrouwelijke politieke gevangenen in India!

VROUWELIJKE POLITIEKE GEVANGENEN EN EEN AANKLACHT TEGEN JUAN CARLOS, Spanje

Ik spreek tot jullie als lid van de Volksunie van Spaanse Vrouwen (U.P.M.), een organisatie die geheel voor de belangen en de rechten van de vrouwen in alle Spaanse steden opkomt. In Spanje vechten wij vrouwen hard voor de rechten die ons onthouden worden, tegen alle soorten diskriminatie, tegen alle wetten die ons zogenaamd beschermen, maar die ons in werkelijkheid juist verlagen en vernederen.

Iedere dag dat de onderdrukking toeneemt, doet onze strijd dat ook. We zijn gevangen gezet, we ondergaan slechte behandelingen, kwellingen, fysieke en psychische martelingen. Het fascistiese 'gerecht' zal zonder twijfel doorgaan met mensen ter dood te veroordelen, zoals het september vorig jaar heeft gedaan met twee vrouwen (Maria Jesus Dasca en Conception Tristan), hoewel hun vonnis later in levenslang is gewijzigd. De regering heeft het over democratie en vrijheid, maar gaat door met fascisties te zijn. Haar bedoeling is deze vrouwen voor hun leven te begraven, zoals dat is gebeurd met Beatriz Rodriguez, die tot 110 jaar gevangenisstraf was veroordeeld. Ook Luz Fernandez, Eva Forest en Jone Derrensorero hebben allen zes maanden achter de rug en moeten dertig jaar uitzitten.

Zusters we zijn bij elkaar gekomen om al onze problemen te bespreken, los van de ideologische en politieke verschillen tussen ons. Het is nodig dat we ons in onze gemeenschappelijke strijd met alle onderdrukte vrouwen verenigen.

Het U.P.M. vraagt het Internationale Tribunaal over Misdaden Tegen Vrouwen een afkeurings-resolutie aan te nemen tegen de monarchie en het fascisme van Juan Carlos, waarin hij als de erfgenaam en de voortzetter van het fascisme in Spanje wordt veroordeeld.

Lang leve de strijd voor de rechten en de bevrijding van alle vrouwen in de wereld!

VROUWELIJKE POLITIEKE GEVANGENEN, Chili

De vrouwen van Chili stellen het Tribunaal de volgende resolutie voor: we verwerpen en veroordelen de militaire diktatuur die Chili regeert en die een staat van onderdrukking, van gevangenschappen, van vermoorden en martelen van kinderen, vrouwen en mannen handhaaft. We eisen dat de Chileense regering onmiddellijk stopt met de schending van de rechten van de mens waar zijn repressieve vertegenwoordigers zich dagelijks van bedienen. We eisen vrijheid voor alle vrouwelijke politieke gevangenen en alle politieke gevangenen in Chili. We blijven solidair met vrouwen die strijden voor de bevrijding van hun volk in Latijns Amerika, vooral in Argentinië, Bolivia, Uruguay en Chili.

17

Solidariteitsvoorstellen ten behoeve van bepaalde mensen

VIOLETTE IN BELGIE, Internationale groep

Brief gericht aan de vader van Violette:

Mijnheer,

Gewaarschuwd door een journaliste van Hebdo 76, is het Internationale Tribunaal zojuist op de hoogte gekomen van de hongerstaking, die al 43 dagen door uw 15-jarige dochter wordt gehouden. U heeft zich verzet tegen haar wettelijke vrijheid en we begrijpen dat ze liever dood gaat dan onder uw bewaking te blijven. Wij vinden niet dat de vaderlijke autoriteit u de macht geeft over leven of dood van uw kinderen, noch de macht die u al tot u getrokken heeft door Violettes gezondheid onherstelbaar te laten verslechteren.

Deze zaak heeft een sterke emotie teweeggebracht bij de vrouwen van alle nationaliteiten die door het Tribunaal op de hoogte zijn gebracht. Wij willen onze volledige solidariteit met Violette verklaren. U alleen draagt de volledige verantwoordelijkheid voor wat haar is overkomen en voor wat er nog zal gebeuren. We rekenen er op dat u onmiddellijk een eind aan dit drama zult maken door Violette vrij te laten.

Deze brief is ondertekend door Simone de Beauvoir, Benoîte Groult, Luce Irigaray, Juliette Gérard, Claude Servan-Schreiber, Delphine Seyrig, Jeanne Moreau, Christiane Rochefort, Emilienne Brunfaut, Maud Frère en Gisèle Halimi.

AMERIKAANSE VROUWEN IN DE GEVANGENIS OF DE STRIJD TEGEN GEVANGENISSTRAFFEN, Verenigde Staten

Laten we besluiten dat de aanwezigen de eis stellen dat de Amerikaanse Ambassade alles doet wat in haar vermogen is om Olga Talamonte uit haar onrechtvaardige opsluiting te bevrijden. We geloven dat vrouwen het recht hebben zich te verdedigen. En laten we besluiten dat de aanwezigen Yvonne Wanrow steunen in haar strijd om een vrije vrouw te blijven. We herhalen het, we geloven dat vrouwen het recht hebben zichzelf en hun kinderen te verdedigen. (Olga Talamonte is vervolgens vrijgelaten.)

MORGENTHALER, Canada

Uit naam van alle vrouwen verenigd op het Internationale Tribunaal betreuren wij de onrechtvaardige behandeling van Dr. Henri Morgenthaller uit Quebec.

Zijn enige 'misdad' is geweest dat hij legale abortus onder veilige mediese voorwaarden voorstond voor vrouwen uit Quebec en heel Canada.

We eisen dat iedere tenlastelegging tegen Dr. Morgenthaller onmiddellijk vervalt en we eisen dat de Canadese abortuswet wordt afgeschaft.

18

Voorgestelde akties

VERENIGING VOOR ALLEENSTAANDE MOEDERS, Frankrijk

De Werkgroep van Alleenstaande Moeders stelt voor dat ongehuwde moeders zich verenigen en in ieder land een vereniging oprichten zodat we, in plaats van ieder met haar problemen alleen te blijven, elkaar kunnen steunen en samen kunnen strijden. In sommige landen, bijvoorbeeld Ierland, bestaan dit soort verenigingen al. In de werkgroep ontdekten we dat we voor het grootste deel vrouwen zijn die in Frankrijk wonen, en we besloten een groep te vormen en meteen op dit idee door te gaan. Het postadres voor deze groep is:

Groupe Mères Célibataires, Librairie 'L 'Echappée Belle', 1 rue Gracieuse, 75005, Paris.

EEN INTERNATIONALE BIJeenKOMST BINNEN HET JAAR, Verenigde Staten

Daar we bewijzen hebben gezien van de vele gewelddadige, onwettige misdaden jegens vrouwen over de gehele wereld, daar we duidelijk de gemeenschappelijkheid van onze onderdrukking als vrouw zien, weigeren we verdeeld te worden op welke gronden dan ook, hetzij nationalistiese, betreffende seksuele voorkeur, etniese of anderzins. Laten we daarom besluiten dat de verslagen van het Internationale Tribunaal over misdaden tegen de vrouw naar feministiese juristen en/of daarvoor in aanmerking komende activistes in feministiese groepen over de hele wereld worden gestuurd. En dat er nadat dit materiaal is gelezen en geanalyseerd, niet later dan een jaar na vandaag een internationale bijeenkomst van deze juristen en activisten wordt gehouden.

Het doel van deze bijeenkomst zal zijn een strategie te bepalen en gerechtelijke processen te beginnen en andere vormen van protest te organiseren ter bestrijding van de misdaden zowel binnen ieder land als ook op internationaal nivo. Aan de regering van ieder land moet gevraagd worden de konferentie te financieren.

EEN PERMANENT TRIBUNAAL, Chili

Wij stellen voor dat zich vandaag, voordat dit Tribunaal gesloten wordt, een permanent sekretariaat vormt om het werk aan iedere categorie van misdaden die op dit Tribunaal besproken zijn, te coördineren. In het geval van de vrouwelijke politieke gevangenen stellen we voor een coördinerend sekretariaat te vormen. dat de informatie uit alle landen waar vrouwelijke politieke gevangenen zijn zal verzamelen. Het zal verantwoordelijk zijn voor de verbreiding van het materiaal over dit thema voor de toekomstige zittingen van het Tribunaal, en het zal om de zoveel tijd werkvergaderingen beleggen.

EEN PERMANENT INTERNATIONAAL KOMITE, Internationale groep

Dit is een verslag van de werkgroep: 'Resultaat van het Tribunaal'

De politieke macht over vrouwen wordt door seksisties geweld tegen vrouwen in stand gehouden. Iedere aanval op de integriteit van het lichaam van een vrouwen haar recht op zelfbeslissing moet veroordeeld worden en moet aanleiding zijn tot een internationale aktie.

We vertegenwoordigen een revolutionaire macht die bestaat uit nieuwe levensvormen, nieuwe communicatievormen, nieuwe relatievormen, nieuwe politieke organisatievormen en nieuwe vormen van het gebruiken van macht. In ons zoeken naar nieuwe denkstructuren en levensvormen herontdekken we onze creativiteit. Dit leidt tot een nieuwe definitie van geweld - d.w.z. een definitie die psychologies, fysiek en maatschappelijk geweld omvat.

Seksistische diskriminatie op het werk, in sociaal gedrag en in de wetgeving is in alle landen zowel algemeen als specifiek; verschillende soorten maatschappijen en nationale tradities, gewoonten en religies bepalen de verschillende vormen van patriarchaat in alle landen en de speciale vormen van geweld tegen vrouwen. Zulk geweld houdt onder andere in: slavernij (meisjes het huwelijk in verkopen); polygamie (een man die meer vrouwen heeft); clitoridectomie (amputatie van de clitoris); verkrachting (wat niet alleen een aanval op het lichaam van een vrouw is, maar ook een ontkenning van haar bestaan als vrouw); prostitutie (in alle verschillende vormen daarvan); diskriminatie jegens lesbische vrouwen; martelingen; vrouwenmoord; en geweld tegen vrouwen in de geneeskunde in het algemeen en in de gynaekologie en de psychiatrie in het bijzonder.

De vrouwenbeweging in alle landen is de uitdrukking van ons kollektieve verzet tegen geweld in al deze vormen. Dit geweld is een manifestatie van de angst van de mannen. Onze kwetsbaarheid voor het gebruik van macht tegen ons moet door aanvalsacties overwonnen worden.

Vormen van verzet die al door vrouwen worden toegepast zijn onder andere:

georganiseerd verzet in de vrouwen centra in alle landen: zelfhulp op verschillende gebieden (b.v. klinieken, organisaties van prostituées, enz.); adviesbureaus voor vrouwen; huishoudloon; internationaal protest tegen het martelen van vrouwen; gebruik maken van internationale kontakten voor het mobiliseren van vrouwen; feministies onderzoek en feministiese wetenschap; het ontwikkelen van een feministiese cultuur (vrouwentoneel, vrouwenkafé's, vrouwenboekwinkels enz.); en feministiese kunst (schilderen, muziek enz.).

De inhoud en de structuur van een permanent internationaal comité Onze nieuwe communicatie- en levensvormen moeten in de inhoud en de structuur van een permanent internationaal comité weerspiegeld worden. Er moet voor een bepaalde tijd uit verschillende landen een vrouwenkollektief gekozen worden. Dit kollektief zal gevallen van geweld tegen vrouwen coördineren, verzamelen en publiceren. Voor dit doel zullen internationale kontakten worden gebruikt. Het kollektief moet tot onmiddellijke actie in staat zijn.

Dit Tribunaal heeft aangetoond dat we op twee niveaus moeten werken: een open Tribunaal voor alle vrouwen, en werkgroepen. Er moeten nieuwe manieren gevonden worden om het comité te financieren; er moeten bijdragen gegeven worden door de vrouwen centra over de hele wereld evenals door partikulieren en openbare instellingen. Het principe van een open boekhouding moet gevolgd worden.

Aangezien de bestaande wetgeving vrouwen diskrimineert, kunnen we dit comité geen wettelijke status geven, daar de burgerlijke patriarchale wetten tegen ons gebruikt zouden worden. Onze nieuwe manier van denken en handelen en organiseren moet uitgedrukt worden in het werk van dit Internationale Vrouwenkollektief.

Zusterschap is macht! Vrouwen aller landen verenigt u! Internationaal zusterschap is machtiger! !

19

Konkrete aktievoorstellen

EEN LESBIES NETWERK, Verenigde Staten

Laten we besluiten dat lesbische vrouwen een integraal deel van de feministiese beweging vormen; dat het Tribunaal zijn steun aan en solidariteit met alle lesbische vrouwen, die over de hele wereld onderdrukt worden, uitdrukt; dat de lesbische vrouwen op deze konferentie een kommunikatienet opzetten als eerste stap tot het organiseren van deze steun. Alle vrouwen die in een dergelijk netwerk geïnteresseerd zijn, schrijf alsjeblieft aan mij: Frances Doughty, National Gay Task Force, 80 Fifth Avenue, New York City 10011, U.S.A.

INTERNATIONALE NIEUWSBULLETINS, Zwitserland en Italië

Het eerste nummer van een Internationaal Nieuwsbulletin zal in april van dit jaar verschijnen. Alleen het eerste nummer zal gratis aan alle feministiese kontakten die we hebben worden toegestuurd. Volgende nummers zullen per abonnement voor \$10 per jaar verkrijgbaar zijn. Er zullen vier bulletins per jaar zijn. Ze zullen in het Italiaans, Frans, Duits, Engels en Spaans verkrijgbaar zijn.

Het geld kan in alle valuta overgemaakt worden op postrekening no. 12.22772 Genève, Zwitserland ten name van 'Service féminin international d'information en de communication - ISIS' (binnen Europa kan ieder postkantoor het geld overmaken). Of stuur cheques of travellers-cheques naar ISIS in Rome, Italië.

Adressen van ISIS: Via della Pelliccia 31-00153, Rome, Italië.
Casale Postale 301-1227 Carouge, Zwitserland.

INTERNATIONAAL FEMINISTIES NETWERK, Verenigde Staten

Ik zou willen voorstellen dat er een Internationaal Feministies Netwerk wordt gevormd. Het doel van een dergelijk netwerk zou zijn de mobilisatie van de vrouwenbevrijdingsbewegingen op internationale schaal indien nodig te vergemakkelijken. Zo'n internationale mobilisatie heeft bijvoorbeeld plaats gehad om de Drie Maria's in Portugal te steunen. Zonder de steun van feministiese akties in veel landen waren deze vrouwen misschien niet vrijgesproken. De organisatie van dit soort steun, in de vorm van geldinzamelingen, publiciteit of demonstraties enz. zal geloof ik heel erg gebaat zijn bij het soort netwerk dat ik voorstel.

Nicole van de Ven heeft zich uit eigen beweging gemeld als koördinatrice van de IFN! Haar adres is Rue des Scarabees 11. 1050 Brussel, België. Behalve de koördinatrice zullen er voor ieder land twee of meer vrijwilligsters gevraagd worden. Hun taak zal zijn om de aanvragen voor internationale steun, die hun door Nicole worden gestuurd, over alle feministiese groepen in hun land te verspreiden. Vrouwen die internationale steun van de vrouwenbevrijdingsbeweging nodig hebben, moeten naar de koördinatrice schrijven, waarbij ze de manier waarop vrouwen in andere landen kunnen helpen nauwkeurig moeten omschrijven. Ik hoop dat velen van jullie je vandaag als vrijwilligster zullen opgeven, maar als dat niet gebeurt zullen er de volgende maanden vrijwilligsters gezocht worden.

Ik stel ook voor dat, inplaats van nog een Internationaal Tribunaal over misdaden tegen de vrouw te houden, belangstellende vrouwen in overweging nemen om ter bestrijding van misdaden tegen vrouwen een internationale strategiekonferentie te organiseren.

WERKGROEPEN VAN DERDE WERELD- EN MINDERHEIDSVROUWEN. EEN VOORSTEL TOT HET OPRICHTEN VAN EEN CENTRAAL KOM- MUNIKATIECENTRUM, Internationale groep

Vrouwen uit negentien landen woonden een serie werkgroepen van Derde Wereld- en minderheidsvrouwen bij. Bij onze tweede zitting hebben we vastgesteld dat we in drie groepen uiteenvielen: (a) Derde wereldvrouwen: vrouwen uit onderontwikkelde landen waarin de meeste mensen arm of onderdrukt zijn (voorbeelden: India, Zuid-Afrika enz.); (b) Minderheidsvrouwen: niet-blanke vrouwen die in naties van het machtsblok wonen, waar minderheden en vrouwen (in die volgorde) onderdrukt worden, zoals de Verenigde Staten, Engeland enz.; (c) Meerderheidsvrouwen: alle andere vrouwen die zich bij ons komitee aansluiten in de strijd tegen onze onderdrukking. Onszelf als een komitee beschouwend hebben we onze doelstellingen als volgt omschreven: (a) De misdaden en de onderdrukking die ons als Derde Wereld-vrouwen en minderheidsvrouwen het meeste treffen vaststellen en analyseren; (b) Een strategie ontwikkelen om ons tegen deze misdaden en deze onderdrukking te verdedigen; en (c) een internationale macht organiseren die de kracht zal ontwikkelen om herhaling van deze en andere misdaden en vormen van onderdrukking te voorkomen.

Aktiviteiten

Gedurende de eerste negen maanden na het Tribunaal zullen de leden van het komitee zoveel mogelijk tijd besteden aan het opzetten van verschillende internationale aktiekampagnes om de onderdrukking van Derde Wereld en minderheidsvrouwen aan te tonen. Ieder lid van het komitee moet bij haar thuiskomst van het Tribunaal het lokale, nationale en internationale plan beginnen uit te werken. De stappen zijn als volgt bepaald: ten eerste, breng de vrouwengroepen in je eigen land op de hoogte van het komitee en probeer hun steun en deelname te verkrijgen. Ten tweede, richt plaatselijke 'misdaadkomitees' op en verdeel de taken. Ten derde, stel vast welke hulpmiddelen voor het komitee nodig zijn om te kunnen gaan functioneren (geld, ruimte, papier enz.). De volgende stap zal zijn om de meest onderdrukkende misdaden in je land vast te stellen.

Probleembepaling

Maak ten eerste een lijst van alle punten waaraan gewerkt kan worden. Analyseer vervolgens ieder punt op de volgende manier: (1) Hoe is de wet? (goed, slecht, geen enz.); (2) Wat was de vorige aktie (als die er was) tegen deze misdaad? Waarom mislukte deze? Wie worden er nog meer door getroffen? Hoe? (3) Ontwerp een direkte aktie: demonstratie/konfrontatie enz.; (a) Plaatselijke aktie - wat, wanneer, waar, wie en waarom? ; (b) Stuur informatie naar het Centraal Kommunikatiecentrum (daarover later meer) en stel voor welke gelijklopende akties gehouden zouden kunnen worden, publikaties in de pers inbegrepen. (De informatie moet vijf tot zes weken voor de aktie ingestuurd worden om er zeker van te zijn dat de informatie rondgaat en door alle leden van het komitee ontvangen wordt.)

Het centraal communicatie centrum (CCC)

Het doel van het CCC is om informatie aan de leden van het komitee door te geven; de ledenlijst en verzendlijst van het komitee aan te leggen en bij te houden; een plan te ontwerpen voor regelmatige publikatie en cirkulatie van informatie en materiaal voor de leden van het komitee. Tijdelijk adres: 607 Quanckenbos Street. N.W. Washington, D.C. 20011, United States of America, c/o Catherine Day-Jermany.

Enkele voorstellen voor een aktieprogramma:

Internationale Aktiedagen: *Dagen van niet werken* - Dagen van niet uit je bed komen of niets doen; *Bezettingsdag* - Vrouwen nemen in de industrie en thuis alle machtsposities van de man in. Ook bekend als de Internationale Rol-Omkeringsdag; *Betaaldagen* - Iedere activiteit van vrouwen moet betaald worden door iedere manlijke begunstigde boven de tien jaar. (Dit moet minstens een dag in de maand herhaald worden); *Anti-misdaaddagen* . Er zal een Ambassade-protestkalender gemaakt worden, zodat iedere maand de ambassade van een land aangevallen zal worden over

haar misdaden tegen vrouwen. Het protest zal in ieder land van de komiteeleden gelijktijdig bij de ambassade-konsulaat van het betrokken land gebeuren.

Ins: Er zal een serie ins zijn om de problemen van de verschillende landen te laten zien. Bijvoorbeeld: Eet-Ins om het hongerprobleem te tonen. Deze akties zullen eind 1976 beginnen.

Misdaadkonferentie: Het komitee hoopt in de nazomer van 1977 in Australië een Internationale Konferentie te houden.

Nationale Konferentie: Ieder land moet proberen voorafgaande aan de voorgestelde internationale konferentie een nationale konferentie over de Derde Wereld en minderheidsvrouwen te houden. Een van de doelstellingen van de nationale konferentie zal zijn om aktievoorstellen, resoluties en strategieën te ontwerpen, die op internationaal niveau kunnen worden overgenomen en uitgevoerd. Daarbij moet ieder lid werken aan de formulering van de voorgestelde structuur voor het Internationale komitee.

Voorgeschiedenis, verloop en uitwer- king van het tribu- naal

20

Hoe het begon

De afgelopen zes jaar heeft een groep vrouwen uit de Deense vrouwenbeweging - de Roodkousen - elke zomer een drie maanden durend vrouwenkamp georganiseerd op Femø, een klein eiland op ongeveer vier uur afstand van Kopenhagen. Elke zomer worden er tenminste twaalf dagen gereserveerd voor vrouwen uit alle landen.

In augustus 1974 werkten enkelen van ons op Femø mee aan een werkgroep over internationale feministiese strategie. Elke dag kwamen we bij elkaar om te bespreken welke acties de vrouwenbeweging zou moeten ondernemen tijdens het door de Verenigde Naties uitgeroepen Jaar van de Vrouw. De meesten van ons waren zeer wantrouwend over wat er in dat jaar georganiseerd zou worden door mensen die geen band met de vrouwenbeweging hebben. De meesten van ons konden het niet eens zijn met de bedoeling van het Jaar van de Vrouw: vrouwen gelijk te stellen met mannen binnen het systeem zoals het nu bestaat. Dit systeem vereist een radicale herstructurering en niet de integratie van vrouwen binnen zijn patriarchale structuren. Ook geloofden de meesten van ons er niet in dat degenen die vóór het Jaar van de Vrouwen de doelstellingen ervan hadden gestemd er serieus aan dachten om die doelstellingen te verwezenlijken. Integendeel, we zagen het als een schijnheilig en symbolies gebaar dat diende om het feit te verbergen dat alle regeringen die vóór het Jaar van de Vrouw stemden vrijwel uitsluitend uit mannen bestaan en dat ze alle wetten handhaven die misdaden tegen vrouwen bekrachtigen en in veel gevallen misdaden tegen vrouwen mogelijk maken, om maar niet te spreken van hun rol bij het instandhouden van de seksistische praktijk van alledag. De helft van de mensen die voorgestemd hebben zou zijn baan niet hebben wanneer de door hen gewenste gelijkheid er werkelijk zou komen; ze zouden thuis zitten om op de babies te passen en schoon te maken. Er zullen onder hen waarschijnlijk een paar zijn die daar een flauw vermoeden van hebben, maar zij voelen zich ongetwijfeld niet bedreigd omdat ze weten hoever deze nobele gedachten nog van de werkelijkheid af zijn. Als het zover zou dreigen te komen zouden de meesten van deze mannen hun werkelijke vooroordelen tegen vrouwen laten horen (voor kinderen zorgen is een vrouwentaak enz.) en ze zouden vechten voor hun directe belang bij de handhaving van het seksisme. Omdat alle mannen er veel meer belang bij

hebben dat vrouwen onderdrukt blijven dan dat zij zich bevrijden, waren we bang dat het Jaar van de Vrouw niet veel meer zou bieden dan wat uiterlijk vertoon. Eventueel zou het erin kunnen slaan ons vrouwen te doen geloven dat de patriarchale regeringen en de door mannen beheerste Verenigde Naties zelf onze grootste belangen behartigen. Dit zou er maar al te gemakkelijk op uit kunnen lopen dat vrouwen met mannen en op hun voorwaarden zouden gaan samenwerken, dat onze woede over onze werkelijke situatie zou afstompen en dat de vrouwenbeweging, of delen daarvan, zich zou laten inpalmen.

Maar we wilden ons liever bezighouden met tegenacties die zowel radikaal als konstruktief zouden zijn, dan onze energie stoppen in het bekritisieren van het Jaar van de Vrouw.

Het Internationale Tribunaal over Misdaden tegen de Vrouw was één van de vele ideeën die het eerst genoemd werden op onze laatste bijeenkomst op 22 augustus. Om dit en sommige andere genoemde ideeën uit te werken en op touw te zetten was er opnieuw een internationale bijeenkomst nodig. Vrouwen uit het vrouwencentrum in Frankfurt boden aan om er een te organiseren. Ruim zeshonderd vrouwen, voornamelijk uit West-Europa, waren aanwezig bij deze Internationale Konferentie voor Feministen, op 15-17 november 1974. Hier is het Internationale Tribunaal van de grond gekomen. De uitgangspunten van het Tribunaal begonnen zich vijftien maanden voordat het Internationale Tribunaal werkelijk plaatsvond te ontwikkelen.

Uitgangspunt was: alle van de man afkomstige vormen van vrouwenonderdrukking worden beschouwd als misdaden tegen vrouwen. Dit houdt in dat je een totaal andere opvatting over misdaden hebt dan zoals die in een patriarchale maatschappij omschreven wordt.

Een andere grondgedachte van het Tribunaal was van het begin af aan het geloof in de kracht van de persoonlijke getuigenissen om van te leren, om te politiseren en te motiveren. Dit geloof in persoonlijke getuigenissen is algemeen bij de vrouwenbeweging in vele landen, maar minder waar de beweging sterk onder linkse invloed staat. Deze methode werd het meest gebruikt in praatgroepen, hoewel hij ook effectief bleek bij grotere bijeenkomsten, bijvoorbeeld de 'Speak-outs' over abortus en verkrachting in o.a. de Verenigde Staten en in Frankrijk. Door persoonlijke ervaringen en problemen uit te wisselen komen we tot de ontdekking dat deze problemen niet alleen persoonlijk zijn, maar ze veroorzaakt of verergerd worden door de manier waarop vrouwen in het algemeen bekeken en behandeld worden en door de situaties en rollen die voor ons zijn gereserveerd. We komen tot de ontdekking dat vele van onze problemen een maatschappelijke oorzaak hebben en daarom door veel andere vrouwen gedeeld worden. Door openlijk met elkaar te praten kan ons isolement worden omgezet in solidariteit en ons zelfverwijt in woede, wat een veel sterkere motivatie tot actie is dan jezelf haten!

We wilden de slachtoffers van misdaden tegen vrouwen getuigenissen laten afleggen over deze misdaden, waarbij de misdaden en de slachtoffers door elk deelnemend land zouden worden uitgezocht. Dat leek ons veel sterker dan een gebruikelijke konferentie waarbij zogenaamde experts en bekende mensen hun meningen naar voren brengen. Het leek ons ook sterker dan een conferentie waar vrouwen uit de vrouwenbeweging van verschillende landen zouden gaan discussiëren over de oorzaken van onze onderdrukking en de pro's en kontra's van verschillende veranderingsstrategieën. Discussies over oorzaken en oplossingen zijn natuurlijk wél noodzakelijk voor onze strijd, zowel nationaal als internationaal, en het Internationale Tribunaal is altijd van plan geweest om dergelijke discussies erbij te betrekken. Maar onze analyse, onze syntheses, onze voorstellen voor acties moeten voortkomen uit gevoelens en niet alleen uit verstand.

De eerste beginselen van de organisatorische opzet van het Tribunaal werden al in de werkgroep in Frankfurt vastgesteld. Er werd uit zoveel mogelijk landen een vrijwilligster of 'nationaal contactpersoon' gezocht. Die contactpersonen verzorgden de oprichting van een Tribunaalkommissie in haar land. De opdrachten aan elke landelijke tribunaalkommissie waren: 1. om bekendheid te geven aan het Internationale Tribunaal en er zoveel mogelijk vrouwen bij te betrekken; 2. om mensen bewust te maken van de misdaden tegen vrouwen; 3. om te beslissen over welke drie of vier misdaden vrouwen uit hun land zouden getuigen; 4. om vrouwen te vinden die bereid waren over deze misdaden te getuigen op het Tribunaal; 5. om over elke uitgezochte misdaad een kort onderzoeksrapport te maken teneinde dit op het Tribunaal voor te lezen na de persoonlijke getuigenis; 6. om voor zover nodig geld in te zamelen voor de reiskosten van de vrouwen die getuigen en om andere noodzakelijke onkosten te helpen betalen. Men hoopte ook geld bijeen te krijgen om vrouwen uit arme en/of niet-vertegenwoordigde landen aanwezig te laten zijn.

Aan het eind van de conferentie in Frankfurt hadden we slechts uit acht landen nationale contactpersonen: Denemarken, Nederland, Frankrijk, de Bondsrepubliek, Italië, Noorwegen, Zwitserland en de Verenigde Staten, en een coördinator, Maureen Giroux, een Amerikaanse vrouw die in Parijs woont. Het Tribunaal was geboren maar zou het levensvatbaar zijn?

Kort na de Conferentie in Frankfurt verhinderde een Franse poststaking Maureen om ook maar iets of iemand te coördineren. We hadden gedacht om half februari bij elkaar te komen om het Internationale Tribunaal verder te organiseren en we hadden gehoopt dat er tegen die tijd veel meer landen bij betrokken zouden zijn. Toen er eind december echter nog steeds werd gestaakt heb ik de contactpersonen zelf geschreven. Het resultaat was dat onze bijeenkomst definitief werd bepaald op het paasweekeinde maart 1975, in Parijs.

Ongeveer vijftig vrouwen uit twintig verschillende landen deden mee aan deze driedaagse organisatie-bijeenkomst in Parijs. Iedere vrouw die in het Tribunaal geïnteresseerd was was welkom om mee te doen; er werd nooit onderscheid gemaakt tussen vrouwen die als contactpersonen samenwerkten met landelijke commissies en vrouwen die slechts uit belangstelling aanwezig waren, ook niet als er over omstreden punten gestemd moest worden.

Omdat er veel werk was en veel tijd nodig om alles in drie talen te vertalen en omdat de groep groot was, hebben we ons in vijf sub-kommissies gesplitst om de volgende vragen uit te werken: de doelstellingen van het Tribunaal; de plaats; hoe het gefinancierd moest worden; contacten met de media; de vorm en het programma van het Tribunaal. Een vertegenwoordigster van elke sub-kommissie bracht dan aan de hele groep verslag uit. De vraag waar het gehouden zou worden bleek het meest omstreden en tijdrovend te zijn. Om eerder genoemde redenen hadden we besloten dat het Tribunaal zou plaatsvinden tijdens het Jaar van de Vrouwen, november werd de gekozen maand. De vorm en het programma, zoals dat door de sub-kommissie tijdens de Parijse bijeenkomst was uitgewerkt, bleef opmerkelijk genoeg van toen af aan vrijwel ongewijzigd.

Het punt om wel of geen mannen tot het Tribunaal toe te laten is nooit omstreden voor het Tribunaal werkelijk plaatsvond. Een verdediging van het beleid om mannen niet toe te laten, iets wat we in Parijs besloten hadden, werd pas noodzakelijk vlak voor het Tribunaal begon.

De sub-kommissie over de doelstellingen van het Tribunaal kwam met de volgende verklaring: 'Het is belangrijk te laten zien dat de onderdrukking van vrouwen overal hetzelfde is, dat alleen de mate van onderdrukking verschilt, en dat elk geval van onderdrukking niet een op zichzelf staand geval is, maar typerend voor wat er in dat land gebeurt. Het doel is om vrouwen overal te bereiken, om solidariteit tussen vrouwen te versterken en om middelen te vinden om misdaden tegen vrouwen te bestrijden.' Dit was de eerste en de laatste keer dat degenen die het Internationale Tribunaal organiseerden het ooit over de doelstellingen eens waren!

Aan het eind van de organisatiebijeenkomst was er een coördinatiecommissie gevormd met acht vrouwen. Deze commissie ontmoette elkaar weer in september 1975, in januari 1976 en op de avond voor het Tribunaal in maart 1976. Op de bijeenkomst in september werd besloten het Internationale Tribunaal in Brussel te houden, het Tribunaal uit te stellen tot maart 1976 door geldgebrek en dat de officiële talen Engels, Frans en Spaans zouden zijn.

Op 20 november 1975 kregen we de toezegging van Rita de Backer, de Belgische minister voor Vlaamse Cultuur, dat wij het Palais des Congrès in Brussel tijdens het Tribunaal gratis konden gebruiken.

Die laatste drie-en-een-halve maand voor het Tribunaal werden er geregeld mededelingen gestuurd vanuit Brussel naar alle landelijke contactpersonen.

Van elk land werd verwacht dat ze minimaal \$325 opbrachten, en waar mogelijk werd er aangevraagd op meer, om voor die landen die het minimum niet konden betalen te compenseren. Talloze verzoeken vanuit Brussel om geld te sturen voor administratieve onkosten (bv. vooruitbetalingen aan jeugdherbergen om deelnemers onder te brengen, portokosten, kantoorbenodigdheden, kopiëring, telefoon enz.) brachten echter weinig op. Verder lieten verschillende landen niet op tijd weten over welke misdaden zij wilden getuigen. Sommige deelnemende landen hadden deze informatie zelfs tot de avond vóór het Tribunaal nog niet gestuurd. Trouwens, we wisten niet eens precies hoeveel landen er mee zouden doen!

De bedoeling was dat elk land aan de coördinatie-kommissie zou opgeven waar ze over wilden getuigen, en dat de coördinatie-kommissie dan het aantal getuigenissen over verschillende misdaden zou verdelen door voor elk land twee of drie van de drie tot vijf opgegeven misdaden uit te

zoeken. Dit ging echter niet door. De coördinatiecommissie speelde uiteindelijk helemaal geen rol bij de selectie.

Op de bijeenkomst van de coördinatiecommissie op 24 en 25 januari 1976 werd het programma verder uitgewerkt. Er was al eerder besloten dat elk land zowel met een van te voren gemaakte persoonlijke getuigenis zou bijdragen (van max. 10 minuten per persoon) als met een kort onderzoeksrapport (van max. 5 minuten per rapport) over de verbreiding van de misdaad waarover een getuigenis werd afgelegd. Na de voorbereide getuigenissen en verslagen over elke misdaad zouden spontane getuigenissen van andere deelneemsters gevraagd worden. De commissie wilde er voor zorgen dat er evenveel tijd voor spontane als voor voorbereide getuigenissen zou zijn (voor beiden twee uur op de eerste vier dagen), aangezien we het belangrijk vonden dat zoveel mogelijk vrouwen die mee wilden doen daar ook de gelegenheid voor zouden krijgen.

Helaas moest er, toen het zover was, nogal vaak bekort worden op de tijd van de spontane getuigenissen. Naast de vier uren per dag voor getuigenissen, moest er elke dag twee uur en een kwartier zijn voor workshops over de misdaden waarover getuigd werd: analyserende workshops (om te proberen te begrijpen waarom de misdaden bestaan en voortduren) en workshops voor oplossingen (om acties te bespreken om de misdaden te bestrijden). Deelneemsters zouden ook aangemoedigd worden om workshops te beginnen over onderwerpen die zij belangrijk vonden. Op de bijeenkomst van 24 en 25 januari hadden 27 landen al laten weten dat ze van plan waren om mee te doen. Het werden uiteindelijk 40 landen. Een eenvoudige rekensom leerde ons dat het aantal misdaden waarover elk land kon getuigen teruggebracht moest worden tot twee. Het was echter zeer moeilijk om dit criterium zo kort van te voren te stellen, aangezien sommige landen al meer dan twee getuigen hadden uitgezocht. Uiteindelijk was dit één van de vele beslissingen van de coördinatiecommissie die door vele deelneemsters genegeerd werden. Een ander beleidsbesluit dat soms genegeerd werd was dat vrouwen altijd over misdaden uit hun eigen land zouden getuigen – en niet uit andere landen.

Sommigen van ons uit de coördinatiecommissie waren bang dat niet-feministische groeperingen het Internationale Tribunaal zouden proberen te gebruiken voor hun eigen, niet-feministische, politieke doeleinden. Twee van ons waren bij de Konferentie van het Jaar van de Vrouw in Mexico City geweest en daar hebben we dat zien gebeuren. Om dit te voorkomen besloot de coördinatiecommissie dat bij de inschrijving aan vrouwen gevraagd zou worden om de volgende verklaring te tekenen: 'Ik begrijp dat het Internationale Tribunaal over Misdaden tegen Vrouwen de aandacht wil vestigen op de vele manieren waarop vrouwen in elk land onderdrukt worden, en op de wijze waarop we tegen deze misdaden kunnen vechten. Dit moet niet opgevat worden als een gebrek aan belangstelling voor alle onderdrukte mensen. Ik stem er echter mee in om onze inspanningen op dit Tribunaal speciaal tot misdaden tegen vrouwen te beperken'. Aan de landelijke contactpersonen werd gevraagd om deze verklaring aan eventuele deelneemsters uit de verschillende landen bekend te maken, zodat vrouwen die hem niet wilden tekenen weg zouden blijven.

We besloten ook om voor elke zitting op het Tribunaal een andere voorzitter te nemen die in staat was om iedereen evenveel tijd te verzekeren en om lange speeches of irrelevante getuigenissen enz. te vermijden. We vroegen aan iedere landelijke contactpersoon of tribunaalgroep of en zo ja wie er uit hun land een goede voorzitter zou zijn. Dit leidde slechts tot één voorstel.

Aan Simone de Beauvoir was na de voorbereidingsbijeenkomst in Parijs in maart 1975 gevraagd om het Tribunaal te openen, en dat zou ze doen. Toen het tot maart werd uitgesteld kon ze niet komen. Dit was met name nogal pijnlijk omdat sommige publikaties over het Tribunaal haar aanwezigheid hadden benadrukt.

Op de bijeenkomst van de coördinatiecommissie in januari waren we zeer verdeeld over de vraag of we iemand anders zouden uitnodigen om het Tribunaal te openen, en zo ja, wie. Opeens dook de kwestie van 'beroemdheden' op: sommige commissieleden waren er erg op tegen dat we een bekende vrouw zouden uitnodigen. Anderen dachten echter dat een bekend persoon meer aandacht van de media zou trekken en daardoor het Tribunaal in staat zou stellen om meer vrouwen te bereiken. Hoewel we hierover verdeeld waren werden er toch snel uitnodigingen gestuurd naar vier vrouwen. Maar geen van hen kon echter binnen zo korte tijd komen.

Simone de Beauvoir's bemoedigende boodschap werd bij de opening van het Tribunaal voorgelezen en dat was een uitstekende oplossing! De boodschap luidde: 'Lieve zusters, het spijt mij erg dat ik door omstandigheden vandaag niet bij jullie kan zijn, maar in mijn hart ben ik aanwezig. Ik

beschouw deze bijeenkomst als een belangrijke historische gebeurtenis. In tegenstelling tot de conferentie in Mexico, waar vrouwen, gestuurd door hun politieke partijen, door hun landen, slechts probeerden om de vrouw te integreren in een mannenmaatschappij, zijn jullie hier bijeen om de onderdrukking aan de kaak te stellen waar vrouwen in deze maatschappij aan onderworpen zijn. Allang hebben vrouwen in veel landen zich gebundeld om tegen deze onderdrukking te vechten; maar de verschillende groepen wisten nauwelijks van elkaars bestaan af. Voor de éérste maal zullen zij nu bijeen komen, en vrouwen van over de gehele wereld zullen zich bewust worden van de schandelijke toestand waarin ze verkeren.

Jullie hebben gelijk wanneer jullie deze toestand als de bron van werkelijke misdaden beschouwen: de positie die vrouwen opgelegd krijgen, of dat nu in geïnstitutionaliseerde vorm is of niet, leidt tot onaanvaardbare aantasting van de mens; hiertegen is in de grote meerderheid van de gevallen geen rechtsmiddel mogelijk. Daarom is het dringend noodzakelijk dat vrouwen in actie komen om deze misdaden met hun eigen middelen te bestrijden.

Jullie zullen, gesterkt door jullie solidariteit, verdedigingstactieken kunnen ontwikkelen. Juist de solidariteit zullen jullie tijdens deze vijf dagen kunnen gebruiken: praat met elkaar, praat met de wereld, breng de beschamende waarheden aan de dag die de helft van de mensheid probeert te versluieren. Het Tribunaal is al een prestatie op zich. Het is bovendien een aankondiging van de dingen die komen zullen. Ik begroet dit Tribunaal als het begin van een radicale dekolonisatie van vrouwen.'

Simone de Beauvoir werkte deze bemoedigende woorden nader uit in een artikel dat op 1 maart gepubliceerd werd in de 'Nouvel Observateur'. 'Het is niet toevallig', schreef zij, 'dat dit Tribunaal geopend zal worden na de afsluiting van het belachelijke Jaar van de Vrouw, georganiseerd door een mannenmaatschappij om vrouwen in de war te brengen. De feministen, die in Brussel bijeen zijn, zijn van plan om hun lot in eigen hand te nemen... Zij zijn niet afgevaardigd door partijen, noch door landen, noch door enige politieke of economische groepering; als vrouwen zullen zij zich uiten. In feite lijden alle vrouwen onder een speciale vorm van onderdrukking, ongeacht regiem, wet, morele kode of maatschappelijke omstandigheden. Zij zijn in Brussel bijeen om dit aan de kaak te stellen.

De vrijheid van de vrouw wordt aangetast wanneer haar ongewenste zwangerschappen worden opgelegd en haar lichaam wordt gruwelijk verminkt wanneer ze ongeacht haar mening wordt gesteriliseerd, wanneer haar bepaalde mediese of psychologische behandelingen worden opgelegd, wanneer ze wordt onderworpen aan de wrede clitoridectomie zoals die in vele Islamitische landen wordt toegepast. Op economies gebied zijn vrouwen het slachtoffer van een diskriminatie die even onaanvaardbaar is als de rassendiskriminatie die door de maatschappij uit naam van de Rechten van de (Man-)Mens veroordeeld wordt; ze wordt gedwongen thuis onbetaald werk te verrichten, de meest ondankbare taken worden haar toebedacht en haar salaris is minder dan dat van haar mannelijke tegenhanger.

De mannen wijzen vrouwen een minderwaardige rol toe, maar zij bevoorrechten vrouwen als het objekt van hun agressie. In bijna ieder land, de Verenigde Staten en Frankrijk niet uitgezonderd, neemt verkrachting toe; fysiek geweld wordt als volkomen normaal beschouwd, evenals de psychologische of ronduit grove aanrandingen waaraan vrouwen blootgesteld zijn als ze bijvoorbeeld alleen over straat lopen. Deze wijdverspreide vorm van geweld wordt door niemand erkend en in stilte genegeerd. Zelfs tegen onverhulde gewelddaden - verkrachting, mishandeling en aanranding - bestaat meestal geen juridies hulpmiddel. Het lijkt erop dat vrouwen bestemd zijn om te lijden en er verder over te zwijgen.

Het is deze bestemming die door de vrouwen die in Brussel bijeen zijn met kracht verworpen zal worden. Wanneer ik let op de stuwkracht van dit Tribunaal in het dekolonisatieproces van vrouwen, dan denk ik dat dit als een geweldige historische gebeurtenis beschouwd moet worden.'

21

Ons krappe budget

Toen het Tribunaal op 4 maart 1976 geopend werd, was er ongeveer f 12.500.- ontvangen aan bijdragen uit verschillende landen. Omdat er al f 18.750.- besteed was, was er een tekort (f 6.250.-) Gelukkig stuurden veel mensen uit verschillende landen geld aan het Tribunaal, inclusief het Belgiese ministerie van Franse Cultuur, dat f 2.750.- gaf voor uitstaande kantoorrekeningen. België is het enige land dat van overheidswege financieel bijdroeg aan het Internationale Tribunaal, voor zover wij weten. Bovendien gaf Rita de Backer, de Belgiese minister van Vlaamse cultuur, ons niet alleen gratis het gebruik van het Palais des Congrès, maar ook van alle faciliteiten daar: drukkerij, geluidstechniek, bank, postkantoor, telefoon, telex, verwarming, elektriciteit, onderhoudspersoneel enz.

De totale kosten tot 30 juni waren f 35.935.-. Dat een gebeurtenis van zo'n omvang met zo weinig geld kon worden gefinancierd zegt vooral iets over de omvang van de onbetaalde energie en tijd die talrijke vrouwen voor het Tribunaal over hadden.

De bijdragen uit de verschillende landen waren f 26.568.-. Er kwam f 13.888.- bij tijdens het Tribunaal door de verkoop van posters, buttons, inzamelingen e.d

De kosten van het Tribunaal hadden nog lager kunnen zijn.

Ten eerste weigerde een jeugdherbergvader f 2.500.- voorschot terug te betalen op grond van het feit dat zijn herberg niet helemaal vol zou zijn geweest met vrouwen van het Tribunaal, zodat hij verlies had geleden (hij had echter geen bewijs dat hij iemand weggestuurd had).

Ten tweede claimden andere jeugdherbergvaders schades aangebracht door Tribunaalvrouwen die betaald moesten worden door het Tribunaal-buro. De grootste schadepost was de vergoeding voor de vermiste en beschadigde koptelefoons van het Palais. Aan het eind van het Tribunaal werden er 34 portable koptelefoons vermist. Een koptelefoon kost ongeveer f 260.-. De rekening voor de koptelefoons was een ramp: het zag er aanvankelijk naar uit dat we hem niet konden betalen. Er werd door de pers zeer veel aandacht geschonken aan de schades tijdens het Tribunaal en er werd zelfs tot in details over gediskussieerd op de perskonferentie op 9 maart. Wij merkten later dat onze uitlating 'destruktieve en onverantwoordelijke vrouwen' onsportief was, omdat onze schaderekening niet hoger was dan gebruikelijk bij konferenties.

De vrijwilligsters in het Brusselse Tribunaalburo waren door de hoge rekening zo ongerust geworden dat zij alarmerende 'please help us' memo's rondstuurden. Voor het eerst in de geschiedenis van het Tribunaal hielpen deze en tegen het einde van juni hadden we \$ 1.760 dollar op de bank. Dit geld wordt gebruikt om de kosten voor de uitgaven van dit boek te dekken. Mocht er geld van het boek overblijven, dan zal dat worden gereserveerd voor activiteiten die een vervolg op het Tribunaal zijn.

22

Het konflikt over de media-mannen

Eén van de meest kontroversiële beslissingen zowel binnen als buiten het Internationale Tribunaal was onze weigering om media-mannen toe te laten.

Met uitzondering van de 45 minuten durende opening werden er geen mannen toegelaten in de grote gehoorzaal waar getuigenissen werden afgelegd noch in de workshops. Nauwelijks iets nieuws binnen vrouwenbevrijdingsbewegingen, waar nooit mannen worden toegelaten. Omdat de meeste vrouwen van elkaar vervreemd zijn door hun relaties met mannen, moeten zij bij elkaar komen zonder mannen om dit isolement te doorbreken. De aanwezigheid van 'mannen remt onherroepelijk de ontwikkeling van ons wederzijds begrip van onze onderdrukking en onze strijd om deze onderdrukking te overwinnen. Weinig mannen kunnen of willen vrouwen als gelijke beschouwen, laat staan dat zij een ondergeschikte rol kunnen aksepteren. Bovendien is het bijna altijd onproductief en zelfs bezwaarlijk gebleken om met mannen samen te werken, zeker als het om onze eigen bevrijding gaat.

Daarom is het beleid van het Tribunaal om mannen uit te sluiten nauwelijks verrassend. Hoewel we het op de perskonferentie in maart hadden aangekondigd, vonden de meeste media-mannen toch dat het niet op hen sloeg. Wij vonden echter dat er vrouwelijk mediapersoneel naar het Tribunaal uitgezonden had moeten worden. Dat voor hen in de plaats toch veel mannen werden gestuurd, toont weer aan hoe ongevoelig en seksisties hun kranten, radio- en televisieorganisaties zijn. Wij waren bijeengekomen om zulke seksistiese ongevoeligheid als een misdaad tegen vrouwen aan de kaak te stellen. Het was voor het Tribunaal compromitterend geweest om mannen aan te klagen en tegelijkertijd met hen samen te werken door hen toe te laten in onze plenaire bijeenkomsten en workshops. Verder hadden twee van ons gezien hoe de media-mannen op de conferentie in Mexico te werk gingen, die enthousiast ieder konflikt versloegen en alle blijken van solidariteit tussen vrouwen negeerden.

Onze beslissing tegenover de mannen van de pers werd toegelicht op de openingszitting van het Tribunaal, met de toevoeging dat er dagelijks een perskonferentie zou worden gehouden om 4 uur 's middags. Drie of vier zegsvrouwen zouden voor de pers samenvattingen geven van wat er op die dag gebeurd was. Mannelijke journalisten zouden vrije toegang hebben tot de entreehal, de gangen en de tuin. Vrouwelijke journalisten werden natuurlijk op geen enkele manier gevonden. Over deze beslissing ontstond veel rumoer. Sommige vrouwen zeiden dat er ook geen perskonferenties voor mannen gegeven moesten worden, omdat de mannen toch niet goed over vrouwenproblematiek zouden schrijven en de perskonferentie de mannen in staat zou stellen hun vrouwelijke kollega's te verdringen. Anderen vonden publiciteit voor het Tribunaal zo belangrijk, dat daarvoor enige konsessies gedaan moesten worden.

Er waren vrouwelijke journalisten die solidair met hun mannelijke kollega's wilden zijn. Andere vonden het feminisme belangrijker dan hun beroepseer. Na uren geruzie werd er gestemd. De meerderheid van het Tribunaal was voor het weren van mannelijke journalisten. Omdat vrouwelijke journalisten de hele dag aanwezig mochten zijn werd besloten de perskonferenties af te gelasten. Fotografen mochten niet meer zonder toestemming van de desbetreffende vrouwen foto's maken.

Sommigen waren bang dat de media het Tribunaal nu zouden boycotten, maar dat gebeurde niet. Het Tribunaal had al zoveel belangstelling opgewekt dat de persmannen rondgingen in de gangen om, voorzover dit mogelijk was, dingen op te vangen en vrouwen te interviewen die hen te woord wilden staan. Zij verschenen ook in groten getale (50) op de perskonferentie die de dag na afloop van het Tribunaal gegeven werd.

23

Verdere controverses binnen het Tribunaal

De stemming van het publiek op het Internationaal Tribunaal kan alleen op de eerste dag als 'rustig' beschreven worden. Ik gebruik expres het woord 'publiek', omdat het dat op de eerste dag was. De coördinatiecommissie was na de opening op het podium blijven zitten, niet omdat dat besloten was, maar omdat het eenvoudig gebeurde. Ik vond dit meer kollektief dan wanneer we de voorzitter volledig alleen hadden laten zitten. Na de openingszitting van de eerste dag moest de voorzitter soms een getuige die over haar tien minuten heen was, vragen haar verhaal snel af te ronden. De coördinatiecommissie had besloten dat de getuigen aan hun tijdslimieten gehouden zouden worden, zodat vrouwen met lange getuigenissen aangemoedigd zouden worden ze van te voren in te korten. Ieder land en iedere vrouw zou evenveel tijd krijgen. Bovendien leek het ons voor de toehoorders makkelijker om naar korte dan naar lange verhalen te luisteren. Tenslotte wilden we tijd overhouden voor spontane getuigenissen. We zagen dus het opleggen van tijdslimieten als een onplezierige maar noodzakelijke beslissing.

Interrupties die we noodzakelijk achtten veroorzaakten echter veel vijandschap bij de toehoorders, omdat ze vaak ongevoelig en autoritair vonden. Aan het eind van de eerste dag had zich een aanzienlijke wrevel en woede ten opzichte van ons ontwikkeld. We hadden een feedback- en kritiekzitting gepland aan het eind van de eerste dag en tegen die tijd stelden de Spaanse vrouwen een complete verandering van het Tribunaalprogramma voor. Een Spaanse woordvoerder klaagde er over dat de afgelegde getuigenissen zuiver uit 'anekdotes' of uit feitelijke beschrijvingen bestonden. Ze vond dat in de plaats daarvan theoretische analyses van de oorzaken van de misdaden ontwikkeld moesten worden en dat er gepraat moest worden over manieren om ze te bestrijden. Een lid van de coördinatiecommissie wees erop dat dit het doel van de werkgroepen was en zei dat het te laat was om het hele Tribunaal te herstructureren op de manier die de Spaanse vrouwen voorstelden. Vrouwen waren door nationale commissies uitgekozen om te getuigen. Velen van hen hadden erg veel tijd gestoken in het voorbereiden van hun getuigenissen en verklaringen. Velen waren van ver gekomen en hadden daarvoor aanzienlijke kosten gemaakt; de reiskosten van sommige vrouwen waren vergoed vanuit de veronderstelling dat ze zouden getuigen. Ze vond dat het oneerlijk zou zijn tegenover deze vrouwen en tegenover al die vrouwen die naar het Tribunaal waren gekomen omdat het idee van het opnemen van persoonlijke getuigenissen hen aansprak, om het voorstel van de Spaanse vrouwen uit te voeren.

Sommige vrouwen zagen dit antwoord als star en autoritair en het standpunt van de Spaanse vrouwen zou tijdens de voortgang van het Tribunaal steeds meer mondelinge steun krijgen. De tweede dag begon met de controverse over de media-mannen, waarover hiervoor geschreven is. Daarna kwam de discussie over de structuur van het tribunaal weer op gang. Op een gegeven ogenblik raakten de gemoederen zo verhit dat de voorzitter de technici de opdracht gaf om de mikrofoons uit te schakelen. Toen ontstond er pas echt een grote ruzie. De coördinatiecommissie - die met de beslissing over de mikrofoons niets te maken had gehad - werd autoritair en fascisties genoemd. De leden moesten aftreden wilde het Tribunaal een overlevingskans hebben.

Na een tijdje legde een Australische vrouw namens 'een groep Australische vrouwen op de conferentie' de volgende verklaring af: 'We zijn ons ervan bewust, dat de coördinatiecommissie veel tijd en energie in de organisatie van deze conferentie heeft gestoken. Maar wij vinden dat de structuur van het Tribunaal moet veranderen in die zin, dat er minder plaats ingeruimd moet worden voor individuele getuigenissen en dat er meer dialoog en interactie moet kunnen zijn tussen de vrouwen die spreken en de toehoorders. We hebben het gevoel dat veel mensen hier ontevreden zijn met het kunstmatige karakter van de getuigenissen. Zoals nu de getuigenissen worden afgelegd is geen nadere beschouwing mogelijk van de verschillende misdaden, gezien in hun specifieke kontekst. En op deze manier komen we ook niet tot het formuleren van veranderingsstrategieën.

Eén manier om de structuur van het Tribunaal te veranderen is, dat de coördinatiecommissie van het podium afgaat en zo vrouwengroepen die aan bepaalde onderwerpen gewerkt hebben de mogelijkheid geeft gedurende korte periodes op het toneel te komen. We vinden het onvoldoende dat

de coördinatiecommissie werkgroepen voorstelt, maar daarbij wel zelf op de centrale plaats van deze conferentie blijft zitten. Het is duidelijk, dat er veel ergernis en afkeuring is bij de vrouwen die naar de sprekers luisteren. Van vrouwen is al veel te lang verwacht, dat ze passief luisteren en hun kwaadheid of afwijkende mening voor zich houden. Een konfrontatie van meningen mag op een conferentie als deze niet verhinderd worden. Ondanks onze gemeenschappelijke onderdrukking zijn er verschillen tussen vrouwen en het is constructief en belangrijk daarover te praten ten einde elkaar beter te begrijpen. Als we naar de misdaden kijken in termen van nationalisme, simplificeren we de echte verschillen pinnen de landen en verdoezelen we de zaken die over de hele wereld hetzelfde zijn. De inheemse vrouw die Australië vertegenwoordigt heeft het gevoel dat ze meer gemeen heeft met haar zwarte zusters dan met blanke Australische vrouwen.' Aldus de Australische.

Een Zwitserse vrouw reageerde: 'Ik wil graag de kameraad die juist aan het woord was antwoorden. Ze zei dat de coördinatiecommissie veel werk heeft verzet. Ik zou wat ze zei graag willen aanvullen. Wij hebben ook veel werk gedaan. We hebben verslagen gestuurd. We kwamen. En het doel van deze bijeenkomst is in ieder geval niet elkaar complimentjes te geven. Wat we willen is komen tot een analyse van de strijdmethoden die in elk land gebruikt worden en een feministische strategie ontwikkelen. Niemand ontkent het werk dat de coördinatiecommissie verzet heeft, maar we moeten door dit werk niet tegengehouden worden om verder te gaan. Wij willen daarom de werkvorm op het Tribunaal veranderen. Ik zou voor willen stellen dat aan de getuigenissen en verslagen nu een einde komt. Vrouwen die hun mening willen geven over de voorstellen die gedaan zijn, moeten dat nu kunnen doen'.

Geen van de gedane voorstellen werd echter in stemming gebracht, omdat de eensgezindheid die tegenover de coördinatiecommissie bestond, zich niet uitstreckte tot concrete alternatieven. De discussie duurde wel voort totdat de vrijdag voorbij was. De dubbele onderdrukking van vrouwen uit de Derde Wereld stond voor vrijdagmiddag op het programma, maar er bleef geen tijd over om naar hun getuigenissen te luisteren.

Na vrijdag zat de coördinatiecommissie - behalve af en toe tussendoor - niet meer op het podium. Aangezien we het echter nog steeds belangrijk vonden dat vrouwen die door hun landen waren uitgekozen een kans kregen te getuigen, bleven we een dagelijks programma maken ook al hield bijna niemand zich er meer aan.

Zaterdagmorgen organiseerden de vrouwen uit de Derde Wereld, die de vorige dag in een werkgroep voor vrouwen uit de Derde Wereld en uit Minderheidsgroepen bij elkaar gekomen waren, hun eigen forum. Het werd voortreffelijk geleid door Day Germany uit de Verenigde Staten. De getuigenissen waren zo fascinerend en het gezichtspunt van de Derde Wereld-vrouwen sloeg zo aan bij het voornamelijk blanke publiek dat het niemand veel kon schelen, dat ze volkomen over de hun toegemeten tijd heengingen.

Tegen het eind van de voordracht van de Derde Wereld-vrouwen probeerde de Zwitserse vrouw die de vorige dag zo duidelijk gesproken had, weer te pleiten voor het vervangen van de getuigenissen door voorstellen over analyse en strategieën. Deze keer werd er weinig voor of tegen haar voorstellen gereageerd. Nu de coördinatiecommissie uit de weg was, scheen het hevige verlangen het hele programma te veranderen te zijn verdwenen. Maar dit betekende niet, dat er een eind was gekomen aan verdeeldheid en konflikt. De zaterdagavond was er vol van: de lesbische demonstratie, het bomalarm, het 'incident' met Annie en tenslotte de grote konsternatie over het vertonen van een pornografische film als onderdeel van de getuigenis tegen pornografie. Een paar vrouwen besloten het Tribunaal te verlaten omdat zij het niet konden verdragen vrouwen zo tegenover elkaar te zien staan.

De bommelding had ons gedwongen de zaal te ontruimen middenin een getuigenis over verkrachting. Toen er geen bom werd gevonden kwamen we na een half uur weer terug in de zaal. Ongeveer 150 vrouwen met bordjes op hun rug en borst gespeld waarop stond 'Ik ben lesbies' 'I am a Lesbian', 'j'aime les femmes' 'Ich bin Lesbisch', zwermten naar het podium, sommige met bedekt gezicht om anoniem te blijven, zongen een lesbieslied en legden hun aktie uit.

De getuigenissen over vervolging van lesbische vrouwen waren gepland aan het eind van het Tribunaal, maar ze wilden niet tot het laatste moment onzichtbaar blijven. Ze wilden dat iedereen in de grote zaal zich realiseerde dat er zeer veel lesbische vrouwen op het Tribunaal waren, dat ze

hadden geleden onder veel van de misdaden die al waren besproken en dat er een boel energie van lesbische vrouwen in het organiseren van het Tribunaal zat.

De lesbische demonstratie had een vriendelijk karakter. Hij is later door sommige vrouwen verward met een andere niet geplande gebeurtenis. Nadat een vrouw van de lesbische groep een tamelijk lange verklaring had voorgelezen over de onderdrukking van lesbische vrouwen (die als getuigenis is opgenomen in dit boek) nam een Franse vrouw, Annie, de mikrofoon over en begon te spreken over machtsmisbruik binnen de Franse vrouwenbeweging. Wat ze zei had niets te maken met de vervolging van lesbische vrouwen, noch met verkrachting (het onderwerp dat voor de zaterdagavond gepland was). Dat ze er op stond uit te praten veroorzaakte veel deining in de zaal.

Om een rapport dat door een paar Engelse vrouwen geschreven werd te citeren: 'De structuur van de konferentie had een radikale verandering ondergaan'. Op de vierde dag was er een situatie ontstaan 'waarin de meeste georganiseerde groepen die het gevoel hadden dat ze iets belangrijks te zeggen hadden, de voortgang van de bijeenkomst in handen namen, zodat de macht in feite van de kommissie naar de zaal verplaatst was.' Het wonderlijke was, dat de meeste vrouwen die met een voorbereide verklaring waren gekomen konden spreken, hoewel dit betekende dat de getuigenissen tot maandag duurden, de dag die bedoeld was om ons op oplossingen en strategieën te concentreren.

24

Antwoord op de kritiek

Bovenstaande samenvatting van de kritiek van verschillende kanten op de coördinatiecommissie en het Tribunaal is verre van volledig, maar de belangrijkste punten zijn weergegeven. Ik wil nu zelf ook nog wel iets hierover zeggen. Het voorstel om kleine werkgroepen de basis te laten vormen voor een grote bijeenkomst van vrouwen uit allerlei verschillende landen, klinkt geweldig. Maar het brengt de moeilijkheid mee een enorm aantal tolken te zoeken, of in taalgroepen te werken, dan wel enorm veel tijd te besteden aan het uitzoeken van het aantal talen dat nodig is en vervolgens vertalingen te maken. Al vanaf de vergadering in Parijs waar de plannen gemaakt werden, een jaar voordat het Tribunaal plaatsvond, lichtten we potentiële deelnemers in over het programma en vroegen daarbij konstant om feedback en alternatieve voorstellen. De kritiek-groepen waren daar blijkbaar niet van op de hoogte. We kunnen niet verantwoordelijk worden gesteld voor alle vrouwen op de wereld die, niet op de hoogte waren van het Tribunaal en het programma waaraan anderhalf jaar gewerkt was. Dat wil niet zeggen, dat de vrouwen die niet van het Tribunaal op de hoogte waren verantwoordelijk zijn. Er is geen sprake van schuld van welke kant dan ook. Ik geloof dat we onze positie op het podium gebruikten als een zuiver organisatorische functie, zoals de kritiekgroep heeft aanbevolen. We vertoonden ook een behoorlijke soepelheid toen we van het podium verdwenen toen dit voorgesteld werd - hoewel zelfs nooit door middel van een stemming werd vastgesteld of de meerderheid met dit voorstel akkoord ging.

In het algemeen vind ik het uitermate oneerlijk, inkorrekt en vreemd ons af te schilderen als een op macht beluste, autoritaire groep individuen. De waarheid is, dat we onszelf zelden verdedigden; we hielden veel meer onze mond dan onze critici en hadden veel minder uitgesproken ideeën. Niemand die op het podium zat viel ook maar iets aan van wat gezegd of gedaan werd, uitgezonderd het ene incident waarbij de mikrofoon door een lid van de kommissie werd afgezet. Ik zou eerlijk gezegd de beschuldiging dat we zwak en halfzacht waren meer op zijn plaats hebben gevonden. We stonden er zo perpleks van dat we als de vijand werden behandeld, dat de meeste van ons enigszins verlamd waren. Ik weet in ieder geval zeker dat dat met mij zo was.

De geschiedenis van het Tribunaal toont duidelijk aan dat we onze redenen hadden de persoonlijke getuigenissen in het middelpunt te zetten. De ironie is, dat veel vrouwen, vooral tijdens de eerste twee dagen, niet spraken over hun persoonlijke ervaringen, maar in plaats daarvan feiten- en cijferverslagen gaven uit de tweede hand. De opmerking van een aantal vrouwen, dat ze allang op de hoogte waren van alles wat er gezegd werd, daar geloof ik eenvoudigweg niet in. Hoeveel vrouwen weten wat het is om een porno-model te zijn, om je zusje te zien vermoorden, door je man in elkaar geslagen te worden, een gevangenisstraf van 25 jaar te krijgen omdat je uit zelfverdediging hebt geschoten, een hartoperatie te moeten ondergaan nadat je door een aanrander met een mes bent aangevallen, een inheemse vrouw te zijn in Australië of Zuid-Afrika, met geweld in een psychiatrisch ziekenhuis te worden opgesloten omdat je aan een gewelddadige echtgenoot probeert te ontsnappen, in elkaar geslagen te worden omdat je lesbies bent, enz. enz.? Het lijkt volkomen in tegenspraak met het feministies denken om wat geleerd kan worden van de vrouwen die zelf deze misdaden hebben ervaren, zonder meer terzijde te schuiven. Natuurlijk hebben we analyses en oplossingen nodig. We hadden beide voor het Tribunaal gepland.

Ik denk dat een internationale feministiese conferentie die zich konsentreert op hoe misdaden tegen vrouwen bestreden kunnen worden een goede zaak zou zijn. Dat stelde ik dan ook op de laatste dag voor. Maar dat was niet de conferentie die we deze keer georganiseerd hadden, omdat het idee van een Tribunaal ons aansprak.

Iets anders dat ik buitengewoon vreemd vond was dat ondanks alle verwerpingen van het Tribunaal, vrouwen bleven doorgaan met het voorstellen van toekomstige Tribunaalen, zelfs de Spaanse critici! Waarom geen strategie-kongres voorstellen, of een kongres over theorieën van vrouwenonderdrukking? Iedereen scheen met het woord 'Tribunaal' getrouwd te zijn en iedereen scheen te denken dat iemand anders het toekomstige Tribunaal wel zou organiseren - volgens hun voorwaarden. Er waren hopen suggesties, maar niet één vrijwilligster.

Voor de aanvang van het Tribunaal schreven we alle nationale kontaktpersonen: 'We willen niet twee klassen vrouwen krijgen: zij die het Tribunaal door hun werkzaamheden mogelijk maken en zij die de vruchten van onze arbeid plukken. Iedere vrouw kan op een of andere manier helpen. We zullen vrijwilligers nodig hebben voor vertaalwerk, als tolk, voor type- en administratief werk, bemiddeling, kinderoppas, het verkopen van buttons en posters voor het Tribunaal, het uitbrengen van de dagelijkse nieuwsbulletins, helpen met de registratie, met het beantwoorden van vragen en het verstrekken van informatie. Het zou nuttig zijn, als vrouwen die naar het Tribunaal komen ruim van tevoren hiervan op de hoogte waren.

De vraag om vrijwilligsters werd herhaald bij de inschrijving en vanaf het podium. Er kwamen bijna geen aanmeldingen. Degenen die het werk deden waren in de meeste gevallen vrouwen die in België woonden en die zich van tevoren aangemeld hadden. Velen van hen waren niet in de gelegenheid ook maar één plenaire zitting of werkgroep mee te maken. Veel van deze vrouwen klaagden over de manier waarop ze tijdens het Tribunaal door de anderen werden behandeld. Ze hadden het gevoel dat men hun werk vanzelfsprekend vond en evenals de coördinatiekommissie kregen ze veel meer klachten en blijken van ontevredenheid te horen dan waardering of aanbiedingen om te helpen. Ze hadden het gevoel dat sommige vrouwen hen als bedienden zagen, of misschien als moeders - niet als zusters die het werk gratis deden.

Met maar een paar vrouwen hadden we een enorm gebeuren op touw gezet, maar iedere onvolkomenheid bracht kritiek en verwerping teweeg.

25

Analyse van de kritiek

Tot zover de tegenkritiek. Nu is het tijd voor de analyse. Waarom hadden zoveel vrouwen een zo vijandige houding ten opzichte van de organisatoren van het Tribunaal? Een van de fascinerende aspecten van het verloop van het Tribunaal was, dat nadat wij het podium hadden verlaten en andere groepen voor ons in de plaats waren gekomen, er aan het eind van iedere zitting frustratie en vijandigheid uit het publiek scheen voort te komen, gericht op elke nieuwe voorzitter. Zeker in het begin spreidden de voorzitters een gedrag ten toon dat van de coördinatiecommissie niet getolereerd werd. Een voorzitter bijvoorbeeld gebruikte een bel om de mensen te vertellen dat hun tijd omwas; een andere probeerde een paar keer de vrouw te onderbreken die het gedicht voorlas over de moord op haar zuster, hoewel ze ruim binnen haar tijdslimiet bleef. Een Japanse vrouw kreeg geen toestemming een verslag voor te lezen over gedwongen prostitutie in Korea, behalve op lunchtijd, toen er bijna niemand was om te luisteren en dat terwijl Japan noch Korea de minimum tijd die voor elk land uitgetrokken was, overschreden had. Ik ken minstens twee getuigen (uit Israël en Zuid-Afrika) die nooit hun van te voren voorbereide verklaring hebben kunnen afleggen en ik ben er zeker van dat er meer waren. Ik wil niet zeggen dat de nieuwe voorzitters slecht waren. Integendeel - ik vond ze meestal uitstekend. Maar om te beginnen: het leek alsof de vrouwen die zaten te luisteren van hen gedrag tolereerden dat van ons niet geaksepteerd werd. Gewoonlijk echter sleet ook deze tolerantie af tegen het einde van een zitting. Dit scheen een bijna niet te vermijden risico te zijn van de voorzittersrol. De voortdurende wisseling van personen was hiervoor natuurlijk de meest effectieve oplossing. Hoe kan deze grotere tolerantie ten opzichte van de nieuwe voorzitters verklaard worden? Ik geloof dat het kwam omdat ze beschouwd werden als voortkomend uit de zaal, uit 'het volk'. Het waren gewoonlijk vrouwen die ons en het Tribunaal tot in details hadden gehegeld en op die manier de indruk gevestigd hadden dat zij tegen macht waren.

Wij daarentegen hadden geen image. Wij van de coördinatiecommissie waren anoniem. Slechts een paar mensen kenden ons en we waren natuurlijk op geen enkele manier gekozen door de aanwezigen om hen te vertegenwoordigen. Door de afschuwelijke voorzieningen van het Palais en doordat wij daar ergens bovenin zaten was het blijkbaar onmogelijk ons als zusters te zien. Een vrouw uit de coördinatiecommissie bijvoorbeeld gaf haar eigen mening tijdens de controverse over de media-mannen en de mensen werden woedend. Anderen waren woedend dat een paar commissieleden over het onderwerp stemden. Wij werden verondersteld de enige aanwezigen zonder stemrecht te zijn.

De meeste feministen hebben een gezonde achterdocht ten opzichte van macht, maar de misvattingen en intolerantie bij deze gelegenheid komen me verre van gezond voor. Iemand uit de coördinatiecommissie, analyseerde 'de opstand' zoals zij het noemt, als volgt:

'Deze vijandigheid tegenover leiding van welke aard dan ook doet zich in veel verschillende landen en culturen voor en weerspiegelt misschien de typiese underdog-mentaliteit van vrouwen die ervan uitgaat dat iedereen die welke soort macht dan ook bekleedt vrouwen probeert af te maken. Daar komt nog bij dat de veiligheid van een besloten vrouwenvergadering verleidt tot het uiten van lang onderdrukte frustraties. En tenslotte zijn veel feministen intensief betrokken bij problemen van gezag en macht en de noodzaak voor ons als vrouwen om mannelijke organisatie modellen te verwerpen. Ik heb dus het gevoel dat de achterdocht en vijandigheid die deze opstand omringden kenmerkend waren voor de fase waarin de evolutie van ons vrouwen zich bevindt'.

Nu ik dit alles gezegd heb zou ik eraan toe moeten voegen dat ik vind dat het Tribunaal er de laatste drie dagen aanmerkelijk op vooruit ging om verschillende redenen. De getuigenverklaringen werden persoonlijker en meer uit de eerste hand. De onderwerpen waren minder goed bekend. En het werkte ook goed zittingen te laten leiden door degenen die over een bepaalde misdaad verslag hadden uitgebracht.

Belangrijker dan deze punten is dat het passieve publiek van de eerste dag veranderd was in actieve, bij de zaak betrokken participanten. Het Tribunaal was tot leven gekomen. Deze betrokken-

MISDADEN TEGEN DE VROUW, Tribunaal Brussel 1976. Diana Russell & Nicole Van de Ven, 1977
Nederlandse vertaling, De Bonte Was, Amsterdam 1977

heid stond in scherpe tegenstelling tot de passiviteit van het publiek bij meer traditionele vrouwenkonferenties.

Vrouwen op het Tribunaal waren diep emotioneel-bij de zaak betrokken, soms woedend schreeuwend, soms applaudiserend en boe-roepend, of huilend of intens zwijgend. Je wist nooit wat er stond te gebeuren van het ene moment op het andere. Ongetwijfeld heeft juist daarom het Tribunaal zo'n diepe indruk op zoveel vrouwen gemaakt.

Was een noodzakelijke voorwaarde voor deze intense, dynamiese gebeurtenis dat de koördinatiekommissie tot zondebok gemaakt werd? Ik hoop van niet, maar ik weet het niet zeker.

26

Gevolgen van het Tribunaal

Het lijkt mij dat een van de resultaten van het Internationaal Tribunaal geweest is dat er door het ontwikkelen van alternatieven voor het mannelijke conferentie-model een nieuw terrein betreden is. Veel mensen, vooral van de media, vroegen vóór het Tribunaal begonnen was, wat de konklusies ervan zouden zijn. Let eens op de veronderstelling die aan zo'n vraag ten grondslag ligt: dat de conferentie ideeën en verwachtingen niet omvormt in iets heel anders, dat de deelnemers er zijn om hun fiat te geven aan van tevoren uitgewerkte konklusies! Toch beschouwden sommigen het feit dat we tot aan het eind niet wisten wat de konklusies zouden zijn vaak als een aanwijzing, dat we alles onvoldoende doordacht hadden, of als een teken van slechte organisatie.

We konden echter door de beperkingen, ons opgelegd door de structuur van het Palais, door onze afhankelijkheid van de technologie enz. niet genoeg boven het mannelijk vergadermodel uitkomen om alle vrouwen tevreden te stellen. Toch ben ik persoonlijk nooit naar een conferentie geweest waar de organisatoren zo bereid waren een fundamenteel anarchistiese toestand te aanvaarden, noch heb ik het eerder meegemaakt dat anarchie zo goed werkte.

Het komt zelden voor dat vergaderingen zo levend zijn en zo voortdurend veranderen als het Tribunaal. Veel vrouwen beschreven het letterlijk als een van de meest fantastiese en zinvolle ervaringen uit hun leven. Daartegenover staat dat er anderen waren die het als een van de slechtste beschouwden en die er erg van in de war geraakt waren.

Natuurlijk is het onmogelijk om nauwkeurig de gevolgen van het Internationaal Tribunaal te schatten, vier maanden na de afsluiting. In feite zullen we de gevolgen nooit in volle omvang kennen. Wat we ervan weten is alleen maar de top van de ijsberg.

De getuigenis van Italiaanse vrouwen over de brute behandeling van vrouwen die een kind krijgen in een ziekenhuis in Ferrara zorgde voor grote koppen in Italiaanse kranten een dag na afloop van het Tribunaal. 'Men ontdekte', schreef de mannelijke journalist, 'dat heel veel van de klachten die door feministen uit Ferrara naar voren werden gebracht volkomen terecht waren. (...) In feite roept het de vraag op: waarom heeft tot op dit moment nooit iemand enig idee gehad van deze feiten?' Het ziet er zeker naar uit, dat de slechte publiciteit in het buitenland de strijd van de feministen in Ferrara sterker gemaakt heeft.

In Noorwegen hebben de vrouwen die het Tribunaal bijwoonden een pamflet over het Tribunaal uitgegeven en er lezingen over gehouden, met als resultaat dat één vrouwengroep besloten heeft te proberen een tehuis voor mishandelde vrouwen en een crisiscentrum voor verkrachte vrouwen van de grond te krijgen in Oslo.

In West-Duitsland was de minister van Familiezaken Katharina Focke zo onder de indruk van een tv-programma over het Tribunaal dat zij f 500.000 gaf voor een tehuis voor mishandelde vrouwen (het huis is er nu). Dat is tien keer zoveel als het totale budget voor het Tribunaal. Voortbouwend op het Internationaal Tribunaal organiseerden vrouwen in München op 25 juni een tribunaal voor de stad, dat werd bijgewoond door ongeveer 1000 vrouwen. Veel van de misdaden die aangeklaagd waren op het Internationaal Tribunaal werden bediscussieerd en geanalyseerd, en de teksten zijn al gepubliceerd door een feministiese uitgeverij, de Verlag Frauenoffensive.

In Ierland werd een succesvolle openbare bijeenkomst gehouden met de twee afgevaardigden als sprekers. De reactie van het publiek was groots en er werd veel aandacht aan besteed in de media. Maar het beste resultaat was de organisatie van een mini-tribunaal op 31 mei in Dublin, met dezelfde structuur als het Tribunaal. Eén van de organisatrices schreef ons: 'Het bewijsmateriaal omvatte geweld, verwaarlozing, marteling en wreedheid, waardoor steeds weer het leven en de gezondheid van vrouwen en kinderen, geboren of ongeborn, wordt aangetast. Het ging om de gevallen van vijf vrouwen die tezamen 39 kinderen hadden, en bij elkaar meer dan honderd jaar geleden hadden. Er was niet bijzonders aan deze vrouwen. Hun manier van lijden is alledaags en is in het verleden geaccepteerd als onderdeel van het huwelijk in Ierse stijl'. Er was gepleit voor tehuizen voor mishandelde vrouwen. Er waren 500 aanwezigen.

Een vertegenwoordigster van Israel schreef na haar terugkeer: 'Er was een overweldigende belangstelling van de kant van vrouwen om te horen wat ik te zeggen heb. Tot nu toe heb ik gesproken voor vier groepen, waarmee ik misschien 150 vrouwen bereikte, wat voor ons een heleboel is. Ik heb van de lokale pers en van het toonaangevende vrouwenblad de gelegenheid gekregen hoofdartikelen over het Tribunaal te schrijven. Dit is voor ons een geweldige stap voorwaarts, omdat wij feministen nooit een goede pers hebben gehad. We (Jeanne Yaron en Marcia Freedman) waren beiden vooral onder de indruk van de self-help klinieken en wij hopen het idee hier te introduceren. Tot mijn verbazing werd mijn eerste schuchtere suggestie hierover zeer warm ontvangen.'

In Parijs ontwikkelde zich naar aanleiding van het Tribunaal een boeiende discussie over wat er mis was met de beweging in Frankrijk. Als er meer van dergelijke discussies komen leiden ze misschien tot diepgaande veranderingen in de Franse beweging. Verder werd een genootschap van vrouwelijke journalisten gevormd 'om te trachten onze eigen kollega's iets te leren over seksisme in de nieuwsmedia, en om de werkgelegenheid voor vrouwelijke journalisten in Frankrijk te verbeteren'.

In Oostenrijk zijn 2000 exemplaren uitgegeven van een feministies tijdschrift, geheel gewijd aan het Tribunaal. Bovendien gaan drie vrouwen een boek over het Tribunaal maken. Volgens een gerucht zijn ook Zwitserse vrouwen bezig een boek erover te schrijven. Het eerste nummer van het Internationaal Feministies Bulletin, dat uitkwam in maart, was geheel gewijd aan het Tribunaal, en werd gratis verspreid onder vrouwen over de gehele wereld: 1500 exemplaren in het Engels, 1000 in het Italiaans, 500 in het Frans en 500 in het Spaans. Ook vrouwen in Engeland brachten een lang verslag uit, waarin veel bewijsmateriaal opgenomen was, en dat verkocht wordt binnen de beweging.

Nog een land waar vrouwen door het Tribunaal geïnspireerd zijn tot het opzetten van een centrum voor mishandelde vrouwen is België. Een lid van deze groep is al naar Engeland en Nederland gereisd om te zien hoe de centra in deze landen georganiseerd zijn. En dan Violette, de 15-jarige Belgiese vrouw die 43 dagen in hongerstaking ging. 12 dagen na het Tribunaal maakte Violette een einde aan haar hongerstaking en ging zij terug naar school, maar zij woont bij haar vrienden en niet bij haar vader. De rechter heeft beloofd een konsult met de Jeugdrechtbank te arrangeren als Violette haar eksamens gedaan heeft, en de man die bij de zaak betrokken was, werd op 20 juni vrijgelaten uit de gevangenis.

Veel vrouwen uit Nederland waren erg bewogen door de getuigenis van Yvonne Wanrow, de Amerikaanse Indiaanse vrouw die onrechtvaardig tot levenslang veroordeeld is, omdat zij zichzelf verdedigde. Toen zij weer thuis waren, verzamelden zij 2000 handtekeningen onder een petitie, die zij naar de gouverneur van de Amerikaanse staat Washington stuurden. Zij brachten literatuur en posters in de handel ter ondersteuning van haar strijd en zonden ruim f 900 naar het komitee voor haar verdediging. Ook werden Nederlandse vrouwen geïnspireerd een vrouwenstaking in Nederland te overwegen.

Sindiwe Sayedwa uit Zuid-Afrika zei over het Tribunaal, dat 'het een ongelooflijk leerzame ervaring was'. Zij heeft sterk het gevoel dat elke zwarte vrouw die het zich enigszins kan permitteren, zou moeten proberen enige tijd buiten Zuid-Afrika door te brengen. 'Wat je in drie weken buiten dit land kunt leren is meer dan je waarschijnlijk ooit zult leren wanneer je hier tot je honderdste woont.' Als zwarte uit Zuid-Afrika was alleen al het feit, dat je met blanken in een restaurant kunt zitten een nieuwe ervaring voor haar, zoals ook het feit dat vrouwen samenwoonden en onderling zo'n steun voor elkaar waren. Ze schreef verder dat haar totaalindruk van het Tribunaal was, 'dat de meeste vrouwen bereid waren verdraagzaam te zijn en verschillen te aksepteren. Toen ik in Brussel was, voelde ik, lichamelijk, de geboorte van internationaal zusterschap en ik werd erg optimisties. Ik voelde dat als we dat brandende konden houden het werkelijk van betekenis, een steun zou kunnen zijn. Maar mijn terugkeer in Zuid-Afrika heeft me ontuchtend, en ik begin me nu de feitelijke werkelijkheid van mijn situatie in dit land te realiseren. Zoals, hoe ter wereld kan ik in contact blijven met vrouwen buiten het land, als ik me niet eens de postzegels kan veroorloven? Toch voel ik dat, mocht het ergste gebeuren, ik nu in een sterkere positie ben omdat ik persoonlijk contact heb gehad met al deze vrouwen'. Anne Mayne, de blanke vrouw uit Zuid-Afrika deelde Sindi's gevoel dat zij na het Tribunaal in een sterkere positie verkeerde. 'Lydia Horton en Nicole van de Ven zeiden beiden heel krachtig tegen mij als steun dat zij, mocht er iets met ons gebeuren bij onze te-

rugkeer in Zuid-Afrika, iedereen onmiddellijk tot actie zouden brengen. Dit heeft me moed gegeven om dingen te doen die ik normaal niet gedurfd zou hebben. Internationale zusterschap is nu werkelijkheid voor mij.' Anne voelde ook dat 'we door onze aanwezigheid daar de mensen zeer concreet konfronteerden met Zuid-Afrika. Zij zijn nu meer geneigd persoonlijk belang in het land te stellen.' Zowel Sindi als Anne benadrukten het belang van leren door zien en ervaren, meer dan door lezen en horen. Bijvoorbeeld, Anne zei, dat het bestaan van een vrouwen centrum in Kaapstad 'te danken is aan het feit dat drie van ons op de hoogte waren van de ervaringen in Amerika; we wisten dus dat het zou werken ook al zag het er in het begin niet naar uit'.

In de Verenigde Staten evenals in Italië was de belangstelling voor het Tribunaal veel groter toen het eenmaal voorbij was, maar vooral onder feministen. Het nationaal comité verspreidde ongeveer 2000 exemplaren van een kort verslag onder feministische media in het land, en onder de vrouwen die al eerder belangstelling voor het Tribunaal hadden getoond. Vrouwen hebben lezingen over het Tribunaal gehouden o.a. voor radio en t.v. Ondanks de belangstelling in de Verenigde Staten is het moeilijk te zeggen wat de uitwerking van het Tribunaal zal zijn. Ik hoop dat, vooral door de publikatie van dit boek, de belangstelling van vrouwen in de Verenigde Staten en hun medeleven met de onderdrukking van vrouwen in andere landen groter zal worden. Amerikanen zijn vaak nogal parochiaal en chauvinistisch, wat voor een deel al te verklaren is door geografies isolément en de omvang van het land. Ook in de vrouwenbevrijdingsbeweging in de Verenigde Staten is het vrij gewoon dat vrouwen denken dat zij meer aan vrouwenbewegingen elders te leren hebben, dan van hen te leren. Dat is niet zo gelukkig. Van de andere bewegingen zijn er vele verder ontwikkeld in hun internationaal denken, vooral in Europa. Hoeveel Amerikaanse feministen weten iets over de bewegingen in Canada of Mexico, laat staan in de rest van de wereld? Ik vind het een fijne gedachte dat het Tribunaal zal helpen een groter gevoel van internationaal zusterschap in de Verenigde Staten te wekken.

Twee van de langste telegrammen die ik ooit gezien heb, werden vanuit Iran naar het kantoor in Brussel gezonden. De president van de Vereniging tot bescherming van gevangenen gebruikte 351 woorden om uit te leggen hoe vals de aanklachten waren van 'een jonge vrouw die zegt Perzies te zijn'. 'Er zijn slechts 400, niet 4000 vrouwelijke gevangenen', beweert hij, 'marteling bestaat niet; anders nog: gevangenis in Iran bieden mogelijkheden voor geestelijke ontwikkeling, sporttraining, films, concerten.' Het andere telegram, van 296 woorden, is afkomstig van de secretaris-generaal van de Vrouwenorganisatie in Iran. Ook zij beweerde dat de beschuldigingen van martelingen geheel ongegrond waren. 'Bovendien: Er is wat betreft de rol van vrouwen veel waar we in Iran trots op zijn, en dat aan welk internationaal gezelschap ook getoond kan worden. Uw Tribunaal heeft besloten dat alles niet te willen zien. Iran was een van de meest actieve landen tijdens het Internationale Jaar voor de Vrouw. Zijn maatregelen, in binnen- en buitenland, spreken voor zichzelf. Het Tribunaal echter heeft voorbijgaand aan deze activiteiten zichzelf een klankbord laten worden van ongegronde beschuldigingen en kwaadaardige roddel.'

Organisaties uit Egypte, Griekenland en West-Duitsland brachten per telegram hun instemming met de doelstellingen van het Tribunaal over. Er was ook een telegram uit Birmingham (Engeland) met de volgende tekst: 'Help, help. Denk in jullie bijeenkomsten aan de vrouw uit West-Indië in de grote stad in Engeland'.

In deze korte schets zijn veel landen weggelaten, niet omdat het Tribunaal geen invloed heeft gehad, maar omdat niemand ons erover geschreven heeft.

Gezien de ruime aandacht die zowel in de feministische - als in de establishmentpers aan het Tribunaal geschonken is, kunnen we er zeker van zijn dat miljoenen vrouwen over de gehele wereld ervan gehoord hebben. Alleen al het idee van een Internationaal Tribunaal over Misdaden tegen de vrouw, geheel georganiseerd door en voor vrouwen, is radikaal op zichzelf. Zelfs wanneer de pers negatief is geweest, zelfs wanneer vrouwen die het bijwoonden buitengewoon kritisch zijn geweest, dan betekent dat nog niet dat het in hun landen geen positieve uitwerking heeft gehad. Een Britse vrouw die contact had met de vrouwenbeweging in Spanje vertelde me dat het Tribunaal een zeer positief effect heeft gehad op de beweging in Spanje. Onverwachts was er na het Tribunaal tijdens feministische bijeenkomsten een grote opkomst, en de deelnemers uit Spanje waren gestimuleerd door de mogelijkheid vrouwen mee te maken uit andere landen waar vrouwen minder onderdrukt worden dan in Spanje.

Zoals de vrouw uit Zuid-Afrika naar voren bracht, is een belangrijke functie van het bijeenkomen van vrouwen uit vele landen dat zij persoonlijke contacten kunnen leggen waardoor ze meer zicht krijgen op de situatie van vrouwen in verschillende landen, en ze die belangrijker gaan vinden. Zulke banden houden ook in dat men gebruik maakt van dezelfde oplossingen voor problemen waarvoor men in de afzonderlijke landen gesteld wordt. Bijvoorbeeld, Britse vrouwen hebben veel gewerkt met mishandelde en van huis weggelopen vrouwen, veel Italiaanse vrouwen hebben zich gekonsentreerd op de kwestie van onbetaald huishoudelijk werk en Amerikaanse vrouwen zijn erg actief bezig geweest met het probleem van verkrachting en hulp aan slachtoffers dmv. crisiscentra voor verkrachte vrouwen. Wanneer vrouwen zich met deze kwesties bezighouden hoeven ze niet vanuit het niets te beginnen, maar kunnen ze profiteren van het denkwerk en de strijd van vrouwen in andere landen.

We hebben geen directe feedback nodig om ons voor te stellen welke uitwerking de getuigenis over vervolging van lesbië-zijn had op vele vrouwen uit landen waar het nog steeds taboe is, zelfs in de vrouwenbeweging. Er werd mij verteld dat vrouwen uit Spanje, Portugal, Ierland en Italië anonieme getuigenissen schreven voor de lesbiëse workshop over hun geheime leven als lesbiëse vrouwen, omdat zij te bang waren te getuigen voor het hele Tribunaal. Enkele Spaanse vrouwen waren zelfs te bang om de workshop bij te wonen, maar zonden in plaats daarvan een woordvoerster. De demonstratie van zoveel vrouwen dat zij zich erg fijn voelden bij hun lesbië-zijn en dat zij dat wilden meedelen aan alle aanwezigen, moet op sommige vrouwen een enorm effect hebben gehad: zoveel bewustwording in minder dan een half uur. Hetzelfde zou gezegd kunnen worden van de vrouwen die voor het eerst direct gekonfronteerd werden met het idee en de ervaring van mediese self-help.

Plannen voor het Internationale Nieuws Bulletin waren al vóór het Tribunaal gemaakt. Een paar van de leden van een internationaal werkkolлекief, met de naam Women's International Information and Communication Service, bekend onder de initialen ISIS, waren aanwezig op het Tribunaal. Zij beschrijven hun werk als: 'dienstverlening m.b.t.informatie, dokumentatie, communicatie, contacten, dialoog en uitwisseling tussen vrouwen en vrouwengroepen op zes continenten'. De werkgroep bestaat uit tien vrouwen uit Genève, twaalf uit Rome en ongeveer twintig contactvrouwen over de hele wereld. Zij hebben nu enige tijd samengewerkt aan het verzamelen van materiaal, hulpmiddelen en contacten afkomstig van vrouwen en vrouwengroepen, en aan het indexeren daarvan. De werkgroep konsentreert zich 'vooral op dingen die vrouwen zelf, in hun plaatselijke situatie, produceren - nieuwsbrieven, bulletins, films, videotapes, liedjes, poëzie, onderzoek, boeken, foto's, tijdschriften, kunstwerken - informatie die niet direct beschikbaar is via de gevestigde kommunikatiekanalen, of niet algemeen verkrijgbaar buiten de plaatselijke situatie. Heel veel van dit materiaal is nu beschikbaar op het ISIS Dokumentatie-Onderzoek Centrum, op dit moment geopend in Rome, maar een belangrijk deel van hun service is ook het kunnen informeren van andere vrouwen waar materiaal en menselijke hulpkracht beschikbaar is en om vrouwen direct naar andere vrouwen te verwijzen.

ISIS is ook bezig aan een netwerk van contacten. Op het moment hebben zij ca. 5000 adressen van groepen en individuen in 90 landen over de hele wereld. Nu zijn ze van plan om als de geldmiddelen het toelaten speciale nieuwsbulletins uit te doen gaan in geval het nodig is snel steun en solidariteit voor vrouwen te mobiliseren. De vrouwenbeweging in Australië heeft al om zo'n bulletin gevraagd om internationaal feministiese pressie op te wekken voor een slachtoffer van verkrachting dat schuldig was bevonden aan het 'vals beschuldigen van haar verkrachter'. (Op 6 juli 1976 hoorden we van vrouwen uit Australië dat Irene 'haar beroep gewonnen had, wat grotendeels te danken was aan het mobiliseren van vrouwen zowel in Australië als overzee'). Omdat zulke nieuwsbulletins precies gelijk zijn aan die, welke gepland waren door het Internationaal Feministies Netwerk (IFN), een voorstel tijdens het Tribunaal, zullen ISIS en IFN samenwerken. Het netwerk van contacten aan de basis dat de IFN aan het opzetten is, zal de distributie van ISIS-bulletins vereenvoudigen en goedkoper maken. (Ned. vert. ISIS-Nieuwsbrief: f 4,20 op giro 1509855 tnv J.IJlstra, Dordrecht, met vermelding: ISIS-abonnement. Vert.). Ik denk dat ISIS, IFN en het Central Communication Center, voorgesteld door de Third World and Minority Workshop, konkrete aanwijzingen zijn dat het internationaal denken in de vrouwenbeweging groeit.

Afgezien van deze en andere tijdens het Tribunaal geformuleerde voorstellen werden verder nog vele ideeën besproken die niet in resoluties zijn neergelegd. Bijvoorbeeld het organiseren van een

MISDADEN TEGEN DE VROUW, Tribunaal Brussel 1976. Diana Russell & Nicole Van de Ven, 1977
Nederlandse vertaling, De Bonte Was, Amsterdam 1977

nationaal tribunaal in India, in Japan en in de Verenigde Staten. Er was sprake van de organisatie van internationale tribunaals die zich beperkt zouden houden tot één aparte misdaad jegens vrouwen, b.v. mishandelde vrouwen, vrouwen als politieke gevangenen, vrouwelijke immigranten, verkrachting, vrouwen uit de Derde Wereld, vervolging van lesbiennes, economische misdaden enz. De strijd van vrouwen in het verzet tegen alle door mannen begane misdaden en het Internationaal Tribunaal over misdaden tegen de vrouw was een enorme stap voorwaarts naar het erkennen en openbaar worden hiervan.

27

De reactie in de wereldpers

Onmiddellijk nadat bekend was geworden dat het Internationaal Tribunaal over Misdaden tegen de Vrouw in Brussel zou worden gehouden, gaven we een perskonferentie in het Internationaal Pers Centrum in Brussel, op 9 december 1975, over plaats, datum, omvang en doel van het Tribunaal. De Belgische pers publiceerde deze droge feiten op grote schaal, één provinciaal blad noemde ons 'het laatste losse handje vol overlevenden van het feminisme'.

Op onze tweede konferentie in het IPC, op 15 februari 1976, gaven we onze redenen waarom er geen mannelijke pers zou worden toegelaten: de verwarring die zou kunnen ontstaan bij getuigen die intieme details over zichzelf gaven; waarborg voor anonimiteit van vrouwelijke ex-politieke gevangenen; vroegere tendentieuze berichtgeving van mannelijke journaalisten over feministiese evenementen. Dit laatste argument werd genegeerd. Op het tweede zeiden ze: als vrouwelijke journalisten anonimiteit kunnen waarborgen, waarom mannen dan niet? Verder bespeelden ze het thema van de persvrijheid en waren ze unaniem van mening dat we minder publiciteit over het Tribunaal zouden krijgen als we hen zouden weren.

Al bij de aanvang van het Tribunaal hadden grote bladen als Le Nouvel Observateur, Le Monde (Frankrijk), The Times (Londen), The New York Times, en Der Spiegel (West-Duitsland) korte of uitgebreide artikelen aan het Tribunaal gewijd. Maar de definitieve uitsluiting van de mannelijke pers op 5 maart, bezorgde het Tribunaal krantekoppen over de hele wereld.

Tot de weinige positieve mannelijke reacties behoorde één in het gematigdlinkse blad Il Giornò (Italië): 'Ik kan deze diskriminatie niet aksepteren. Maar tot mijn ongenoegen moet ik zeggen dat de beslissing juist is. (...) Hoe vaak ben ik mijn vrouwelijke kollegaas niet vóór geweest omdat ik de sterkste, de slimste was, of gewoon omdat de persoon die ik interviewde liever een mannelijke dan een vrouwelijke journalist had? Nu is het mijn beurt om gediskrimineerd te worden, en tussen begrijpen en ondervinden is een enorm verschil. Als je diskriminatie begrijpt voel je je intelligent en edelmoedig, als je het ervaart wordt je rankuneus en boos. (...) Misschien is dat wel de toestand waarin mannen vrouwen hebben gebracht. Ik moet dubbelzinnig zijn: het aksepteren, glimlachen en mijn boosheid onderdrukken.'

We hebben de deelnemers gevraagd ons zoveel mogelijk kranteknipsels en berichten over de verslaggeving in hun land te sturen. Hier volgt een overzicht van hun reacties., dat zeker niet volledig is. Opgemerkt dient te worden dat de gunstigste artikelen over het Tribunaal niet altijd door feministen werden geschreven, en de meeste zwart-makende artikelen niet altijd door mannen. Ondanks dat de pers met algehele boycot van het Tribunaal dreigde, verschenen in België alleen al 165 artikelen over het Tribunaal in dag- en weekbladen, wat niet alleen te danken was aan het feit dat het Tribunaal in eigen land werd gehouden.

In de Verenigde Staten wijdde de New York Times twee artikelen aan het Tribunaal. Hoewel Time en Newsweek vrouwelijke journalisten hadden gestuurd, hebben zij niets gepubliceerd. De eerste vraag van een Time-verslaggever was: 'Hoe zijn de deelnemers gekleed?'. De tweede: 'Waar verblijven ze?'

Veel verslaggevers vroegen onmiddellijk: 'Wie zijn de belangrijkste persoonlijkheden hier?' Wij antwoordden: 'Hier zijn ze, 1400 vrouwen' - evenveel als het aantal zitplaatsen in de grootste zaal van het Palais.-In de wel- en niet-feministische Amerikaanse pers was het opvallend hoeveel indruk de Derde-Wereld-vrouwen en gekleurde vrouwen hadden gemaakt. De Europa-editie van de Herald Tribune gaf een verslag over alle Tribunaaldagen.

Voorzover we kunnen nagaan was de berichtgeving in Groot-Brittannië het minst: er werd of niet of zuur geschreven. The Times was karig (150 woorden). Alleen The Guardian versloeg vier dagen.

Daarentegen was de berichtgeving in Ierland, in The Irish Times, het meest gedetailleerd, het compleetst, en het best gedocumenteerd van alle verslagen.

Van de grote bladen in Frankrijk publiceerde Le Nouvel Observateur een artikel van Simone de Beauvoir, waren de Politique Hebdo en Paris-Match negatief en was Le Monde zakelijk.

De publiciteit in Nederland was matig: artikelen in de niet-rechtse week- en dagbladen, veel aandacht voor het uitsluiten van de mannelijke pers. Artikelen over self-help van NRC-Handelsblad en De Volkskrant maakten veel indruk en gaven bekendheid aan deze allang in vrouwenhuizen bestaande activiteit. Vanuit Nederland kwamen 30 artikelen binnen.

Het Portugese vrouwenblad *Mulher* kwam met een positief artikel van 15 bladzijden met foto's; de abortuskwestie werd gebracht onder het motto 'baas in eigen buik'.

In Spanje verschenen in totaal 25 artikelen over het Tribunaal, met veel kritiek erin. Het feministies kollektief Seminar gaf een perskonferentie, waar het gemis van theoretiese analyse op het Tribunaal werd beklemtoond. Een man schreef in het maandblad *Possible* onder de kop 'Seks in plaats van politiek' dat het Tribunaal bij elkaar was gekomen 'door het kunst- en vliegwerk van God weet wie'.

In Italië verschenen een stuk of tien artikelen in de rechtse pers en brachten voorts alle linkse dag- en weekbladen artikelen. Het vrouwenblad *Annabella* bracht een verslag met veel foto's: 'de diepste betekenis van het Brusselse Tribunaal ligt in de geest van verzet en zusterschap'. Het weekblad *Espresso* kwam met de kop: 'De fallokraat is een multinationaal monster'.

Noorse feministen schreven dat ondanks persberichten en ondanks het feit dat er Noorse verslaggevers in Brussel waren, het Tribunaal in de Noorse pers is genegeerd, behalve door één socialisties en één studentenblad.

In Japan was dankzij de kontakten van één verslaggeefster met de drie grootste kranten de berichtgeving zodanig dat 20 miljoen mensen artikelen over het Tribunaal hebben kunnen lezen. De tv gaf in verschillende uitzendingen aandacht aan het Tribunaal, o.a. in de vorm van interviews met deelnemsters aan het Tribunaal. Dit ondanks het feit dat de grote media-bedrijven in Japan volgens afspraak alleen aan feministiese activiteiten in het buitenland aandacht schenken die door de overheid georganiseerd zijn.

Vanuit India schreven enkele vrouwen dat ze erg gelukkig waren over de aandacht die het Tribunaal in de pers had gekregen, zonder verdere exakte gegevens.

In de Luxemburgse *Republicain Lorrain* verscheen een hooggestemd artikel van een man ('dat in een vredig en geciviliseerd land als België de laatste negen maanden minstens 25 vrouwen zijn gedood door mannen zijn geen ijdele woorden maar harde feiten'.)

In Denemarken was de berichtgeving 'ongewoon uitgebreid', schreven feministen. Op één uitzondering na waren vanuit Denemarken uitsluitende vrouwelijke verslaggevers door hun direkties gestuurd! Radio, tv en alle kranten schonken aandacht aan het tribunaal. Eén krant gaf anderhalve bladzijde getuigenisstekst. De weinige negatieve artikelen waren geschreven door mensen die niet op het Tribunaal aanwezig waren geweest.

In West-Duitsland verschenen in totaal zo'n 150 artikelen over het Tribunaal. Verder waren er erg veel radio- en tv-programma's aan gewijd, minstens 18. De aanvang van het artikel in *Der Spiegel*: 'De zaal werd donker, de projektor begon te zoemen en op het scherm verschenen drie mannen die een huis binnendrongen en een naakte vrouw ruw verkrachtten. Meer dan 1000 seksegenoten van het slachtoffer vormden het auditorium en reageerden geschokt: 'Stop', 'licht aan' werd er vanuit de zaal geroepen. Het was té echt: voordat de film werd gedraaid hadden vrouwen gedurende vier uur getuigd over hoe zij waren verkracht'. (De film, onderdeel van een getuigenis over seksueel geweld, werd na drie minuten stop gezet). *Der Spiegel* beoordeelde het Tribunaal aanmerkelijk positiever dan de Jaar van de Vrouw-Konferentie in Mexico.

In Zwitserland gaf de pers, inclusief radio en tv redelijk aandacht.

In Israël was de berichtgeving tijdens het Tribunaal minimaal, maar na afloop ervan des te uitgebreider, zowel in toonaangevende vrouwenbladen als in belangrijke dag- en weekbladen. Het waren uitstekende en goed gedocumenteerde artikelen. Joanne Yaron schreef in één ervan dat haar gesprek met een Syriese vrouw haar 'geloof had versterkt dat feminisme politieke barrières kan overschrijden'.

Ook in Zuid-Afrika kwam pas publiciteit toen het Tribunaal voorbij was. In *The Argus*, één van de twee grootste weekbladen in Kaapstad, verscheen een artikel onder de titel: *Black Women's Burden* (De last der zwarte vrouw), een interview met de zwarte Sindi Sayedwa, deelnemster aan het Tribunaal. Laatste zin van het artikel: 'Via het IFN (Internationaal Feministies Netwerk) kunnen vrouwen uit de hele wereld in één dag worden gemobiliseerd.' De blanke deelnemster aan het

Tribunaal werd geïnterviewd door verschillende vrouwenbladen en had samen (!) met de zwarte vrouw een radio-interview.

Nog een paar citaten:

'Uit welk land ze ook afkomstig zijn, ze hebben iets gemeenschappelijks in hun uiterlijk dat anders is dan dat van andere vrouwen, ze weigeren hun uiterlijk te verfraaien en zich te kon formeren aan de commerciële criteria van mannelijke fantasieën over vrouwelijkheid. Niet één van hen gebruikt make up, bijna allemaal hebben ze lang, mooi en natuurlijk haar, hun kleren zijn goedkoop, prakties, vervangbaar en vrolijker dan de saaie haute couture-toiletten. De vrouwen op het Tribunaal zijn trots op hun armoede. Bijna allemaal zijn ze gekomen op een goedkope manier: liftend, per trein of via studentenreizen. Ze slapen in jeugdherbergen, Ze eten uit blik of ze hebben etenswaar van huis meegenomen. In het beste geval kopen ze een sandwich.' (uit: La Republica, Italië)

'Verkrachte, geslagen, gekwelde en gemartelde vrouwen kwamen naar de mikrofoon. Zij beschuldigden hun regeringen en hun echtgenoten, de politie en de kerk, rechters en dokters, advocaten en porno-producers, mannelijke familieleden en mannen die hun seksueel mishandeld hadden.' (uit: Der Spiegel, West-Duitsland).

'Mannen hebben deze spontaneïteit, dit niet-georganiseerd zijn, dit gebruis van leven, deze oprechtheid, deze tranen, deze exuberantie, deze creativiteit, al deze rijkdom nog niet begrepen; dit alles wordt beschouwd als zwakte zodat het niet in hun stereotiep past, niet in hun regels - omdat het hen niet boeit... Dit Tribunaal is het begin van het internationale feminisme: (uit: Le Republicain Lorrain, Luxemburg)

'Het Tribunaal eindigde met een hoopvol gevoel. Toen de vele vrouwen uit het elegante gebouw stroomden, gevolgd door de vermoeide, overwerkte ploeg van simultaan-vertalers (allen vrouwen), hordes journalisten (allen vrouwen), en uiteindelijk de staf van het Palais, werd het duidelijk dat het internationale feminisme de grootste kracht achter sociale verandering kan worden die ooit de wereld striemde.' (Joanne Yaron in een artikel dat in diverse bladen in Israël is opgenomen).